DECISIONVM,

Seu diffinitionum CAVSARVM PERVSINARVM ET PROVINCIAE VMBRIAE

Pars Secunda.

IOSEPHO LVDOVICO AB ASSISIO,
I.V.D. PERVSIAE ET PROVINCIAE VMBRIAE
AVDITORE GENERALI AVTHORE.

Nunc primum in lucem edita ad ſtudioſorum omnium commoditatem.

In quibus adſunt ferè omnia, quæ ad Praxim ſunt neceſſaria, & quod in vnaquaque Deciſione continetur, miro ordine, accurataque fide in fronte cuiuſque appoſitum videbis.

Nunc recens, & hac ſecunda editione doctiſsimis adnotationibus illuſtratæ, & quampluribus mendis purgatæ, ſuoq; candori reſtitutæ.

Cum Summarijs, Argumentis, & Repertorio omnium materiarum.

AVGVSTAE TAVRINORVM
Apud Io. Baptiſtam Raterium.

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.

DOMINO D. ALEXANDRO S. R. E. CARDINALI SFORTIAE, PATRONOQ. SVO OBSERVANDISS.

Ioſephus Ludouicus Aſsiſias Prouinciæ March. Anconitanæ Auditor. S. P. D.

POSSEM fortaſſe cuipiam ambitionis nomine ſuſpectus eſſe (Cardinalis ac patrone Ampliſsime) ꝙ cum Peruſinas Vmbriæq; deciſiones ediderim, illarum alterã partẽ ſummo Pontifici, alteram verò tibi dicare ſim auſus, eiusq; mei facti rõnem ſuſpicabitur extitiſſe, vel ꝙ inire gratiam voluerim ab eis, qui cæteris fortuna ac dignitate præſtẽt, vel ꝙ eos mihi patronos cõpararim, quibuſcum contendere nemo vel audeat, vel poſsit. Sed huiuſmodi hoĩes haud recte reum exploratũ habent ſenſum, cùm eo ipſe ſim ingenio, vt fortunam non multi faciam: eos verò qui virtute pollent, eaq; duce ampliſsimã aſſecuti ſunt fortunam, omni ſtudio colam, venerer, & admirer. Quamobrẽ nõ ea me ratio impulit, vt Põtifici ac tibi meas lucubrationes mitterẽ, ꝙ ille Summus, tuq; Illuſtriſsimus fortuna ſitis, ſed ꝙ ille virtute Summus, tuq; Illuſtriſsimus, vobisq; non vt fortunatiſsimis, ſed vt optimis doctiſsimisq; placere ſtudeo, & in eo ſtudiorũ gñre verſatis, quę ipſe colo, quæue hoc meo volumine continentur. Nã quid magis conſentaneum, q̃ ad iureconſultũ ſua Iureconſultũ ſcribere, qui cum ea probe teneat facilius tueatur? Etenim illos haud vnq̃ probaui qui aliena ſtudia ſectantib. ſua dicarunt, quorũ iudicio ac facultate iuuari, ac defendi non pñt, cùm ea vel non intelligant, vel non profiteantur: ob eamq; rem illa nec ipſi probent, nec probentur ab alijs. Quamq̃ ipſe mea nõ tam probari ab hominib. cupio, q̃ illis meã probare operã & induſtriã cõi oĩum vtilitati ſtudẽtẽ, ſi tñ vllã ex me cõſequi pñt, cùm ingenij mei, mearũq; viriũ imbecillitatẽ optime norim, ſed vt apud oẽs meã voluntatẽ meaq; ſtudia teſtata relinquerẽ, te ſcd̃m Pontificem pignus ampliſsimũ adhibere volui, atq; ẽt ſponſorẽ: nec eſt mihi verẽdũ, quin vel tu pro me ſpondeas, vel te ſponſorẽ oẽs accipiant: qđ per me ſpondere velis, illud ſpõdet, ꝙ te benefactorẽ humaniſsimũ amplificatorẽ dignitatis meæ, optimumq; patronũ, & fortuna mihi dedit, & ſæpiſsime ſum expertus, ꝙ oẽs te ſponſorẽ accepturi ſint, ſpondẽt maxime genus, virtus, & dignitas: ſi Genus quærat, Sfortia es: ſi virtus, multis antecellis, a nemine ſuperaris: ſi dignitas, regibus par haberis, deniq; ita natus, ita educatus, ita factus es vt Sfortiã domũ decet, cuius ſplendor ex virtute maiorũ tuorũ effulgens, totũ terrarum orbẽ Solis inſtar cõplere latiſsime vr. Nõ opus eſt cõmemorare potẽtiã, dignitatẽ, opes Mediolani, Piſauri, Barij, Sanctæq; Florę Dñatus a maiorib. tuis admirabili virtute partos, atq; ſummis cũ Principibus, Regibus, & Imperatorib. neceſsitudines, fędera, & affinitates, innumeros belli duces, treis Cardinales ẽpos, aliosq; Eccleſiæ Præſules & ſanctiſsimos, & ſapientiſsimos, plureis Reginas, vnã Auguſtam, aliasq; grauiſsimas fęminas, quib. Sfortia domus præ cæteris admirabili claritate præfulget. Quẽ & ſi clariſsimũ ſcriptorem non defatigaret Mutius ille Attẽdulus, qui a viriũ pręſtantia Sfortia dictus, Sfortiadis cognomen peperit, quiue è Cutigniola Aemilię oppido tãq̃ è Cunib. paruis miſſus in imperium magnum virtutis glorięq; fuit. Quis pro dignitate laudare poſſet Frãciſcum

Sfortiam eius filium Imperatorijs virtutibus oīb. ornatū ſemper victorem, ac ſemper in-
uictum? Equidem dum Franciſci eiusq; Patris res geſtas mecum ipſe conſidero, alterum
Philippo Macedonum Regi, alterum Alexandro eius filio comparādos iúre optimò cen-
ſuerim præſtantia rerum bellicarum, probitate verò ac vitæ ſanctitate hos longe ſuperio
res affirmauerim. Res ab Alexandro altero Sfortiæ filio geſtæ, cuius tu nomen animūq;
refers, ampliſſimo volumine ſanè dignæ ſunt, ſed duo pręſertim extant illius monumenta
virtutis, qđ Parmam Vrbem, cuius tu Præſul es, Aſiſiumque patriam meam ad deditionē
compulit. Quis vnq̃ enumeraret quæ de Boſio Sfortiæ ēt filio dici poſſent? Hic tui gene-
ris Sanctę Florę author fuit, qđ in hāc vſq; diem ita floruit armorum literarumq; ſtudijs,
vt veſtri flores maxima laudum glorięq; fragrantia viguerint ſemper, atque ēt vigeant. A
Boſio ille Boſius Pater ſuus oriundus, rebus quidem pręclariſſimè geſtis clariſſimus fuit,
ſed Guido Aſcanio, Mario Paulo ac te filijs multo clarior, bellicis ſtudijs florent q̃ maxi-
mę Virgilius, Marius, & Paulus, cuius rei argumento eſſe poſſent ſummæ ille equeſtres di
gnitates, quibus a ſummis regibus donati ſunt. At virgilij incredibilis virtus Columnellę
in Præcutinis ſuperioribus annis cognita pręcipue fuit, cùm ingētem Gallorum exercitū
atq; impetū vere gallicū obſeſſus modico pręſidio & ſuſtinuit & eluſit: poſtea verò aper
to marte ac terreſtri prelio in Gallia ꝯ Gallos non à Rege ſolū, ſed à Deo ipſo rebellantes.
Poſtremo nauali prelio ad Ithacā aduerſus immaniſſimos Turcas, adeo vt Victoria quæ
tertio ab hinc anno è Turcis relata fuit eius virtuti magna ex parte referat̄ accepta. Nunc
aūt talis tantusq; eſt, vt militaris diſciplinę magiſter ac princeps per vniuerſam Italiā ha-
beat̄, oēsq; de re militari dubitantes ad eū tanq̃ ad certiſſimū oraculū cōfluāt. Sed qđ de
Guido Aſcanio dicā, cuius noīe ipſe recreor atq; Aſiſiates mei oēs, quib. ille obtigit, non
rector & moderator modo iuſtiſſimus, verùm Pater optimus & amātiſſimus? Quā charus
Paulo III. ſummo Pontifici fuit, q̃ ab eodē auctus, q̃ ſe iam inde a puero S.R.E. Cardina
lem atq; Camerariū pręclare geſſit? Quā ciuilib. ſacrisq; virtutib. eximiaq; doctrina flo-
ruit? ſed inuidit fortuna tm̄ decus domui tuæ, q̃ Pōtificia dignitate forſitan exornaſſet: ſed
qđ illo mors intercepit, in te fortaſſe virtus & fortuna perficiēt. Quippe q ijſdē virtutib.
cū nā tum induſtria pręditus, eadēq; dignitate à Pio IIII. Pontifice ſapientiſſimo auctus
iam ſatis ſuperq; oſtendis non tibi dignitatē, ſed te dignitati ornamēto eſſe teſtis eſt vrbs
Roma, teſtis eſt Bononia, atq; Aemilia prouincia, q̃ Legatus obijſti, quanta viris optima
rumq; artiū oīum ſcientia excultus, quanta in iure dicēdo iuſtitia, & in dando prudentia,
& in oīb. continentia & ſapiētia ſis inſtructus, adeo vt Prouincia illa legib. a te conditis fe
liciſſime adhuc regat̄ atq; conſiſtat. Hinc licet conijcere, te talem tm̄q; eſſe, vt non eccle
ſię modò, ſed totius etiā orbis gubernacula tractare, ac tueri poſſis. ſed me tp̄s deficeret ſi
tua tuorumq; merita & decora oīa cū immortalitate conferenda recēſere velim. Itaq; il-
lis relictis, quę in hiſtorijs, hoīumq; memoria locum obtinent ampliſſimū, ad meas nūc
me referā deciſiones, quarū alterā partē tuo nomini tanq̃ præſenti numini dicare volui,
non ſolū vt eo perinde ac Mineruæ Clipeo protegantur, ſed cū illud immortale ſit, futu-
rum ocij mei rō apud oēis, atq; ēt apud poſteros perpetuo conſtaret. Huc accedit qđ ob-
ſeruantiā in te meam pro ſumma tua dignitate, proq; ſingulari in me humanitate, ac beni
gnitate tibi debitā, qua rōe melius apud animū tuū relinquerē teſtatā, haud equidē inue
niebā. Quamobrē te rogatū ſummopere velim, vt exiguū hoc mearū vigiliarū munus hila
ri vultu, libentiq; animo accipias obſeruantiam in te meam æqui boniq; facias; meq; to-
tum ſuſcipias, foueas, atq; complectaris. VALE. Maceratæ ex prouincia March. An-
con. Idib. Maij. M D LXXIIII.

IOSEPHVS LVDOVICVS PROVINCIAE MARCHIAE ANCONITANAE AVDITOR,

BENEVOLO LECTORI S. D.

EX LIBRORVM *Philoſophiæ legalis copia, quę continuo in lucem editur, ſæculum noſtrum immenſam vtilitatem conſequi hac in animo meo (aliquibus forſan diſcrepans) inueterata opinio fuit; & cùm multa hæc librorum frequentia, in euentu ſucceſſa complectatur facta, communesq; opiniones, eo magis communes, quæ ab ijs recitantur, nouiſs. iudices, rectiores ſententias, quàm priſcos illos cauſarum diſceptatores proferre, Accurſius, Cynus, Bar. Bald: & quàm plurimi alij: illa enim tempeſtate cùm paulò ante typus vſui eueniſſet, tantàq; exitum minimè habuiſſent, Iudices ſuarum cauſarum argumentis, rebùsq; ferè quæſitis explanationem faciebant, & iam leges inuentę ſunt, quæ caſus propoſiti pactionem faciunt, & non ſolùm leges, verum etiam nonnullæ Doctorum auctoritates, quæ explanant, ad rèmq; tendunt, imo quæ cõmunes, quę verò communiores ſint, oſtendunt. Itaq; index nimium caſus propoſiti, in ſtudijs temporis conſumens, & legibus, & antiquorum, nouiſſimorùmq; iuriſp. doctrinis ſtudium dicans, tuto, quomodo ſententiam prolaturus ſit, ſtatuere poteſt; quòd facilè patroni, cauſarùmq; defenſores, in huiuſmodi librorum copia, quæ vera, quæ falſa, quæ communis, quæq; communior ſit opinio, cognoſcentes ratione, quæ ijs quoq; agendæ, quæ reijciendæ ſint cauſæ, indubitanter non ignorant. At ſi inquies hãc librorum multitudinem longius manaſſe, quòd eos in noſtra hac vita breui perlegere minimè fieri poſſe videtur. Ipſi ita verbis ſubuenio, quòd hodierno die facilius legibus tam magna librorum copia opera datur, quàm pauco numero Accurſii, Cyni, Bart. Bal. & nonnullorum doctorum antiquorum tempeſtate: illis enim temporibus: aut typus minime apud eos erant, aut ſi erat, ijs in libris, quos in lucem impreſſores edebant, neque repertoria, neq; verſiculi, neq; commoditas quęuis reperiebatur, qua facile operis ſubſtantia dignoſci poſſet. Itaq; vt aliquid reperiretur, aut nimium laboris terere, aut memoriæ prodere (quod fieri ferè non poterat) erat profectò ijs neceſſe. Quamobrem his noſtris temporibus, & indicibus, ac repertorijs, ſummarijs, atq; argumentis libri recentes ſunt decorati, quod facilius hodie momento tantum, quàm illo tunc temporis ocio & quidem longo, cuius vis authoris opus legendo percurritur, & quamuis commodum hoc ſummum laborem adimere videatur, quod Doctores ex doctrinis fructus nequaquam exhauriũt, & id obliuio deleat, vt antiqui doctores de more habebant: Attamen qui ſuum animum ad ſtudia aggregare cupit, nunc maiori, quàm tunc, facilitate id conſequi poteſt. Primum Digeſtorũ ope, Gloſſarum Bar. necnon Bal. ſuffultus, ac per recentes authores, quid probabile, quid cõe, & quid tandem contra communem opinionem exploratum habere; quod vt aſſerui, hodiernorum librorum pulchrioribus alphabetis, repertorijs, ſubornatorum commodo fieri poteſt: & quamquã hac commoditate aliquis laborem repudient (vt mea tamen fert opinio) ingens incommodum poſtremos libros afferre inficias iri minime poteſt, & quod eorum laboribus, vt ſupra mentionem feci, Iudices æquiores ſententias quàm priſca ætate dare poſſunt. nonne forſan etiam Aduocati meliori religione, quàm veteres, alienas cauſas ſuſcipere valent? nec impreſſionis frequentia abuſus appellare poteſt, licèt Iuriſconſultorum minimus, qui in apertum profert, exiſtat, nihilominus tamen ſuum animum ad aliquid tractatus, ad aliquid conſilij, ad aliquam repetitionem*

elucubrandam dicans, non poteſt quin aliquid ex ſe ipſo proferat, aut aliorum doctrinam ordinet, vel ſaltem in alicuius ſcientiæ conſiderationem vos inducat. & ſi egregius Iuriſp. conſpexerat, non eo diligentiam adhibuerat, vel ſi hac diligentia vſus fuerat, eam non animaduerterat, & meditauerat, perinde ac nouus doctor ponderauerat, quod eſt tanquam exemplar, veſtitus, mores, in dies immutantur, diu erit, quod inſignis Dominus aliquem ritum tulerit, poſtea vir priuatus multis ab hinc annis deſertum, vt rectam pulchramq; formam illam innouare deſiderio flagrat: vnde oritur, vt in memoriam Dominorum quamplurimorumq; hominum ſimilitudo illa veſtitu vtilis redeat: ſic in ſcientia noſtra legali nobis vſui venit, quę cùm excellens & profunda ſit, licèt aliquis inſignis doctor notabile quid dignum in eius pręclariſſimi ingenij monumentis ſcriptum reliquiſſet, tñ dictum illud, etſi magni fuiſſet põderis, ad rem ob id deductũ non fuit, niſi ab aliquo nouiſſimo: ex quo naſcitur, vt ab alijs diligenter conſideret̃, & ita cum dictum id eſt verum à ſcriptoribus tanquam cõe, falſum è cõtra reiectum eſt, ſedulo atteſtatur. Idcirco librorum copiam edere, in vtilitatem redundare inficiari non licet, & quod ab eorum multitudine labor non augetur ſed potius imminuitur: multa quidem ad rem exempla in medium afferre poſſem, quæ (vt breuitati conſulã) ſilentio prætereo. Qua de re cùm ſuperioribus annis dum Peruſiæ, Vmbriæq; Iudex deſignatus fui, quamplurimas cauſarum deciſiones, quas ego explanaui, cumulaſſem, primam partem in lucem edidi: & cùm non ſolum nunc Bibliopolis, impreſſoribusq; morem geram, verum etiam & vt familiaribus meiſq; dominis ſatisfaciã, quo earum reliqua impreſſoribus conſignem, cùm non omnes limare potuerim, quaſdam eodem numero primi Tomi coaceruaui, quandoq; mihi occaſione ſeſe offeret, ea reliqua arti publicæ ſcribendi committam, dumtaxat ad meas perueniet aures, ſecundum Tomum hunc (vt primum) populo cordi eſſe, & tunc mihi, ſi fortuna arridebit, quidq; ocij nactus ero, non tantum reliquæ Peruſinæ deciſiones à me edentur, verum etiam quamplurimæ in agro Piceno collectæ, Ubi diuerſis temporibus iudex creatus fui, cum hac tempeſtate apud Reuerendiſſimum Dominum Fabium Myrtum paulò ante Gaiactij Epiſcopum, & ad præſens Nazareth Archiepiſcopum, huius Piceni Anconitani Prꝑſulem, meumq; peruete rem Patronum, cùm Peruſia abirem, ipſe inter ſuos Iudices me collocauit, prætura enim ſupradicti Reuerendiſſimi Domini huiuſmodi eſt, vt futuris temporibus, hac in prouincia Cardinalem Egidium, ęquipolluiſſe dici poterit: & quod eius tam recto gubernio, virtutibusq; ſuis innumerabilibus, Gregorius XIII. Pont. Max. inter Illuſtriſſimos ac Reuerendiſſimos Cardinales ſit collocaturus: Hylari igitur fronte humaniſſime lector harum deciſionum mearum ſecundum Tomum accipias precor, in quibus opiniones communes, mores, multarumq; rerum ritus inuenies, & earum præſertim, quæ in eccleſiaſtico ſtatu indies euenire ſolent, ijs qui ea animiq; ſynceritate operam nauabunt (vt debet) vtentur, & ſi fortaſſe quid moroſi in ijs offendes fac ne ſtomaco exardeſcas. Accurſium autem animaduertas velim, nec nè Bar. Bal. multoſq; doctores alios, qui noſtræ huius legitimæ ſcientię fontes extitere, multoties in erroribus verſati, eorum dicta proiecta fuere, meo hoc labore vtamini, quando tibi non ab re eſſe videtur; itaque executioni tradens, Chriſti fidelis officio fungeris, ac mihi tantum animi dabis, vt quod ad lucem prodere reſtat, & forſan decretum, ad maiorem prouinciam ſuſcipiendam, vt mens me agitat, firmabo. Cura vt valeas. Datum Maceratæ ex prouincia Marchiæ Anconitanæ, Calendis Februarij M D LXXIIII.

TIPOGRAPHVS

LECTORI S. D.

EX omnibus legalis Philoſophiæ libris, qui quotidie ad ſtudioſorum commoditatem ab excellentiſſimis variorum Iuriſconſultorum ingenijs eduntur, nullum maioris authoritatis, doctrinæ, atque vtilitatis eſſe, quàm Deciſiones viri docti exiſtimāt: in hoc enim ſcriptionis genere nullum eſt in Scriptoribus contradicendi ſtudium, quemadmodum in repetitionibus & interpretationibus cōtingere ſolet, abeſt etiam ſpes lucri quæ conſulentibus ſæpe adeſt: non eſt igitur mirum, ſi maximæ ſunt in foro authoritatis, cùm vnus tantùm ſit authorum ſcopus, ipſa veritas. ſicut autem fatentur omnes quàmplurimis deciſionum voluminibus iuris obſcuritatem rerumq́ue dubiarum veritatem illuſtratam eſſe, ita etiam non dubito ſequentibus temporibus omnes iudicaturos Peruſinas haſce D. Ioſephi Ludouici ab Aſſiſio I. V. D. in lucem editas deciſiones multum illis claritatis eſſe addituras, neque Afflicti, Grammatici, Capitij, aliorumq́ue Deciſionibus vlla re inferiores futuras, cùm in ſingulis non ſolum propoſitus decidatur caſus, verùm etiam multi vnà ſimiles, ſimulq́ue communes ſemper adducantur opiniones, ita vt vnico contextu ipſe lector duplicem ſit percepturus ex deciſionibus & communib. opinionibus fructum. Valde igitur omnibus hic liber vtilis erit, ijs verò pręcipue qui in ditionis eccleſiaſticæ foris verſantur; auctor namque cum per aliquot annos in Gimnaſio Peruſino iuri ciuili diligentiſſimam dediſſet operam, magnosq; in eo feciſſet progreſſus, & iuris conſulti inſignibus ornatus fuiſſet, ſtatim prępoſitus eſt ſub Paulo IIII. dicendo iuri apud Tifernates, vbi decem & octo menſes clariſſimum dedit eruditionis æquitatisque ſuæ ſpecimen, quo perfunctus munere multis deinde Marchię (vt nunc vocant) Anconitanæ locis pręfuit ſub Pio IIII. Pont. Max. quibus in locis adeo eius fama innotuit, vt ab Illuſtriſsimo Cardinali Tridentino & poſtea ab Illuſtriſsimo Cardinali ab Altemps dictæ Prouinciæ legatis ſub indeà Reuerendiſsimo & Illuſtri Domino Paulo Epiſcopo Odeſcalco dictæ Prouinciæ Gubernatori digniſſimo eorum omnium locorum Auditor generalis creatus fuerit, & poſtea ſub Pio V. Pont. Opt. Max. locumtenēs Firmi, commiſſarius Velliterni, & Spoleti, & Peruſiæ, ac Prouinciæ Vmbriæ generalis Auditor fuerit deputatus, quibus peractis oneribus iure quodammodo poſtliminij à Reuerendiſſimo Domino Fabio Myrto dudum Epiſcopo Caiacenſi, nunc verò Archiepiſcopo Nazzareno & Prouinciæ Marchiæ Anconitanæ Gubernatore digniſſimo tertia vice eiuſdem prouinciæ Auditor generalis effectus fuerit, vbi ad præſens reperitur.

Omitto plura de ipſo authore dicere, & ad ipſas deciſiones redeo, quę per ſe ſatis ſibi authotitatis cōparabunt, in quibus habebis cādide lector Theoricam (vt aiunt) ſimul & praxim. Ob ſingularem igitur ipſarum vtilitatem eas accipito, quam quidem ipſemet ſi attenderis, ipſe cognoſces. Vale. Venetijs Idibus Maij.

HIERONYMVS ZOPPIVS BONONIENSI AVTHORI S.

DVM tua virtuti ſacrat te gloria IOSEPH,
Communiq; bono ſanctos de iure labores
Explicat: & nexus legumq; ænigmata ſoluit,
Omnia quæ laudent venturi in ſæcla nepotes;
Dij tibi cuncta, bonis quæ ſunt optanda ſecundent,
Atque ſub æterna ſtatuant requieſcere lauro;
Quo tandem ſolido mediteris publica fructu
Commoda: qua pariaris orbi perfecta ſalutem.

THOMAS BVTLERVS ANGLVS I. V. D. AD LECTOREM.

SI Libet eximie cenſura in vtraque peritum
Cernere tractantem nobile iuris opus;
Punctaq; perplexis dubioſa exoluere nodis,
Quæ ſtrepitoſa fori praxis vbiq; dabit;
Si libet ex æquo cauſarum exſcindere lites,
Quas ſæpe ambiguus ſenſus vtrinque trahit;
Denique pernigilans, rectiq;, boniq; ſatelles,
Si eſſe voles; iuſto. & reddere iura gradu,
Hunc ſtudeas, iterumq; legas, relegasq; libellum.
Nam tibi, multorum, hic vnicus, inſtar erit.
Siue velis praxim, methodumve, artemve, fidemve,
Singula complectens, te docet iſtud opus.

IDEM AD AVGVSTAM PERVSIAE CIVITATEM.

CAETERA turba tui, Doctorũ (vrbs inclita) cœtus,
Multa tibi vt tribuat, res, ratioq; docet.
Ex te etenim ingenium, doctrinam, artesq; Mineruæ,
Et famam, & gazas, & retulere decus.
At ſecus egregius res tam deducta Ioſephi eſt;
Nam huic multum vt tribuas ipſa, par eſſe puto.
Nempe tui cauſa eſt, & origo, & alumnus honoris,
Dum duplicare ſtudet, quod fuit ante decus.
Hinc tibi compoſitum Peruſini nominis iſtud
Quod prius haud tuleras, nominat, edit opus.
Quare age, perpetuis (Vrbs alma) fauoribus illum
Proſequere; ipſa illi conſulis ille tibi.

IDEM IN DETRACTORES ATQVE INVIDOS.

INVIDE cur dictis laceras aliena malignis?
Aut meliora refer, aut meliora face.
Sin tua non poterint dictis excellere facta,
Nil bene cum facias, nil male quæſo refer.

AD VOLVMINIS HVIVS LECTOREM OCTAVIANVS HVMILIS.

CANDIDE Lector habes hanc partẽ volue ſecundam
Inuenies cultam parte priore magis.
Continet hæc leges quibus vtitur Vmbria ſanctas
Illius iſte liber cætera docet
Nobilis Aſiſij Ludouicus ciuis in Vrbe
Ioſephus eſt auctor cognitus ante ſatis.
Præſidis aſſeſſor Picæni iura miniſtrat.
Integer, & nouit ius dare cuiq; ſuum.
Picentes populi venerantur numinis inſtar,
Iudicio cogit ſiſtere quemq; ſuo.
Eſt hilari vultu cunctis gratiſſimus idem,
Mellifluo dulceis fundit ab ore ſonos.
Non amat hunc nemo me iudice factus ad vnguem
Creditur hic claris inſeriturq; viris.
Iudicio cauſas ſemper decidere recto
Nititur illicitum, vitat & omne lucrum,
Criminis & ſceleris vindex tamen eſſe ſeuerus
Neſcitur inſontis, nec pietate caret.
Hunc emat ergo librum legum ſtudioſa iuuentus,
Hunc legat, hinc etenim diſcere multa poteſt.

DECISIONVM SEV DIFFINITIONVM CAVSARVM PERVSINARVM, ET PROVINCIAE VMBRIAE,

Pars Secunda.

Authore Ioſepho Ludouico ab Aſſiſio I.V.D. dudum Peruſiæ & Vmbriæ, nunc verò Prouinciæ Marchiæ Anconitanæ tertia vice generali Auditore.

Deciſio LXI.

SVMMARIVM.

1 *Spolians non debet audiri niſi purgauerit ſpolium vſq; ad nummum.*

2 *Vxor hab:t retentionem bonorum viri pro ſua dote mortuo viro.*

3 *Vxor poteſt ſibi mutare cauſam ſuæ poſſeſsionis pro retentione ſuarum dotium, hoc tamen procedit dummodo animo conſtituat velle poſſidere ex dicta noua cã, & nu.4. quia voluntas in animo retenta nihil operatur, & nu.5. & voluntatis mutatio non præſumit, & nu.7. & niſi appareat de mutatione voluntatis, cenſetur poſſidere iure familiaritatis. nu 6.*

8 *Vxor tunc poteſt retinere bona mariti, quando poſſeſſio eſt vacans, ſecus ſi ab hæredibus viri fuerit occupata.*

9 *Dotalis rei dominium poſt mortẽ viri ipſo iure reuertitur ad vxorem, ſecus tamen poſſeſſio. & nu.10.*

11 *Contrarius non debet audiri.*

12 *Vſufructuarius tenetur cauere de reſtituendo finito vſufructu non ſolum ſtabilia, ſed etiam mobilia.*

13 *Mobilia debent æſtimari, & habetur ratio ad tempus conſignationis ſiue traditionis, non autem reſtitutionis, & infra nu.15.*

14 *Satiſdatio eſt danda de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendo mobilia ſi non reperiantur deteriorata, aliàs de reſtituendo precium: ſi autẽ ſunt res quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, datur ſatiſdatio de reſtituendo æſtimationem.*

16 *Inuentarij confectio remitti non poteſt per teſtatorem. Quod ampliatur procedere etiam ſi teſtator huiuſmodi licentiam dediſſet ex licentia ſibi conceſſa à principe, & nu.17.*

18 *Teſtamenti tempus attẽditur, non autem tempus mortis. fallit primò quando contrarium conſtaret de mente teſtatoris. infra nu. 58. Secundo fallit, quando legatum fieret in recompenſa. iodem. nu. 41. Fallit tertio, quando legatur armentum animalium, vel ſimilium rerũ quæ patiuntur augmentũ & diminutionẽ. nu.48*

19 *Teſtator quæ bona reliquerit tempore mortis, debet probari per inſtitutos & legatarios.*

20 *Mutiana cautio conſiſtit in non faciendo, vel non petendo.*

21 *Animalia conſtituunt tertiam ſpeciem inter mobilia et ſe mouentia. Fallit quando ſecus conſtaret de mente teſtatoris. nu.47.*

22 *Ioannes Paulus Lancillottus, Blaſius Angelicus aduocati: Bartholomæus Corſettus, et Petrus Iaco. Amerigus procuratores Peruſini.*

23 *Teſtatoris voluntas eſt ſeruanda etiam tacita, & eã ſectari debemus ſicut venator leporem, nu. 24. põt declarari facto & verbis, nu. 25. & iſta voluntas totũ facit, nu. 26. colligitur ex coniecturis & interpretatione, nu.27. eſt præferenda rigori verborum, nu.28. declaratur ex actu nullo, nu.29. poteſt fieri violentia verbis, ut ea ſeruetur, nu. 30.*

31 *Statutum Peruſinum dat executionem inſtrumentis & teſtamentis. quod ſtatutum cùm ſit in uiridi obſeruantia, debet obſeruari. nu. 32.*

33 *Mulier licèt poſt mortem uiri dicatur poſſidere iuri familiaritatis, hoc procedit in dubio, ſecus quando apparet de mutatione uoluntatis.*

34 *Dolia comprehenduntur appellatione mobilium.*

35 *Teſtamenti uerba pleno iure important inſtitutionem.*

36 *Vſufructuarius, cui eſt obuentura proprietas, non tenetur cauere.*

37 *Inuentarij confectio totaliter per teſtatorem remitti nõ poteſt, remiſſio tamen illa operatur ut ſufficiat aliqualis deſcriptio.*

41 *Vxor, quoad legata eſt priuilegiata, ſicut filij, & aliæ coniunctæ perſonæ.*

42 *Mutiana cautio non habet locum, quando conditio negatiua eſt adiecta cum affirmatiua, ſimiliter quando per teſtatorem apponitur aliquid loco dictæ Mutianæ cautionis, puta priuatio legati, & nu.43.*

44 *Teſtatorũ uoluntates ex diſpoſitis in teſtõ colliguntr.*

45 *Teſta-*

45 Teſtatoris mens & uerba ne reddatur fruſtratoria, eſt facienda interpretatio.

46 Teſtator licèt regula iter cenſeatur ſe conformare cū diſpoſitione iuris communis, hoc tamen debet intelligi quando per teſtatorem fiunt actus ex neceſſitate, ſecus ſi fiant ex uoluntate.

ARGVMENTVM.

¶ Vxor poteſt retinere bona mariti pro aſſecuratione ſuæ dotis poſt mortem viri, & poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis, dummodo conſtet de mutatione voluntatis, & poſſeſsio ſit vacans.

¶ Vſufructuarius regulariter tenetur cauere, & quomodo cautio iſta præſtetur in rebus mobilibus, & alijs reb. quę ſeruando ſeruari non poſſunt.

¶ Inuentarij confectio non poteſt remitti per teſtatorem, quando tamen remittiť, ſufficit qualis qualis deſcriptio.

¶ Teſtamenti tempus attenditur. fallit quatuor modis hic adnotatis.

¶ Mutiana cautio aliquando non habet locum, vt hic.

¶ Voluntas teſtatoris eſt omnino ſeruanda, & teſtator cenſetur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis in actib. neceſſarijs, ſecus in volūtarijs.

CONSTANTINVS Vinciolus de Peruſia in eius vltimo teſtō reliquit vſufructuariā quorundam prædiorum ac ēt ſe mouentium, & bonorum mobiliū dominam Proſerpinā de Cauaceppis eius vxorē, ea conditione adiecta, ꝙ prędia finito vſufructu reuerterentur ad capitaneum Horatiū, & Matthiam de Vinciolis eius germanos: quòdq; de bonis mobilibus ipſa D. Proſerpina nullū teneretur facere inuentariū, & eſſet in ptāte ipſius quicquid vellet de dictis bonis mobilibus reſtituere prædictis capitaneo Horatio & Matthiæ: adijciendo inſuper ꝙ dicta D. Proſerpina non poſſit, aut valeat eius dotem repetere. Cùmq; eſſet nata altercatio inter prædictos capitaneū Horatiū & Mathiā ex vna, & D. Proſerpinam ex alia, prædicta D. Proſerpina per breue S.D.N. Papæ committi fecit dictā cauſam Reuerēdiſſimo D. Buonſignoro Finetto, huius Prouinciæ Gubernatori digniſſimo, qui quidem Reuerendiſſimus D. Gubernator prædictā cauſam mihi ſubdelegauit, & ſeruatis terminis plura orta fuerunt dubia contra dictam Dominam Proſerpinam.

Primum dubium fuit dictā D. Proſerpinā nō debere audiri, cū propria authoritate poſſideat bona mobilia relicta in domo ipſius teſtatoris,
1 & ſic antequam purgaret † ſpolium non videbatur audienda. c. conquerēte. in verbo, integrè. & ibi Bal. in 1. col. extra de reſti. ſpol. Abb. in c. venerabilis. extra de off. dele. Tiraq. in trac. de retrac. conuentio. §. 4. gl. 1. nu. 23. latiſſimè infinitos allegans Gabrie. in lib. cōmu. concl. in tit. de reſti. ſpoli. nu. 10. lib. 5. vbi dicit, ꝙ ſpolians non debet audiri niſi integrè purgauerit ſpoliū, ēt vſque ad
2 nummum. & l. cùi vxor † habeat retentionē mortuo viro bonorū mariti pro dote ſua, Bar. in l. ſi filio. la 1. ff. ſol. matr. Bal. in l. cū tibi. C. qui potio. in pign. hab Soc. conſ. 131. col. 2. lib. 1. Dec. conſ. 232. col. 1. conſ. 400 col. 2. & conſi. 671. col. fi. cū alijs nouiter adductis à Rol. à Valle in conſi. 77. nu. 27. lib. 1. & vltra cū idem tradit Gramma. de-
3 ciſ. 58. nu. 5 Bero. cōſ. 62. nu. 5. lib. 2. † vxor enim pōt ſibi mutare cām ſuæ poſſeſſionis, iuxta ſua extrinſeca pro retentione dotium ſuarum. l. cū
4 nemo. C. de acqui. poſ. † hoc tū procedit, dummodo animo conſtituat velle poſſidere ex dicta
5 noua cā: † voluntas enim in animo retenta nihil operatur. l. ſi repetendi. C. de condi. ob cau. alias cū non mutauerit voluntatem, præſumiť poſſi-
6 dere iure † familiaritatis, quēadmodū prius poſſidebat. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui poſſ. &
7 † mutatio voluntatis non præſumiť l. 3. §. in amittenda. ff. de acqui. poſ. Rol. à Valle in terminis d. conſi. 77. nu. 32. lib. 1. vbi Soc Dec. Bertran. Pariſ. Ruy. Alcia. & Curt. Iun. allegat.
8 Secundò tunc † vxor pōt retinere bona mariti pro ſua dote, & poſſeſſionē dictorū bonorum ingredi, qn̄ poſſeſſio dictorū bonorū eſſet vacās, ſecus ſi ab hæredibus viri fuerit occupata. Bal. in l. pe. C. de non num. pec. in l. 1. C. de comm. ſeru. pign. dat. Dec. in l. dotis. C. de collat. & Rolan. in dicto conſi. 77. nu. 35. lib. 1.
9 Licèt enim poſt mortē † mariti dn̄ium rei dotalis ipſo iure ad vxorem reuertať. l. in rebus. C.
10 de iure dot. † ſecus tn̄ eſt in poſſeſſione. l. cū hęredes. ff. de acq. poſ. Bal. ꝯſ. 35. 3. vol. Dec. conſ. 232. col. 1. in fi. & ꝯſ. 400. col. 2. Rol. vbi ſupra, nu. 36.
11 Item pręfata domina † Proſerpina nō videbať audienda rōne ꝓprietatis, ad tradita in l. edita. C. de eden. & fuſiùs explicauit D. aduocatus p̄fatorū capitanei Horatij & Mathiæ de Vinciolis.

Non videbatur ēt audienda. quia fuerat relicta vſufructuaria quorundā prædiorū, & rerum
12 mobilium, & non dederat † cautionem niſi de rebus ſtabilibus, de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, & de reſtituendo finito vſufructu; di-

ctam

ctam enim cautionem tenebatur præſtare nõ ſo
lùm de ſtabilibus, ſed de mobilibus. l. 1. C. de vſu-
fru. vbi vide Ray. Bal. Saly. Fulg. & Caſtren. Rol.
13 à Valle conſi. 92. nu. 6. & 7. lib. 1. quæ res † mobi-
les debent æſtimari, & facta æſtimatione caueri
de reſtituendo finito vſufructu æſtimationem
dictarum rerũ habito reſpectu ad æſtimationem
ſm tp̃s quo traduntur vſufructuariæ. §. conſtitui-
tur. cum §. ſeq Inſti. de vſufr. l. ſi cui. cum l. ſeq. ff.
de vſufr. earum rerum quæ vſu conſum. Alexã.
ↄſi. 58. col. 3. lib. 3. Pic. in repet. §. Titia. q. 49. Rol.
à Valle d. conſi. 92. nu. 23. lib. 1. vbi poſt multos
14 quos allegat dicit, ꝙ † ſi ſunt res quę ſeruãdo ſer
uari poſſunt, ſatiſdatur de vtendo & fruendo ar-
bitrio boni viri, & de reſtituendo ea ſi non repe-
riantur deteriorata, aliàs de reſtituendo preciũ,
& retinendo illa penès ſe: ſi verò ſunt res, quę ſer.
uari non poſſunt, tunc datur ſatiſdatio de reſti-
15 tuendo æſtimationem, quæ † æſtimatio inſpicit
tpe præſtitæ ſatiſdationis. l. hac edictali, §. his il-
lud. C. de ſecun. nup. & hęc eſt magis cõis opinio,
vt per Anto. Gabrie. nouiſſimè in ſuis conclu. in
tit. de vſufr. concl. 1. nu. 22. lib. 5 & nu. 20. vbi di-
cit, ꝙ in rebus quę vſu non conſumuntur, ſed in-
ueteraſcunt, & minuuntur, debet caueri de quan
titate æſtimata reſtituenda.

Itidem non videbatur audienda dicta D. Pro
16 ſerpina, cùm non fecerit inuentarium, † quam
quidem confectionem inuentarij per teſtatorẽ
remitti non potuit, Caſtren. conſi. 221. Pic. in d.
§. Titia. q. 51. Boer. deciſi. 63. nu. 12. Rol. à Valle
d. conſi. 92. nu. 17. lib. 1.

17 Quod † ampliatur procedere, etiam ſi teſtator
huiuſmodi licentiam dediſſet ex licentia ſibi cõ-
ceſſa à principe, ne detur materia delinquendi,
Ruyn. conſi. 202. lib. 2. Rolan. à Valle d. conſi. 92.
nume. 20. lib. 1.

Vlterius petitio dictæ D. Proſerpinę videbať
reſpuenda, quia ipſa petebat executionem dicti
teſtamenti tam pro bonis ſtabilibus, q̃ etiã pro
mobilibus, abſque eo ꝙ probauerit quæ bona
mobilia reliquerit ipſe teſtator tpe teſtamenti.
18 † quod quidem tp̃s teſtamenti videbatur atten-
dendum, non autem tp̃s mortis. l. ſi ita. ff. de aur.
& arg. leg. Soc. Iun. in terminis, per totũ, in conſ.
19 99. in pñti. lib. 3. & † onus probandi quæ bona exi
ſterent dicti teſtatoris tẽpore confecti teſtamen-
ti, incũbit ipſi D. Proſerpinæ. Bal. in l. fi. C. de ap-
pel. Rom. in l. non ſolum. §. ſciendum. ver. ſed vt
probari. ff. de ope. no. nunc. ſequitur apoſtill. ad
Bar. in d. l. ſi ita. in litera A. cũ ergo non liquida-
uerit dicta D. Proſerpina, quæ bona mobilia ha-
beret teſtator tempore teſtamenti, non poterat
exequi dictum teſtamentum tanquam non pu-
rum, neque liquidum.

Ex alio capite dicta D. Proſerpina non videba-
tur audienda, quia non ſimpliciter fuerunt ſibi
relicta prædicta bona per dictum teſtatorẽ eius
virũ, ſed cũ hac conditione, ꝙ non poſſet eius do
20 tes repetere: quo fit vt † audiri non debeat anteq̃
præſtiterit Mutianam cautionem de non peten-
do dictam dotem. l. Mutianæ cautionis, ff. de cõ-
di. & demon. Bero. conſi. 29. nu. 17. lib. 2.

Demum videbatur reijcienda petitio dictę D.
Proſerpinæ quo ad animalia, cũ de dictis anima-
libus expreſsè per teſtatorẽ non fuerit diſpoſitũ:
21 † quę animalia dicuntur conſtituere tertiã ſpẽm
inter mobilia, & ſe mouentia. ad no. in l. ſe mo-
uentiũ. ff de ver. ſig. & hæc erant q̃ ſuccinctè po-
terant ↄſiderari ↄ̄ præfatã D. Proſerpinam ad im
pediendam executionem dicti legati.

Maturiùs tñ cogitanti animaduerſis verſa vi-
ce, ac optimè conſideratis iuribus & authoritati
bus immo rõnibus facientibus ad fauorẽ dictæ
D. Proſerpinæ, ac ẽt auditis oretenus ẽt corã Re
uerendiſſimo D. Buonſignoro Finetto Guberna
tore huius Prouincię, dominis aduocatis & pro-
22 curatoribus, videlicet dommo † Ioãne Paulo Lã
cillotto, & D. Petro Iacobo Amerigo ex vna par
te, & D. Blaſio Angelico, ac D. Bartholomæo
Corſetio ex alia, in eam iui ſñiam, vt meliora iu
ra foueret dicta D. Proſerpina, q̃ præfati capita-
neus Horatius, & Matthias. Et ex quo cã erat ma
ximi momenti, antequam proferrem ſñiam, pla
cuit facere verbum cum pręfato Reuerendiſſi-
mo D. Gubernatore pro habenda eius ſñia, qui
quidem Reuerendiſſimus Dominus cõcurrebat
pariter ad fauorem dictæ D. Proſerpinæ.

Præcipuum fundamentum ipſius D. Proſerpi
23 næ erat † voluntas ipſius teſtatoris, quę omnino
ſeruanda eſt. l. non aliter. ff. de leg. 3. §. diſponat.
Auth. de nup. l. 1. C. de ſacroſan. eccle. l. in condi-
tionibus primum locum. ff. de condi. & demon.
Pariſ. conſi. 41. nu. 15. lib. 2. conſi. 52. nu. 6. eo. lib.
& in alijs innumeris conſilijs quos nouiter cõge-
rit Iulius Clar. lib. recep. ſenten. lib. 3. §. teſtm̃. q.
76. vbi de commu. teſtatur, extendens id non ſolũ
vendicare ſibi locum in voluntate expreſſa, ſed
ẽt in tacita. per l. cùm proponebatur. in fi. de leg.
2. Dec. qui teſtatur de commu. in l. 1. poſt nu. 4.
C. de colla. & vltra Iulium Clar. ꝙ voluntas te-
ſtatoris ſit ſeruanda, tradit Cephal. cõſ. 16. nu. 41.
lib. 1. etiam ꝙ impropriarentur verba. idem Ce-
pha. conſi. 37. nu. 2. lib. 1. & conſi. 134. nu. 27. eo.
lib. Rol. à Valle conſi. 76. nu. 30. lib. 1. Iac. Emiliã.
conſi. 14. nu. 17. conſi. 118. nu. 3. & conſi. 156. nu.
4. & conſi. 109. nu. 9. Dec. conſi. 637. nu. 5. conſil.
635. nu. 9. 425. nu. 15. 369. nu. 1. 425. nu. 5. 412. nu.
4. 427. nu. 2. 291. nu. 6. 270. nu. 6. 205. num. 8. 417.
nu. 4. 418. nu. 2. 477. nu. 7. 537. nu. 9. 545. nume. 8.
584. nu. 2. & ↄſi. 577. nu. 7. Ruy. conſ. 10. nu. 3. lib.
3. Ber. conſi. 134. nu. 4. lib. 2. conſi. 5. nu. 46. lib. 1.
conſi. 6. nu. 15. & nu. 19. lib. 1. cõſi. 110. nu. 57. lib.
2. ↄſ. 112. nu. 17. eo lib. & ↄſi. 113. nu. 11. lib. 2. 125.
nu. 4. eo. lib. conſ. 95. nu. 6. eo. lib. ↄſ. 57. nu. 27. eo.
lib. 64. nu. 17. eo. lib. Soc. Iun. 147. nu. 21. lib. 2. ↄſ.
24 & eam ſectari † debemus, ſicut venator leporẽ:
25 Soc. Iun. ↄſ. 184. nu. 23. eo. lib. 2. et † põt declarari
26 facto & verbis. Iac. Emil. conſi. 39. nu. 6. & † iſta te
ſtatoris voluntas totum facit, Soci. Iun. conſi. 95.
nu.

27 nu.8.lib.3.& conſi.145.nu.13.eo.lib.3.& †colli-
gitur ex coniecturis & interpretatione, idē Soci.
28 Iun.conſi.136.nu.15.lib.3.& † eſt pręferenda ri-
goi i verborum, Soci. Iun. conſi.112.nu.11.lib.3.
29 & †declaratur ēt ex actu nullo, Soci. Iun. ibidem
30 nu.15.& †pôt fieri verbis violentia, vt ea ſeruet.
Soci. Iun. ibidem nu.20. Neuiza.conſi. 72. nu.12.
conſi.31.nu.1.conſi.33.nu.5. Rolan. à Valle cōſ.
82.nu.24.lib.3.conſi 70.nu.52.eod lib.conſi. 35.
nu.3.4.& 5.eo.lib.conſi.82 nu 27.eod. lib. Crot.
conſi.1.nu.14.conſi.48.nu.15. Mandel.conſ. 19.
nu.8.& conſi.110.nu.2.conſi.24.nu.6.conſi. 51.
nu.11.Cepha.conſi.259.nu.13.lib.2. Alcia. conſ.
47.in præſenti, nu.11.tom.3. Natt.conſi.186.nu.
3.lib.1.conſi.484.nu.1.lib.3.conſi.839.nu.4.eo.
lib.3.Petr.Criſp.in repe.rub.de leg.1.nu 71.Pet.
de Beſut.in repe.l.re coniuncti.nu.11.de leg.3.&
ibid.Crot.nu. 18. Berengar. Fernan.in repe.l. in
quartam.in 1.pręfatione,nu.4 ff. ad legem Falci
diam. Riminal.conſi.186.nume.16.lib.1.Burſat.
conſi.8.nu.22.lib.1.

Secundum principale fundamentum ipſius
D. Proſerpinæ eſt in ſtatuto Peruſino, Rub. 29.
31 de executione inſtrumen.2.vol. †vbi ſtatutum
mandat, & dat executionem tam inſtrumentis
quàm teſtamentis:ſi fuit facta liquidatio bono-
rum ſtabilium per confeſſionem partis, mobilia
non indigebant liquidatione, vt mox ſubijciam;
vel poſſunt dici liquidata, ergo ſumus in caſu ſu-
pradicti ſtatuti, ꝙ dictum teſtamentum ad fauo
rem dictæ D. Proſerpinæ ſit executioni deman-
32 dandum, quod quidem † ſtatutum eſt in viridi
obſeruantia.& ſic obſeruari dēt.l.omnes popu-
li.cū materia.ff.de iuſt.& iur.& tradūt alibi Doc.
paſſim, eo enim caſu fuiſſet neceſſaria liquidatio
bonorū mobilium, quotieſcunque intelligeren
tur legata bona mobilia quæ teſtator habebat tē
pore conditi teſtamenti iuxta diſpoſitionem d.
l.ſi ita.ff.de aur.& arg. leg. ſed quando intellige-
rentur legata bona quæ teſtator habebat tēpore
mortis, tunc vtiq; nulla eſt neceſſaria liquidatio
bonorum, cùm oīa bona, quæ reperiuntur tem-
pore mortis teſtatoris, ſpectent ad legatarios. Et
licèt regula ſit.ꝙ tantummodo intelligantur le-
gata bona quæ teſtator habet tpe teſtamenti.d.
l.ſi ita.illa tamen regula.ex intentione Doc.mul-
tipliciter limitatur: quæ quidem limitationes,
ſiue ſaltē duæ ex illis optimæ deſeruiunt caſui
noſtro. Verùm quia tota vis iſtius deciſionis pē-
det à reſponſionibus quæ afferentur ad contra-
ria obiecta, quæ quidem reſponſiones etiam de-
ſeruient pro fundamentis quæſtionis principa-
lis, propterea immediatè condeſcendam ad re-
ſponſiones obiectorum.

Non obſtat igitur dùm primo loco dicebatur,
dictam D. Proſerpinam non eſſe audiendam ra-
tione ſpolij, cùm præſertim non mutauerit, ne-
que animo conſtituerit velle mutare poſſeſſio-
nem, ad tradita poſt alios per Rol. à Valle ꝯſ.77.
nu.28.lib.1.vbi concordantes allegat, & dictum
fuit ſupra. Quia etſi nō declarauerit velle muta-
re poſſeſſionem, & dicatur poſſidere iure fami-
33 liaritatis, †hoc tñ procedit in dubio, ſecus qñ ap
paret de mutatione voluntatis, quod nō inficiat
ēt Rol. in d conſi 77.nu.28.& nu.29.lib. 1. At in
caſu noſtro apparet in proceſſu de mente ipſius
dominæ Proſerpinæ voluiſſe incumbere in di-
cta poſſeſſione, non ſolùm pro retentione ſuæ
dotis, ſed etiam tanquam in rebus ſibi in teſta-
mento relictis: vbi verò adeſt iſta mutatio volū-
tatis, nullus diſcrepat, quin vxori detur retētio,
Dec.conſi 400.2.col.& 232.col.1.Bar. in l.ſi filio
fam.1.ff.ſolu. matr.Bal.in l.cùm tibi.C.qui pot.
in pign.hab.& ſpolium non cadit in vxore reti-
nente bona viri, ſed tantummodo dicunt Doct.
Rol. & ſequaces, ꝙ dicatur poſſidere iure fami-
liaritatis, de ſpolio autem nullus Doctn. contro-
uertit, propterea cùm non adſit ſpolium, & ipſa
domina Proſerpina petierit manuteneri in poſ-
ſeſſionē dictorū bonorum, & quatenus opus ſit
denuo immitti, meritò D. Proſerpina erat omni
no audienda, & conſequenter obiectio ſpolij ei
non nocet: & cùm iſta D. Proſerpina tantummo
do petat executionem inſtrumēti, iuxta diſpoſi-
tionem ſtatuti Peruſini, de executione Inſtrum.
lib.2.Rub.29 propterea non video in quo adſit
iſta contrarietas.

Obiectio cautionis nō præſtitæ minus obſtat,
quia quoad bona ſtabilia fuit præſtita dicta cau-
tio de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, &
de reſtituendo finito vſufructu, iuxta diſpoſitio
nē l.1.C.de vſufru. Quoad bona mobilia fuit di-
cta D. Proſerpina inſtituta, non ſolū vſufructua-
ria, ſed ēt proprietaria: teſtator enim dixit (quòd
eſſet in poteſtate ipſius D. Proſerpinæ, an aliquid
de dictis bonis mobilibus vellet reſtituere) & ip
ſa domina Proſerpina declarauit de dictis bonis
mobilibus nolle aliquid aliud reſtituere, niſi quę
34 dam dolia, quæ †dolia cùm comprehendantur
appellatione mobilium But.in c.fi.de pig. Alex.
conſi.58.col.2.lib.3.Ruyn. conſi.52.col.4.lib.2.
Rol. à Valle conſi.92.nu.24.lib.1.ipſa D. Proſer-
pina ex quo intendebat reſtituere dicta dolia, ca-
uit de eis reſtituendis, quo ad alia bona mobilia
non intendebat cauere, cùm fuerit inſtituta etiā
in proprietate ipſorum mobilium, & ſic non eſt
opus ingredi illam difficultatem, an teſtator poſ
ſit remittere dictā cautionē, de qua per repeten.
in d.§.Titia.& per Rolan. à Valle conſi.92. quod
35 autem fuerit inſtituta oſtenditur† ex verbis teſta
menti, dum dixit (pleno iure) Gozad.conſil.21.
nu.17.& conſi.91.nu.10. Ant.Gabriel in tracta.
commo.concl.in tit.de vſufr.conclu.1.nu.5.lib.
5.& nu.46.vbi poſt gl.in l.ſi vſusfructus §. planè.
ff.de vſufr.quemadmo.caue.& Corn.conſi 267.
36 col.3.lib 4 dicit quòd quando eſt certum † vſu-
fructuario eſſe obuenturam proprietatem, tunc
talis vſufructuarius non tenetur pręſtare cautio-
nē, ſed in iſtis rebus mobilibus, quę nolebat reſti
tuere dicta D. Proſerpina certùm erat ipſam eſſe
pro-

proprietariam, propterea cautio aliqua non erat
neceſſaria. Et ad tollendam omnem difficultatē,
dicta D. Proſerpina obtulit cauere, prout & quate
nus de iure teneretur.

Circa confectionem inuentarij non poteſt ar-
gui aliquo pacto dicta D. Proſerpina, quia licet p
teſtatorem non poſſit remitti confectio inuenta-
rij, ut ſupra in obiectis dicebatur, nihilominus ſtā-
te tali remiſſione facta per teſtatorem, ſat eſt ꝙ
fiat non ſolenne inuentarium, ſed qualis qualis
deſcriptio, & hæc eſt *communis* opinio, ut per Pa-
riſ conſ. 61. in fi. lib. 3. Ant. Gabr. in tract. commu.
concluſi, in tit. de vſufr. conclu. 1. nu. 35. lib. 5. iſta
autem deſcriptio fuit facta per Ser Octauianum
Aurelium cauſæ notarium, & fuit in proceſſu pro
ducta, merito ob non confectionem inuentarij
D. Proſerpina non eſt repellenda, quin conſequa-
tur ea quæ ei fuerunt relicta in dicto teſtamento.

Similiter non obſtat ꝙ dicta domina Proſerpi-
na non liquidauerit, quæ bona ipſe teſtator habe-
ret tempore confecti teſtamenti, quod quidem
tempus videbatur attendendum, non tēpus mor
tis ipſius teſtatoris d. l. ſi ita ff. de auro & argen. le-
ga. Soc. Iun. conſi. 99. in præſenti lib. 3. in quo qui-
dem fundamēto maxima vis fiebat per dominos
aduocatos, & procuratores dictorū capitanei Ho
ratii & Mathiæ, & etiam mihi à principio ſuſtinē-
dum eſſe videbatur, cum re vera non omnes
res mobiles fuerint liquidatæ, ſed tantum partem
ipſarum non per probationes, ſed per rñſiones di
cti capitanei Horatii factas capitulis in iudicio ꝓ-
ductis per dictam dominā Proſerpinam, nihilo-
minus vt ex reſponſionibus infra recitandis colli-
getur, nihil ipſi dominæ Proſerpinæ obfuit non fu
iſſe liquidata mobilia quæ tempore teſtamenti ha
bebat ipſe teſtator quin ipſa nō poſſit habere exe-
cutionem dicti teſtamenti, quia & ſi regula ſit, ꝙ
in huiuſmodi legatis debeat attendi tempus te-
ſtamenti, nō autem tempus mortis, d. l. ſi ita. hoc
tamen non eſt ſemper & indiſtincte verum, ſed
quamplurimas patitur limitationes. ego autem
non omnes limitationes recenſebo, ſed tantum-
modo illas quæ deſeruiunt caſui noſtro.

Prima igitur limitatio eſt, quando contrarium
38 † colligeretur ex mente teſtatoris, tunc enim non
attenderetur tempus teſtamenti, ſed tpſ mortis. d.
l. ſi ita. ibi (ſi aliud comprehenſum non eſſet) Soc.
Iun. conſ. 98. dubia. lib. 3. in caſu noſtro euidenter
apparet fuiſſe mentem teſtatoris legare etiam ea
quæ habebat tempore mortis, licet hoc expreſſe
non dixerit, tñ ex coniecturis hoc deprehendeba-
tur, meritò ſi tempus mortis eſt inſpiciendum, li-
quidatio aliqua non requirebatur.

39 Secunda limitatio eſt, quando † legatum eſt fa-
ctum coniunctæ perſonæ, tunc etenim ratione cō
iunctionis debet attendi tempus mortis, non autē
tempus teſtamenti. Bar. in d. l. ſi ita. verſ. hæc vera.
& in l. ſi cognatis. col. 1. ff. de reb. dub. & Soc. in l. j.
in 5. no ff. de reb. dub. & licet Cagn. in l. fi. nu. 229.
& ſeq. C. de pact. tenuerit contrarium, quem fuit
ſequutus apoſtil. ad ſing. Rom. 503. in fi. nihilominus
nus contraria opinio eſt verior, æquior, & iudicio
meo, *communis*, quam inuenio fuiſſe ſecutā ab Au-
40 guſt. Berō. conſi. 44. nu. 22. lib. 2. ubi dicit ꝙ † vxor
quoad legata eſt priuilegiata, ſicut filij, & aliæ cō-
iecturæ perſonæ, merito &c.

41 Tertia limitatio eſt, quando legatum † factum
vxori non eſt ſimplex, ſed in recompenſationem
ſuarum dotium, tunc etenim ex quo legatum nō
eſt gratuitum, ſed in recōpenſationem, debet latè
interpretari, ut etiam comprehēdatur tēpus mor-
tis. fuit originale dictum Caſtren. in l. fi. §. qui indi
uiſam. ff. de leg. 2. quem ſecutus eſt Bero. quæſt. fa-
mil. 30. nu. 7. & in conſi. 44. nu. 48. lib. 2. in quibus
locis in terminis dicit Bero. poſt Caſtren. ꝙ ſi lega
tū fuerit factū vxori cum hoc, ꝙ durante vſufru
ctu nequeat dotes ſuas ab hæredibus repetere, cen
ſetur factum in recompenſationem dotium, &
tanquam non gratuitum debet latè interpretari,
ut etiam comprehendat bona quæ teſtator habe-
bat tempore mortis: legatum autem factum per
dictum Dominum Conſtantinum dictæ Domi-
næ Proſerpinæ eſt huiuſmodi, merito bona quæ
tempore mortis ipſe teſtator habebat comprehē-
di debent.

Ad illud de Mutiana cautione, facilis eſt reſpō
ſio, ut etiā bene animaduertit excellēs aduocatus
d. D. Proſerpinæ D. Blaſius Angelicus, dicit enim
42 ꝙ † qñ ꝯditio negatiua eſt adiecta cū alia cōditio
ne affirmatiua, quæ pōt adimpleri ante vltimę ui-
tę ſpiritum, prout in caſu noſtro, tunc cautio Mu
tiana non habet locum. tex. eſt in l. auia. in ver. Mu
tiana. ff. de cond. & dem. Bar. in d. l. Mutiana. & ibi
Soc. nu. 3. & Imol. ibi, nu. 3. ſicer. ſi aūt ponitur in ca
ſu aūt noſtro (ut dicebā) fuit appoſita ꝯditio nega
tiua cum ꝯditione affirmatiua, ſcilicet (Quā dotē
ſi petierit, cadat à relicto ei facto) & ſic fuit appoſi
ta ꝯditione negatiua ꝙ Proſerpina nō petat dotē,
cum alia ꝯditione affirmatiua, ſi petierit, quo caſu
cautio nō datur, gl. in d. l. auia ver. aliā ꝯditionē ꝙ
autem talis ꝯditio potuerit impleri in vita ipſius
D. Proſerpinæ, dubium non eſt, quia petendo do-
tem cadet à legato, & ſic adimpleta erit conditio
in vita legatarię: dici etiam poteſt, ꝙ cautio Mu-
tiana non habet locum in conditione mixta. Bal.
in auth. cui relictum in 3. col. C de ind. vidui. toll.
Iac. Aemilian conſi. 16. nu. 2.

Et ultra D. Aduocatum alio pacto reſponderi
poteſt, & iudicio meo, eſt realis reſponſio, ꝙ vide
licet tūc requiratur præſtatio cautionis Mutianę,
43 qñ † relinquitur legatū ea ꝯditione adiecta, ꝙ nō
poſſit repetere dotes, ſed qñ teſtator vlterius pro-
greſſus fuiſſet, ꝙ caſu quo repeteret dotes, tunc ip
ſo iure intelligatur priuata legato, tunc cautio ali-
qua nō eſt neceſſaria qñ præſertim inter legatum
& dotem non cadit diſparitas conſiderabilis quia
ſat eſt, ꝙ in pęnam repetitionis dotis cadat à iure
legati ipſo iure, & ſic eſt conſultum menti teſta-
toris, ac etiam hæredibus: ex huiuſmodi enim ple-
na prouiſione facta per teſtatorem videtur receſ-

ſum à cautione Mutiana, & nolle grauare vſufru-
ctuariam aliqua cautione, ſed tantùm ꝙ in pę-
nam contrauentionis capat à re legata. & quòd
huiuſmodi fuerit mens domini Conſtantini ita
diſponentis, colligitur ex dicto teſtamento. pro-
44 † ut huiuſmodi voluntates teſtatorum ex diſpoſi
tis in teſtamento colliguntur. Bero. conſi. 119. nu
me. 19. lib. 2. & conſi. 159. nu. 32. eod. lib. & illa ver
ba redderentur fruſtratoria, ſi ultra pęnam priua-
tionis ipſo iure ēt teneretur ad pręſtandam cau-
tionem Mutianam, quod non eſt dicendum, imo
45 ſemper † eſt facienda interpretatio, ut mens &
verba teſtatoris non reddantur fruſtratoria. Bero.
conſi. 86. num. 21. lib. 2. & licet teſtator regulariter
46 cenſeatur † ſe conformare cum diſpoſitione iu-
ris communis. l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Tre
bell. nihilominus hoc non eſt ſimpliciter uerum,
ſed tunc demum, quando per teſtatorem fit actus
ex neceſſitate, quòd tunc cenſeatur ſe velle
conformare cum diſpoſitione iuris communis,
ſecus ſit quando teſtator facit actum ex mera
voluntate, quòd tunc non cenſeatur ſe velle
conformare cum diſpoſitione iuris communis.
ita diſtinguit Bero. conſil. 140. nu. 40. libr. 2. ſed
iſte dominus Conſtantinus teſtator fecit actum
ex mera voluntate quo ad relicta ipſi dominæ
Proſerpinæ eius vxori, conſequenter ſumus in
claris, quòd noluit ſe aſtringere diſpoſitioni iu-
ris communis, & ſic dictam eius vxorem ad prę
ſtandam Mutianam cautionem in euentum con
trauentionis, ſed tantummodo contentus fuit,
quòd in euentum repetitionis dotis. & ſic contra-
uentionis priuaretur rebus ipſi dominæ Proſerpi
nę per D. teſtatorem in teſtamento relictis. ¶ Il-
lud ultimum de animalibus, quę conſtituunt ter-
tiam ſpeciem, & ſic non uideantur comprehendi
appellatione mobilium, contrarium eſt de iure
uerum, quando apparet d. uoluntate teſtatoris,
quòd etiam animalia cenſeantur relicta. ita in ter
minis tradit Pariſ. conſil. 96. nu. 50. lib. 2. ubi dicit
47 ꝙ † appellatione mobilium veniunt ſe mouentia
& animalia, quando maximè conſtat de uolun-
tate teſtatoris, prout in caſu noſtro; nec iſto caſu
quo ad animalia requirebatur liquidatio, quia
48 quando † legatur armentum animalium, quod
patitur augmentum, & diminutionem, ſemper
præſumitur idem armentum: argumen. l. propo-
nebatur. ff. de iud. & tunc attenditur tempus mor
tis teſtatoris, quę eſt alia limitatio ad d. l. ſi ita. ff.
de auro & argen. lega. Ita dicit Durant. de arte te-
ſtan. caut. 10. de lega.

Quibus omnibus perpenſis ſententiaui ad fauo
rem dictæ dominæ Proſerpinæ contra dictos ca-
pitaneum Horatium & Matthiam, videlicet te-
ſtamentum dicti domini Conſtantini Vincioli
eſſe purum, liquidum, & exequendum, ut dice-
bam ad fauorem dictæ D. Proſerpinę manu Ser
Octauiani Aurelij Peruſ. notarij curialis.

Laus Deo.

Ioſeph. Ludouicus Aud.

Deciſio LXI.

SVMMARIVM.

1 *Conductor antiquus non poteſt in fine anni fundum ex-fructuare in præiudicium noui conductoris.*
2 *Colonus ſi totum fundum ſeminauit, non poterit dominus ſeminare.*
3 *Conductor præcedens datij non poteſt aliquid facere, vel ſtatuere poſt eius conductam finitam in præiudicium futuri datiarij.*
4 *Colonus, qui percepit fructus indebitè, poteſt conueniri actione furtiua, & certi condictione generali.*
5 *Conductor tenetur reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperijt tempore conductionis.*
6 *Colonus non dicitur reſtituere terras in eo ſtatu in quo ſuſcepit, quando eas deteriores reddit.*
7 *Conſuetudo eſt attendenda in locationibus.*
8 *Conſuetudo eſt attendenda, quicquid diſponat ius commune.*
9 *Conſuetudo optima legum interpres.*
10 *Conſuetudo eſt domina omnium rerum.*
11 *Conſuetudo patriæ tanquam altera lex eſt ſequenda.*
12 *Conſuetudo æquiparatur pacto.*
13 *Conſuetudo ęquipollet veritati.*
14 *Conſuetudo facit de non licito licitum.*
15 *Conſuetudo ligat minores, pupillos, furioſos, ac mentecaptos.*
16 *Furioſi licèt non poſſint niti proprio ſenſu, nituntur tamen alieno.*
17 *Conſuetudo inducitur, & ſi non deuenerit ad notitiam populi congregati, & eſt communis opinio.*
18 *Conſuetudo inducitur, & ſi non fuerit obtenta in contradictorio iudicio, & eſt communis opinio.*
19 *Franciſcus Burſatus Iuriſcon. Mantuanus, excellens, ordinatus, & exuberans.*
20 *Conſuetudo non differt a lege, niſi ut tacitum & expreſſum.*
21 *Conſuetudo inducitur abſq; actu iudiciario quemadmodum lex.*
22 *Conſuetudo inducitur etiam in actibus iudicialibus, licèt eſſet contra legem.*
23 *Cephal. conſi. 129. nu. 8. lib. 1. reprehenditur.*
24 *Grat. Reſpon. 100. nu. 29. lib. 1. & reſpon. 50. nu. 31. eo. lib. 1. reprehenditur.*
25 *Conſuetudo eſt facti, ideo probari debet.*
26 *Facta non præſumuntur.*
27 *Conſuetudinis probatio eſt valde difficilis.*
28 *Conſuetudinem ad probandam, multa requiruntur.*
29 *Conſuetudo inducitur ex vſu populi, frequentia actuū, & diuturnitate temporis.*
30 *Conſuetudo debet eſſe rationabilis.*
31 *Conſuetudo tunc inducitur ex frequentia actuum, quando illa multitudo actuum eſt facta ad finem inducendi conſuetudinem.*
32 *Conſuetudo quomodo probetur remiſſiuè.*
33 *Conſuetudo quomodo probetur per teſtes, & quomodo debeant probare teſtes examinati ſuper conſuetudine.*
34 *Articulos non eſſe admittendos generales parte opponente, nec iſto caſu declarari poſſe.*

35 *Con-*

35 *Conſuetudo non probatur ex teſtibus ſingularibus.*
36 *Teſtes examinati ſuper conſuetudine, debent reddere rationem ſuorũ dictorum, etiam non interrogati, aliàs non probant, licèt eſſent periti.*
37 *Teſtes non probant, quando adducunt exempla aliorum.*
38 *Conſuetudo irrationabilis non attendenda.*
39 *Conſuetudo nutritiua peccati, non valet.*
40 *Ditari cum aliena iactura quis non debet.*
41 *Conſuetudo in terris Imperij inducitur ſpacio decem annorum, in terris verò Eccleſiæ ſpacio quadraginta annorum, & eſt commu. opinio.*
42 *Fernan. Vaſq. reprehenditur.*
43 *Conſuetudo inducitur ſine ſcientia principis, quando ſumus in rebus concernentibus intereſſe particularium perſonarum.*
44 *Conſuetudo debet induci à tacito conſenſu vniuerſitatis, vel maioris partis ipſius.*
45 *Conſuetudo vnius hominis, non dicitur conſuetudo, & ei non conuenit diffinitio conſuetudinis.*
46 *Conſuetudo vnius hominis dicitur aſſuefactio.*
47 *Conſuetudo triplicis generis.*
48 *Conſuetudo inducitur ex pluralitate actuum.*

ARGVMENTVM.

¶Conductor antiquus non poteſt in fine anni fundum exfructuare in præiudicium noui conductoris, imo tenetur reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo reperijt tempore conductionis. Materia vtilis, & practicabilis, & à Doctoribus malè pertractata.

¶Conſuetudo valet & tenet, etſi non fuerit obtenta in contradictorio iudicio, & ligat minores, & furioſos, prout latius in præſenti deciſione continetur, vbi ita abundè, diſtinctè, & doctè Materia cõſuetudinis pertractatur, ut abſq; reuolutione chartarum locus iſte clareſcat futuris temporibus.

SER Bonannus Nepotellus de caſtro Montis Iouini, comitatus Peruſiæ, cõduxerat ad fictum ſiue cottimum, à communitate caſtri Hoſpitalis Fontignani, ſimiliter comitatus Peruſiæ, quædam tenimenta terrarum per annos decem pro florenis trigintatribus quolibet anno.

Præfatus Ser Bonannus in vltimo anno ſeruit ſtipulas ſiue (vt vulgò dicitur) reſtiuigliauit ſtipulis, fructuſq; ex dictis reſtipulationibus, ſiue reſtiuiglis percepit, quos quidem fructus præfata communitas dicebat ad ſe pertinere, quandoquidem ſi dictus Ser Bonannus potuiſſet reſtipulari facere dictas terras, duo ſequerentur abſurda, primum, quia cùm ei locatio eſſet facta per decem annos tantùm conſequeretur fructus pro annis vndecim. Secundum eſſet abſurdum, quia cùm tantum deberet ſeminare partem fundi, & aliam permittere vt quieſceret, ſeminando integrum fundum, præiudicaret domino vel nouo conductori, quia minorem quantitatem fructuum conſequeretur vel dominus, vel nouus conductor: clari enim iuris
1 eſt, ꝙ † conductor antiquus non poteſt in fine anni fundum exfructuare in præiudicium domini ſiue noui conductoris, aut coloni. l. & hæc diſtinctio. §. cum fundum. vbi Bar. nu. 3. ff. loca. glo. in l. pen. ff. de vſufr. lega.
Ponit exemplum Caſtren. in d. §. cùm fundum. quando colonus non bene putauit vineam, quia multa capita vitibus dimiſit: nam propter hoc deteriotatur vinea, quia anno ſequenti, vel deſiccabuntur vites, vel oportebit ita & taliter eam putaretur, quòd nullos fructus dominus recolliget, &
2 magis ad propoſitum ponit † exemplum de colono, qui debebat ſeminare medietatem fundi, permittendo aliam quieſcere, ſi totum fundum ſeminauit, dominus non poterit ſeminare in dicto fundo. alleg. gl. in l. pen. ff. de vſufr. legat.
Aliud exemplum ponit Saly. in d. §. cùm fundũ. quem refert & ſequitur Ang. de Perigl. in trac de
3 pal. & oliu. charta 50. ver. & dicit gl. ubi dicunt, † ꝙ præcedens conductor datij non poteſt aliquid facere, vel ſtatuere in actibus gerendis poſt eius conductam finitam in præiudicium futuri datiarij, quos ſequitur Caſtren. conſil. 310. lib. 2. & Iaſ. in l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cer. pet. dicens quòd huiuſ-
4 modi † colonus qui percepit fructus ita indebitè, conueniri poteſt condictione furtiua, & certi condictione generali, eo quia furtum facit. l. inficiantur. §. fi. ff. de fur.
5 Præterea † conductor tenetur finita locatione reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperijt tempore conductionis ſuſceptæ. l. ſi merces. §. conductor. & l. hæc diſtinctio §. vltimo, ff. loca. l. cùm cõductorem. C. eo. Fede. de Sen. conſi. 110. ad fi. Pet. de Vbal. in tract. de duob. fratrib. part. 2. quæſt. 9. nu. 56. Ruy. conſi. 80. nu. 1. & conſi. 88. nu. 4. lib. 1. Menoch. conſil. 13. nu. 1. lib. 1. Iſte autem Ser Bonannus habuit dictas terras, liberas & vacuas, & non (vt vulgò dicitur) reſtipulas, igitur in eo ſta-
6 tu eas reſtituere debet, † & profectò non diceretur dictas terras reſtituere, quando eas deteriores redderet. l. 3. §. ſi reddito. ff. commod. l. 1. §. ſi res. ff. de poſ. Bar. & Caſtren. in l. Iulianus. ff. de verbo. obli. Ruy. conſi. 80. nu. 2. lib. 1. Menoch. vbi ſupra, nu. 2. qui poſt Bal. in l. fructus, nu. 7. ff. de act. empt. dicit eſſe reddendos fructus etiam pendentes tempore quo reddi prędia debent.

Nec prædictus Ser Bonannus poteſt ſe iuuare

7 conſuetudine,†quæ verè eſt attendenda in huiuſ-
modi locationibus, vt in puncto tradit Barba. cõſ.
54.col.2.in fi.lib.4.Menoch.d.conſ.13.nu.13.lib.
1.Doct.in l.excepto.præſertim Bald.& Saly.C.lo
ca.Socy.conſil.99.col.2.lib.1.Alex.conſi.107.col.
pen.lib.2.Ant.Gabr.lib.comm.conclu.6.in tit.de
conſuetu.concl.1.nu.4.Quia formiter dictam cõ-
ſuetudinem, quam probare niſus fuit per multos
teſtes deponentes eſſe ſolitum, quòd etiam ſtipulę &
reſtiullia ſint primi conductoris,non probauit ali
quo pacto eam concludenter,ut infra deducam:ſi
8 eam formiter probaſſet,non eſt dubitandum,†quòd
quicquid diſponat ius commune, eſſet ſtandum
dictæ cõſuetudini,ut poſt alios tradit Petr. Duen.
9 reg.141. cùm conſuetudo ſit optima legum † in-
terpres.l.ſi de interpretatione.& l.de quibus. ff.de
legib.vt tradit nouiſſimè Menoch.conſil. 32.nu.
44.lib.1.Ceph conſi. 204.nu.38.lib.2 Bero.conſ.
4.nu.20.lib.1.Natt.conſi 405.nu.25 lib.2.Alciat.
reſp.230.nu.7.reſp.31.nu.4.& reſp.148.nume.3.
Grat.reſp.115.nu.28.li.2.& Aul. Gell.noct. Attic.
10 lib.12.c.12.dicit quòd † conſuetudo eſt domina
omnium rerum.Rolan.à Valle conſil.4.nu.21.li.
11 3.vbi nu.20.dicit † quòd conſuetudo patriæ tanquã
altera lex ſequenda venit,Grammat.deciſ.69.col.
1,& ęquiparatur ſtatuto. Riminal.conſil. 304.nu.
12 5.lib.2.†imò æquiparatur pacto, idem Rimi.cõſ.
13 181.nu.12.lib.1.& Boer.deciſi 107.nu.4.† æqui-
pollet veritati,Deci.conſi.586.in cauſa.col.1.in fi.
14 † & facit de non licito licitum.glo.*communiter* ap-
probata in ca. tua nobis. extra de ſimo. latè Soci.
15 Iun.conſ.68.nu 99 cum ſeq.lib.3.quę† conſuetu-
do ligaſſet non ſolùm minores,Boer.deciſ.40.nu.
2.ſed etiam pupillos, idem Boer deciſ. 43.nu.12.
imo etiam furioſos, & mentecaptos.l.ſi ſine hæ-
rede.§.Lucius.ff.de admi.tuto. Iaſ.in repe.l.de qui
16 bus. ff. de legib.nu.48.vbi dicit † quòd licèt pro-
prio conſenſu niti non poſſint, tamen aliorum
conſenſu nituntur.

Quæ quidem conſuetudo opitulata fuiſſet præ
dicto Ser Bonanno, etſi veniſſet tantùm ad noti-
17 tiam populi,licet non congregati,† cùm ad eſſen-
tiam conſuetudinis non requiratur, quòd actus
deueniat ad notitiam populi congregati. Corn.
conſ.296.nu.5.li.4.Pet. Duen.reg. 141. parum an-
te primam limitationem.& hanc opinionem tan
quam *commun.* amplector, quicquid dixerint alij.

Potuiſſet etiam iuuari dicta conſuetudine præ-
18 dictus Ser Bonannus,etſi non fuiſſet obtenta † in
contradictorio iudicio,quia quicquid cęteri dixe
rint, vera & *communis* opinio eſt ad inducendam
conſuetudinem,non requiri eſſe obtentam in cõ-
tradictorio iudicio, Soci. Sen.conſi. 99.col.2.lib.
1.vbi dicit iſtam eſſe commu.opinio. idem voluit
Bar.in l.de quibus. col.5. ff.de legib. vbi Iaſ.col.3.
ver.in 2.parte.& cõſ.46.col.2 lib.1. Bero.conſ.77.
nu.20.lib.3.& quæſt.91.in fi.Corn.conſi. 293.col.
3.in fi.lib.1.& conſi. 179.col.2.lib.3 & conſi. 155.
col.fi.lib.4.Bal.conſ.210.col.2.lib.1.Crauet.conſ.
55.nu.6.ubi veram & communem appellat, Vi-
ui.lib.commu.opin.in ver.conſuetudo.num.2.&
3.dicens hoc procedere in actibus extraiudiciali-
bus,ſecus in iudicialibus,poſt Angel.Areti.in §.ex
non ſcripto.col. 3.Inſti. de iure natu. gen.& ciuil.
19 Idem voluit nouiſſimè † excellentiſſimus, ordi-
natus, & exuberans Doctor,D.Fran.Burſat.Man
tuanus,conſi.50.nu.27.lib. 1.vbi dicit non requiri
quo ad inducendam conſuetudinem ut obtineat
in contradictorio iudicio. hoc idem voluit ante
eum,licet de eis mentionem non faciat,Riminal.
conſi.358.nu.19.& conſ.35.nu.2.& conſ. 301.nu.
2.Alex in l.quædam. § nummularios.ff.de eden.
Iaſ.in l admonendi nu.120.ff.de iureiu. & nouiſſi
me Vaſq.in trac.de ſucceſ. Creat.lib.3.§.21.num.
114. vbi teſtatur hanc eſſe veriorem opinionem,
20 motus, † quia conſuetudo non differt à lege, niſi
vt tacitum & expreſſum.l.de quibus cum l.ſeq. ff.
21 de leg. vnde† ſicut lex inducitur abſq; actu iudicia
rio,ita & conſuetudo citra actum iudiciarium in-
duci poteſt.l.an in totum.C.de ædifi.priua.l.1. C.
quæ ſit lõng.conſuet.Crauett.qui de magis *comm.*
opin.teſtatur in tracta.de antiqui.tempo.in 4.par.
22 nu. 32. 33. 34. & 35. † dicens hoc habere locum
etiam in actibus iudicialibus, ac etiam quòd conſue-
23 tudo eſſet contra legem, † ex quibus apparet la-
pſum fuiſſe Cephal.conſil.129.nu.8.lib.1.dum di
xit requiri obtineri in cõtradictorio iudicio,quan-
do conſuetudo eſt contra legem, quoniam ut de-
ducit Crauett.etiam contra legem cõſuetudo in-
24 ſtituitur per actus extraiudiciales,†detegitur etiã
error Grat.reſp. 100. num. 29.lib.1.& reſp.50.nu.
31.lib.1.qui erat eiuſdemmet opinionis.

Verùm quia prædictus Ser Bonannus,ut in prin-
cipio dicebam,non deduxit formiter dictam con
ſuetudinem, propterea aliquo pacto ea iuuari nõ
25 poterat,†conſuetudo enim eſt facti,ideo probari
debet, Dec.conſi. 528.nu.8.472.nu. 16.420.nu.8.
Neuiſ.conſ.18.nu.23.Grat.reſp.122.num.2.lib.2.
Rolan.à Valle conſi. 71.nu.20.lib.1.32.nu.22.lib.
2.52.nu.3.53.nu.31.& 32.eod.lib.2.Pariſ.conſ.25.
26 nu.18.& conſi.101.nu.64.lib.1. † facta enim non
præſumunt.l.in bello.§.factæ. ff.de capt.& poſtli.
27 reuer. † quę probatio conſuetudinis eſt valde dif
28 ficilis.Dec.conſi.215.in cauſa vertente.&† multa
requiruntur ad probandam cõſuetudinem Doc.
in l.de quibus. ff.de legibus. in § ex nõ ſcripto.In-
ſtit.ff.de iure nat.gen. & ciuil.in c.fi. vbi Roch.de
Curte,extra de cõſuet.referam aliqua quæ in pro-
poſito themate erant neceſſaria ad inducendam
cõſuetudinem, ad effectum ut iſte Ser Bonannus
obtinere potuiſſet.

Dico igitur, quòd ſaltem tria probare debebat
29 Ser Bonannus,vſum † videlicet populi,frequen-
tiam actuum, & diuturnitatem temporis. Dec. in
terminis conſil.483. nume. 27. Natt.conſil. 319.
nume.6.& de frequentia actuum ponit Deciſ. Pe-
demont.99.num.45 poſſet addi quartum requiſi-
30 tum, † quando conſuetudo fuiſſet rationabilis,
arg.l quod non ratione.ff.de legi.legitur.in repet.
auth. incerti. in 1. vol. repetit. ſuper l. de quibus
nume.

31 nume.5.ff.de legibus. † imo requiritur, quòd illa
multitudo actuum ſit facta ad finem inducendi
conſuetudinem. Iaſ. in repet.d. l. de quibus. in fi-
ne.ff.de legibus. Roch.in tracta.de conſuet.char.
29.& 30. Neuiz. conſilio 9. nume. 31. Pariſ. con-
ſilio 27. nume.40. libr.1.qui Neuiz.ponit remiſ-
32 ſiuè † quomodo probetur conſuetudo, in conſi.
45.nume.8.poſt Decium conſil.411.in cauſa.nu-
mero 10. conſi. 538. uiſo puncto.nu.9. Curt.Sen.
conſi.79.

33 Non enim rectè deponunt† teſtes Ser Bonan-
ni, dum dicunt ita vidiſſe obſeruari, ſed erat ne-
ceſſe, quòd probaſſent de viſu actus, cuius conſue
do allegabatur, & quòd depoſuiſſent de frequen-
tia actus, de temporis diuturnitate, & actus tales
factos fuiſſe ita & taliter, quòd appareat interue-
niſſe tacitum conſenſum populi, uel maioris par-
tis.ita dicit magiſtraliter Cyn.in l.2. colum. duo-
decima. verſicul. ſed quem.C.quæ ſit longa con-
ſuetu. Bald. in l.de quibus. uerſicul. poſtremo. ff.
de legibus. Alexand.conſilio quadrageſimoquin-
to.libro ſecundo.conſilio 131. in cauſa uertente.
columna tertia. uerſicul. nec ob. eodem libro ſe-
cundo.Dec.dicto conſilio 483.numero uigeſimo
quinto, & uigeſimo ſexto. Pariſ.conſilio 27.nu-
mero trigeſimo ſeptimo.libr. 1. Crauett.conſilio
13 4.nume.6. ubi dicit, quòd teſtes ita deponentes,
magis uidentur deponere ſuper iure quàm ſuper
34 facto.imo dicit † articulos ita generales non de-
bere admitti, parte tamen opponente, nec decla-
rari in iſto caſu articulos poſſe, ſi à parte oppona-
tur, quod eſt admodum notandum. iſti autem di-
xerunt tantummodo eſſe conſuetum in dicto ca
ſtro, quòd ſtipulę reſtipulentur à ueteribus con-
35 ductoribus, meritò nullatenus probant.† ex alio
non probant, quia ſunt ſingulares, ut in puncto
aduertit Pariſ. d.conſi. 27.nu.39.lib.1.poſt Corn.
conſi.139.viſis actis.col.4.lib.1.Dec.conſ.115.nu.
3.& conſi 411.nu.15.

Non probant ſimiliter, quia non reddunt cau-
36 ſam eorum dictorum, nam teſtes † examinati ſu-
per conſuetudine debent reddere rationem ſuo-
rum dictorum, etiam non interrogati, aliàs non
probant, dato quòd eſſent periti. Inno.in c.ad cau
ſam.extra de teſtib.Dec.d.conſi 411.nu.13.Pariſ.
37 d.conſi.27.nu.38.lib.1.dicens inſuper† teſtes non
probare, quando adducunt exempla aliorum.

Conſuetudo etiam allegata quatenus probare
38 tur, quod negatur, † ex alio corrueret, quia eſſet
irrationabilis.d.l.quod non ratione. ff.de legibus.
39 daret enim cauſam peccandi, † & eſſet nutritiua
peccati. c.fi.extra de conſue.ita cōſiderat Pariſ.d.
conſi. 27 nu 46. lib.1. ſi enim primus conductor
poſſet ſerere ſtipulas in præiudicium domini, uel
40 ſecundi conductoris † eſſet dittari cùm aliena ia-
ctura contra. l. nam hoc natura. ff. de cond. inde.
meritò non permittendum.

41 Vlterius † non probant dicti teſtes, quia non
deponunt quanto tempore perdurauerit dicta cō
ſuetudo, quia debent deponere de tempore de-
cem annorum in terris Imperij, in terris autem
Eccleſię de tempore quadraginta annorū. Roch.
de Curte qui teſtatur de *comm.* in cap. fin.nume.
16. extra de conſuetudi. Vaſq. in tracta. ſucceſſ.
42 Creat. §. vigeſimo primo.nume. 114.in fine.† li-
cèt ipſe contra communes traditiones firmet
etiam in terris Eccleſiæ præſcribi ſpacio decem
annorum, ſiue ſit præter ius, ſiue contra ius, quod
ego non admitto, niſi ſpacium quadraginta an-
norum cucurrerit, late Petr.Duen.reg.140. Cra-
uet. in tracta. de antiquita. tempo. par.4. nume.
12.in fine.quando enim quis ſe fundat in conſue-
tudine, de præſcripta intelligi debet. Dec.conſil.
483.nume.26. quæ omnia procedunt, etſi ſimus
in caſu in quo admittitur præſcriptio conſuetudi
43 nis † abſq; ſcientia principis, prout nos ſumus,
cum tractetur de intereſſe particularium perſo-
narum, Crauett.dicto tract.de antiq.temp.4 par.
nume.10.

Non debuit inſuper audiri dictus Ser Bonan-
nus, quia etſi teſtes dicerent, quòd talis & talis re-
ſtipulauit ſtipulas in præiudicium ſecundi condu-
ctoris, nihilominus non probant inductam fuiſſe
44 conſuetudinem, cum † conſuetudo debeat indu-
ci, à tacito conſenſu vnius vniuerſitatis, vel maio-
ris partis illius. Roch. de Curte in c.fina. nu.379.
45 extra de conſuet. & † ideo conſuetudo vnius ho-
minis, non dicitur propriè conſuetudo, quia non
conuenit communi diffinitioni conſuetudinis,
ita in indiuiduo conſuluit Rolan.à Valle conſi.5.
46 num.75.lib.1.† conſuetudo enim vnius hominis
potius dicitur aſſuefactio, quàm cōſuetudo, ut ibi
dicit Rolan. & ponit Zaſi.in prin. repet.l. de qui-
47 bus.ff.de legibus. † ubi triplex genus conſuetudi-
nis demonſtrat.

48 Nec ex vnico actu † dicta conſuetudo induci-
tur, ſed ex pluralitate actuum & frequentia, dicta
deciſi.Pedem.99.nume.45.& tradunt Docto.ma-
gis *com.* in ſupra citatis locis, propterea ſententia-
ui contra dictum Ser Bonannum, & ad fauorem
dictæ communitatis Hoſpitalis Fontignani ma-
nu Ser Euangeliſtæ Peruſini notarij curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouic.. A.d.

Deciſio LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Heres grauatus fideicommiſſo, ſiue vniuerſalis, ſiue particularis, ſiue in diem, ſiue ſub conditione, tenetur conficere inuentarium.*

2 *Heres prædictus tenetur etiam ſatiſdare fideicommiſſarijs ſubſtitutis, aut legatarijs, de ſoluendis boni. fideicommiſſo ſubiectis, à qua cautione non excuſatus, etiam quòd grauatus eſſet ditiſſimus, & perſona valde digna.*

3 *Heredes ſupranominati niſi fecerint prædicta, contra eos iurabitur in litem, & vocati mittentur in poſſeſſionem bonorum.*

4 *Cautio prædicta non requiritur, quando eſſet remiſſa teſtatorem, quod fieri poteſt.*
5 *Cautio iſta non præſtatur, quando frater teneretur reſtituere alteri fratri, vel mater filijs.*
6 *Obligatus ad dandam cautionem ſi fideiuſſorem non reperiat, liberatur dando iuratoriam cautionem.*
7 *Cautio non præſtatur ſtante impoſſibilitate, quia impoſſibilium nulla obligatio.*
8 *Cedens bonis licèt teneatur cauere de concordando creditores, ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam, ſi tamen fideiuſſorem non reperierit, admittetur cum cautione iuratoria.*
9 *Dilationẽ ſi faciat alicui princeps ad ſoluendum ob paupertatem, ſufficit iuratoria cautio.*
10 *Cautio iuratoria nunquam admittitur, quando non poteſt eſſe conſultum vtrique parti.*
11 *Maritus ſi non poteſt ſatiſdare in termino legali de dote reſtituenda, condemnabitur ſtatim ad reſtitutionem, deducto interuſurio medij temporis.*
12 *Suſpicione ſuperueniente adimplere debentis, debet præſtari fideiuſſoria cautio, vel retineri debitor donec cauerit.*
13 *Cautio iuratoria habet locum non ſolum in actionibus bonæ fidei, verum etiam in actionibus ſtricti iuris.*
14 *Cautionum genera ſunt duo.*
15 *Cautum idoneè tunc dicitur, quando & pignoribus & fideiſſoribus cauetur.*
16 *Cauere tenetur vſufructuarius de vtendo & fruendo arbitrio boni viri.*
17 *Cautio iuratoria non ſufficit in ſupradicto caſu vſusfructus.*
18 *Cautio quando eſt præſtanda de neceſſitate, vel ex natura actus, tunc non ſufficit iuratoria cautio.*
19 *Menochi dictum in tract. de arbit. iud. Caſ. 140. & 142. lib. 2. Cent. 2. quomodo procedat, & quomodo ſit intelligendum, nouiſsimè veris rationibus declaratur.*
20 *Cautio iuratoria ſufficit in eo qui bonis cedere vult.*
21 *Beroi dictum in conſi. 60. nu. 51. lib. 2. reprehenditur.*
22 *Cautionem prædictam in propoſito themate quis tenetur præſtare, licèt eſſet perſona ditiſsima, & valde digna.*
23 *Cautio iuratoria nunquam admittitur, vbi alio remedio poteſt eſſe conſultum vtrique parti.*
24 *Pecuniæ, & res mobiles videntur æquiparari.*
25 *Aeſtimatio quæ currit tempore conſignationis, non autem ea quæ currit tempore reſtitutionis, eſt attendenda, ſecundùm magis communem opinionem.*

ARGVMENTVM.

¶Hæres grauatus fideicommiſſo vniuerſali, ſiue particulari, ſiue in diem, aut ſub conditione, tenetur conficere inuentarium, & ſatiſdare adueniente conditione de ſatisfaciendo fideicommiſſarijs, ſubſtitutis, aut legatarijs, à qua cautione non excuſatur, licèt grauatus eſſet ditiſsimus, & perſona valde digna: & niſi præſtetur cautio, poſſet contra eos iurari in litem, & vocati mitterentur in poſſeſsionem bonorum. quæ tamen cautio poteſt remitti per teſtatorem.

¶Si tamen eſſet frater qui teneretur reſtituere alijs fratribus, vel mater filijs, tunc cautio prædicta non requireretur, quæ cautio licèt in aliquibus caſibus hic enumeratis non præſtetur ſtante præſertim impoſsibilitate, tamen in caſu præſenti non ſufficit iuratoria cautio, quia quando cautio eſt præſtanda ex neceſsitate, vel ex natura actus, tunc iuratoria cautio non ſufficit, & enucleatur Menochi locus, & alia notabilia notatu digna, & literis aureis ſignanda.

CENCIVS de Peruſia fecit teſtamentum, & inſtituit hæredes Catharinam vxorem Vincentij, & Blaſium, eoſque ad inuicem ſubſtituit, & demum cippum domus, Catharina, & Blaſius adiuerunt hæreditatem, iſti autem ſubſtituti petebãt cautionem de vtendo arbitrio boni viri. cùm maior pars hæreditatis conſiſteret in bonis mobilibus, Catharina dedit cautionem, Blaſius autem recuſabat eam dare, cùm eam non inueniret, ex quo erat pauper, & ſic iuratoriam offerebat.

1 Eſt enim tritiſſimum in iure, quòd † ſiue hæres particularis, ſiue vniuerſalis grauatus fideicommiſſo, aut ſubſtitutione, aut legato conditionali, vel in diem incertum, ſiue poſt eius mortem, ſi deceſſerit ſine filijs, tenetur ante euentum conditionis, uel diei non ſolùm conficere inuentarium l. cùm tale. §. Titius. vbi Bar. & Caſtren. ff. de cond.
2 indebi. Alexan. conſi. 58. nume. 5. lib. 3. † Verùm etiam ſatiſdare fideicommiſſarijs, & ſubſtitutis, ac legatarijs de ſoluendis & reſtituendis bonis fideicommiſſo ſubiectis, à qua cautione non excuſatur, etiam quòd grauatus eſſet ditiſsimus, & perſona ualde digna. l. hæc ſtipulatio. ff. ut legat. nomi. cauea. l. 1. & l. cùm Archimedorani. l. certa forma. & l. fi. C. ut in poſſ. legat. l. cum tale. §. Titius ubi gloſſ. & Doct. ff. de condi. & demonſtra.
3 † aliàs non ſolùm contra prædictos poterit iurari in li-

in litē.l.qui reſtituere.ubi not.ff de rei vendi.Plot.
in repet.l.ſi quādo §.26.nu.5.C.de in litem iuran.
verum etiam niſi præſtetur dicta c utio ante ad-
uētum diei,legatarius,vel fideicommiſſarius, aut
ſubſtitutus mittetur in poſſeſſionē bonorum ſub
iectorum fideicommiſſo.d.l.j.§.ſemper in fi.ff. ut
lega.nomi.cauea.l. qui legari. & l. certa forma.C.
4 eod.† niſi tamen dicta cautio fuiſſet remiſſa per
teſtatorem,quod quidem fieri poteſt.l. ſcire debe
tis.C.ut in poſſeſ.leg.Soci. Iun. conſi. 181. nu. 42.
5 lib.2.† vel niſi eſſet grauatus frater reſtituere alte-
ri fratri,vel mater eſſet grauata reſtituere filijs ſuis
niſi tranſiret ad ſecunda uota, quia iſtis ſecundis
caſibus non requiritur ſatiſdatio.l.iubemus.§.j.C,
ad Trebel.glo.in d.l.j.C ut legat.nomi.cauea.Plot.
vbi ſupra nu,6, Nos tamen non verſamur in aliquo ex dictis duobus caſibus exceptis,conſequen-
ter ſumus in caſu pręſtandę cautionis, ſed quia di
ctus Blaſius erat pauper, nec dictam cautionē in-
ueniebat,vt in principio dicebam,offerebat tamē
iuratoriam cautionem, dubitabatur an legi eſſet
ſatisfactum præſtando dictam iuratoriam cau-
tionem.

Et prima quidem videbatur dicendum quòd
6 ſic, † cùm obligatus ad dandam cautionem, ſi fi-
deiuſſorem non reperiat, liberetur dando iurato-
riam cautionem. Docto.in l.1.ff.qui ſatiſd.cog.&
in auth.generaliter C.de epiſc.& cleri.Bald.in ter-
minis in l.fin.num.9,C.de indic.vidui. toll. ſtante
7 † enim impoſſibilitate quis liberatur à pręſtatio-
ne fideiuſſoris, iuxta illud, impoſſibiliū nulla ob-
ligatio,quod etiam admittit Bal.in l.2.C.de vſur.
& fruct.lega. Iaſ.in d.l.1,in 9.limita.Facit id quod
volunt Doct.in ca.Odoardus. de ſolu,vbi dicunt,
8 ꝙ † qui cedit bonis, licet teneatur cauere de con-
tentãdo creditores, ſi peruenerit ad pinguiorem
fortunam, ſi tamen fideiuſſorem non inuenerit,
admittetur cum cautione iuratoria, de qua tamē
quęſtione eſt videndus nouiſſimus Mod. Arimi-
nen.in tract.de ceſſ.bon.7.q. principal.in prin.

Accedat prędictis Doct.Bal. Nouel.in tract.de
9 dot.in 12. priuil. in 8. par. dicens † quòd quando
princeps alicui ob eius paupertatem ſoluendi di-
lationem indulgeret, ſufficit iuratoriam cautio-
nem cum generali bonorum hypotheca, & cum
adiectione pęnæ præſtari, & dicit Aret.in §.item
ſi de dote.in prin. in ver. facultates. Inſti.de actio.
ꝙ cautionem cum fideiuſſore pręſtabit,ſi poterit.

Cæterum rectius conſiderando fui contrariæ
opinionis. ꝙ iſte Blaſius non liberetur præſtando
10 iuratoriā cautionem, † cùm cautio iuratoria nun
quam admittatur in iſto caſu, quãdo non poteſt
eſſe conſultum vtrique parti.l.ſi conſtante.§.quo-
ties.& ibi Alex.& Caſtren.ff.ſolu.matri.ubi legiſ-
11 lator vult, quòd ſi † maritus non poteſt ſatiſdare
de dote reſtituenda in termino legali,condemne-
tur ad reſtitutionem ſtatim deducto interuſurio
medij temporis,quia per dictam prouiſionem,ſe-
cundùm Doct.vtriq; parti remanet conſultum,
nec aliqua pars grauatur: nam maritus habet ne-
ceſſe reſtituere deducto interuſurio medij tempo
ris,mulier autem non videtur grauari, ex quo per
reſtitutionem quę ſtatim fit remanet ſecura.Bal.
in l.fi.in 2 & 3.no. C.de ordi.cogni. Alex. in addi.
ad Bar.in l.4.circa fin. C. de vſufr.& in l.ſi fideiuſ-
ſor.§ fin.col.2,ff.qui ſatiſ.cogan.Iaſ.in l.3.in 12.li-
mi.ff.eod idem in ſimili uoluit Afflict.deciſ.108.
12 ubi Afflict.refert fuiſſe deciſum, † quòd ſuperue-
niente ſuſpicione adimplere debēris, debeat prę-
ſtari fideiuſſoria cautio, uel retineri debitor do-
13 nec idoneè caueat. † quę fideiuſſoria cautio ha-
bet locum, non ſolùm in actionibus bonæ fidei,
ſed etiam in actionibus ſtricti iuris, ut ibi per Af-
14 flict.poſt alios.num.3.Nec hoc eſt mirum, † quia
duo ſunt genera cautionum, quibus cauemus cre-
ditoribus noſtris, uidelicet fideiuſſoribus, aut pi-
gnoribus l.1.§.iubet,ff.de colla. bon. l.4.§. adiici.
ff.de fideic.liber.Vgon. Donell.in tract.de pigno.
15 in prin.immo † aliquãdo tunc diceretur idoneè
cautum, & quando & fideiuſſoribus, & pignori-
bus caueretur. l. ſi mandato Titij.§. fin. ff. mand.
Corſet.late ſingul.ſuis,in uer,cautio.
16 Idem videmus † in vſufructuario qui tenetur
cauere de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri. l.
17 j.C.de vſufru.iſto † caſu non ſufficit iuratoria cau
tio.hãc opinionem vltimo loco tenet Ant.Gabr.
in lib.comm concl.5.tit.de uſufr. col.j.nu,37.alle-
gat Bertr.conſ.144.col.5.lib.3. Ruy.cōſi.206.col.
10.lib,2,quicquid dixerit Guid.Pap.q. 189. & con
ſil.250.& Caſſan,in cōſuet.Burgund.fol.163. col.
2.& vltra Ant.Gabr.ꝙ non ſufficiat iuratoria cau
18 tio,uoluit Bellon.conſ.54.nu.6.dicens, † quando
ſatiſdatio eſt præſtanda de neceſſitate, uel natura
19 actus, tunc non ſufficit iuratoria cautio, & † ita
profectò eſt intelligendus Menoch.in tract.de ar-
bit.iud.caſu 140.& 142.lib.2. Cent.2.ubi dicit eſſe
in arbitrio iudicis, quænam dicatur cautio, quia
ut etiam ex allegationibus illius percipi poteſt,
debet intelligi ſecundum ſubiectam materiam ar
bitrium dicti iudicis,ꝙ videlicet ſi ſubiecta mate-
ria patiatur eſſe ſatisfactum per iuratoriam cau-
20 tionem in defectum cautionis, puta in eo † qui
bonis cedere vult, & tūc ſufficiat iuratoria cautio.
glo.in c.Odoardus. de ſolu. & late deducunt dicti
Moder.Ariminen.in tract.de ceſſ.bon.quæſtio.7.
prin.& ita ſunt intelligenda quæ in principio hu-
iuſce deciſionis deduximus,quia illis caſibus ſatiſ-
fit per iuratoriam cautionem ne debitores mar-
ceſcant in carceribus.l.j.2.& fin.& tot.titul.C.qui
bon.ced. poſſ. quæ rationes non militant in caſu
noſtro,quia cum bona iſta,de quibus agebatur,eſ
ſent mobilia,ac etiam pecuniæ, non eſt ſatisfactū
ſubſtitutis, ſiue fideicommiſſarijs per iuratoriam
cautionem, quia de facili poſſet hæres capitale cō
ſumere,& deludere fideicommiſſarios,& ſubſtitu
tos.cùm ergo ex natura actus requirat fideiuſſio,
non eſt ſatisfactum per iuratoriam cautionem,
nec iudex hoc arbitrari poteſt, ut etiam ex Me-
noch.in ſupra citato loco deducitur,licèt expreſ-
ſe hoc non dicat.dicit enim poſt Corſet.in ſingu.
ſuis,

ſuis in ver cautio.eſſe in arbitrio iudicis conſule-
re prædictis perſonis, uel per fideiuſſores, uel etiã
per pignora, quod nos non negamus, non autem
dicit iudicem poſſe arbitrari iſtis caſibus ſufficere
juratoriam cautionem, & eſt ratio, quia ſubiecta
materia nõ patitur, ex quibus etiam patet reſpon-
ſum ad contraria, ut ſupra dicebam.

21 Nec † iudicio meo poteſt ſaluari Bero.conſi.60.
nume.51.lib.2.dum dixit eſſe ſatiſfactum per iu-
ratoriam cautionem, quando hæres eſſet perſo-
na valde digna, & bonæ conditionis, & nominis,
quia etiam iſto caſu requiritur cautio cum fide-
iuſſore natura actus, ut dicebam, cum bona con-
ditio, & fama, & legalitas perſonæ in hoc non ſit
in conſideratione, quandoquidem iſti, & abſq;
dolo profectò cum eſſent pauperes poſſent con-
ſumere ſortem principalem, & deludere fideicom
miſſarios, ſiue ſubſtitutos, quod non eſt permit-
tendum, arg.l.nam abſurdum. ff.de ope.liber.&
dictum Bero.eſt contra tex.in d.l.1.& l.hæc ſtipu-
latio.ff.ut lega.nomi.cauea.& contra Plot.in d.l.ſi
22 quando §.26.nu.5.C.vnde ui.ubi legitur, † ꝙ à di-
cta cautione non excuſatur, etiam ꝙ perſona eſ-
ſet ditiſſima, & ualde digna.

Quare nouiſſimè Rolan.à Valle.licet de prædi
ctis mentionem non faciat, nec prædictas difficul
tates ita remoueat in conſil.43.nume.49.lib.2.di-
23 cit, quòd † cautio iuratoria nunquam admitti-
tur, ubi alio remedio poteſt eſſe conſultum utriq;
parti, & ſic iuratoriæ cautioni non erit locus in ca-
ſu iſto ſecundum Rolan.cum non poſſit eſſe con-
ſultum utriq; parti, quia poſſunt dari pecuniæ ad
honeſtum lucrum.& ſic hæres habebit fructus pe
cuniarum, iſti verò habebunt capitale ſaluum, &
24 licet Rolan.loquatur † in pecunijs, & nos autem
ſimus in rebus mobilibus, nihilominus eadem ui-
detur eſſe ratio.l.à Titio.ff.de uerb.obliga.l.illud.
ff.ad legem Aquiliam.poterunt enim uenundari
bona illa mobilia, & ea tradi ad honeſtum lucrũ,
& quatenus hæres noluit vendere dicta bona mo
bilia, caueat cum fideiuſſione de eis reſtituendis
adueniente conditione facta æſtimatione dicto-
rum bonorum. Pariſ.conſi. 21.nume.32.lib.2.la-
te deducit Ant.Gabr.in lib.comm.concl. 5.tit.de
25 uſufr.concl.1.nume.19.ubi nume. 22. † dicit eſſe
magis com.opinionem, debere attendi æſtimatio-
nem, quæ currit tempore conſignationis, non
autem quæ currit tempore reſtitutionis. poſt
Bertr.conſi.275.col.fin.lib.3.Pronunciaui contra
dictum Blaſium, iuxta quod ſuper per me conclu
ſum fuit. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Authen.hoc niſi debitor.C.de ſolu.quomodo procedat, & cum quibus requiſitis.*

2 *Oblatio fideiuſſoris in materia ſupradicta requiritur pore oblationis bonorum, & non poſtea.*

3 *Iuramenti uirtus operatur, ut quis teneat ſoluere in pecunia numerata.quod tamen quomodo procedat, inferius declaratur.*

4 *Creditori non poteſt ſolui aliud pro alio eo inuito.*

5 *Regula prædicta procedit etiam in creditore pecuniæ.*

6 *Iuramentum ſimplex adhibitum non debet operari, vt quis marceſcat in carceribus, etiam quòd expreſsè renunciaſſet ceſſioni bonorum.*

7 *Membrorum ſuorum nemo eſt dominus.*

8 *Iuramenti virtus operatur, vt quis præcisè teneatur adimpleri promiſſa.*

9 *Caro humana non debet marceſcere in carceribus.*

10 *Iuramentum non operatur, quin aliquis non poſsit offerre de bonis quibuſdam circunſtantijs concurrentibus hic adnotatis.*

11 *Iuramenti virtute quis tenetur ſeruare præcisè promiſſa.*

12 *Iuramento medio quis non poteſt promittere tacitè ea quæ non poſſet expreſsè.*

13 *Iuratum pactum quòd quis renunciet ceſſioni bonorum non valet, ne caro humana marceſcat in carceribus.*

14 *Iuramentum tres comites habere debet, iuſtitiam, veritatem, & honeſtatem.*

15 *Iuramentum aſſumit naturam illius actus, ſuper quo interponitur.*

16 *Iuramentum non alterat naturam actus, ſuper quo interponitur.*

17 *Iuramentum intelligitur interpoſitum rebus ſic ſtantibus.*

18 *Beneficio iuris incarcerandi quis renunciare non poteſt.*

19 *Iuramenti abſolutio petitur in terris Eccleſiæ, & concurrentibus alijs requiſitis hic adnotatis, offertur liſta bonorum creditori, iuxta diſpoſitionem auth. hoc niſi debitor.C.de ſolu.non obſtante iuramento.*

20 *Obligatus ad aliquid faciendum medio iuramento, liberatur ob impoſsibilitatem.*

21 *Cedere volens bonis, obtinet prius abſolutionem à iuramento, quando debitum eſt iuratum.*

22 *Abſolutio prædicta niſi ab eis peteretur, eſſent periuri.*

23 *Periurium incurritur, etſi vicißim creditor aliquid daturus ſit debitori.*

24 *Mercatores & campſores non admittuntur regulariter ad oblationem bonorum, & infra nu 26.*

25 *Mercatores & campſores non habent beneficium excuſsionis.*

27 *Fallit quando paterentur aliquod infortunium.*

28 *Mercatores non liberantur, etiam quòd omnia bona caperent creditores.*

29 *Oblatio bonorum iuxta auth.hoc niſi.C.de ſolu.non competit equitibus Sancti Petri, Sancti Pauli, Lauretanis, & Pijs.*

30 *Debitor offerens liſtam bonorum debet tradere inſtrumenta titulorum, & debet probare non reperiiſſe emptores propter diffamationem creditorum.*

31 *Oblatio bonorum non admittitur, vbi adeſſet contraria conſuetudo.*

32 *Obligatus ad factum, ſi non adimplet, remanet obligatus ad intereſſe.*

ARGVMENTVM.

¶Auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut. materia ita plenè declaratur, vt additioni non fuerit relictus locus; recenſentur enim plura requiſita ad hoc, vt procedat diſpoſitio dictæ authenticæ, quæ quidem auth. aliquando habet locum etiam in debito iurato.

¶Subnectuntur multæ limitationes, quarum aliquæ fuerunt conſideratæ ab authore.

¶Et plura in materia iuramenti valde quotidiana pertractantur.

FRANCISCVS Ioachini conſtituerat ſe debitorem Antonij Ioannis in ſumma ſcutorum centum, occaſione grani ab eo habiti, quæ ſcuta centū promiſerat mediο iuramento perſoluere dicto Antonio intra ſex menſes proxime futuros: adueniente tempore ſolutionis præfatus Franciſcus cum non haberet ad manus dictam pecuniarum ſummam, offerebat dicto eius creditori tot de ſuis bonis, quæ aſcenderēt ad dictam ſummā iuxta diſpoſitionē authen. hoc niſi debitor. C. de ſolu. vbi Imperator
1 diſpoſuit † quòd quando debitor dicit non habere pecuniam numeratam, & fecerit diligentiam reperiendi emptorem, & non inuenerit, & voluerit conſignare poſſeſſionem tot bonorum, quæ aſcendant ad dictam ſummam data ſiue oblata liſta bonorum creditori, & cautione de euictione, tunc non poterit debitor aſtringi præciſe ad numerationem pecuniæ, ſed creditor erit coactus accipere tot de bonis debitoris, quæ aſcendant ad dictam ſummam, dummodo tamen obſeruauerit prędicta, prout tenebatur d. auth. hoc niſi debitor. C. de ſolu. & traditur per Natt. conſil. 344. nume. 3 & 4. poſt Rom. conſi. 163. conſtitutio cu-
2 riæ mercantiæ. vbi dicit, quòd † oblatio fideiuſſionis requiritur tempore oblationis bonorum in ſolutum, adeo quòd non ſufficeret, ſi vellet illam poſtmodum præſtare. Allegat Ang. in l. de pupillo. §. fin ff. de ope nou. nuncia. & in l. prætor ait. §. ſi quis paratus. ff. eod. tit. idem quod Natt. uoluit nouiſſime Franc. Burſat. conſil. 9. nume. 51. lib. 1. Verùm quia in inſtrumento aderat vinculum iuramenti, iſte Franciſcus recuſabat recipere bona prædicta in ſolutum.
3 Virtus † enim iuramenti in iſto caſu videt operari, vt debitor teneatur præcisè ſoluere in pecunia numerata: Gozadi. conſil. 27. nume. 28. verſic. non ob. allegata in contrarium. & conſi. 32. num. 9. Moder. Arimin. in tracta. de ceſſ. bon. q. 34. 4.
4 pu. princip. † aliud enim pro alio inuito creditore ſolui non poteſt. l. 2 §. mutui dario. in fin. ff. ſi cer-
5 pet. † quæ regula procedit etiam in creditore pecuniæ. l. cum à quo. C. de ſolut. Doct. in d. §. mutui datio. Ruy. conſi. 65. nu. 10. lib. 2. Ceph. in terminis noſtris conſi. 195. nu. 2. lib. 2.
6 Sed quoniam † iura aduerterunt quemquam non marceſci in carceribus, non ſolùm non obſtat ſimplex iuramentum adhibitum in obligatione, imo etiam quòd quis expreſsè renũciaſſet ceſſioni bonorum. Bart. Alex. Imol. & cæteri magis *communiter* in l. alia. §. eleganter. ff. ſol. mat. Moder. Arimin. in tract. de ceſſ. bon. quæſt. 29. vbi latiſſimè hunc articulum examinant præſertim. nu. 13.
7 Nemo † enim eſt dominus membrorum ſuorum l. liber homo ff. ad leg. Aquili.
Propterea viſum fuit Doctoribus magis com-
8 muniter, † quòd licèt ob virtutem iuramenti quis teneatur præcisè adimplere promiſſa cum iuramento. Alex. conſil. 25. lib. 2. Ruy. conſil. 155. nu.
9 4. lib 5. nihilominus † ne caro humana marceſcat in carceribus, ut dicebam, *communi* calculo conſtituerunt, quòd ſi quis bona ſua ſubhaſtaſſet, & perquiſiſſet emptores, & eos non inueniſſet, ac docuiſſet ſe eſſe pauperem, & non habere modum ſoluendi in pecunia, offerretq; fideiuſſorem, & liſtam bonorum ſuorum ad libitum creditoris, iuxta diſpoſitionem dictæ authenticæ, hoc niſi debi-
1 tor. C. de ſolu. tunc non † obſtante pacto iurato liberaretur, & creditor inuitus teneretur recipere tot de bonis debitoris ad ſui electionē, quæ aſcenderent ad concurrentem quantitatem debiti, vt pulchrè nouiter tenuit Benintend. deciſ. Bonon. 28. debitor. poſt Practic. Papien. in tit. formæ reſpon. in actio. hypo. in ver. exceptionem. nume. 4. Rom. conſ. 153. Fede. de Sen. conſi. 60. Iaſ. conſ. 9. ver. aggredior. lib. j. & vltra prædictos ita voluit ſatis doctè Ceph. conſil. 195. libr. 2. in prin licèt
11 † enim quis virtute iuramenti teneatur obſeruare promiſſa ad vnguem. l. ſi quis maior. C. de tran-
12 ſact. hoc tamen eſt intelligendum, † dummodo quis per actum iuratum non videatur promittere ſimpliciter ea quæ expreſsè etiam adhibito iuramento promittere non valuiſſet, ad not. per Doct. *comm.* in d. l. alia. §. eleganter. ff. ſolut. matri. & per Moder. Ariminen. in d. tract. de ceſſ. bonorum. quæſt. 34. 4. parte principali. ubi atteſtantur
13 quòd non † valeat pactum iuratum, quòd quis renunciet beneficio ceſſionis bonorum, ne caro humana marceſcat in carceribus, & hæc opinio de plano procedit, quando obtinetur abſolutio a iuramento, prout obtineri eſt ſolitum in ſtatu ec-
14 cleſiaſtico, quod quidem † iuramentum tres comites habere debet, iuſtitiam, veritatem, & honeſtatem.

ſtatem.c.aduertendum.22.q.2. Dec.conſ.150.nu.
5.Curt.Iun.conſil.141.nu.9. Crauett.conſil. 144.
nu.16.Soc.Iun.conſil.48.nu. 25.lib.1 Menoch.in
tract.de arbit.iud.caſu 26c.nume.35. lib.2 Cent.
15 3.Rolan.à Valle conſi. 7.nu.48.lib.3.† & attumit
naturam illius actus ſuper quo interponitur l. fin.
vbi Docto. C. de non nume. pecu. & eſt *communis*
opinio, ut nouiter per Anto. Gabriel.qui propè
innumeros citat, ampliationesq;, & limitationes
cumulat.lib.commu. concl. 2.de iureiur. conclu.
10.& vltra cum nouiſſimè Franc.Burſa.conſ.60.
16 nu.53.lib.1.ſubdens nu.58.† quòd non alterat na
turam actus, ſuper quo interponitur l.ſi pecuniā.
ff.de condict.ob cauſ. Repeten.in rub. ff. de verb.
obli.Ruy.conſi. 134.col.3.lib.1.& intelligitur di-
17 ctum † iuramentum interpoſitum rebus ſic ſtanti
bus.l.quod Seruius.ff.de condi.cau.dat.Bar.conſ.
38.col.21.lib.2.Pariſ.conſi.97.nume.51.lib.1.Ro-
lan.à Valle conſil. 7. nu. 57.lib. 3.adeo quòd licèt
non ſolùm tacitè, imò expreſsè etiam medio iu-
ramento promiſiſſet ſoluere in pecunia numera-
ta,& renunciaſſet diſpoſitione dictæ authenticæ,
hoc niſi.C.de ſolu.& carcerationis fiendæ,nihilo-
minus virtus iſtius iuramenti non operabitur ua-
liditatem actus in iſto caſu, niſi eo modo, quo
iure fieri poteſt, ut ſupra oſtenſum fuit quo iure
18 inſpecto quis † non poteſt renunciare benefi-
cio iuris incarcerandi. Dec. In d.l.alia. §.elegan-
ter ff. ſolu. matri. latiſſimè Rip.in l. obligatione
nu.22.vſq; ad numer. 34 ff.de pigno & licèt dicar
hoc non habere locum, quando adeſſet iuramen-
19 tum, uel conſuetudo in contrarium dico † quòd
in terris Eccleſiæ extat contraria conſuetudo,nec
de iuramento curatur,quia petitur abſolutio à iu-
ramento, nec in caſu noſtro operabitur iuramen-
tum, cùm offeratur per debitorem creditori liſta
bonorum,cautio de euictione, & alia diſpoſita in
d.auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut nec non om-
nimodam diligentiam in ſubhaſtatio eius bo-
na, & non reperiſſe emptorem adeo quòd nulla
fraus conijci poſſit aduerſus debitorem iſtū, quin
poſſit offerre de ſuis bonis, ne in conſequentiam,
non repertis pecunijs eſſet coactus marceſcere in
carceribus,quod Doct.magis *comm.*in d.§. elegan-
ter. non admittunt etiam data expreſſa renuncia-
tione,tāto magis eſt fauendum iſti debitori in ca-
ſu noſtro,cùm adſit ſimplex iuramentum,& non
expreſſa renunciatio arg.auth.multo magis. C.de
20 ſacroſan.eccle.& quòd † obligatus ad aliquid fa-
ciendum cum iuramento liberetur ob impoſſibi-
litatem, per multa media notabiliter tenuit Cra-
uett.conſil. 12.per totum conſil. & Ant.Gabr.in
eius lib.comm.concl. lib.2.in tit.de iureiur.concl.
8.nume.4.in fi.vbi Ant. Gabr.num.3.etiam limi-
tat in hærede iurantis, vt non teneatur præciſè ad
factum.

Iſti tamen, qui ſe obligauerunt ad aliquam pe-
cuniarum ſummam perſoluendam medio iura-
21 mento,† & uolunt admitti ad alterum ex miſera-
bilibus beneficijs,ſolent prius obtinere abſolutio-
nem à iuramento, & ita vidi ſeruari hic Peruſiæ.
& in Prouincia Mar. Ant. & in alijs locis ſubditis
ditioni Summi Pontificis.

Alij etiam qui non cedunt bonis,ſed ob caren-
tiam pecuniarum offerunt liſtam bonorum, iux-
22 ta d.auth.hoc niſi debitor.C.de ſolu.† ſolent pe-
tere abſolutionem à iuramento,aliàs eſſent periu-
rij.Rolan.à Valle in terminis conſi. 31.lib.2.nu.1.
23 vbi dicit, † debitor non ſoluens in tempore con-
24 tractus efficitur periurus.& nu.8.dicit,† non excu
ſari eo prætextu à periurio, quòd creditor ei viciſ-
ſim aliquid daturus ſit.

Vnum tamen dicam, quod tamen à Doctori-
bus tactum non reperij, quòd ſi iſti qui promiſe-
25 runt medio † iuramento eſſent obligati in aliqua
honeſta ſumma, eſſent mercatores, uel campſo-
res, qui veriſimiliter haberent pecunias ad ma-
nus, non eſſent de facili admittendi ad oblationē
liſtę bonorum, ſed præciſè eſſent cogendi ad ſol-
uendum in pecunia numerata, moueor argumen
to not.per Bald.in l.fruſtra C.de non nume.pecu.
Aret. in §.item ſi quis in fraudem col. 9. Inſti.de
actio.Dec.in l.fi.col.4.in fi. ff. ſi cer. pet. Boer.de-
ciſ.221.numer.14.Ant.Gabr.in lib.comm.concl.
3.tit.de fideiuſſ.concl.1. nume. 88. vbi dicunt, ꝙ
26 † mercatores uel campſores non habent benefi-
cium excuſſionis,& ſic ſi iura diſponunt, quòd li-
cèt iſti promiſerint pro alijs non habeant benefi-
cium excuſſionis, ſed teneantur pręciſè ſoluere,
non facta excuſſione, multo magis quando tene-
rentur aliquid ſoluere,non pro alijs, ſed pro ipſiſ-
met, & veriſimiliter haberent pecunias ad ma-
nus,tunc & eo caſu (ſi ita iudici videretur) crede-
rem poſſe aſtringi præciſè prædictos ad ſoluen-
dum in pecunia numerata, attenta tamen perſo-
narum qualitate, & quantitate ſummæ debitæ.

Sed quoniam iſtud argumentum & ſimile ali-
cui non videretur decidere caſum noſtrum, dico
quòd de conſuetudine, quam ſeruari vidi vbique
27 locorum, † iſti mercatores non admittuntur ad
oblationem bonorum regulariter, ſed tenentur
28 præciſè ſoluere in pecunia numerata, † niſi ha-
buiſſent aliquod infortunium, ut conſiderauit
Rip.in d.§.mutui datio.num.28. & poteſt addi in
ſimili Marant.in tract.iudi.in 9.diſtinc.nume.48.
ubi quædam adnotat ad propoſitum de cauſis
mercatorum hoc tamen putarem eſſe in arbitrio
iudicis, attenta qualitate mercatoris ſummæ de-
29 bitæ, & infortunij, & contra † mercatores adeſt
aliud ſpeciale, quòd ſi omnia eius bona caperent
creditores,non propterea liberantur, Capi.deciſ.
46.nu.9.

30 Similiter videretur ſtatuendum in iſtis † equiti-
bus S.Petri,S. Pauli, Lauretanis, & Pijs, qui ſi per-
manerent in ciuitatibus inſignibus, prout eſt inſi-
gnis ciuitas iſta Peruſiæ, ubi pecuniæ paſſim repe-
riuntur ad ſocietatem officij, tunc quando debi-
tum non tranſcenderet ualorem medietatis di-
ctorum officiorum, iſto etiam caſu prædictos nō
putarem admittendos ad oblationem bonorum,

ſed præcisè cos teneri ad ſoluendum in pecunia numerata, & iſtis duobus caſibus putarem limitã dam d.auth.hoc niſi.C de ſolutio.

In caſu prædicto non cadebant huiuſmodi difficultates, quia iſte Franciſcus non erat mercator neque eques, & non habet at commoditatem ſoluendi in pecunia numerata, eo maximè quia iſte Franciſcus probauit mala calamitate temporum deueniſſe ad exiguiorem fortunam, iſto enim caſu debitor admittitur ad oblationem bonorum non obſtante iuramento, ita in indiuiduo hanc limitationem ponit Ripa in d. §. mutui datio. l. 2. nu. 28. ff. ſi cer. pet. ita intelligens Alex. conſil. 25. lib. 2. ubi tenebat Alex. debitorem cum iuramento teneri præcisè obſeruare promiſſa, & Ripa ibi, nu. 24. & ſeq. ex intentione aliorum recenſet quæ-
30 dam alia requiſita ad auth. hoc niſi. † videlicet ꝙ debitor tradat inſtrumenta titulorum, quodque debitor probet non reperiſſe emptores propter diffamationem creditoris: alia requiſita per me ſupra relata ſunt ſubſtantialia, & quæ in praxi magis ſeruantur.

Alias limitationes ponit Rip. ubi ſupra nu. 29.
31 & ſeq. † videlicet quando adeſſet contraria con-
32 ſuetudo in obligationibus factorum, † in quibus ſuccedit obligatio ad intereſſe, quando vnum eſt in obligatione, aliud in ſolutione, & quando quantitas debetur loco ſpeciei, tunc pro quantitate poteſt ſolui ſpecies.

Iudicaui igitur dictum Franciſcum fore, & eſſe admittendum ad oblationem bonorum iuxta diſpoſitionem dictæ authenticæ hoc niſi debitor. C. de ſolu. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXV.

SVMMARIVM.

1 *Debitor poteſt viliorem rem diſtrahere, & pretium creditori conſignare.*
2 *Debitor qui non habet pecunias, poteſt offerre liſtam ſuorum bonorum, & creditor poteſt eligere quãnam uelit ex dictis bonis.*
3 *Diſpoſitio hominis debet adaptari ad intellectum iuris.*
4 *Debitoribus non debet dari materia fraudandi.*
5 *Debitor ſemper videtur voluntariè dare in ſolutum.*
6 *Creditor in præſenti themate non poteſt eligere quam rem velit, neque debitor poteſt offerre quàm rem malit, ſed debet creditor mediocrem rem eligere arbitrio boni viri.*
7 *Franciſci Burſati conſilium 82. nu. 31. & 32. lib. 1. perpenditur, & declaratur.*
8 *Contrahentes quicquid adinuicem contraxerint, eſt ſpectandum.*
9 *Aequitas eſt ſpectanda.*
10 *Creditor, & debitor non debent ad imparia iudicari.*
11 *Domus magni ualoris, & parui fructus dicitur, & non debet æſtimari ex valore ædificij, ſed ex reditu*
12 *Domus magnæ pro cultu urbium potius quàm occaſione fructus ædificantur.*
13 *Prædium non æſtimatur ex magnitudine, ſed ex bonitate, & redditu.*
14 *Precium iuſtum dicitur illud quod percipitur ex penſionibus, & reddittibus, per ſpacium viginti annorum.*
15 *Fructus, & penſio dicuntur iuſti, quando reddunt quinque pro quolibet centenario.*
16 *Legitima aſſignanda filio non poteſt aſſignari in una re ſumptuoſa, & abſque fructu.*
17 *Mulier quæ vult recuperare bona ſibi hypothecata pro dote, nõ poteſt eligere ubi uoluerit, ſed arbitrio iudicis.*
18 *Legitima licèt poſſit aſſignari per patrem filio in una re non tamen poterit aſſignari in re deteriori.*
19 *Debitor ſi patitur litem conteſtari, tenetur ſoluere pecunias, vel offerre omnia bona.*
20 *Debitor habens electionem, ſi ſemel elegit rem, & litem fuerit conteſtatus, non poterit amplius variare, & aliam rem eligere.*
21 *Debitor ſoluens partem debiti in alia re, quam eſſet obligatus, ſibi præiudicat, & creditor poterit petere reliquum, partim in vna re, partim in alia.*

ARGVMENTVM.

¶Creditori cui ex expreſſa conuentione ſunt hypothecata bona debitoris in euentum non ſolutionis debiti non poteſt quam rem malit eligere, neque debitor quam rem velit offerre, ſed arbitrio iudicis hoc eſt remittendum, ut conſignari faciat creditori non meliorem neque viliorem rem, ſed mediocrẽ & maxima eſt differentia inter caſum præſentis deciſionis, & antecedentis, ut animaduertenti facilè erit dignoſcere, caſus profectò notabilis, & ita concinne explanatus, ut cuilibet licet mediocris literaturæ (& ſi perdifficilis & nodoſus exiſtat) facilis in futurum videri poſſit, adhibitis præſertim limitationibus hic adnotatis per Authorem.

¶Domus ſunt magni valoris, & parui fructus, & precium iuſtum illud dicitur, quod percipitur ex re per viginti annos vel ad rationem quinque pro quolibet centenario.

¶Legitima filio à patre aſsignanda nõ poteſt aſsignari in re infructuoſa.

DVM

DVM pendebat lis ſuper
paulo ante recitato du-
bio, fuit quæſitum quid
iuris foret ſtatuendum,ſi
debitor in ſumma, puta
centum, promiſiſſet ſol-
uere dicta centum intra
certum terminum con-
uentum,& caſu quo non
ſolueret, impartitus fuiſſet licentiam creditori ac-
cipiendi tot de eius bonis quę aſcenderent ad de-
bitam ſummam,utrum dictus creditor poſſit eli-
gere ad ſuū libitum, in quo loco velit de bonis de-
bitoris pro dicta ſumma centum.

In hoc negocio tres ſunt conſiderandi caſus ex
intentione Doctorum, quibus ordinatè animad-
uerſis omnes euadentur contrarietates,& confu-
ſiones.

Primus caſus eſt,qui nullam habet difficultatē,
quando quis eſt debitor in aliqua ſumma pecunia-
rum,pro quibus pecunijs perſoluendis obligauer-
rat eius bona,& tunc ex quo eſt conſultum credi-
tori, dummodo habeat pecunias, nec ei refert ſi
redigantur pecuniæ ex uiliori re ipſius debitoris,
1 † debitor poterit viliorem rem diſtrahere, & pre-
tium creditori conſignare.glo.Bar. Bal. & Salyc.
in l.quamdiu.C.de diſtra.pigno. Ang.in §.credito
ris.ff.eod.ita voluit nouiſſimè Franc.Burſat. cōſ.
88.nu.11.lib. 1. poſt multos quos allegat, fatetur
indicaſſe locum.

Secundus caſus eſt, qui ſimiliter nullam conti-
2 net in ſe difficultatem,quando † debitor qui pro-
miſit ſoluere puta centum, & adueniente tempo
re, cùm non habeat ad manus pecunias, offert li-
ſtam bonorum,iuxta diſpoſitionē auth. hoc niſi.
C.de ſolu.cum requiſitis in d. text. & eorum quæ
ponit doctiſſimè Ripa in l. 2.§ mutui datio num.
28.& ſeq.ff.ſi cer. pet. & tunc creditor tenetur eli-
gere quęnam bona uelit,etiam quando obligatio
eſſet iuramento vallata,facta tamen per debitorē
diligentia, & ſubhaſtatione prius,& aliis adhibitis
circunſtantijs per nos cumulatis in antecedenti
deciſione, & neque primus, neque ſecundus iſte
caſus eſt noſter.

Tertius eſt caſus,de quo controuertitur,an quan-
do debitor pro cōcurrente quantitate debiti, qui
obligauit eius bona, ſiue tot de eius bonis quæ aſ-
ſcendant ad concurrentem quantitatem debiti,
non tamen facta ſpecificatione bonorum, an iſto
caſu poſſit eligere pro eius credito quæcunque bona
uoluerit, an vero teneatur tenuiora, ſiue medio-
cria bona eligere, quādo videlicet fuiſſet dictum
quòd ſi non ſolueret hinc ad ſex menſes,dedit cre
ditori licentiam accipiendi tot de eius bonis, quæ
aſcendant ad ſummam debitam non adijciendo
in quo loco, & in qua parte poſſit accipere dicta
bona.

In hoc caſu duæ fuerunt Docto.opiniones,pri-
ma fuit nouiſſimè Franc.Burſat.conſi.88.nu.32.
& 33.lib.i.quòd creditor poſſit eligere quàm rem
velit. mouetur duobus fundamentis, dicit enim,
3 quòd quælibet hominis † diſpoſitio debet adaptari
ad intellectum iuris,Barb.conſi.63 col.8.& conſ.
19.lib.3. Verum licet poſſit ſtabilia debitor pro
pecunijs tradere, intelligitur tamen ſtabilia ad il-
lius electionem tantum,ſed illa prout, & eo mo-
do quo ſecundum formam iuris tradi poſſunt,ne
4 detur † debitoribus materia fraudandi,argu. l. in
fundo.ff. de re iudi. l. ſi quis intra. C. de bon. pro-
ſcript.Caſtr.conſ.210.Grat.conſi 63.nu. 69. lib.i.

Secundò negando differētiam inter dationem
5 in ſolutum voluntariam,& neceſſariam,cùm † de
bitor ſemper videatur voluntariè dare in ſolutū.
arg.l.ſi ob cauſam.ubi Doct.C.de euict.Bal.conſ.
306.in fi lib.1.Vnde ſiue conueniant ſimul, quòd lo-
co pecuniarum dentur ſtabilia, ſeu ex diſpoſitio-
ne legis in ſubſidium dentur creditori, cum utro-
que caſu tradi cenſeantur.Ceph conſ.254.nu.11.
cum ſeq & conſil.255. nu.2. lib. 2.& nos diximus
in deciſione noſtra Peruſina 60. & ultima primæ
partis,bona omnia debitoris debere offerri,& per
creditorem eligi.d.auth.hoc niſi. C. de ſolu. hæc
Burſat.

Quare altera, & ſecunda fuit opinio ſuperiori
6 contraria, quòd imo creditor † iſte non poſſit elige-
re quam rem velit pro ſuo credito,nec debitor te
neatur offerre liſtam bonorum,iuxta auth.hoc ni
ſi debitor. C. de ſolut. ſed arbitrio boni uiri, non
meliorem,non viliorem rem, ſed mediocrem te
neatur eligere arbitrio boni viri, ut dicebam, &
hanc opinionem tenuit Bar.in l.ſi ex falſis.in fi C.
de tranſact.Bal.in auth. hoc niſi debitor. nu. 1. C.
de ſolu.Bar.in l.quoties.nu 2.ff.de opt.legat.Alc.
conſ.125.col.fi.lib.j.Iaſ.in §.ſed & ſi quis. nu 5. &
6.C.cōm.de lega.Boer.virtualiter deciſ.46 Duaz.
reg.406 legatarius.Caualc.in tract.de tut. & cur.
nu.250.& in principio dicti conſilij 88. nu. 11. & ſeq.
7 id affirmare videtur † Burſat.licet poſtea nu.32.&
33. mutauerit ſententiam & malè cùm eius opi-
nio non ſolum ſit contra communem, ut ex au-
thoritate tot Doctorum dignoſci poteſt, ſed etiā
contra omnes licet Excellentiſſimus Burſat. ſaluari
poſſit, quòd ex abundanti in eius propoſito caſu uſus
fuerit dictis fundamentis, & non fundauerit eius
ſententiam in hoc,& quemadmodum iſta ſecun-
da opinio eſt *communis*, ita pariter eſt verior, &
melioribus rationibus fulcita.

8 In † omni etenim negocio ſemper eſt ſpectan-
dum quicquid partes adinuicem contraxerunt. l.
ſemper in ſtipulationibus.ff de reg.iur.

9 Similiter ſemper † æquitas eſt ſpectanda.l.pla-
cuit.C.de iudi.& æqualitas ſeruanda eſt in caſu no
ſtro,partes adinuicem conuenerunt, quòd in euentu
non ſolutionis debito tempore conſignarentur
creditori tot de bonis ſtabilibus quæ aſcendant ad
ſummam debitæ quantitatis.Iſte tertius caſus val
de differt à primo & ſecundo caſu per nos recita-
to,nam in primo caſu eſt conſultum creditori ex
ſolutione pecuniarum ex quauis re, etiam uiliſſi-
ma redigantur.

In ſe-

In ſecundo caſu ex quo creditori erant debitę
pecunię tantum, & debitor non habebat expro-
miſſas pecunias, conueniens erat, quòd loco gra
uaminis ipſius creditoris, qui non poterat exige-
re pecunias ibi debitas aduenienre tempore, ipſe
creditor in odium debitoris haberet obnoxia bo-
na omnia ipſius debitoris, & electionem dicto-
rum bonorũ, d. auth. hoc niſi debitor. C. de ſolu.

Sed in tertio caſu licet non ſit conſultum cre-
ditori per receptionem pecuniarũ, ex quo cõue-
nit recipere tot de bonis ſtabilibus, non damnifi-
catur in aliquo dictus creditor, ſi recipiat medio-
10 cria bona ipſius debitotis, † ne ad imparia iudi-
centur creditor & debitor, quia ſi meliora bona
ad electionẽ creditoris eligerentur, debitor vtiq;
damnificaretur, quemadmodũ damnificaretur
11 creditor ſi debitor ei offerret pro debito † domũ
magni valoris, & pauci fructus, quæ non debet
æſtimari ex valore ædificij, ſed ex redditu. Io. de
Plat. in ſecunda C. de præd. & om. reb. naui. Iaſ. in
§. ſed ſi quis. nu. 11. Inſti. de acti. & in l. ſi conſtan-
te. nu. 150. ff. ſolu. mat. Burſat. d. conſil. 88. nu. 17.
vbi poſt tex. in d. l. 2. C. de præd. & omn. reb. naui.
lib. 11. in glo. in ver. ſumptus. & poſt Alex. in l. im
12 perator. ff. ad Treb. & Boer. deciſ. 19. dicit, † do-
mus magnas pro cultu urbium potius quàm õc-
caſione fructus ædificari.

13 Ita etiam dicimus † in prædio non æſtimando
ex magnitudine, ſed ex bonitate & redditu. Pinel.
in l. 2. in 3. par. cap. 4. nu. 28 C. de reſcin. vend. Bur
14 ſat. vbi ſupra d. nu. 17. vbi nu. 19. dicit, iuſtum pre
cium dici quantitas ad quã aſcendant penſiones,
vel redditus per ſpacium viginti annorum. Iaſ. in
l. ſi dudum. ff. de lega. j. nu. 5. Pariſ. conſ. 60. nu. 29.
lib. 1. Couar. Var. reſol. cap. 9. nu. 5. commu. opi-
nio. vt per Pinell. vbi ſupra nu. 29. ſubdens Burſa.
15 ꝙ † iuſta penſio etiam dicitur, qñ pro pẽſione &
fructu redduntur quinq; pro quolibet cẽtenatio.

Vt ergo euitentur iſtę extremitates, & ne credi
tor in iſto caſu optet quam rem velit, & econtra,
ne dibitor infructuoſam rem offerat eius credito
ri, Doct. *communi* calculo conſtituerunt, ꝙ hoc in
arbitrio boni viri, hoc eſt iudicis, ſit relictum, ex
quibus diſtinctionibus ſatis apparebit reſpõſum
ad contraria. & quomodo dicta contraria ſint in-
telligẽda, & veritas huius opinionis dignoſcitur
licet aliter cõtra communem ſenſerit Franc. Bur
ſat. d. conſ. 88. nu. 25. & 26. lib. 1.

Poſſunt ad hoc adduci multa ſimilia, hoc eſſe
remittendum arbitrio iudicis, quæ accurratè ad-
ducit Burſat. d. conſi. 88. nu. 11. & 12.

16 Primum ſimile de † legitima aſſignanda filio,
qui ſi aſſignaretur filio in vna rẽ ſumptuoſa, &
abſq; fructu, reclamare poſſet. Rip. in l. in quar-
tam. nu. 145. ff. ad legem Falcidiam. propterea iu
dex æſtimabit in quo loco aſſignetur, Menoch.
in tract. de arbi. iud. lib. 2. Cent. 2. caſu. 162. num.
23. & 24. Anto. Gabr. lib. com. concl. 6. in tit. de le
git concl. 4. nu. 3. & 16. Facit. l. ſi quis argentum.
cum materia. C. de dona.

17 Item † mulier quæ debet recuperarę dotem in
bonis ſtabilibus hypothecatam, non poteſt eli-
gere voluerit, ſed arbitrio iudicis. Boer. deciſ. 46.
numero 7.

Et quod dictum eſt ſupra de legitima, habet
etiam locum in legitima aſſignanda per patrem
18 filio, qui † pater licet poſſit vnicam rem pro legi
tima filio aſſignare, non tamen deteriorem aſſi-
gnabit. Rip. in l. in quartam. nu. 126. ff. ad legem
Falcid. ſed arbitrio iudicis.

Sic concludamus in propoſito caſu, creditorẽ
iſtum non poſſe eligere meliora bona, & è con-
tra debitorem non poſſe offerre deteriora, ſed ar
bitrio iudicis eſſe adiudicanda.

19 Limitantur prædicta, quãdo † debitor in cuius
facultate erat conſignandi bona arbitrio iudicis,
paſſus fuiſſet litem conteſtari, quia poſt litis con-
teſtationem, vel tenetur ſoluere pecunias, uel of-
ferre omnia bona. Bart. in l. ſi quis ſtipulatus. nu.
4. ff. de ſolu. l. itẽ veniunt. §. idem recte. ff. de peti.
hæred. Dec. conſi. 387. in fi. Burſat. d. conſ. 88. in
fin. lib. 1.

Idem expreſſiùs voluit vltra eum Capi. deciſ.
20 46. nu. 6. dicens, quòd ſi † creditor, cui plures res
ſunt obligatæ alternatiuè habens electionem ex
prouiſione ſua, ſiue legali, ſemel elegit rem, & li-
tem fuerit conteſtatus, non poterit amplius va-
riare, & aliam rem eligere, idem voluit Loffred.
conſil. 19. nume. 3.

21 Si tamen † debitor ſoluiſſet partem debiti in
vna re, & partem in alia, ſibi præiudicat, & erit
in electione creditoris, petere reliquum debiti
partim in vna re, partim in alia. Loffred. d. conſi.
19. numero 7.

Ioſ. Ludouicus Audi.

Deciſio LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio ſimpliciter facta à marito de dote recepta abſ*
que iuramento, ex quo eſt facta inter perſonas prohi-
bitas, non valet.
2 *Donatio præſumitur quotieſcunq; confeſſio apparet fa*
cta conſtante matrimonio.
3 *Confeſſio iſta de dote recepta confirmatur morte mari-*
ti, quemadmodum cõfirmatur aliæ donationes inter vi
rum & vxorem.
4 *Donatio ſupradicta morte confirmata trahitur retro ad*
tẽpus facta donationis, quod declara, ut infra nu. 33.
5 *Confeſſio prædicta etiam in caſu valida non ſubſiſteret*
ſine inſinuatione, quando excederet ſummam quin-
gentorum aureorum antiquorum.
6 *Inſinuationis defectus ſecundum magis commu. opin.*
ſuppletur iuramento.
7 *Antonij Gabrielis concluſionem liber, Calepinus Docto*
rum nuncupari poteſt.
8 *Iuramentum vnicum ſupplet plures defectus.*
9 *Valor aurei antiqui hodie eſt diminutus, & quingenti*
aurei antiqui hodie conſtituunt ſeptingentos aureos,

& ſit hodie valet donatio ſine inſinuatione, vſque ad ſeptingentos aureos.

10 *Iuramentum non ſupplet defectum inſinuationis ſecundum vnam commu. opin. ex Fernan. Vaſque ſed contraria opinio eſt magis commu. vt ſupra nu. 6.*

11 *Confeſſio mariti de dote recepta, non confirmatur iuramento aſſertorio, ſed iuramento promiſſorio, & obligatorio, & eſt magis communis opinio.*

12 *Confeſſio mariti diſparis ætatis, ſiue conditionis, quia dicitur fieri in recompenſationem, valet à principio etiam abſque iuramento.*

13 *Vxorem nobilem accipiens plebeius, ſi conſtante matrimonio confiteatur recepiſſe dotem, confeſſio valet, & tenet, & eſt magis commun.*

14 *Vxores diuites licet ruſticas & viliſſima proſapia quærunt habere homines: putant enim ex diuitijs conſequi nobilitatem, & referuntur quædam carmina.*

15 *Vxor qua diligenda.*

16 *Vxor dicitur pauper, vel diues, attenta qualitate perſonarum, quod relinquitur arbitrio iudicis, vt infra numero 17.*

18 *Vxor qua diligenda ex authoritate Senecæ explicatur.*

19 *Confeſſio facta a marito ob ſeruitia recepta ab vxore valet a principio tanquam remuneratoria, quæ tamen merita & ſeruitia probari debent, cùm ſimus inter perſonas prohibitas.*

20 *Donationi merita debent eſſe correſpondentia, arbitrio tamen iudicis.*

21 *Confeſſio dotis receptæ à patre, ſiue a cognato valet & tenet ſecundum multos, licet hoc per Authorem reuocetur in dubium.*

22 *Confeſſio mariti de dote recepta valet, quando vltra confeſſionem concurrunt aliæ coniecturæ puta quòd vxor fuiſſet alimentata per decennium, quod declara vt infra procedere, quando vltra alimenta concurriſſent aliæ coniecturæ.*

23 *Confeſſio mariti de dote recepta valet, quando eſt modica ſumma.*

24 *Confeſſio mariti de dote recepta valet, quando pro parte probatur vera, quia in totum præſumetur vera.*

25 *Confeſſio mariti valet, quando ante confeſſionem præcedebat promiſſio dotis.*

26 *Confeſſio mariti valet, quando conſtat de vera numeratione.*

27 *Confeſſio prædicta præiudicat & marito, & eius heredibus & eſt communis opinio.*

28 *Mulier præfertur non ſolum hæredibus ipſius mariti, ſed etiam anterioribus creditoribus, & confeſſio retrotrahitur ad tempus promiſſionis, & eſt communis opinio.*

29 *Confeſſio prædicta nocet & marito, & eius hæredibus ſtatim, non expectato biennio.*

30 *Confeſſio ſoceri, abſente parte, probat in terris eccleſiæ de æquitate canonica.*

31 *Confeſſio prædicta poteſt reuocari etiam quòd fuerit iurata.*

32 *Confeſſio ſupradicta non præiudicat anterioribus creditoribus.*

33 *Donatio antedicta licèt retrotrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur reſpectu fructuum, non autem reſpectu proprietatis.*

34 *Confeſſio de qua ſupra, non nocet poſterioribus creditoribus habentibus cauſam oneroſam.*

35 *Confeſſio iſta non nocet, quando tantummodo eſſent præſtita alimenta, niſi concurrerent aliæ coniecturæ.*

36 *Confeſſio iſta pariter non nocet, quando poſſet conſtare de fraude aliqua.*

37 *Confeſſio iſta nocet etiam poſterioribus creditoribus poſt elapſa tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & æquipollet reali ſolutioni ſecundum commu. opin.*

38 *Confeſſio mariti ante lapſum biennij nō operatur quia poſteriores creditores non poſſint opponere defectus dictæ confeſſionis.*

39 *Mariti renunciatio non debet obeſſe creditoribus, licet dicta renūciatio præiudicet marito, & eius hæredibus.*

40 *Creditores qui habuerunt cauſam à marito, intra tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & ignoraſſent dictam confeſſionem, reſtituerentur in integrum dicti creditores ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis.*

ARGVMENTVM.

¶Cōfeſſio mariti de dote recepta cōſtante matrimonio, an & quādo valeat, in quibus caſibus præiudicet anterioribus, ſiue poſterioribus creditoribus, tā intra tempus opponendi exceptionem non numeratè dotis, quàm poſtea multifariam, multiſq; modis hic declarat.

¶Et miro ordine per cōcluſiones articulus iſte, retroactis temporibus difficilis & confuſus, ab Authore facilis, & planus redditus fuit.

¶Donatio non valet abſq; inſinuatione, niſi adſit iuramentum, quod ſecundum magis commu. opinio. ſupplet defectum inſinuationis.

¶Quę donatio hodie valet abſque inſinuatione vſq; ad ſeptingentos aureos cum valor aurei ſit diminutus.

¶Vxores quæ deligendę, & quę non, hic acuratiſsimè pertractatur.

CLEMENS Alberti confeſſus fuit in inſtrumēto habuiſſe à Seraphino Fatudino quingentos aureos pro dote ſuę vxoris Magdalenę, & filię dicti Seraphini, præfatus Clemens erat grauatus magna mole æris alieni, & creditores concurrebant

bant certantes adinuicem pro conſequendis eo-
rum creditis, dicta tamen Magdalena eius vxor
prętendebat ſe preferri omnibus anterioribus cre
ditoribus vigore dicti inſtrumenti dotalis.

Quæſtio iſta eſt ardua, & difficilis, & diu cogni
ta à Doctoribus, qui vel ſtudio contradictionis,
vel potius lucro abſtracti adeo in hanc, vel illam
opinionem inclinauerunt, ut pro vna & altera par
te reperiantur communes opiniones, diſtinctè ta
men procedendo, & veritas huius articuli digno-
ſci poterit, & quæ opinio in futurum in praxi ſit
ſeruanda.

1 Prima concluſio eſt, ꝙ quando † confeſſio iſta
eſt ſimpliciter facta à marito, & abſq; iuramento
ex quo eſt facta inter perſonas prohibitas, tanquã
donatio reijcitur. l. j. & 3. §. ſciendum. ff. de dona.
2 inter vir. & vxo. Dec. conſi. 202. nu. 1. † quæ dona-
tio ſtatim præſumitur, quotieſcunque confeſſio
apparet facta conſtante matrimonio. l. qui teſta-
mentum. ff. de proba. Doct. in l. diuortio. ff. de ver.
oblig. Gozadi. conſi. 42. nu. 2. Grat. Reſp. 36. nu. 6.
lib. 1. Ceph. conſi. 101. num. 24. lib. j. Rolan. à Valle
conſ. 93. nu. j. lib. j. Natt. conſi. 193. Ruy. qui de ma-
gis *communi* teſtatur ꝯſi. 183. lib. j. nouiſſime Franc.
Burſat. conſi. 32. nu. 4. lib. j. Loffred. conſi. 22. nu. 1.
Natt. conſi. 147. nu. 4. Alcia. Reſpon. 332. & Doct.
vbique paſſim hoc adnotant, ut in hac prima con
cluſione nemo penitus contradicat.

Secunda cõcluſio eſt à Doct. magis *communiter*
approbata, ꝙ licet confeſſio iſta facta à marito
ſtante matrimonio de receptione dotis a princi-
3 pio non ſubſiſtat, nihilominus confirmatur mor-
te mariti, quemadmodum confirmantur aliæ do
nationes factę inter virum & vxorem. l. quod ſuo.
& ibi gl. 2. C. de dot. cauſ. non nume. l. antep. C. de
don. ante nup. Bar. in l. cum quis decedens. §. Titij.
de leg. 3. Bal. in l. j. C. de dona. ante nup. Alex. conſ.
26. col. 1. lib. 2. Ant. Gabr. lib. commu. conclu. tit.
de iu. do. & promiſ. dot. concl. 3. nu. 5. lib. 3. Ruyn.
conſi. 54. nu. 1. lib. 2. Rolan. à Valle conſ. 93. nu. 14.
lib. j. Bal. Nouel. in repe. l. j. nu. 200. ff ſolut. matri.
idem Rolan. d. conſi. 93. nu. 32. lib. j. vbi dicit, ꝙ ta-
4 lis † donatio morte confirmata trahitur retro ad
tempus factæ donationis per Bar. poſt glo. in l. ſub
conditione. ff. de ſolu. & in l. fin. vbi etiam gl. C. de
Inoffi. dona. Ruy. conſ. 130. col. 3. ver. quantum er
go ad dotem. lib. j. Hoc tamẽ intellige dummodo
5 dicta † confeſſio dotis non excedat ſummã quin-
gentorum aureorum antiquorum, quia ſine inſi-
nuatione dicta confeſſio non ſubſiſteret. l. ſanci-
mus. C. de dona. §. perficiuntur. Inſti. eo. latiſſimè
Anto. Gabriel. qui ponit regulam, ampliationes,
& limitationes in lib. commu. conclu. in tit. de do
na. conclu. j. lib. 3. & licet fauore dotis non requira
tur inſinuatio. l. fi. & ibi glo. in ver. indicetur. C. de
iure dot. & not. in d. l. ſancimus. hoc tamen debet
intelligi de ea dotatione, quę fieret a perſonis per
miſſis, & non prohibitis, puta patre, fratre, & ex-
traneis, ſecus ſi fieret à marito. Soc. in l. j col. 20. &
ſeq. ff. ſol. matr. Ant. Gab. d. lib. 3. comm. concl. in
tit. de dona. nu. 37. Rol. à Valle conſ. 93. nu. 17. lib.
j. ſi tamen in huiuſmodi confeſſione eſſet apposi-
6 tum † iuramentum, tunc virtute iuramenti non
opus eſſet alia inſinuatione, & confeſſio iſta ſubſi-
ſteret, quia licet retroactis temporibus fuerit com
munis opinio Doct. ꝙ iuramentũ non ſuppleret
defectum inſinuationis Barb. ꝯſi. 16. col. 10. lib. 2.
& cęteros hanc partem ſectantes cumulat Anto.
Gabr. lib. comm. conclu. 3. concl. j. tit. de dona. nu.
66. in fi. hodie tamen magis *communis* extat, ꝙ iu-
ramentum ſuppleat defectum inſinuationis. de
commu. teſtatur Bertran. conſ. 173. col. 2. lib. j. Af-
flict. deci. 159. Crauet. conſi. 118. col. j. Grat. qui de
magis cõmuni atteſtatur conſ. 70. col. fi. lib. j. & ad
nauſeam uſque Anto. Gabr. lib. 3. commu. concl.
tit. de dona. conclu. j. nu. 66. qui locus tanquam in-
dex poſteris temporibus allegabitur, cum omnia
7 diligenter tetigerit, & cumulauerit, adeo ꝙ † liber
ille iure merito, Calepinus Doctorum nuncupari
poſſit. Adde Tiracq. in l. ſi unquam in præfat. nu.
143. C. de reuocan. dona. Neuiz. cõſi. 8. nu. 9. & 10.
Rolan. à Valle conſi. 19. in fi. & conſ. 39. nu. 38. lib.
j. Alciat. reſpon. 54. nu. 2. & 3. Bell. 60. nu. 19. Cra-
uet. conſi. 118. nu. 1. & in terminis noſtris de con-
feſſione facta per maritum de receptione dotis, ꝙ
firmetur iuramento, & ꝙ dictum iuramentum
ſuppleat defectum inſinuationis, ſenſit Roland. à
Valle conſi. 93. nu. 37. lib. j. & Ceph. conſi. 6. nu. 17.
8 lib. j. vbi dicit, † iuramentum vnicum tantum va
lidare donationem a principio, & ꝯfeſſiones iſtas,
ac etiam defectum inſinuationis, perpendens mul
tos dubitare an unicum iuramentum plures ſup-
pleat defectus. dixi ſupra aureorum antiquorum,
9 quia † cũ hodie ſit diminutus valor aurei, & illi quin
genti aurei antiqui hodie ꝯſtituunt ſeptingentos
aureos, & ſic hodie donatio abſque inſinuatione
valeret vſq; ad ſeptingẽtos aureos. Rolan. à Valle
conſi. 39. nu. 41. lib. j. Iſti aũt qui aduocationis mu-
nere funguntur, ſi vellent ſuſtinere aliam opinio
10 nẽ & communẽ, † ꝙ iuramentum non ſuppleat
defectum inſinuationis, adeant Vaſqu. in lib. de
ſucceſ. creat. §. 5. in prin. in praxi tamen ut dicebã
altera opinio magis communis ſeruatur, ꝙ iura
mentum ſuppleat defectum inſinuationis.

11 Tertia concluſio eſt, ꝙ iſta † confeſſio mariti fa
cta de dote recepta non confirmetur iuramento
aſſertorio tantum. Bald. in l. cum quis decedens. §.
Titia. de leg. 3. Dec. conſi. 202. Pariſ. conſil. 86. nu.
47. lib. 3. Grat. conſi. 54. col. 4. lib. j. ſed requiritur
etiam iuramentum promiſſorium, ſeu obligato-
rium, & eſt magis *communis* opinio, ut per Anton.
Gabri. qui cæteros congerit. lib. comm. opin. 3. tit.
de donat. concl. 3. nu. 4. & 5. Crauet. conſi. 102. Ce
phal. conſ. 61. nu. 22. lib lib. j. Pet. Io. Ancar. q. 32.
nu. 13. & 14. par. 2. Bal. Nouel. in repet. l. j. nu. 198.
& nu. 203. ff. ſol. matr.

12 Quarta concluſio eſt, quòd iſta † confeſſio ſub-
ſiſtat, quando fieret a marito diſpare ætatis, vel cõ
ditionis, quia ex quo iſto caſu dicitur fieri in re-
compenſationem, dicta confeſſio valet etiam

aſ ſq; iuramento. Bar. in l. ſi voluntate. nu. 2. C. de
dot promiſ. Iaſ. in l. diuortio. nu. 9. ff. de verb. obl.
& in l. ex hoc iure. nu. 55 ff. de iuſti. & iure. & in l. fi.
C. de verb. ſig. & in l. ſi non ſortem. §. libertas. nu.
8. ff. de condi. indebi. Bal. Nouell. in tract. de dot.
in 10. priuil. nu. 7. Curt. Iun. conſi. 6. nu. 20. Pet. Du
13 en. reg. 221. num. 11. dicens, ꝙ ſi † Plebeius accipit
nobilem in vxorem, & conſtante matrimonio cō
fiteatur receepiſſe dotem, quòd confeſſio iſta va-
let & tenet. Pariſ. conſil. 86. nume. 18. vbi teſtatur
de *communi*. lib. 2. Tiracquel. in tract. de nobilita.
cap. 18. nu. 19. Viui. comm. opin. in verb. donatio
inter virū & uxorum. nu. 7. & hęc eſt verior, & ma
gis cōmunis opinio, licet quidam Moderni Re-
pet n. in l. j. ff. ſolut. matri. diſputatiuè conentur
eam ſubuertere. Hodiernis tamen temporibus pa
rum iſthæc practicantur, quia homines omiſſis
14 iſtis nobilitatibus quærunt habere † vxores diui
tes, licèt ruſticas & viliſſimæ proſapiæ: putant ete
nim ex diuitijs etiam conſequi nobilitates, iuxta
tradita late a Tiraquello in tracta. de nobilita. c.
3. nu. 7. dicens.

Diuitiæ ſi abſunt, imbecilles ſiunt nuptiæ:
Laudant enim nobilitatem homines,
Magis autem affinitatem ſequuntur diuitum.

15 Deinde † ſubdit arietes, aſinos, & equos gene-
roſos nos quærere, & unumquemq; velle huiuſ-
modi animalia ex bono genere ſibi parare, uxorē
vero malam, malique generis nō renuere virum
generoſum, ſi ei pecunias multas dederit, neque è
diuerſo mulierem mali viri, ſed tamen diuitis re-
cuſare nuptias: bono enim illum præferre opulen
tum adeò quidā exiſtimāt, ut illarū gratia bonus
mali generis vxorem ducat, & malus bonū ſibi ge
16 nus adſciſcat. † Vxor autem dicitur pauper, vel di
ues, attēta qualitate perſonarum, hoc arbitrio iu-
dicis relinquendo, vt nouiſſimè tradit Menoch.
in tract. de arb. iud casu 65 lib. 2. cent. j. & vltra eū
in terminis vxoris pauperis, vel diuitis ponit Tira
17 quel in tract. de nobilit. c. 20 nu. 159. † dicens, pa-
riter hoc relinqui arbitrio iudicis, aſſerens ꝙ nobi
lis qui operari nequit, dicitur pauper, id habēs ꝙ
ruſticum & artificem faceret diuitem, in quam
ſententiam ſcriptum eſt à Cornelio Tacito, Ne-
ronē Valerio Meſſalæ Conſuli, qui Coruini Ora-
toris pronepos fuit, obtuliſſe in ſingulos annos qn
genta ſextertia, quibus paupertatem & inopiam
ſuſtentaret, quæ ſumma eſt ex noſtra pecunia ex
computatione Budęi lib. de Aſſe, duodecim mil-
lium & quingentorum aureorum, quam ſummā
ſi qui hodie habent, ditiſſimi exiſtimantur, & ta-
men tunc Meſſala paupertate laborare credebat
pro ratione ſcilicet ſuæ dignitatis & nobilitatis.
Concludam igitur hanc quartam concluſionem
18 † cum ſententia Senneсæ. in lib. de remed. fortu.
ad Gallionem, quē refert, & ſequit Tiraq. in tract.
de nobili. c. 26. nu. 10. Inuenies, inquam, bonā vxo
rem, ſi nihil quęris niſi bonam; dummodo ne ima
gines proauosq; reſpexeris, nec patrimonium cui
iam ipſa nobilitas ceſſit.

19 Quinta concluſio eſt ſuperiori germana, in † cō
feſſione facta à marito ob ſeruitia accepta ab vxo-
re: tunc etenim ex quo confeſſio iſta eſt remunera
toria, à principio valet, & tenet Ant. Gabr. fuſiſſi-
mè lib. 3. comm. conclu. in conclu. 1. nu. 59. ſed ex
quo ſumus in confeſſione facta inter perſonas p-
hibitas, merita & ſeruitia debent probari, ut not.
in l. ſi fortè. ff. de caſtren. pecul. in l. ſi donatione. C.
de colla. nec ſufficit aſſertio meritorū, niſi proben
tur Imol. in l. Aquilius Regulus. ff. de dona. latiſſi
mè Anto. Gab. vbi ſupra, nu. 60. Tiraq. in tract. de
nobil. c. 18. nu. 19. Viui. in ſuis comm. opin. in ver.
donatio inter virum & vxorem. nu. 4. & ponunt
alij quos conſulto omitto, non prætermittendo
20 tamen ex intentione. Doct. de quibus ſupra, † ſer-
uitia debere eſſe condecentia donationi, quod ar-
bitrio iudicis eſt relinquendum.

21 Sexta concluſio eſt, quando vir confitetur † re-
cepiſſe dotem non ab eius vxore, ſed a patre; Ruy.
conſi. 183. nu. 4. lib. 1. ſiue à fratre ſuæ uxoris Mar-
ſi. ſing. 385. Rolan. à Valle ꝯſ. 53. nu. 26. lib. j. Dida.
Couar. lib. j. var. reſol. c. 7. verſ. eſt & alia in hac re.
Iaſ. in §. fuerat. col. 21. verſicul. vnum etiā. Inſti. de
actio. verum de hoc dubito, cū maritus, qui vellet
benemereri, & rem gratam facere eius uxori, fate-
bitur accepiſſe dotem ab eius ſocero, vel cognato
intuitu eius vxoris, & ſic remanet cōfeſſio iſta val-
de ſuſpecta.

22 Septima ꝯcluſio eſt, qn̄ † vltra ꝯfeſſionem con
currunt alię ꝯiecturę, puta ꝙ vir retinuiſſet vxorē
& tanquam dotata eam alimentauerit. Bal. in l.
j. col. 3. ver. vnde quæritur. C. de priuil. dot. Dec. ꝯ-
ſi. 536. ver. ad hoc etiam facit Gozad. conſ. 42. col.
3. & conſi. 28. ver. 7. fortius Bal Nouel. in tract. de
dot. in 10. par. col. 7. in fi. verſ. 4. limita. Crauet. ꝯſi.
40. nu. 40. quod tu dicas procedere, qn̄ vxor fuiſ-
ſet alimentata per virum per decennium. Soc. in
l. j. col. 15. ver. ſed iſta opinio ff. ſol. matr. de quo di
cto licet dubitauerit Crauet. vbi ſ. dicens etiam
ante lapſum decennij valere dictam cōfeſſionem,
dummodò per minus tempus fuerint præſtita ali-
menta, nihilominus dictum Soc. in loco de quo
ſupra *communiter* ſequuntur Doct. ꝙ videlicet re-
quiratur lapſus decēnij, ut eſt videre per nouiſ-
ſimos Repetentes in l. j. ff. ſol. matr. circa materiā
huius cōcluſionis. vide etiā Dida. Couar. lib j. c. 7.
var reſol. ver. ſic ex ꝯfeſſione receptæ dotis. Rolā.
à Valle. conſ. 85. nu 43. lib. j.

23 Octaua concluſio eſt, quando † confeſſio, quæ
fit a marito, eſt de modica ſumma Crauet. d. con-
ſil. 40. nu. 4. Quæ autem dicatur modica ſumma,
ponit Mennoch. in tracta. de arbitr. iud. caſu 145.
nu. 2. cent. 2. lib. 2.

24 Nona concluſio eſt, quando † confeſſio mariti
de dote recepta pro parte probatur vera, quia in
totū præſumetur vera, iuxta not per glo. & Doct.
in l. 2. C. de non nu. pecu. ita arguit Soc. Sen. con-
ſi. 82. col. 2. in princip. lib. 3. Crauet. conſi. 158. nu.
6. in fi. & conſi. 198. nu. 6. confeſſio enim quando
eſt veriſimilis, inſpecta qualitate coniugum, & fa-

culiatibus

editatibus mariti ſubſiſtit, vt poſt alios voluit Pe.
Io. Anc. q. 32. nu. 8. part. 2. præſertim quando ha-
bet adminicula veritatis. l. cum citra. & ibi Bart.
C. de iur. dot. Boer. deci. 333. Ant. Gab. lib. 3. cōm.
conclu. 4. nu. 4. in tit. de don. Grat. reſp. 55. nu. 38.
libr. 1.

25 Decima concluſio extat, quando † ante confeſ-
ſionem mariti præcederet promiſſio dotis, quia
tunc magis præſumitur facta animo liberandi à
promiſſione præcedenti, quàm fraudandi. Cyn.
in l. in contractibus. C. de non num. pecu. Crauet.
conſ. 40. in prin. Afflic. deci. 402. nu. 2. Bal. Nouel.
in repe. l. j. nu. 210. & ſeq. ff. ſol. mat. vbi amplè hoc
declarat, & in tract. de dot. priuile. 10 col. 7. Ruy.
qui dicit iſtam partem *communem* conſil. 183. col.
fin. verſ. quinimo verius lib. 4. & de magis comm.
teſtatur. Ant. Gab. qui concordantes allegat lib. 3.
commu. conclu. tit. de iur. dot. conclu. 4. nu. 2. Io.
de Amicis conſi. 136. nu. 2. & nu. 4. Grat. reſponſ.
54. nu. 14. lib. j. & iſto caſu ſtatim ualet, nec etiam
intra biennium poteſt opponi exceptio non nu-
meratæ dotis. Bellon. conſil 4. nume. 7. Alcia. re-
ſpon. 332.

26 Vndecima concluſio eſt, quando † non ſolùm
conſtat per ſimplicem confeſſionem, ſed etiam
per veram numerationem, quia tunc confeſſio
mariti non præſumitur facta in fraudem. Grat. re-
ſpon. 54. nu. 38. lib. j.

Poſſent complurimę alię concluſiones, ſiue po-
tius limitationes in vnum congeri circa iſtam ma-
teriam, quam dedita opera omitto, cum quia nō
faciunt ad caſum noſtrum, tum etiam quia ex le-
ctura Doctorum per me allegatorum de facili in-
ueniri poterunt.

Nunc claudendo deciſionem eſt videndum,
an ſtantibus aliquibus ex dictis confeſſionibus va-
lidis, puta ꝙ fuerint morte confirmatæ, iuramen-
to vallatæ, vel ꝙ præceſſerit promiſſio dotis, uel
alio modo, de quibus ſupra, an in quā per dictas
confeſſiones fiat præiudicium & creditoribus, &
hæredibus mariti; & in hac dubietate diſtinctè &
intelligibiliter procedendo, iuxta communes tra-
ditiones Docto. tres ſunt conſiderandi caſus, qui-
bus ritè animaduerſis ad totalem facilitatem om-
nes contrarietates Doctorum redigentur.

Primus caſus eſt, quando dubitatur an iſta con-
feſſio præiudicet hæredibus mariti confitentis, &
ipſimet marito, & iſto caſu dicunt *communiter* Do-
27 cto. † ꝙ confeſſio iſta præiudicat & marito & eius
hæredibus Bar. Bal. & Saly. in l. aſſiduis. C. qui po-
tio. in pigno. habean. Cuma. conſi. 31. vbi teſtatur
de communi. Tiraquel. qui multos citat in tract.
de vtroque retrac. glo. 28 nu. 88. intelligendo ta-
men hoc, dummodo non fuerit renunciatum ex-
ceptioni non numeratæ dotis, quia ex dicta re-
nunciatione argueretur fraus, Ruy. conſ. 187. nu.
3. lib. 4. & late poſt multa conſilia Doctorum po-
nit Pet. Io. Anchar. quæſt. famil. 32. nu. 2. par. 2. &
hoc procedit de facili, quando præſertim ſumus
in donatione iurata, vel quādo præceſſit promiſ-
ſio dotis, quia licet poſtea ſubſequatur confeſſio
28 dotis, † mulier præfertur non ſolum hæredibus
ipſius mariti, ſed etiam anterioribus creditoribus
cùm confeſſio illa retrotrahatur ad tempus factæ
promiſſionis, & tempus promiſſionis attenditur
non autem tempus confeſſionis, ut per totam de-
ciſionem deducit Affl. deciſ. 402. in cauſa. Ceph.
conſ. 21. nu. 10. lib. j. idem voluit Bulgari de Bulga-
rinis in repe. l. j. nu. 46. ff. ſol. mat. dicens. ꝙ confeſ-
ſio, mariti, quando ſumus in caſu validæ confeſ-
ſionis, tunc ex *communi* ſententia Doct. nocet ma-
rito, & eius hæredibus, & ſic in vndecim caſibus p
nos ſ. notatis, in quibus deduximus ſubſiſtere cō-
feſſionem mariti, & in aliis ſimilibus præiudicabit
& marito, & eius hæredibus dicta confeſſio, etiam
quòd fuerit renunciatam exceptioni non nume-
ratæ dotis, quia dicta Ruy. & aliorum procedunt,
quando ſumus in cōfeſſione inualida, & ſuſpecta,
ſed qñ nos ſumus in donatione à principio valida
iuxta multas exemplificationes à nobis ſ. relatas,
excepta donatione illa, quæ non ualerà principio
& morte confirmari debet, tunc vtique etiam ꝙ
opponatur exceptio non numeratæ dotis; ꝯfeſſio
præiudicabit & marito, & eius hæredibus, & hoc
eſt de mente Scribētium. idē voluit Rolan. à Val-
le conſ. 93. nu. 20. nu. 30. & ſeq. lib. j. Io. de Amic. ꝯ-
29 ſil. 136. num. 2. & 4. dicens, † ꝙ ſtatim præiudicat
viro & eius hæredibus, nō expectato biennio. idē
eſſet ſi dicta confeſſio dotis fuiſſet facta à ſocero
30 in eius teſtamento, etiam abſente parte, † quia di-
cta confeſſio ſoceri abſente parte in terris Eccleſię
de æquitate canonica probat. Riminal. conſ. 108.
31 nu. 15. vſq; ad nu. 21. lib. j. eſt bene verum, † quòd
dicta confeſſio facta a ſocero de dote recepta po-
teſt reuocari, etiam quòd fuerit iurata. Ruy. con-
ſil. 69. nu. 26. & ſeq. lib. j.

Secundus caſus eſt, qui nullam prorſus habet
difficultatem, quando creditores ſunt anteriores
confeſſioni dotis, quia iſto caſu nemine diſcrepan-
32 te admittunt Docto. quòd † confeſſio iſta non
præiudicet dictis anterioribus creditoribus. Bald.
in rub. C. de reuocan. his quæ in fraud. cred. col. 2.
Alex. conſ. 142. lib. 5. Gozad. conſ. 28. nu. 25. verſ.
decimo iſta ꝯfeſſio. Crauet. ꝯſil. 44. nu. j. Cephal.
conſi. 21. nu. 9. lib. 1. Ruy. conſi. 183. nu. j. & 2. lib. j.
Didac. Couar. lib. 1. vari. reſol. cap. 7. verſic. 3. illud
in fi. vbi hanc opinionem defendit, & ſi anteriores
creditores non haberent hypothecam aliquam,
ſed tantummodo perſonalem actionem ex ſen-
tentia Caſtren. in l. j. vlt. col. ff. ſolu. matri.

Tertius & vltimus caſus eſt, an confeſſio iſta
de recepta dote noceat poſterioribꝰ creditoribus,
& in hoc caſu eſt primum animaduertendum, an
ſimus in ſimplici confeſſione, quæ confirmatur
morte, quia iſto caſu non præiudicat dicta ꝯfeſſio
33 poſterioribus creditoribus, quia † licèt dicta dona-
tio retrotrahatur ad tempus factæ donationis, ut
ſuperius dixi, hoc tamen eſt intelligendum reſpe-
ctu fructuum, non autem reſpectu dominii. Bart.
Bal. & Doct. in l. 2. C. de inoff. dona. & perinde eſt

34 acſi facta eſſet tempore mortis, † nec noceret poſte rioribus creditoribus habentibus cauſam oneroſam. Campeg. in tract. dot. quæſt. 51. Bellon. conſ. 47. nu. 6. & ita eſt intelligendus Ruyn. conſil. 132. col. 3. lib. 4. Rolan. à Valle conſi. 93. nu. 32. lib. 1. ſi-
35 militer non noceret † dicta confeſſio, quando eſſemus in caſu ubi fuiſſent tantummodo præſtita alimenta vxori, etiam per decennium, niſi concur
36 rerent aliæ coniecturę Bellon. conſi. 48. nu. 2. † Neque etiam noceret quotieſcunque per creditores poſſet doceri de aliqua fraude, ut deducit Couarru. d. c. 7. lib. 1. var. reſol. in quo cap. ſatis serioſè hãc materiam pertractat.

Quando tamen eſſent defluxa tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, tunc
37 † confeſſio mariti noceret etiam poſterioribus creditoribus, quia eo caſu tñ operatur confeſſio mariti, quantum vera & realis ſolutio, & eſt *communis* opinio, ut per Aflict. d. deciſ. 402. col. 4. in fi. ver. item vera concluſio. Alex. conſil. 123. lib. 6. conſ. 90. col. 2. lib. 3. Gozad. conſi. 42. col. 3. verſ. 5. licet. Rolan. à Valle conſi. 85. nume. 42. lib. 1. Franciſ. Burſat. qui etiam de communi teſtatur. conſi. 32. nu. 42. lib. 1.

Si autem non eſſet elapſum biennium, tunc vti
38 que † confeſſio illa (niſi eſſet vera) non omnino præiudicaret poſterioribus, quin poſſent opponere defectus dictæ confeſſionis. Aflict. d. deciſ. 402. etiam ꝙ maritus renunciaſſet exceptioni non numeratæ dotis. Pet. Io. Anchar. quæſt. Famil. 32. nu.
39 7. par. 2. dicens quòd † renuntiatio mariti non debet obeſſe creditoribus. l. ſi unus. §. ante omnia. ff. de pactis. quæ renunciatio licèt pręiudicet marito & eius hæredibus, non tamen præiudicat creditoribus, & eius hæredibus. Bellon. cõſ. 47. nu. 4. aliàs eſſet in poteſtate mariti fraudare creditores contra l. 1. §. ſi culpam. ff. ſi quid in frau. patro. intelligendo tamen prędicta ꝙ ſi creditores habuiſſent cauſam à marito poſt lapſum biennij, lapſum temporis eis noceret.

40 Si autem † creditores habuiſſent cauſam à marito intra tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & ignoraſſent dictam confeſſionem, tunc reſtituerentur in integrum creditores ad opponendam dictam exceptionem non numeratæ dotis. Gozadi. qui de communi teſtatur conſil. 28. nu. 20. Pet. Io. Ancar. quęſt. famil. 32. nu. 2.
41 par. 2. vbi ex intentione Gozad. dicit dictam † reſtitutionem intelligi petitam, quando in libello fuiſſet facta mentio dictæ exceptionis, & in fine libelli adeſſet clauſula, peto ius & iuſtitiam miniſtrari. & cum ſimus in his quæ ſunt facti, ignorantia præſumit l. in bello. §. factæ. ff. de capti. & poſtli. reuer. & ita eſt intelligẽdus Gozad. qui videtur ſibimet contrarius in conſi. 42. nu. 13.

In caſu autem noſtro, ut reuertamur quò digreſſi ſumus, iſta Domina Magdalena tãtummodo oſtendebat inſtrumentum confeſſionis dotis, non præcedente aliqua dotis promiſſione, neccõcurrebat aliqua ex ſupra narratis præſumptionibus ad fauorem ipſius Magdalenę, propterea iudicaui dictam confeſſionem non officere anterioribus creditoribus, & ſic cõtra dictam Dominam Magdalenam. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

Deciſio LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Tutor, & curator tenetur dare pecunias pupillares ad honeſtum lucrum, & ad cambium, aliàs tenentur ad intereſſe.*
2 *Prædia venalia quæ emi potuiſſent, opus eſt probare, ad hoc ut teneatur tutor, & infra nu. 3. & 4.*
5 *Pupillus debet probare fuiſſe repertos volentes pecunias ad cenſum cambium, & in mercaturam.*
6 *Proclama, & bannimenta ſunt modi probandi prædia fuiſſe venalia.*
7 *Bannium publicatum præſumitur deueniſſe ad notitiam omnium qui ſunt de loco, & ibi commorantur.*
8 *Tutor probabitur inueniſſe prædia venalia, ſi fuerit requiſitus, an voluerit emere talem fundum.*
9 *Venditiones bonorum ſtabilium banniri ſolent.*
10 *Tutores dicuntur eſſe in dolo in non dando pecunias ad honeſtum lucrum, ſi fuerit probatum per proxenetas, & mediatores ad hoc fuiſſe requiſitos, ipſoſque tutores recuſaſſe.*
11 *Proxenetis non creditur, niſi utraque parte conſentiente, & eſt magis communis opinio.*
12 *Proxenetæ admittuntur, quando alij teſtes haberi non poſſunt.*
13 *Minorum fauore, multa fuere introducta.*
14 *Tutoris ſcientia, dicitur ſcientia pupilli.*
15 *Romæ, Venetijs, Lugduni, & in alijs ciuitatibus inſignibus ſolent dari pecuniæ ad cambia, & recambia, & in multis locis adſunt montes non vacabiles.*
16 *Notorium facti permanentis ſufficit allegare.*
17 *Notorium prædictum non opus eſt allegare, quando conſtat ex actis de dicto notorio.*
18 *Notorium quid ſit, & quomodo probetur, hic remiſſiuè ponitur.*
19 *Notorium prædictum ſufficit allegari in allegationibus iuris & poſt concluſum in cauſa, & iudex poteſt ex officio ſe informare.*
20 *Notorium ideo non requirit cauſæ cognitionem, quia in eo ordo iuris eſt ordinem non ſeruare.*
21 *Notorium non facti permanentis requirit probationem.*
22 *Notorium non facti permanentis requirit ſententiam declaratoriam.*
23 *Notorium tunc dicitur probari, quando factum ſui natura tale eſt, ut omnes ſciant, uel veriſimiliter ſcire poſſint.*
24 *Tutoris negligentia probatur, quando fuiſſet citatus a volente ei vendere prædium, & dictus tutor recuſaſſet.*
25 *Notitia inducitur per actum iudicialem, & notificatio ſtatim cenſetur perfecta, quando relatio fit à nuncio.*
26 *Tutores recuſantes ponere pecunias ad honeſtum lucrum ſunt ſuſpecti, ne bona minorum in eorum vtilitatem*

tem conuertant, & tenentur ad duplum & interesse.

27 *Tutores non tenentur de caſibus fortuitis, qui prauideri non poſſunt.*

28 *Mors connumeratur inter caſus fortuitos,*

29 *L. ſi. C. de peric. & commo. rei vendi, explanatio, & inductio.*

30 *Tutor qui deponit pecuniam apud campſorem, cuius fides erat publice approbata, non tenetur ſi pecuniæ fuerint deperditæ.*

31 *Tutoribus non eſt permiſſum ſimpliciter dare pecunias ad honeſtum lucrum, ſed in ſubſidium, quando non reperiuntur bona ſtabilia venalia, cum declaratione ut hic.*

32 *Peruſiæ reperiuntur quotidie bona ſtabilia venalia, & homines perquirentes pecunias ad cenſus, & ad mercaturas.*

33 *Tutor debet praeuidere periculum mortis, & multa de morte hic ſubijciuntur.*

34 *Tutor non teneretur de interitu pecuniarum poſitarum ad ſocietatem officij, quando pater dicti tutoris fuiſſet ſolitus dictas pecunias ponere ad ſocietatem officij.*

35 *Tutor magnatum perſonarum poteſt dare pecunias ad ſocietatem officij, quando pupillus eſt ualde diues.*

36 *Tutores omnes poſſunt dare abſque eorum periculo paruas quantitates pecuniarum pupillarium ad ſocietatem officij, arbitrio iudicis.*

ARGVMENTVM.

¶Tutor, qui dedit pecunias pupillares ad ſocietatem officij, tenetur de amiſſione dictarum pecuniarum, ſi euenerit quòd ille in perſonam cuius erant poſitæ, moriatur intra ſex menſes, vel poſtea ante diſdictam, quòd de facili procedit adhibitis limitationibus in calce deciſionis per authorem cõſideratis, caſus nouus, & à Doctoribus hactenus non adnotatus.

¶Notorij permanentis, & non permanentis multa ponuntur.

¶In diſcurſu deciſionis deducuntur modi, quibus tutores, & curatores cõuincuntur de ſcientia & notitia, videlicet bona fuiſſe reperta venalia, nec non eos potuiſſe dare pecunias ad honeſtum lucrum, & recuſaſſe.

TVTOR quidam, cuius nomen pro meliori conticetur; dederat ad ſocietatem officij in perſonam, puta Titij ſui nepotis, mille aureos de pecunijs cuiuſdã pupilli, cuius tutelam gerebat: qui quidem nepos
cum fuerit mortuus intra primum ſemeſtre, &
pecuniæ dicti pupilli fuerint deperditæ, præfatus
pupillus cùm exiuiſſet non ſolùm de tutela, ſed
etiam de cura, & ageret xxvi. annum, & ultra, inſtituit
iudicium contra dictum tutorem pro recuperatione
dictorum ſcutorum mille, & intereſ
ſe lucri ceſſantis, aſſerens ex cauſa ipſius tutoris amiſiſſe
dictas pecunias, quandoquidem in ciuitate
Peruſina inueniebantur prædia venalia, nec nõ
pecuniæ in tuto potuiſſent poni ad honeſtum lucrum
abſque periculo amiſſionis capitalis, puta
ad cenſus perpetuos, ad cambium; ac etiam ad licita
& honeſta lucra mercaturæ, quod lucrum
mercaturæ licèt ſtet ſub periculo fortunæ, à communiter
tamen accidentibus regulariter, ut plurimum
in mercaturis & negociationibus homines
ſolent ſuperlucrari. Pro parte dicti tutoris, ꝙ
ritè fecerit in dando dictas pecunias ad ſocietatẽ
officij, facit doctr. Bar. in l. tutor qui repertorium
§. ſi poſt. & §. ſeq. ff. de admi. tuto. vbi dicit, quòd
1 † tutor, & curator tenentur pecunias pupilli dare
ad honeſtum lucrum, & ad cambium, non autem
illas tenere in abſcondito, aliàs tenentur de ſuo
reddere tantumdem pupillo, & ad intereſſe. idem
voluit Rom. ſing. 179. iure hodierno Alex. conſi.
108. nu. 6. lib. j. Rolan. à Valle conſil. 49. nu. 34. &
ſeq. lib. j. Caualcan. in tract. de tuto. & curato. nu.
113. Riminal. conſi. 325. nu. 21. lib. 2. Grammat. de
2 ciſ. 103. nu. 22. & 23. † dummodo tamen probetur,
tunc temporis fuiſſe prædia venalia, quæ emi
potuiſſent. Bar. in d. l. tutor qui repertorium. §. ſi
poſt depoſitionem. propè fi. Soc. Sen. conſil. 149.
col. 2. lib. j. & conſil. 278. col. 4. & conſil. 283. col. 5.
lib. 2. Ruy. conſi. 92. nu. 3. lib. 5. Dec. conſi. 178. in
fi. & conſi. 430. nu. 4. & conſi. 562. nu. 12. Crauet.
conſi. 21. nu. 5. Rolan. à Valle conſi. 9. nu. 34. lib. j.
Plot. in l. ſi quando. nu. 219. C. unde vi. Ceph. conſil.
65. nu. 19. lib. j. Rolan. à Valle in tracta. de luc.
dot. q. 64. nu. 20. Franc. Marc. deciſi. 167. nu. 9. parte
2. Caualcan. in tract. de tut. & cur. nu. 115. Menoch.
in trac. de recupe. poſſeſ. in 7. remed. nu. 23.
& in tract. de arb. iud. caſ. 49. num. 6. lib. 2. cent. j. &
hæc eſt *communis*, & recepta opinio, tam antiquorum,
quàm modernorũ Doctorum. bene verũ eſt
3 quòd † ex parte pupilli debet probari prædia fuiſ
ſe venalia, cum ſit fundamentum intentionis ipſius.
Bar. in d. §. qui poſt depoſitionem. in fi. Mennoc.
in d. tract. de arb. iud. caſ. 49. nu. 6. cent. 2. lib. j.
4 & † quemadmodum ex parte pupilli debet probari
fuiſſe reperta prædia venalia, ad hoc ut tutor
teneatur ad intereſſe, ita etiam ex identitate ratio
5 nis, ex parte † pupilli neceſſe erit probari, ꝙ fuiſſent
reperti volentes dictas pecunias ad cenſum, uel
ad cambium, uel in mercaturam, declarando tamen
ut infra ſtatim ſubijciam, modus autem probandi
tunc temporis fuiſſe reperta bona venalia,
vel ꝙ aliquis cepiſſet ad cenſum, cambium, vel
6 ad negociationes mercaturæ, erit, puta, † quòd
in plateis, uel in alijs locis publicis fuerint facta
proclamata, & bannimenta, ſi quis voluerit emere tale

7 re tale prædium, vel agrum: bannum † enim pu-
blicatum præſumitur. deueniſſe ad notitiam om-
nium, qui ſunt de loco, & ibi commorantur Bal.
in l.doli mali.ff.de nouat.& in l.noſtram. col.fin.
C.de teſta. Alex.conſ.65.col,2.lib,3.Iaſ.conſi. 46.
col.3.lib. 3.& in l.ſi poteſt.col.12.ff.de acquir.hæ-
re.Anto. Gabr.lib.6.commu.conclu.tit.de regul.
8 iur.conclu.5 nu. 16. vel quòd † probetur dictum
tutorem fuiſſe requiſitum, an vellet emere talem
fundum, & alijs modis, quibus tutor poſſet con-
uinci ſibi eueniſſe occaſionem bona emendi, &
noluiſſe emere. & hæc exempla deſeruiant quoad
9 bona ſtabilia, quorum bonorum † ſtabilium ven-
ditiones, ut plurimum banniri ſolent, & ita ſerua-
tur hic Peruſiæ, in ciuitate mea Aſſiſij, ac in ciuita
te Forisem pronij, quam veluti patriam meam di
ligo.

Circa verò pecunias, quæ potuiſſent dari ad cẽ
ſum, ad cambium, & ad lucrum mercaturæ, quia
de iſtis rebus non ſolent fieri proclamata, ſed hic
Peruſiæ per proxenetas, ſeu vt vulgo dicitur, ſen-
ſales, & mediatores, ſolent ſimilia pertractari, cre
10 derem † conſtitui in ſcientia, quando per ſupradi
ctos, vel alios probaretur fuiſſe requiſitos ad dan-
dum pecunias ad aliquod honeſtum lucrum, ut
11 ſupra, & hoc facere recuſaſſent: & licèt iſtis † pro-
xenetis regulariter non credatur, niſi vtraque par-
te conſentiente glo. in Authen. de inſtrum. caut.
& fid. §. in his. in ver. ad numeratorem, & eſt ma-
gis communis opinio, de qua teſtatur Anto. Gabr.
ubi ponit ampliationes, & limitationes lib.j.cõm.
conclu.tit.de teſti.concl.20.nume. 3.& ultra eum
Campeg.in tract.de teſti.regul,85.Crot.cum ad-
dit.Mennoch.in eodem tract.in 4.par.nu. 83. idẽ
voluit Curt. pariter eodem tract, concl.43. Nihi-
12 lominus hæc regula limitatur, † quando alij te-
ſtes haberi non poſſunt. Butr.in c.cum dilectus.ex
tra de elect.Corn.conſ.63.col.2. in fi.lib.1, Marſ.
ſing.533.Ant.Gab.vbi ſupra.nu.7. & tanto magis
iſti mediatores ſunt admittendi in caſu noſtro, cũ
13 verſetur † fauor minorum, quorum fauore mul-
ta à iure fuere introducta toto tit.ff.& C.de mino.
& in ſumma, dummodo legitimè probetur dictũ
tutorem recuſaſſe dare pecunias ad honeſtum lu
crum, tenebitur ad intereſſe ipſi pupillo, ut ſupra
dixi. Nec eſt mirum ꝙ tutor teneatur ad intereſſe
quia iſta ſcientia tutoris nocuit ipſi pupillo, cùm
14 † ſcientia tutoris dicatur ſcientia ipſius pupilli.l.j.
§.fi.C.de falſ.mone.Bal.in l.2.C.de reſcind. vend.
Neuiz.conſi.20.nu,34. Franc.Burſat conſi.64.nu.
37. lib. 1. ideo non eſt mirum ſi tutor tenetur ad
damna & intereſſe, & huiuſmodi exempla de pro
xenetis, & alijs teſtibus deſeruiunt potius pecunijs
quæ dantur ad honeſtum lucrum in mercaturis
ad cenſus, & ad ſocietatem officij, quàm ad cam-
15 bium, licèt etiam in ciuitatibus inſignibus, † ut Ro
mæ, Venetijs, & Lugduni, per ſimiles etiam perſo
nas ſoleat tractari mutuatio pecuniarũ ad cam-
bia, & recambia: in quibus ciuitatibus, uel ſimili-
bus adſunt bancha, & rationes, quæ continuò ac-
cipiunt pecunias ad cambium, & recambium, &
in multis locis adſunt montes non vacabiles, qui
reddunt tot pro quolibet centenario: nam in iſtis
locis tutores ſtatim quòd non ponunt pecunias
ad honeſtum lucrum, tenentur ad intereſſe, etiã
non docto per teſtes, ꝙ pecuniæ potuiſſent dari
16 ad honeſtum lucrum, quia cum ſimus † in nota-
rio facti permanentis, non eſt opus aliqua proba
tione, ſed tantum allegari ſufficit. Grammat dec.
105.nu.16.Capit.decil.124.nu.7.Didac.Couar.li-
bro 2.vari.reſol.cap.6.verſ.verum immerito.Bar.
Grat.reſponſ.112.nu.29.lib.j.& reſponſ.83.nu.6.
eod.lib. quod quidem notorium facti permanen-
tis ſufficit allegare abſque alia probatione. Grat.
reſponſ.83.nu.8.lib.j.& 90.nu.2.& 112. nu. 30. eo
lib. & reſpon.81.nu.37.& reſponſ.85.nu. 8. lib. 2.
Nat.conſi 219.nu.4.& conſi.275.num.j.Rolan.à
Valle conſi.68.nu.22.lib.2.Soc.Iun.conſil. 65.nu.
39.lib.j.& conſi.34.nu.14 lib.2.Marant. in tracta.
iud.in 6.par.ver.appellatio.nu.142.Vant.in tract.
nullit.in tit.quis poſſit dicere de nullit.nume.53.
17 † vbi dicit, non requiri allegari, quando ex actis
conſtaret de notorio, idem voluit Mennoch. in
tract.de arbitr.iudi.caſ.166. nu.6.lib.2.cent.2.vbi
18 declarat quid ſit † notorium, & quomodo probe
tur idem ꝙ ſupra, ꝙ ſufficiat allegatio notorij uo
luit Ceph.conſi.82.nu.52.lib.j.& conſi.85.nu.23.
19 eo.lib.vbi dicit ſufficere allegari † in allegationi-
bus iuris, imo poſt concluſum in cauſa poteſt no-
torium deduci. Gozad.conſ.85.nu,12.de quo qui-
dem notorio poteſt iudex ex officio ſe informare
Crauet.conſ.104.nu.9. & nimirum ſi ſuper noto-
20 rio cauſæ cognitio non deſideratur, † cum in eo
ordo iuris ſit ordinem non ſeruare. Spec.in tit. de
expen.§.ult.in fi.Fely.in c.audientiam de accuſa.
Pariſ.conſi.147.lib.4.Gramma.deciſ.36.num.36.
But.Boſſ.& Foler. quos refert & ſequitur Grauat.
in adnot.ad praxim Veſtri.cap.11.lib.5.nu.4.& tra
dunt alij paſſim, & ſic quando ſumus in iſto noto
rio facti permanentis, uidelicet ꝙ in vrbe adſint
bancha, & rationes, quemadmodum banchum
Altuitorum, & ſimilium, tunc & eo caſu tam in
vrbe, quàm in alijs locis, ubi adſunt bancha, & ra-
tiones, tutores tenentur ad intereſſe, niſi emerint
prædia, vel poſuerint pecunias in iſtis rationibus,
ſiue montibus ad honeſtum lucrum, & ſufficit al-
legare exiſtentiam dictorum banchorum num-
mulariorum, uel ſimilium perſonarum, cum ſi-
mus in notorio facti permanentis, ut latè ſupra
21 deduxi: ſi autem eſſemus † in notorio non facti
permanentis, tunc requireretur probatio dicti no
torij glo.2.q.1,de tranſac.Capit.d. deciſ. 124.nu.
7.Cyn.in l.ea quidem.nu.2.q.vbi etiam Bal. C. de
accuſ.Iaſ. in l. ſi vero. §. qui pro rei qualitate. col.
2.verſ.2.aduerte.ff.qui ſatiſda.cogan. Dec. in c.cõ
ſuluit.el primo.in 3.notorio.extra de appell.Ro
lan. a Valle qui poſt alios atteſtatur de communi,
22 conſ.99.nu.16.lib.j.Natt.conſi.275.nu.3.vbi † di
cit, requiri ſententiam declaratoriam. Notoriũ
autem dicitur pluribus modis conſtare, ut deducit
Menoch.

Menoch.in tract.de arb.iud caſ.166.cent.2.lib.2.
concludens tamen hoc relinqui arbitrio iudicis,
qui quidem debet arbitrari, tunc dici probatum
23 † notorium, quando factum ſui natura tale eſt, ut
omnes ſciant, vel veriſimiliter ſcire poſſint, proba
24 retur quoque alio modo negligentia † tutoris, qñ
fuiſſet citatus à vicino habēte prædium propè fun
dum pupilli, & vicinus offerret ipſi tutori vende-
re pro iuſto pretio dictum prædium, aliàs prote-
ſtaretur alijs venūdari, quemadmodum quotidie
practicatur in patria mea Aſſiſij, vbi ex quo habe-
mus ius congrui, citantur quotidie vicini, eiſque
proteſtatur, ꝙ niſi intra tātum temporis ſpacium
emerint tale prædium, venūdabitur alijs, & iudex
ſolet impartiri licētiam, ꝙ niſi intra tot dies eme
rit vicinus poſſit cuicunque venundare dictus vi-
cinus oblatum prædium, uel agrum: nam ſi acci-
deret, ꝙ huiuſmodi proteſtatio fieret alicui tuto-
ri, & ille recuſaſſet emere quatenus haberet pecu-
nias pupillares præ manibus, diceretur verſari do-
loſe in tutela, & teneretur ad intereſſe ipſi pupillo
25 & iſto caſu † dicitur tutor habere notitiam rei vē
dendæ, cū per actus iudiciales hoc ei fuerit notifi-
catum. Cephal.conſi.57.nu.33.lib.j. quæ notifica-
tio iudicialis ſtatim cenſetur perfecta quando fit
relatio a nuncio. idem Cephal.conſ.77.nu.52.lib.
j. notoriū enī dicitur qđ ex actis reſultat. Soc.Sen.
conſ.38.col.8.verſ ſeptimo principaliter.lib.j. So-
cyn.Iun.conſ.16.nu.18 lib.j. Pariſ.conſi.3.num.7.
lib.4. Neuiz.conſi.81.nu.32. Mennoch.in tract.de
arbit.iud caſ.166.nu.6.cent.2.lib.2. poſſent exco
gitari plura exempla, quibus eſſet de facili deducē
re tutorem fuiſſe negligentem in emendis prædijs
uel in dando pecunias ad honeſtum lucrum; quæ
conſulto omitto: quid enim excogitari poteſt de
26 iſtis † tutoribus recuſantibus ponere pecunias ad
honeſtū lucrum, uel in emptionem prædiorum,
niſi ꝙ ipſi in ipſorum vſus. & in utilitatem bona
minorum conuerterint, quo caſu tenentur ad du-
plum, & ad damna, & intereſſe ipſis pupillis. d.l.
tutor qui repertorium. §. ſi quas vſuras. Latiſſimè
multos cumulans tradit Caualcan. in tract.de tut.
& cura.nu.116. Redeundo ad quęſtionem propo
ſiti caſus à nemine poſiti. ꝙ ego viderim, dico ꝙ
prima facie videbatur dicendum iacturam dicta-
rum pecuniarum cedere damno ipſius pupilli, nō
autem tutoris, per tex. in l. tutoris C.de peric.tut.
27 vbi Imperator dicit, † tutores non teneri de caſi-
28 bus fortuitis, qui præuideri nō potuerunt, † mors
autem videtur connumeranda inter caſus fortui-
29 tos. † l. fin. C.de peric & commod. rei vend. ubi ſi
ancilla moriatur poſt perfectam vēditionem, &
non haberet vitium latens; & venditor non fuerit
in mora, periculum ſpectat ad venditorem: ſecun
do per doctrinam Petr.de Vbal.in tracta.de duob.
30 fratr.par.8.in prin.nu.4.vbi dicit, † quòd tutor q
deponit pecuniam apud campſorem, cuius fides
erat publicè approbata, quia etiam alij deponebāt
pecunias, ſi pecuniæ fuerint deperditæ periculum
non ſpectat ad tutorem, ſed ad pupillum, ex quo
tutor in nulla culpa fuit. Verum prædictis non ob-
ſtantibus contrarium puto de iure verius, ꝙ imo,
damnum pecuniarum amiſſarum cedat in dam-
num tutoris, non autem pupilli, quia ut ex dictis
omnium Doctorum ſupra allegatorum videri
31 poteſt, non permittitur † tutoribus ſimpliciter da-
re ad honeſtum lucrum pecunias, ſed in ſubſidiū
vbi non reperiuntur bona ſtabilia venalia, & hoc
præſertim, quando pater non fuiſſet ſolitus pecu-
cunias dare ad honeſtum lucrum, & ad mercatu-
ras, vel etiam ꝙ fuiſſet ſolitus, & tutor non fuiſſet
induſtrioſus quemadmodū pater. Bar.in l. Titiū,
& Męuium. §. alteram. ff. de admi.tut. Soc.Sen.cō
ſil.24.nu.44.lib.1. Plot.in tract.de in lit.iur. §. quin
to.nu.18. Riminal.conſ.300 nu.71. lib. 2. Plot. in
d.tract.de in lit.iuran §. quinto nu.18. & tanto ma
gis hoc non videtur permiſſum in ciuitate noſtra
32 † Peruſina, in qua quotidie reperiuntur bona ſta-
bilia venalia, ac etiam homines perquirentes pe-
cunias ad cenſus, & ad mercaturas: pręfatus enim
33 tutor debebat præuidere periculum imminentis
mortis, quia homines omnes nati ſumus, & pro-
poſita eſt omnibus fortunæ telis vita noſtra; nec
eſt dolendum, quominus ea qua nati ſumus con-
ditione viuamus, vt diuinus ille Plato dicere con-
ſueuerat, & mors accidit vniuerſis, ut ait Horat.
Pallida mors æquo pulſat pede, pauperum taber-
nas, Regumque turres. & ſunt qui hariolos eſſe
profiteantur, ut optimè declarat Benuen. Strach.
in tract.de mercat. in titul. de ſponſion. in quarta
par. nume.7.

Nec obſtant allegata ſupra in contrarium, quia
loquuntur in diuerſis terminis: cui enim dubium
eſt, ꝙ l. tutoris. C. de peric. tuto. loquitur de pericu
lo, quod præuideri non poterat, ſimiliter l. fin. C.
de peric. & commo. rei vend. dicit periculum in-
teritus ſpectare ad emptorem, niſi venditor fuerit
in mora. Pariter doctri. Pet.de Vbald. non obſtat,
quia cùm regulariter pecuniæ quæ deponuntur
apud bancherios, ſoleant eſſe ſecuræ, ſi caſu dictæ
pecuniæ amittantur, periculum non ſpectat ad tu
torem, ſed ad pupillum: in caſu autem noſtro ſu-
mus in diuerſis terminis, quia per iſtum tutorem
poterant emi bona ſtabilia, vel pecuniæ poterant
dari ad cenſum, & in ſubſidium ad honeſtum lu-
crum mercaturæ, quando tamen pater dicti pu-
pilli dictas pecunias fuiſſet ſolitus dare ad lucrum
in mercaturis: cùm autem eas dederit ad ſocietatē
officij, in qua vertitur periculum mortis, & ſic
amiſſionis pecuniarum, prout euenit in caſu no-
ſtro, intrepidè eſt dicendū dictum tutorem tene-
ri tum ad reſarciendum ipſi pupillo ſortem prin-
cipalem tum etiam lucrum ceſſans, ſiue intereſſe:
quia ſi tutor tenetur, quando pecunias poſuiſſet
ad lucrum mercaturæ ſimpliciter, non facta prius
diligentia emendi bona ſtabilia, vel pecunias col-
locandi in tuto, iuxta doctrinas ſupra allegatas,
quanto fortius eſt dicendum dictum tutorem te-

neri,

neri, quando dederit dictas pecunias ad ſocietatē officij, in qua maius vertitur periculū amiſſionis, ob mortem fortunam.arg.auth. multo magis. C. de ſacroſan.eccleſ.cum vulga.

Iudicaui ergo amiſſionem dictarum pecuniarum ceſſiſſe damno ipſius tutoris cum eſſemus in ciuitate hac, in qua pecuniæ poterunt poni in tuto, vel in emptionem prædiorum, vel ad cenſum perpetuum conuerti, prout deductum fuit in proceſſu, præſertim cum dictus pupillus non ſit magnæ qualitatis, & diuitijs minimè abundet, eo demmet modo teneretur tutor, ſi poſuiſſet pecunias ad ſocietatem officij in perſonam ipſius pupupilli, qui intra ſex menſes fuiſſet prædefunctus, quia hæredibus pupilli tutor teneret, niſi eſſemus in aliquibus ex prædictis limitationibus, tamen cōcluſionem iſtam ſi caſus occurreret, limitarem
34 duobus, vel tribus modis. † Primo, quando pater tutoris fuiſſet ſolitus illas pecuniarum quantitates dare ad ſocietatem officij, quia quemadmodum tutor poteſt ponere pecunias ad honeſtum lucrum mercaturæ, quando pater pupilli hoc facere ſolitus erat. Soci.Sen.d.conſi.24 lib. j. Riminal. d.conſi.300, lib. 2. Plot. in tract. de in lit. iuran. §. quinto nu.15. ita ex identitate rationis tutor poterit dare pecunias pupillares ad ſocietatem officij quemadmodum erat ſolitus dare pater dicti pupilli, & iſto caſu damnum cedet ipſi pupillo, non
35 autem tutori. Secundò, quando eſſemus, † in tutore cuiuſdam magnatis, & valde diuitis arbitrio iudicis, quia quemadmodum tutores ſimilium perſonarum poſſunt honeſtè aliquid donare, quod alijs tutoribus non eſt permiſſum. Iaſ. in l. pactum curatoris. nume. 2. ver. hinc eſt, C. de pact. Rolan. à Valle conſi. 18. nu. 56. & 59. & nu. 63. lib. 2. Caualcan. in tract. de tuto. & cura. nu. 121. vbi etiam dicit tutores poſſe donare pro ſeruitijs, & bene meritis, ita à maioritate rationis videtur permiſſum tutoribus magnatum illuſtrium & diuitum perſonarum dare aliquas pecuniarū pupillarium quantitates ad ſocietatem officij. arg. not. per Euerard. in cētu. ſua legali in loco de minori ad maius. Ter
36 tio, limitarem ſupradicta † in omnibus tutoribus qui dediſſent paruas pecuniarum quantitates ad ſocietatem officij, attentis diuitijs & qualitate ipſius pupilli, quia non ſolum tutores magnatum & principum, ſed etiam omnes tutores poſſunt aliquid honeſtè donare ſecūdum qualitatem perſonæ. Riminal. conſ. 84. nu. 25. lib. j. ſi ergo poſſunt aliquid honeſtè donare, multo magis poterunt aliquam pecuniarum ſummam dare ad ſocietatē officij, quod nō eſt ſimpliciter donare, licet in iſtis ſocietatibus verſetur periculum mortis, & hoc arbitrio & religioni iudicare debentis, attentis diuitijs, qualitate perſonę. & alijs circunſtantijs relinquitur. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Conſtituti clauſula ad hoc ut operetur, eſt neceſſe q conſtituens probet, q tempore facti conſtituti poſſidebat. Fallit quando eſſemus in antiquis, quod declara procedere, quo ad ſemiplenam probationem, quæ ſuppleatur ex alijs indicijs, aut adminiculis, & nu. 2.*
3 *Donatio rei litigioſæ non ſubſiſtit, declara ut infra nu. 9.*
4 *Litigioſa res quando dicatur remiſſiuè.*
5 *Donationis titulus eſt validus & permiſſus.*
6 *Clauſula illa, ceſſit atque conceſſit omne ius, omnemq; actionem, & petitionem, vnà cum alia clauſula, ponens ex nunc in locum ſuum proprium, tanquam procuratores & dominos in rem ſuam, operatur, ut licet donatarius non habeat dominium, poſſit agere rei vendicatione.*
7 *Quæcumque, dictio, cum verbis hic adnotatis operatur, ac ſi de bonis expreſſa mentio facta fuiſſet.*
8 *Confeſſio facta poſitionibus probat contra confitentem, nec poteſt reuocari, niſi docto de errore.*
9 *Litigioſa bona tūc poſſunt donari ſuper poſſeſſorio, quando lis erat ſuper petitorio.*
10 *Pactum de non alienando abſq; hypotheca non impedit dominij tranſlationem.*

ARGVMENTVM.

¶Conſtituti clauſula, quomodo, & quando operetur, hic cum limitationibus adnotatur.

¶Litigioſæ rei donatio quando valeat hic declaratur.

Clauſula, ceſſit, atque conceſſit omne ius, omnemq; actionem, ponens in locū ſuum, quid operetur.

¶Confeſſio facta in poſitionibus, non poteſt reuocari, niſi docto de errore.

¶Pacto de nō alienando abſque hypotheca non impedit dominij tranſlationem.

DON Gentiles Filiaſtrellus de caſtro Paciani degens olim in caſtro inſulę maioris lacus, & agri Peruſini, donauit irreuocabiliter inter viuos Iacobo Pauli de dicto caſtro, & cuidam Ser Ceci.iano omnia & ſingula ipſius Don Gentilis bona, ſita in dicto caſtro. Paciani, quæ bona deuenere ad manus Ser

nus Ser Andreæ de dicto caſtro Heredes dicti Iacobi, & Ser Ceciliani egerunt contra dictum Ser. Andream & eius in cauſa procuratorem pro conſequendis rebus donatis & ab ipſo perperam detentis, & cauſa redacta ferè in termino expeditionis contra agentes quamplurima obijciebantur.

Primò, quia Don Gentiles videtur donaſſe bona ſita in caſtro Paciani noui, non autem bona quæ habebat in caſtro Paciani veteris, & ex proceſſu conſtat à char. 82. & 88. duo reperiri caſtra Paciani, vnum caſtrum Paciani noui, alterum verò Paciani veteris, & ex verbis donationis videtur voluiſſe donare bona ſita in caſtro Paciani noui tantùm.

Secundò, quia prætenditur dictum Don Gentilem tempore factæ donationis non poſſediſſe dicta bona, ad eſſe autem donationis, & ad hoc
1 † vt operetur clauſula conſtituti in donatione appoſita eſt neceſſe, quod cōſtituens tempore facti conſtituti poſſideat, vt latiſſimè deducit Tiraquell. in tracta. conſti. poſſ. limit. 1. & vltra eum idem voluit Riminal. conſil. 147. nu. 10. Natt. conſil. 171. nu. 8. & conſi. 439. nu. 2. Alcia. reſpon. 99. nu. 2. & nu. 5. Grat. reſpon. 94. nu. 15. & reſpon. 117. num. 15. lib. 1. Gozad. conſil. 42. nume. 7. imo non ſufficit poſſeſſio conſtituentis, niſi conſtituens tempore conſtituti ſciuiſſet ſe poſſidere, Riminal.
2 conſi. 94. nume. 34. † niſi tamen eſſemus in antiquis, quia inſtrumentum antiquum, in quo apparet quem ſe conſtituere poſſidere fundum nomine Titij, præſumitur ex antiquitate temporis poſſeſſionem fuiſſe penes conſtituentem. Natt. conſil. 235. nu. 11. quod tamen tu declara procedere non habere locum quo ad plenariam probationem dominij reſultantem ex dicto conſtituto, ſed quo ad ſemiplenam probationem, quæ ſuppleatur ex alijs indicijs, aut adminiculis. Crauett. in tracta. de antiq. temp. par. 1. in §. viſo de fama. nu. 21.

Tertiò, quia prætenditur dicta bona donata
3 tempore factæ donationis † fuiſſe litigioſa, & ſic donationem non ſubſiſtere. Bart. in l. 1. §. ſi inter.
4 ff. de litig. & in auth. litigioſa. C. de litigioſ. † quando autem res dicatur verè & propriè litigioſa, ponit Didac. Couarru. in lib. pract. quęſt. cap. 15. nu. 6. Natt. conſi. 2.

Quartò, quia petium terræ in vocabulo, le Fontecci, & aliud in vocabulo, li prati, erat per inſtrumentum prohibitum alienari cum hypotheca ſpeciali, vt in proceſſu fol. 122.

Quintò, erat alia prohibitio de non alienando ſine licentia dictæ Dominæ Felicianæ, vt in proceſſu fol. 157. ad not. per Doct. communiter in l. filiusfamilias. §. diui. de lega. 1.

Agentes verò ex aduerſo habebant intentionem fundatam in inſtrumento donationis, qui-
5 quidem † titulus donationis eſt validus & permiſſus. l. 1 & 2. ff. de dona. tot. tit. C. de dona. quæ ſub mod. Pariſ. conſi. 76. Ser Gregorius. nu. 4. lib. 3. quæ donatio perficitur per pactum nudum. l. ſi quis argentum C. de dona. Doct. in l. 2. de leg. 1. nec in ea requiritur cauſa, vt dicit Pariſ. d. conſil. 76. nume 6. lib. 3. qua validitate donationis ſtante, non eſt dubitandum, quin fuerit tranſlatum dominium & poſſeſſio in donatarios. l. quod meo. & ibi Doct. ff. de acqui. poſ. maximè cùm donans ſibi reſeruauerit vſumfructum. l. quiſquis. & l. ſi quis argentum. C. de donatio.

Imo licèt non eſſet tranſlatum dominium in donatarium, tamen poſtquam in inſtrumēto do-
6 nationis adeſt illa † clauſula, ceſſit atq; conceſſit omne ius, omnemq; actionem, & petitionem, iuncta clauſula, ponens ex nunc in locum ſuum proprium, tanquam procuratores, & dominos, prout in rem propriam, tunc donatarius agere poteſt rei vendicatione, licèt dominium non haberet, vt etiam deduxit D. Blaſius Angelicus aduocatus in cauſa, ad not. per Bar. in l. ſi culpa. vbi ponit formam libelli. ff. de rei vend. & in l. ſi ager. in fin. ff. eo. Doct. in l. fin. C. de hæred. vendi.

Allegata in contrarium non obſtant, & re vera (vt ex verbis dictæ donationis colligi poteſt) videtur donaſſe omnia bona tam Paciani noui, quàm Paciani veteris: in donatione enim dici-
7 tur, † quęcunque bona ſtabilia dicti donantis, quæ hic ſufficienter voluit haberi pro expreſſis, acſi de eis mentio facta foret, & ſic cenſetur ſpecificaſſe omnia bona. Bald. in l. emptorem. col. 3. verſi. item quæro. C. locat.

8 Et † confeſſio facta in reſponſione ad poſitiones probat contra confitentem, nec reuocari poteſt, niſi docto de errore, Marian. in c. fi. col. 34. ver. primo caſu. de libell. obla. Iaſ. conſi. 21. col. 2. ver. tertiò reſpondetur. lib. 3. Purpurat. in l. edita. nu. 57. C. de eden. nouiſſimè Ant. Gabri. lib. com. concl. tit. de confeſſ. concl. 4. nu. 21.

Tertium fundamentum non obſtat, quòd bona dicti Don Gentilis tempore factæ donationis eſſent litigioſa, auth. litigioſa. C. de litig. quia vt benè aduertit D. Aduocatus prædictus, ex quo lis erat ſuper poſſeſſorio tantùm, non erat prohibita donatio iurium quæ habebat in petitorio dicti Don Gentilis, licèt enim regula ſit quòd bona litigioſa alienari non poſſint, vt ſupra dictum
9 fuit, & extat etiam ſtatutum Peruſinum, † nihilominus regula iſta habet quamplurimas limitationes, inter quas potiſſima eſt illa, quòd pendente lite ſuper poſſeſſorio, non impeditur alienatio iurium in petitorio, ad not. per Docto. in c. 1. de confirma. vtil. vel inutil. & vltra allegata per eū, idem voluit Aemilian. conſil. 51. in præmiſſo caſu. nu. 18. Natt. conſi. 145. nu. 16. & 17.

Non obſtant alia fundamenta, & præſertim conuentio facta de non alienando, quia cùm fuerit ſimplex & ſine hypotheca, non impedit dominij tranſlationem, ad tradita *communiter* per
10 Doc. in d. §. diui. & in indiuiduo † de pacto de nō alienando abſq; hypotheca, quod non impediat dominij tranſlationem, voluit Pariſi. conſil. 100. in prin. lib. 4. Ruy. conſi. 13. nu. 17. lib. 1.

Ego

Ego tandem ſententiam pro donatione, reſeruato iure illæſo vtriq; parti, in duobus petijs terræ, vno in vocabulo le Fontecci, alio in vocabulo li Prati, manu Ser Philippi Peruſini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeßio eſt quid facti, & non transfertur in aliquem, niſi apprehendatur, & eſt communis opinio. & non continuatur etiam in filios, & nu.2.*
3 *Poßidens ſemel præſumitur in futurum poßidere.*
5 *Poſſeßio vacans poteſt ab hæredibus & filijs propria authoritate occupari, & infra nu.13.*
5 *L.finalis. C.de edicto Diui Adriani tollen.emanauit ad bene eſſe, ſecundùm Caſtrenſem, & Decium, quorum intellectus reprobatur per Authorem, vt infra num. 16.& 17.*
6 *Poſſeſſio apprehenſa de licentia iudicis ſine citatione partis nihil operatur, quod tu declara procedere, quo ad plenarium præiudicium, vt infra nu.14.*
7 *Attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeßionis, quia qui ius ſuum proſequitur, nihil attentare dicitur: victoria enim ſuper iſtis attentatis dependet à cauſa principali, & nu.8.& fieret præiudicium negocio, principali, & nu.9.& 21.*
10 *Poſſeßio non acquiritur niſi animo & corpore, & defuncti animus ad hæredem non tranſmittitur, & nume.11.*
12 *Bannimentis Reuerendiſsimi Domini Buonſignori Finetti, Peruſiæ, & Vmbriæ Gubernatoris, cauetur ne quis propria authoritate poſſeſsionem accipiat.*
15 *Iuſte poſsidet, qui authoritate iudicis poſsidet.*
18 *Poſsidentes tempore litis conteſtatæ ſunt manutenendi in poſſeſsione.*
19 *Fundamentum ſuæ intentionis vnuſquiſque probare tenetur.*
20 *Poſſeſsio familiaris nullius eſt momenti.*

ARGVMENTVM.

¶Traduntur multa ſcitu digna in materia l.fin. C. de edicto Diui Adria.tollen.

¶Poſſeſsio defuncti non continuatur in hæredem.

¶Attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeſsionis.

DON Matthias Baldaſſaris, & Millus de caſtro Turſciani, habitatores in caſtro plebis Cainæ comitatus Peruſię, obtinuerunt à me licentiam pro immiſſione in poſſeſſionem quorundam bonorum relictorum poſt mortem Antonij Bini detto braccio de eodem.

Domina Lucaria filia præfati Antonij tanquam eius hæres teſtamentaria propria authoritate accepit poſſeſſionem prædictorum bonorum prætendens dicta bona ad ſe ſpectare vigore dicti teſtamenti in iudicio producti & potuiſſe dictam poſſeſſionem adipiſci abſque aliqua licentia iudicis. Quod videntes dicti Mathias, & Millus obtinuerunt præceptum contra dictam Dominam Lucariam, vt deſiſteret à dictis moleſtijs, cùm non potuerit accipere poſſeſſionem propria authoritate, ſtante prohibitione bannimentorum Illuſtriſſimorum Legatorum huius Prouinciæ, ſiue Gubernatorum pro tempore exiſtentium, in quibus prohibetur nullum poſſe propria authoritate accipere poſſeſſiones, ſub pœnis
& cenſuris in dictis bannimentis inſertis, fuit cau 1
ſa introducta coram me, & denique dubitatum, an dicta Domina Lucaria potuerit dici, quòd attentauerit.

Capiendo partes dictæ Dominæ Lucariæ, videbatur dicendum ipſam non attentaſſe ex duobus.

Primò, quia poteſt negari aſſumptum, quòd
dicta Domina Lucaria denuò ingreſſa fuerit poſ-
ſeſſionem bonorum, ſed potius quòd poſſeſſio-
nem dictorum bonorum paternorum continua
1 uerit, nam etſi † poſſeſſio ſit quid facti, & (ſemo-
to ſtatuto, vel conſuetudine) non transferatur in
aliquem, niſi apprehendatur. l.cùm hæredes. &
ibi Alexand. teſtatur de *communi* opinione. ff. de
acquiren. poſſeſ. Tiraquell. in tract. le mort ſaiſit,
2 quæ poſſeſſio non † continuatur etiam in filios
Bart.& Bald. in l.cum miles. ff. ex quib.cau.maio.
Cepha.conſil.30.viſis.nume.8.lib.1. Tamen ipſa
Domina Lucaria ſe fundat dicens, huiuſmodi
nouam apprehenſionem non fuiſſe neceſſariam
prætendens etiam viuente dicto teſtatore ſe poſ-
ſediſſe dicta bona, & regula ſit in immobilibus,
3 præſertim quòd † qui ſemel poſſidet, præſuma-
tur etiam in futurum poſſidere. l. ſiue poſsidetis.
C.de proba. quam regulam exornat poſt Imol.
Ant.Gabr.concl.29.lib.1.commu.opi.

Secundò, quia etſi poſſeſsio non continuetur
in hæredem etiam ſuum filium, vt ſupra dictum
4 eſt, tamen quando poſſeſsio eſt vacans, & ab alio
non occupata, filij poſſunt propria authoritate
eam accipere. d. l. cùm hæredes. ff. de acquiren.
poſſeſ. Doct. *communiter* in l. fin. C. de edicto Di-
ui Adria.tollen. & ponit ſatis abundè Tiraquell.
in tract. le mort ſaiſit. in præfatione. in 8. declara-
tione.

Iſta autem Domina Lucaria prætendit à principio continuaſſe, & quatenus opus ſit, de nouo apprehendiſſe dictam poſſeſſionem antequam fuiſſet capta poſſeſſio prædicta per aduerſarios, ergo &c. Et licèt hoc aſſumptum, quòd hæres
poſſit propria authoritate accipere poſſeſſionem,
5 quando eſt vacans, videatur contra tex. † in d. l. fi.

C. de edicto diui Adri. toll. in qua cauetur, quòd
adeatur iudex, ipſiq; oſtendat teſtamentum non
caſſum neq; abolitum, quia vt aduertit Caſt. ibi,
& Dec. nu. 7. in fi. conſtitutio illa emanauit ad be
ne eſſe, licèt non fuerit neceſſaria, imo etiam ꝙ
dicta D. Lucaria apprehendiſſet dictam poſſeſſio
nem poſt immiſſionem, ſiue poſt licentiam ob-
tentam à me, non videretur fuiſſe ingreſſam ple
nam poſſeſſionem, ſed vacantem. ad no. per Dec.
6 in d. l. fi. nu. 5. ver. & etiam licentia. vbi dicit, ꝙ † li
centia data à iudice ingrediendi poſſeſſionē non
citata parte nihil operatur, & eſt æquè, acſi appre
hendens poſſeſſionem ꝓpria authoritate appre-
hendiſſet, quæ præſuppoſita quatenus eſſent ve-
ra, ꝙ dicta D. Lucaria fuiſſet in pacifica poſſeſſio
ne, non diceretur aliquo pacto attentaſſe, cùm
poſſidens non dicatur attentaſſe. Capic. latè de-
ciſi Neap. 72. & ſic in remedio retinendæ poſſeſ-
7 ſionis non cadunt † attentata, quia qui ius ſuum
proſequitur, nihil attentare dicitur. Car. in clem.
fi. extra vt lite penden. Dec. conſ. 103. Franc. in c.
ſignificante. nu. 6. extra eod. tit. Bero. quæſt. fam.
8 120. nu. 13. † Victoria enim ſuper iſtis attentatis
dependet à cauſa principali. Franc. in c. non ſolū.
col. 3. extra de appel. ver. tertiò limita. & in c. dile-
cti. nu. 3. extra de app. Veſtr. in ſua praxi. in tit. ut
lit. pen. & nouiſſimè ꝙ iſtud remedium attenta
torum non cadat in interdicto retinendę poſſeſ-
ſionis, tradit Hiero. Manfred. in ſuo dialog. de at-
tenta. li. 1. par. 7. nu. 33. 34 & 35. & ita nemini me
pluries declaraſſe in diuerſis locis ſtatus Eccleſię,
quibus præfui quod huiuſmodi remedium at-
tentatorum nō cadat in interdicto retinendæ poſ-
9 ſeſſionis: † fieret enim pręiudicium negocio prin
cipali, ſi declaretur in iſto remedio retinendæ ali
quem ex partibus attentaſſe, quod eſt omnino
notandum, quia caſus iſte in foro verſantibus ſæ
pe accidit in facto.

Ad fauorē tamen prædictorum Milli & Mat-
thiæ, faciebant duo magis ſolida fundamenta,
quæ vix euitari poſſunt.

Primò, diſpoſitio iuris communis, quę dictat
(vt in principio deciſionis dicebam) ꝙ poſſeſſio
non continuetur in hęredem etiam filium & ſuum
d. l. cùm hæredes. in principio. ff. de acqui. poſ. l. ſi
10 de eo. § vltimo ff. ad exhiben. vbi Bal. ad † acqui-
rendam enim poſſeſſionem requiritur animus
11 & corpus. l. 3. ff. de acq. poſ. l. licet. C. eo. & † defun
cti animus ad hæredem non tranſmittitur. l. 4. ff.
loca. l. ſed ſi ita legatum. §. illi ſi volet. ff. de leg. 1.
cum ſimi. Tiraquel. abundè in trac. le mort ſaiſit.
3. declaratione. nu. 8. & ſeq. & vltra eum Ceph. d.
conſ. 30. viſis nu. 8. li. 1. vbi expreſsè dicit de filio
& hærede, prout nos loquimur.

12 Secundò † bannimenta prouincialia innouata
per præſentem Reuerendiſſimum Dominū Gu-
bernatorē Buonſignorum Finettum, quibus ca-
uetur ne aliquis propria authoritate, cuiuſcunq;
fuerit conditionis, poſſit & valeat propria authori-
tate ingredi poſſeſſionem abſq; authoritate iudi
cis, & ſic ceſſat diſpoſitio iuris communis, ixta la
tè tradita per Tiraquel. in d. trac. le mort ſaiſit. in
præfatione. in 8. declara. vbi dicit ex oībi Doctorū
13 ſententia, ꝙ † hæredes poſſunt accipere poſſeſſio
nem propria authoritate, & licet Dec. poſt alios
14 in d. l. fi. vt ſupra diximus, dicat nihil valere † li-
centiam iudicis, quā eſt facta ſine citatione partis
hoc bene verum eſt quoad faciendū plenarium
ꝑiudicium parti nō citatæ: ſed bene dicta licentia
opitulatur, ut impetrando careat vitio inuaſio-
nis, & pœnæ bannimentorum euitandæ cum iu
15 ſtè poſſideat † ille qui authoritate iudicis poſſi-
det. l. iuſtè poſſidet. ff. de acq. poſ.

Non etiam prętermittam mihi vnquam pla-
16 cuiſſe † intellectum Caſtren. Dec. & aliorum, ꝙ
l. illa fi. fuerit inducta ad bene eſſe, q̄ a illa lex dat
nouam formam hæredibus ſcriptis, qui volunt
adipiſci poſſeſſionem bonorum eis relictorum
ut adeant iudicem, eique oſtendant teſtamen-
tum non abolitum, neque cancellatum, &c. ſi
ergo hæredes ſcripti ꝓpria authoritate poſſent
ingredi poſſeſſionem, fruſtratoria fuiſſet diſpoſi-
17 tio illius l. fi. Propterea † putabam intelligendam
communem ſententiam Docto. in hæredibus
non ſcriptis, qui per diſpoſitionem illius l. fin. te-
nentur adire iudicem, & iſte intellectus mihi ve-
riſſimus videtur, verum quia eſt contra comm.
opinio. à qua in iudicando non eſt recedendum,
ideo ſufficiant pro victoria dictorum Milli &
Matthiæ bannimenta prædicta, quibus cauetur,
ne quis poſſit ingredi poſſeſſionem propria au-
thoritate, ſtante vera communi opinione Do-
ctorum, de qua ſupra, prædicti Millus & Mat-
18 thias cùm fuerint per me † inducti poſſidere tem-
pore litis conteſtatæ, ſunt per me manutenendi,
etiam ꝙ iniuſtè poſſiderent, cùm potius ſimus
in poſſeſſorio extraordinario, gratia litis ordinā-
dæ. Inn. in c. cum veniſſet. extra de conſti. Caſtr.
conſ. 3. li. 2. in nouiter impreſſ. & in l. Attilius Re
gulus. in fi. ff de dona. Dec. in c. cum teneamur. 4.
no. extra de app. Ceph. conſ. 19. reſignatio. nu. 5.
in fi. lib. 1.

Nec dicta D. Lucaria probauit, ꝙ eſſet in poſ-
ſeſſione antequam fuiſſent immiſſi in poſſeſſio-
nem cum meo decreto præfati Millus, & Mat-
19 thias erat enim † hoc fundamētum ſuæ intentio-
nis, conſequenter illud probare tenetur. l. ei qui
dicit. ff. de proba. cum vulgar.

Imo ſtantibus dictis bannimentis reſiſtentib.
non potuit cōtinuare, nec de nouo accipere poſ-
ſeſsionem, & ſine licentia continuare non pote-
rat, quia nunquam acceperat poſſeſsionem cum
decreto iudicis poſt mortē Antonij eius patris:
continuatio etenim præſupponit adeptam poſ-
ſeſsionem, quod non fuit factum.

Poſſeſsio, poſteà quàm dicit dicta D. Lucaria
continuaſſe ēt viuo dicto Antonio, eam non ſu-
uat, quia cùm eſſet viuus Antonius dn̄s, poſſeſsio
illa dictæ D. Lucariæ erat familiaris poſſeſsio. l. q.
iure familiaritatis. ff. de acqui. poſ. quæ poſſeſsio

20 †familiaris nullius eſt momẽti, ideo neceſſe erat
ſtantibus bannimentis, vt habuiſſet licentiam à
iudice, & ita ſunt intelligenda tradita à Tira-
quello in d. præfat. in fin. in tract. le mort ſaiſit.
cùm ergo perperam acceperit poſſeſſionem per
prius occupatam, & ipſa D. Lucaria per prius
non poſſideret niſi iure familiaritatis, ſequitur
quòd ſecandogranum, & alios actus poſſeſſorios
faciendo dicatur attentaſſe in præiudicium dicto
rum Milli, & Matthiæ, & ſic non ſubſiſtit mo-
21 tiuum ſuperius factum, quòd in † interdicto re-
tinendæ non caderent attentata, iuxta deciſio.
Capic. poſt alios 72. & latè ſupra dictũ fuit, quia
verum eſt, quòd attentata non cadunt in inter-
dicto retinendæ, quia qui poſſidet, non dicitur
attentare, & fieret præiudicium negocio princi-
pali, ſed negatur ipſam D. Lucariam poſſidere
ſaltem iuſtè, propterea non erat dubium, quin
attentaſſet, & ita de iure ego eram paratus iudi-
care, compoſui tamen per modum prouiſionis
partes abſque declaratione, quòd videlicet inter
dictas partes diuiderent fructus, donec expedi-
retur cauſa principalis, & interim vnuſquiſque
poſſideret ſine præiudicio iurium ambarum par-
tium, & ita de conſenſu, vt ſupra ſententiaui, ma
nu Ser Raynaldi de Rubeis. Notarij Peruſini &
curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXX.

SVMMARIVM.

1 *Creditores poſſunt obtinere, vt executio carcerati pro cauſa criminali ſuperſedeatur, donec reddatur ratio adminiſtrationis.*
2 *Carceratus pro cauſa criminali, non poteſt recommendari pro cauſa & debito ciuili, & infra nu. 7. & 9. & ita ſeruatur in ſtatu Eccleſiaſtico.*
3 *Domi ſuæ quis dicitur ſecurus.*
4 *Spoliatus debet ante omnia reſtitui.*
5 *Creditores non poſſunt impedire excarcerationem detenti pro cauſis criminalibus.*
6 *Cuſtos carcerum æquiparatur depoſitario.*
8 *Barto. doctri. in l. 2. §. fi. nu. 4. ff. de cuſto. reo. quomodo intelligatur.*
10 *Marſilij locus reprehenditur.*
11 *Authoris temperamentum in præſenti caſu.*
12 *Petrus Philippus Mattiolus Iuriſconſultus Peruſinus diſertiſſimus, qui olim legit Paduæ, & Peruſiæ.*

ARGVMENTVM.

¶Quòd carceratus pro cauſis criminalibus nõ poſsit recommendari pro cauſis ciuilibus, hic expolitè & viuis rationibus & argumentis demonſtratur.

IOSEPHVS aromatarius reperiebatur carceratus in carceribus curiæ Pe
ruſinæ pro quibuſdam cauſis crimi-
nalibus, cùmq; propè diem deberet
relaxari, cùm porrexiſſet preces coram Reueren
diſſimo Domino Gubernatore, Dñs Petrus Phi
lippus Mattiolus prætendens ſe creditorem dicti
Ioſephi, inſtetit coram me, vt ipſum Ioſephum
pro dicto debito ciuili confirmarem. Fuit ergo
dubitatum, an dictus Ioſephus carceratus pro
cauſis criminalibus poſſit recommendari pro
cauſis ciuilibus, quæ quidem placuit adnotaſſe,
quia etſi vulgaria videatur, vidi tamen pluries de
hoc dubitari.

Caſus iſte ponitur in terminis à Bar. in l. 2. §. fi.
nu. 4. ff. de cuſto. reo. dicit enĩ Bar. qñq; vna exe-
cutio eſt pecuniaria, alia corporalis, & tunc ꝯclu
dit, ꝙ non poteſt iſte recõmendari pro cauſis ci-
1 uilibus, † põt bene creditor obtinere vt differatur
executio perſonalis fienda de ipſo carcerato, vi-
delicet qñ ille eſſet redditurus rõnẽ adminiſt ra-
tionis, iſto .n. caſu habita modica dilatione põt
obtineri per creditorẽ, vt ſuperſedeatur in execu
tione capitali, aliàs ſecus, ita in ſumma dicit Bar.
in d. l. 2. §. fi. nu. 4. ver. qñq; vna executio. per tex.
in l. j. C. de bo. damna. & licèt Bar. non aperiat qd
generaliter ſeruandũ & practicandum ſit, q ĩ car
ceratus pro cauſa criminali poſſit recõmendari
pro cã ciuili, nihilominus ex caſu poſito per Bar.
2 apparet † ꝙ detentus pro cã criminali non poteſt
recommendari pro cã ciuili, niſi in illo caſu Bar.
qñ videlicet ille carceratus eſſet decapitandus, ſu
ſpendendus, vel tu adde, eſſet tranſmittendus tri-
remibus, & teneret̃ reddere cõputa alicuius ad-
miniſtrationis. iſto .n. caſu ꝓcedit creditori modi
ca dilatio ad faciendum ſibi reddi cõputa à dicto
carcerato, & interim ſuperſederi dẽt in executio
ne, verùm ſit veritas huius caſus euidenter appa
reat. & ne occurrat in poſterum dubitari, facias
firmam & ueram ꝯcluſionem, ꝙ carceratus pro
quacùnq; cã criminali non poteſt recõmendari
pro cã & debito ciuili, & hanc opinionẽ tenuit
Rom. in quodã ꝯſilio manu ſcripto, ut refert no-
uiſſimè Matth. Brun. Arimin. in tract. ceſſ. bon.
quæſt. 1 t. 4. quæſt. prin. nu. 35. vbi recenſet funda-
menta Roma. & ipſe et Ariminen. hanc opinio-
nem ſequitur pluribus fundamẽtis ꝙ carceratus
pro caſu criminali non poſſit recõmendari pro
cã & debito ciuili. Primò, quia quemadmodũ eſ-
3 ſet ſecùrus domi. † l. pleriq;. ff. de ĩ ius voc. ita dẽt
eſſe tutus quo ad debita ciuilia in carceribus, in
quibus ad inſtantiã fiſci ſequeſtratus detinet̃, &
4 ſic tanq̃ propria libertate † ſpoliatus dẽt ante oĩa
reſtitui l. ſi quis ad ſe fundũ C. ad legẽ Iuliã de vi
publ. l. meminerint. C. vnde vi c. item cùm quis.
de reſti. ſpol. cum ſimilibus. & † creditoribus non
debent audiri ſi vellent obijcere aliq̃ exceptionẽ
ꝯ iſtum ſequeſtratum, quo minus reſtituatur in
ſua propria libertate. l. i. §. & parui. ff. quod vi aut
clam. Dyn. in c. qui ad agendum de reg. iur. in 6.

Secun·

6 Secundò principaliter, quia † cuſtos carcerum
æquiparatus depoſitario & ſicut depoſitario cõ-
mittitur cuſtodia rerum l.1.in prin. ff depoſi.c.1.
extra eod. ita illi committitur cuſtodia perſona-
rum l.fi.C.de cuſt.reo.l.milites. ff.eo. per ſeque-
ſtrationem ergo factam depoſitario non debet
impediri depoſiti reſtitutio.l.pen.C.depoſi.
7 Tertio, quia † carceratus pro cauſis criminali-
bus, & recõmendatario pro debitis ciuilibus fieri
non poteſt tanquam pro diuerſis cauſis, ſicut di-
citur in conuentione, & prorogatione, ad not. in
l.ſi quis ex conſenſu. C de ep iſ. audien. & in c.1.
& in c.at ſi clerici.extra de iudi. & ita eſt intelligẽ
8 dus Bar. † in d.l.2.§ fi.nu.4. ff.de cuſto.reorum. ꝙ
carceratus pro cauſa criminali nõ poſſit recõm-
mendari pro cauſa ciuili, ſed tantummodo credi-
tor in illo caſu redditionis rationis per carcera-
tum poſſit obtinere, ꝙ ſuperſedeatur per modi-
cum tempus (arbitrio iudicis) in executione il-
lius carcerati, & ſic ſtat firma & vera concluſio
9 tam de iure quàm ex conſuetudine, ꝙ † carcera-
tus pro cauſa criminali non poteſt recommenda
ri pro cauſa & debito ciuili, & ita ſeruari vidi Ti-
ferni, Auximi, Maceratæ, Firmi, hic Peruſiæ, &
in alijs locis ditionis Eccleſiaſticæ, & hæc eſt veri
10 tas † quicquid tranſituè & malè dixerit Marſil.
in eius practi.crimi.in §.attingam nu.34.& 35.
Bene verum eſt, quòd ego nõ ſemel ad inſtan
tiam creditorum iuſſi cuſtodi carcerum, ut non
relaxarent detentos pro cauſis criminalibus, li-
cèt abſolutos, vel quod porrexiſſent preces abſq;
mea licentia, non quidem per viam recommen
dationis in ſcriptis, vt fieri aſſoluet in detẽtis pro
11 ciuilibus cauſis, † ſed ita oretenus, ut dicebam, &
hoc ex eo ego faciebam, vt ſaltem illi debitores
vel ſatisf ecerent eorum creditoribus, vel ſaltem
eis cauerent de ſatisfaciendo, & amicabiliter mi-
hi pluries euenit prædictos concordaſſe credito-
res, verùm quando dicti debitores detenti pro
cauſis criminalibus vel noluiſſent, vel non va-
luiſſent ſatisfacere eorum creditoribus, tãquam
tuti remedio iuris. ego non aliter eos aſtringe-
bam, neq; recommendari permittebam, ſed pri-
ſtine eorum libertati reſtituebam, prout ſupra iu
ris eſſe dicebam, & cùm præfatus Ioſephus inſta-
ret ſe liberari, ego pronunciaui ad fauorem ip-
ſius eſſe liberandum à carceribus, quotieſcunq;
apparebit ſe eſſe concordatum cum reuerenda
camera Apoſtolica quoad delicta criminalia,
pro quibus detinebatur, non obſtãre recommen
dation quam obtinere impetrabat præfatus Ma
12 gnificus dominus † Petrus Philippus Mathiolus,
qui cùm ſit I. V. D. diſertiſſimus, & aliàs publicè
legerit in Gymnaſio Patauino & Peruſino, & cõ
ſequenter cognouerit decretum meum eſſe iuri
conſonum, acquieuit. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Horatius Maurus, Petrus Paulus Serius, & Blaſius Angelicus aduocati Peruſini.*
2 *Poſſeſſionis immiſſio non eſt retardanda: bona enim debent vendicari ab hæredibus.*
3 *Dotis cauſa poſſunt alienari bona ſubiecta fideicõmiſſo, & ſpectat ad mulierem probare non ſubeſſe alia bona, & nu. 4.*
5 *Confeſſio mariti de dote recepto valet, & tenet, & præiudicat creditoribus, quãdo præcedit promiſſio dotis.*
6 *Donatio de hæreditate viuentis non valet, Fallit quando interuenit conſenſus illius, de cuius hæreditate agitur, & nu. 23. qui quidem conſenſus ſat eſt, quod superuenit, & nu. 24.*
7 *Profeſſio non intelligitur facta per Ieſuitas, & Teatinos, niſi fuerint in quarta claſſe, & tũc dicuntur eſſe in quarta claſſe quando erudiunt pueros, & nu. 17.*
8 *Conſtitutiones Ieſuitorum, & Teatinorum fuerunt confirmata in ſacroſancto Concilio Tridentino.*
9 *Fideicommiſſi bona ſubiecta ſi alienentur, intelligitur data licentia vocatis apprehendendi bona ſubiecta fideicommiſſo propria authoritate.*
10. *Fideicommiſſi bona eſſe ſubiecta aſſerens tenetur probare illa bona fuiſſe tempore mortis in hæreditate fideicommittentis.*
11 *Fideicommiſſi bona ſubiecta poſſunt apprehendi per uocatos, quando poſſeſſio eſt vacans, quo caſu dicuntur legitimi contradictores ad impediendam immiſſionem in poſſeſſionem, quando incontinenti volunt docere de eorum iuribus.*
12 *Poſſidere ſine vitio ille dicitur, qui occupat poſſeſſionem uacantem, quando eſt uocatus in fideicommiſſo.*
13 *Profeſſio in religione dicitur fieri per annũ, & tres dies.*
14 *Profeſſus non habet neq; velle, neq; nolle, quando fuerit receptus in religione ab habente authoritatem, & nu. 15. & dicta profeſſio non fuerit facta calore iracundiæ, & nu. 16.*
18 *Agens ſine actione, excluditur.*
19 *Donatio inter parentes & filios, & è contra ualidatur iuramento, & eſt magis communis opinio.*
20 *Religioſus dicitur mortuus mundo.*
21 *Fideicõmiſſo bona ſubiecta tunc poſſunt alienari quando alia bona non ſubiecta nõ ſufficiunt, & non concurrat duplex prohibitio legis, & teſtatoris, & nu. 22.*

ARGVMENTVM.

¶Bona ſubiecta fideicommiſſo regulariter pro dote poſſunt alienari, quando non ſuperſunt alia bona, & non cõcurrat duplex prohibitio & legis, & teſtatoris, & onus probãdi nõ adeſſe alia bona ſpectat ad mulierem, & vocatus in fideicõmiſſo poteſt authoritate pro

 pria

pria apprehendere bona ſubiecta fidei
commiſſo, dummodo tamen probaue-
rit bona illa fuiſſe tẽpore mortis in hæ-
reditate fideicommittentis.

¶Multa de materia profeſsionis reli-
gionis Ieſuitorum,ſiue Teatinorum.

¶Donatio inter patrem, & filium ſe-
cundùm magis communem opinionẽ
firmatur iuramento.

HONOFRIVS de Polleis de Pe
ruſia ſuum vltimum condidit
teſtamentum, in quo eius hæ-
redes vniuerſales inſtituit Lu-
douicum & Alexandrum eius
filios legitimos & naturales, cũ
ꝓhibitione ꝙ dicti ſui filij, nec
alter ipſorum bona ipſius teſtatoris ſita in perti-
nentijs caſtrorum plani Fractarũ Sancti Andreę,
& Sancti Mariani, minime venderent, ſiue liena
narent, & ſi vnus ipſorum ſic alienaret, bona ſic
alienata ad alterum non alienantẽ, vel eius filios
non alienantes & obſeruantes deuenirent, & ẽꝫ,
& ꝙ ſimilis prohibitio locum haberet etiam in-
ter nepotes ipſius teſtatoris, quod quidem teſtm̃
fuit productum in proceſſu, vt eſt videre à char.
65.66.& 67. quo teſtõ non aliter mutato deceſſit
ſuperſtitibus ſibi dictis & Alexandro & Ludoui-
co, qui hæreditatem prædictã agnouerunt, & bo-
na hæreditaria poſſederunt, ita legitur in proceſ-
ſu fol.86.87.88.& 89. Ludouicus prędictus diſſi-
pauit bona prædicta ſubiecta fideicommiſſo, &
ea alienauit, & vendidit cuidam Ioanni detto il
Zitolo & Annibali quondam Florauantis de Pe-
ruſia, mortuo dicto Ludouico Paulus & Franci-
ſcus filij dicti Alexandri per meam pronunciam
acceperunt poſſeſſionem & tenútam bonorum,
de quibus ſupra pręrendẽtes dicta bona fuiſſe ad
eos deuoluta in vim alienationis prædictæ, & fi-
deicommiſſi ad eorum fauorem facti per D. Ho
nofrium teſtatorem, quibus auditis per Don Bal
taſſarem filium dicti Ludouici inſtituit iudiciũ ꝯ
prædictos Paulum & Franciſcũ, ſuper adipiſcen
da poſſeſſione bonorum prædictorum & cauſa
ad longum agitata & redacta ad ſententiam, fuit
pluries coram me per dominos aduocatos cauſa
diſputata & demum producta conſilia in ſcriptis
1 prædictorum aduocatorum, ſcilicet † Magnifici
Domini Horatij Mauri cũ ſubſcriptione quam-
plurimorum Doctorum pro vna parte, & Ma-
gnifici Domini Petri Pauli Serij, & Domini Blaſij
Angelici pro altera parte dicti Don Baltaſſaris,
& alijs à me ad ſui fauórem congeſtis infraſcri-
pta fundamenta pro dicto Don Baltaſſare facere
videbantur.

Primò, quia cùm ſe probauerit hærede dicti Lu
douici, & poſſeſſio dictorũ bonorũ dicatur ſpe-
ctare ad dictum Dõ Baltaſſarẽ, quatenus ẽt adſit
ꝯuentio aliqua, nihilominus non vr̃ retardanda
2 † immiſſio poſſeſſionis à quo poſtea hr̃des pñt
vendicare bona prędicta. l. j. C. quorum bono.

Nec aduerſarij videntur ſe poſſe fundare in
prætenſa alienatione & contrauentione, quia
prætendunt alienaſſe cauſa reſtituendæ dotis,
3 quæ alienatio † ob dictam cauſam eſt de iure per
miſſa auth. res quæ. C comm. de lega. Bal. No-
uell. in trac. de dot. 1. part. 130 priuileg. Phanut.
de lucr. dot. glo. 10. nu 65. Rolan. à Valle conſil.
85. nu. 24. lib. 1. & ſeq. & in bonis prohibitis alie-
nari expreſsè Crot. in l. filiusfamilias. §. diui. nu.
165. ff. de leg. 1. Cagnol. in l. qui cum alio. nume.
21. ff. de reg. iur. Cur. Iun. conſi. 59. nu. 2. Dec. di-
cens *commun.* conſi. 519. col. 2. de quo tamen arti-
culo videatur nouiſſimè Marz ar. in tract. de fi-
deicommiſ. in 2. part. verſi. quadrageſimo quęri
tur. ex quo loco tanquam ex indice habebis om
4 nia loca vſq; ad hæc tempora. vbi in ver. ſed † ꝙ
imo dicit onus probandi non adeſſe alia bona,
ſpectare ad mulierem.

Et licèt in proceſſu non conſtet de vera dotis
numeratione, nihilominus ex quo præcedebat
5 promiſſio dotis, † cõfeſſio poſtea ſubſequens va
let, & tenet, & præiudicat poſterioribus creditori
bus Rolan. à Valle poſt alios quos allegat conſi.
85. nu. 41. & 42. lib. 1.

Itidem non videbatur excludendus præfatus
dominus Baltaſſar ob donationem ab ipſo factã
Ludouico eius patri & dominę Heliſabettæ eius
matri, quia ut bene aduertunt dicti D. Aduocati
6 dicti Don Baltaſſarius, donatio † illa non valuit
tanquam facta de hæreditate viuentis. l. fin. C. de
pact. l. pactum quod dotali. nu. 7. C. de colla. Cra
uett. conſi. 42. in fi.

Qui quidem Don Baldaſſar non poteſt dici in-
capax ex eo quòd fuerit ingreſſus ſocietatem D.
N. Ieſu Chriſti, quia ſatis fuit deductum, ac etiam
mihi oretenus fuit facta fides per Generalem di-
ctæ Societatis, ꝙ in dicta religione † non intelli-
gitur facta profeſſio, niſi fuerit in quarta claſſe,
& ſic non poteſt dici ꝙ fecerit profeſſionem, &
conſequenter ꝙ ibi fuerit irreuocabiliter rece-
8 ptus, fuerunt etiam productæ † conſtitutiones di
ctæ religionis, quę quidem conſtitutiones fuerũt
confirmatæ in ſacroſancto Cõcilio Tridentino.

Ad fauorem aduerſariorum dicti Don Bal-
taſſaris plurima faciebant, & adeo vrgentia fun-
damenta, ut ſententiam pro eis protulerim, &
contra dictum Don Baltaſſarem motus fui pri
cipaliter infraſcriptis fundamentis.

Primò, quia quotieſcunq; per teſtatorem bo-
na aliqua ſubijciuntur fideicõmiſſo, prout erant
9 bona iſta, intelligitur data licentia vocatis † in fi-
deicommiſſo apprehendendi bona ſubiecta pro
pria authoritate. gl. in §. de cætero. in ver. licentiã
damus in Auth. ut de cætero. coll. 5. Rom. in l.
q abſenti. §. i. ff. de acq. poſ. Ang. in l. nemo pt. ff.
de pactis Dec ꝯſ. 424. n. 16. Iaſ. in l. filiusfamilias.
§. diui

§.diui.nu.43. vbi alij recentiores. ff. de eg. 1. isti autem Paulus, & Franciscus erāt uocati in fideicommiſſo,& ob dictam alienationem euenerat casus fideicōmiſſi, conſequēter iure optimo po tuerunt bona prædicta ſic alienata ,ppria autho ritate apprehendere.eo præſuppoſito, ꝙ iſti pro-
20 bauerunt bona illa eſſe, & fuiſſe tempore mortis in hæreditate fideicōmittentis. Rot.à Valle poſt alios conſi.28.nu.2.lib 1.& conſ 81.nu.15.li 2.

Secundò, quia cùm iſti Paulus & Franciſcus acceperint poſſeſſionem dictorum bonorum ſub iectorum fideicomm ſſo,antequam eſſet ab ali
11 quo apprehenſa,† non dicuntur incidiſſe in pœ nam l.non eſt dubium. C de leg.imo ſunt legi timi cōtradictores ad impediendā petitā immiſſionem dicti don Baltaſſaris, cùm præſertim incon tinenti de eorū iuribus docuerint. Doct. omnes cōiter in l.fi.C.de edicto diui Adria.tollen.Bar.in l.filiam fratribus.ff. ad trebell Ant. Gab qui copioſè omnes concordantes allegat in tract.com. concl.tit.de fidecommiſ concl 5.lib.vbi dicit illud procedere, quando quis poſſidet ſine vitio, & me hercle vltra alia exempla poſita per Doct.
12 quando quis dicatur† poſſidere ſine vitio, mihi videtur quod ſit quando quis occupat poſſeſſionem vacantem ex quo fuerit in fideicommiſſo vocatus, vt dixi ſupra in primo fundamento ex doctrina Iaſ.poſt alios in d l. filiusfamilias. §. diui.nume43. ff. de leg. 1. negari enim non poteſt quin iura & actiones transferint in iſtos vocatos & non alienantes,ideo inficiari non poteſt,quin eorum poſſeſſio ſit ſine vitio, & ꝙ propria authoritate eam apprehēdere potuerint,ad tradita per Cepha.poſt alios conſil.49 Comes Gentilis nu 10 lib.1.vbi Gozad.Pariſ.& Rub.Alexandrinus allegat.

Tertio fundamēto,dictus Don Baltaſſar dice batur excluſus ob incapacitatē dictæ ſuæ religio-
13 nis,in qua† profeſſus fuit, cùm per annum & vltra in ea permāſerit.clem.eos.vbi Card.de regular.Abb.in c.ex parte.in prin. extra de regular.&
14 profeſſus† nō habet neq; velle, neq; nolle.Ruy.
15 cōſ.123.nu.2.li.3.† maximè qñ quis fuit receptus in religione ab habente authoritatem Ruy.cōſ.
16 127.nu.3.lib.1.& dicta † profeſſio non fuerit facta calore iracundiæ.Butr.in c ſicut.el primo.ex tra de iureiur.Fely.in c.dilecti.nu. 16 extra de ex cep.Pet.Duen.reg.292.in 8.amplia.nec obſtat,ꝙ ex forma dictarum ſacrarum conſtitutionum non dicatur facta profeſſio,niſi peruenerit ad quartam claſſem,dum dicitur non ſit irreuocabiliter receptus,quia,vt ex eiſdem met conſtitutionibus legitur,ad cognoſcendū quādo quis ſit in quar-
17 ta claſſe,inſpicitur† ꝙ erudiat pueros,prout facie bat iſte Don Baltaſſar,vt deductum fuit,ergo ipſe etiam Don Baltaſſar dicitur fuiſſe in quarta claſſe,& conſequenter feciſſe profeſſionem, ſed ex ſubſequenti fundamento magis apparebit nihil referre,an fecerit profeſſionem,nec ne.

Quarto igitur fundamento,cui reſponderi nō poteſt, iſte Don Baltaſſar venit reijciendus, quia antequam ingrederetur dictam religionem, fecit donationem ſuorum bonorū L. domico eius patri, & dominæ Heliſ. bettæ eius matri, & eorum hæredibus, ꝙ donationē noluit ipſum poſſe reuocare, niſi intra annum poſtꝙ ingreſſus fuerit dictam religionem: cùm ergo ipſe Don Baltaſſar per multos annos ſteterit in dicta religione,nec vnꝙ dictam donationem reuocauerit, iure meritò a petitis venit excludendus, tanꝙ ſine
18 † actione agens.l.ſi pupilli.§.videamus.ff.de neg. geſt. cum ſimilibus.& præfati Ludouicus, & D. Heliſabetta trāſmiſerunt eorum iura ad duas eorum filias fœminas,ſorores dicti Don Baltaſſaris, quibus quidē ſororibus(ſi ius aliquod competit) poteſt competere,non aūt ipſi Don Baltaſſari do nanti excluſo:in præfatione enim dictæ donationis aſſerit ſe velle abdicare à mundo, & ingredi dictā religionem, propterea fecit talem donatio
19 nem,quę quidem donatio facta † à filio patri,& è cō,validatur iuro.Bertran.conſ.274.col.1.lib.3. 108.col.1.in fi.lib.2.138.col.2 eod.lib. & eſt communis opinio, ut per Dec.conſi 361.& conſ.639. Bertran.conſ.194.col.1.lib 1.Parit.conſ. 53.col. 1.lib.1.Crauett.conſ.102.Grat.conſ.63.col.3.li. 2.& fuſiſſimè concordantes allegans idem tradit Ant.Gabr.in tract.comm.concl.tit.de dona.con clu.4.lib.3.nu.2.Riminal.conſ. 383.nu.14. lib.2. Viui.in tract.comm.opin.in ver.donatio facta à par e.num.2.Duen.qui ponit regulam cum ampliationibus & limitationibus,in regul.223.Rub Alexandri.conſ.130.nu.5.Vaſq.in li.1.de ſucceſ. reſol.§.3.nu.9.Ceph.conſ.61.nu 21.lib.1. Ro.à Valle cōſ.77.nu.1.li.1.& iſta opinio eſt magis cōis, vt per Soc.Iun.conſ.47.nu.15 lib.3. ſecundum ꝙ multoties iudicaui,& hic,& alibi:ſtante igitur ua liditate dictæ donationis in pſatos parentes dicti D.Don Baltaſſaris eam tranſmiſerunt ad eorum filias, etiam ꝙ fuiſſet præmortuus ante ipſos dictus Don Baldaſſar. Rot.à Valle poſt alios ibi allegatos conſ.61.nu.38.& 39.li.2 qui quidē Don
20 † Baldaſſar verè poteſt dici mortuus mundo. l. Deo nobis.cum vulgar.C.de ſacroſan.eccl.& ſic non eſt opus ingredi difficultatem illam,an fuerit facta profeſſio,nec ne, quia præfatus Don Bal taſſar ſe aſtrinxit ad tempus anni intra quod poteſt dici,ꝙ fecerit poſſeſſionem.

Contraria non obſtant, quia etſi pro reſtitutione dotis poſſint bona ſubiecta fideicommiſſo alienari.d.auth.res quę.C.comm.de legat, tñ ne gatur huiuſmodi alienationem per dictum Ludouicum in dictum Zitolum fuiſſe factam pro re ſtitutione dotis, imo multo ante conſignauerat quædam bona prædictę dominę Heliſabettę ma tri dicti Don Baltaſſaris.
21 Preterea non ſimpliciter† bona ſubiecta fidei cōmiſſo poſſunt alienari ,p reſtitutione dotis,ſed tunc demū qñ non ſuperſunt alia bona quę ſuffi ciant ad reſtitutionem dictæ dotis. Ruyn. poſt alios conſi.123.nu.12.libr.2.& la è Mazar.in d.

tract.dc fideicommiſſ. ver.quadrageſimo.hic au-
tem aderant alia bona non ſubiecta fideicōmiſ-
ſo, vt deductum fuit, meritò bona iſta ſubiecta
fideicommiſſo, non poterant alienari, & Ruy.in
præcitato loco multos allegans dicit, non poſſe
22 alienari bona† ſubiecta fideicommiſſo etiam ex
cauſa dotis, quando concurrit duplex prohibitio
nempè legis & hominis; quæ pariter prohibitio
concurrebat in caſu noſtro, de quo tamen me re
mitto ad latiſſimè tradita per Marzar.d. tract.dc
fideicom.in 2.par.verſi.quadrageſimo.

Neceſt verum, quòd fuerit facta donatio ab ip
ſo Don Baltaſſare de hæreditate viuentis, vt ſu-
pra dicebatur in motluis quia vt aduertunt Doc.
in d.l.fin.C.dc pact. Illud procedit ob votum ca-
ptandæ mortis, votum huiuſmodi ceſſat in caſu
noſtro, quia cōcurrebat voluntas prædictorum
ſuorum parentum, qui iamiam omnia donaue-
rant ipſi Don Baltaſſari, & iure medio poterat do
nare eius parentibus, & quòd valeat donatio† de
23 futura ſucceſſione quærenda, quando ille de cu-
ius ſucceſſione agitur, conſentiat & perſeueret
vſque ad mortem voluit Iaſ.in d.l.fin.C.dc pact.
nume.7.in 7.limita.Soc.Iun.conſi.50.nume.4.li.
2 Curt.Iun.conſi.98.nume.3. & ſeq.qui quidem
24 †conſenſus etiam ex poſt ſuperueniens videtur
ſufficere ſecundum Bald.in d.l.fin.circa fin. Dec.
conſi.31.col.3.Crauet.conſi.19.nu.3. Viui.in lib.
commu.opin.in ver.pactum per aliquos.num.7.
vbi ponit alias limitationes ad l.fi. C.de pact.quæ
limitationes cùm nō faciant ad caſum noſtrum,
conſultò prætermitto.

Sententiaui ad fauorem conuentorum con-
tra dictum Don Baltaſſarem, manu Ser Octauia
ni Aurelij, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Statuto Peruſino diſponitur, quòd duæ ſententiæ conformes faciant rem iudicatam, dictum tamen ſtatutum debet intelligi de ſententijs validis.*

2 *Decimæ baptiſmales debent ſolui adminiſtrāti ſacrum baptiſma, & eccleſię parrochiali baptiſmali, & nu.3.*

4 *Baptiſmum dicitur ianua ad alia ſacramenta.*

5 *Conſuetudine poteſt præſcribi ius percipiendi decimas in aliena parrochia.*

6 *Raynaldus Rodulfus Iuriſconſultus Peruſinus, Authoris præceptor.*

7 *Pro baptiſmo nil ſolui debet.*

8 *Soluere quis non cogitur, neq; de iure, neq; de conſuetudine pro Sacramentis eccleſiaſticis.*

9 *Decimæ neq; prædiales, neq; perſonales, aut aliæ non ſunt ſoluendæ eccleſię baptiſmali, niſi eccleſia baptiſmalis ſit etiam parrochialis, & num.13.*

10 *Opinio quæ concordat & diſtinguit, tanquam media eſt tenenda.*

11 *Decimæ debentur capellis quibus ſit aſſignata certa parrochia.*

12 *Eccleſiæ redditus debentur illi eccleſiæ, intra cuius confinia ſunt ſita prædia.*

14 *Eccleſia parrochialis tenetur ſoluere quarteſium, ideſt quartam partem Epiſcopo.*

15 *Probatio obſcura, & non concludens, non releuat.*

16 *Iudicium abſolutorium debet eſſe in re dubia, in qua re dubia non decet certam ferre ſententiam, & num.17. & ſatis eſt reo, quòd actoris intentionem reddat dubiam, & nu.18.*

19 *Conſuetudinem ad probandam tria requiruntur, diuturnitas temporis, actuum frequentia, illoſq; actus fuiſſe factos publicè.*

20 *Cōſuetudine detrahēte iura alicuius eccleſiæ de iure canonico non præſcribitur minori ſpacio quadraginta annorum. & nu.22.de iure autem ciuili ſpacio decem annorum, & nu.23.*

21 *Conſuetudo percipiendi decimas in aliena parrochia eſt contra ius commune.*

24 *Sententia tranſit in iudicatum, quando ab ea non appellatur.*

25 *Legatus de latere non poteſt reſcribere aduerſus rem iudicatam, imo eſt dubium de ſupremo principe. & nume.28.*

26 *Acquirendi modus eſt de iure ciuili, dominium poſtea acquiſitum eſt de iure gentium, cui princeps ſine cauſa derogare non poteſt*

29 *Rector alicuius eccleſiæ licèt expreſsè non poſſit gerere actus nociuos futuro ſucceſſori, nihilominus tacitè bene poteſt nocere futuro ſucceſſori, puta non appellando, & nu.31.*

30 *Sententia, quæ prius tranſiuerat in rem iudicatam, eſt attendenda.*

ARGVMENTVM.

¶Decimæ baptiſmales debent ſolui adminiſtranti ſacrum baptiſma dummodo eccleſia illa ſit etiam parrochialis, quæ poſtea eccleſia tenetur ſoluere quarteſium Epiſcopo, & poteſt præſcribi conſuetudine ius percipiendi decimas in aliena parrochia de iure canonico ſpacio quadraginta annorum de iure ciuili ſpacio decem annorum, & de materia decimarum baptiſmalium multa notatu & ſcitu digna, fortè incognita multis traduntur.

¶Rector alicuius Eccleſiæ, licèt expreſsè non poſſit præiudicare nouo rectori, poteſt tamen tacitè non appellando.

¶Legatus de latere non poteſt reſcri-
bere

bere aduerſus rem iudicatam, imo eſt
controuerſi iuris in ſupremo principe.

DON Paulus Verdueciola de caſtro Ri
pe comitatus Peruſiæ, & rector Ec-
cleſiæ ſiue Plebis Sanctæ Mariæ de di-
cto caſtro Ripæ tanquam Plebanus
& rector egit contra homines dicti caſtri, & quo
rundam aliorum locorum conuicinorum pro
conſequendis decimis decurſis ipſi Don Paulo,
vt prætenditur debitis occaſione ſacri baptiſma-
tis exiſtentis in dicta ſua eccleſia, in qua (veluti ip
ſe don Paulus deduxit) erat ſolitus baptizare, pro
ut baptizauit omnes & ſingulas perſonas & crea
turas, pro quo baptiſmate percebat ab vnaquaq;
familia habente boues vnũ quartũ grani, ab alijs
verò familijs nõ habentibus boues ſolidos decem
pro qualibet familia, cùm q; prædicti homines
recuſarent aliquid ſoluere prædicto don Paulo,
nec minus in futurum eorum creaturas adduce-
re ad baptizandum ad dictam eccleſiam, idem
don Paulus contra eos inſtituit iudicium coram
D. Prouicario Illuſtriſſimi & Reuerẽdiſſimi Car
dinalis & Epiſcopi Peruſini à quo reportauit ſen
tentiam in fauorem, fuit tamen per dictos homi
nes à dicta ſententia appellatum, & cauſa com-
miſſa alio coauditori Reuerendiſſimi Domini
Gubernatoris Peruſiæ, à quo pariter dictus don
Paulus reportauit ſententiam in fauorẽ in confir
mationem alterius ſententiæ aliàs per dictum
don Paulum ad fauorem habitæ a præfato Re-
uerendo D. Prouicario Illuſtriſſimi & Reueren-
diſſimi Cardinalis & Epiſcopi Peruſini.

Dicti tamen homines & vniuerſitates tam ca-
ſtri Ripæ, caſtri Lidarnis, & aliorum locorum, de
quibus in proceſſu fit mentio denuò appellaue-
runt à ſecunda ſententia, & cauſa mihi commiſ-
ſa fuit in tertia inſtantia, & demum reducta cau-
ſa ad expeditionem ſententię, quæ quidem ſen-
tentię videbantur per me confirmandę, non de-
1 guſtando negocium principale, † cùm ex diſpo-
ſitione ſtatuti Peruſini duę ſententię conformes
faciant rem iudicatam, & ab eis minus appellare
liceat. quod quidem ſtatutum Peruſinum loquẽs
de huiuſmodi materia eſt in viridi obſeruantia,
& ſecundùm eius diſpoſitionem multoties iudi
caui, & tangendo ac deguſtando etiam negociũ
principale dictum, don Paulus videbatur ſouere
ius tum de iure communi, tum etiam de conſue
tudine per ipſum deducta & probata, quod per
longum tempus homines dictorum caſtrorum
& villarum iuerint ad dictam eius eccleſiam ad
baptizandum eorum creaturas, ſoluendo pro
qualibet familia habente vnum par boum, quar
tum vnum grani quolibet anno, & à non ha-
bente boues, ſolidos decem ſoluebant quolibet
anno pro qualibet familia.

De iure enim communi videtur tex. in c. de de
2 cimis. 16. q. 1. vbi diſponitur † decimas baptiſma-
les eſſe ſoluendas adminiſtranti ſacrum baptiſ-
ma: idem tradit Abb. in c. cùm cõting. n. lib. n. 4.
3 6. extra de decimis dicens, † decimas eſſe integrè
ſoluendas ad eccleſiam parochialem baptiſma-
lem. Iſte autem don Paulus adminiſtrabat huiuſ-
4 modi Sacramentum, cum † baptiſmum ſit ianua
ad alia Sacramenta. 32. diſtin. c. propter hoc. §. ve
rum. meritò dictæ decimæ erant ſoluendæ præ-
fato don Paulo.

Conſuetudine etiam videbatur fouere ius di-
ctus don Paulus, cùm per teſtes in proceſſu fuit
probatum homines illos per multos annos iuiſſe
ad baptizandum eorum creaturas ad eccleſiam
dicti don Pauli ſoluendo decimas ſupradictas,
iuxta diſtinctionem perſonarum, ut ſupra dedu-
5 ctum fuit, & clarum eſt q † conſuetudine põt præ
ſcribi ius percipiendi decimas, ẽt in aliena parro
chia. c. 1. de preſcrip. in 6. Ruy. conſ. 144. quam-
uis nu. 17. lib. 5. Didac. Couarru. lib. 1. uar. reſolu.
cap. 16. verſi. decimò. his omnibus & his funda-
mentis forſan domini iudices à quibus fuerunt
moti ad ſententiandum ad fauorem præfati don
Pauli.

His tamen & alijs ſimilibus quæ adduci poſ-
ſent ad fauorem dicti don Pauli non obſtanti-
bus fui in contraria opinione dominorum præ-
dictorum, videlicèt malè p dictos iudices fuiſſe
ſententiatum ad fauorem dicti don Pauli, & be-
ne appellatum, & ſententias prædictas non eſſe
exequendas, neque facere rem iudicatam, etiam
ex diſpoſitione ſtatuti Peruſini ſtante notoria in-
iuſtitia dictarum ſententiarum, cùm neque de
iure communi, neque de conſuetudine prædicti
homines teneantur, & obligati ſint ad deferen-
dum ad ſacrum baptiſma eorum creaturas ad ec
cleſiam dicti don Pauli, prout etiam oſtendit
6 Excellentiſſimus Dominus Raynaldus Ro. ul-
fus Iuriſconſultus Peruſinus, & præceptor meus
honorandus in ſuis allegationibus, & ego latius
in motiuis.

7 Primò, quia deducebam pro † baptiſmo nil ſol
ui debere. Specul. de mod. gen. conſil. 60. nemo
8 enim cogi poteſt ad aliquid † ſoluendum pro ſa-
cramentis eccleſiaſticis, nec de iure nec de con-
ſuetudine. ca. ad apoſtolicam de ſimo. & ibi Ion-
9 nu. 2. Nec decimæ † ſiue prædiales, ſiue perſona-
les, aut aliæ decimę ſoluendę ſunt eccleſiæ ba-
ptiſmali, niſi eccleſia baptiſmalis ſit etiam parro
chialis, vt concordando opiniones, diſtinguit
Rebuff. q. 6. nu. 19. & ſiq. itur prętatus Excellen-
tiſſimus Aduocatus laudans & approbans opi-
nionem Rebuffi, cùm diſtinguat & concordet
10 opiniones, & in dubio ſit ſequenda ea † opinio
quæ concordat & diſtinguit tanquam media. l.
adeo. §. cùm quis verſic. eſt tamen etiam media.
ff. de acquir. rer. domi. not. in c. quærenti de offi.
deleg. Soc. Iun. conſil. 121. nu. 36 & conſi. 39. nu.
78. libr. 2. quę quidem diſtinctio eſt conformis
opinionibus Hoſtien. in ſum. nu. 4. & Ioan. And.
in addi. ad Spec. in tit. de decimis. verſ. & per hoc,
con-

al 103

concordari poſſunt, & Hoſtien. accipit quaſi ſi-
nonima parrochiales & baptiſmales dicens, dan
da eſt eccleſiæ parrochiali ſiue baptiſmali.
Secundò, per doctri. Abb. in c. ad audientiam.
el primo. nu. 14. de eccleſia ædificā. vbi diſputat
11 & concludit, decimas † deberi capellis quibus ſit
aſſignata certa parrochia, & ita de facto conſul-
tum reſpondit ille aſſerit ea ratione, quia iure com
12 muni redditus ſpirituales † eccleſię prouenien-
tes ex prædijs debentur illi eccleſiæ, intra cuius
confinia ſunt ſita prædia. c. paſtoralis. de his quæ
fiunt à prælat. ergo idem de decimis prædialibus
c. ad decimas. de reſti. ſpoli. in 6. ſequuntur Cal-
der. & Ioan. And. in addi. ad Abb. in c. cùm con-
tingat verſi. circa hoc Idem. Andr. Hiſpan. in tra-
cta. de decimis quæſt. 5. nu. 5. tho. 4 fol. 390 cùm
ergo prædia iſtorum ruſticorum ſint ſita in alia
parrochia, in qua audiunt diuina, & ſuſcipiunt
ſacramenta, confeſſiones, Euchariſtiam, extre-
mas vnctiões, & ſepulturam, iurè meritò à dicto
don Paulo moleſtari non debent. nec dici poteſt
ipſi don Paulo deberi decimas perſonales, cùm
aliqui ſuſceperint ſacrum baptiſma in dicta eius
eccleſia, vt videtur Ioan. And. innuere, vbi ſupra,
& Abb. in d. c. cùm contingat. ſub nu. 6 ver. rema
net. tamen. &c. quia ibi Abb. hoc non firmat, ſed
dicit eſſe ſtandum conſuetudini quæ nõ fuit pro
bata, & inferius demonſtrabitur argu. t. & in iure
13 clarum eſt, ꝙ † decimæ debentur tunc eccleſiæ
baptiſmali, quando etiam eſt parrochialis eccle-
ſia illa, vt ſupra deduxi, iſti autem conuenti non
ſunt ſub parrochia eccleſiæ dicti don Pauli, meri
tò aſtringi non poſſunt: ſi enim & parrochiali, &
baptiſmali deberẽtur ſoluere, duplici onere gra-
uarentur, quod non eſt dicendum, quæ poſtea
14 eccleſia † parrochialis tenet ſoluere quarteſium,
ſiue quartam partem Epiſcopo. Ferrett. conſil.
102. nu 3.
Nec conſuetudine poteſt ſe fundare iſte don
Paulus, quia, ut deducit dominus aduocatus, nil
probatum eſt in proceſſu, niſi ꝙ homines villæ
ſiue caſtri Lidarnis & aliarum villarum iuerunt
illuc ad baptizandum, & earum creaturas illuc
15 attulerunt, & ſic cùm ſit probatio † obſcura &
non concludens, non releuat l. non hoc. C. vnde
legit. l. non nudis. l. neque natales. l. non epiſtolis
& l. ad probationem. la ſeconda. C. de proba. Bar.
& Docto. in l. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de verbo.
16 obli. c. in præſentia. extra de proba. & in † re du-
bia debet eſſe iudicium abſolutorium, ne veritas
17 offendatur. c. fin. 34. diſt. cùm non deceat † in re
dubia certam ferre ſententiam c. graue. 11. q. 3.
18 vnde ſatis eſt reo † ꝙ actoris intentionem reddat
dubiam. c. inter dilectos. in fi. de fide inſtrumen.
Bald. conſil. 79. libr. 2. Ancharan. conſi. 267. cum
ſimil.
Et vltra dominum aduocatum faciunt alia cõ
tra dictum don Paulum, & ad fauorem conuen-
torum, quibus reſponderi non poteſt, nam ad
19 hoc vt † conſuetudo dicatur probata, tria requi
runtur. Primò diuturnitas temporis. Secundò
actuum frequentia. Tertiò, tales actos fuiſſe fa-
ctos publicè coram multis, ita ꝙ veriſimile ſit
tranſiuiſſe in notitiam populi ſiue maioris par-
tis. Cyn. in l. 2. col. 12. ver. ſed quæro quid depo-
nant teſtes, C. quæ ſit longa conſue. Bald. in l. de
quibus. col. 5. verſi. nunc veniamus. ff. de legib.
Natt. conſi. 309. nu. 6. lib. 2. ſed neutrum iſtorum
requiſitorum fuit probatum in proceſſu, meritò
in conſuetudine hic don Paulus ſe fundare non
20 poteſt, præſertim quia quando † conſuetudo ten
dit ad detrahendum iura alicuius eccleſiæ, requi
ritur ſpacium quadraginta annorum ad eam prę
ſcribendam, Innoc. in c. dilecti. extra de conſue.
vbi Abb. nu. 21. c. de quarta. extra de pręſcri. Pet.
Duen. in reg. 138. in 3. limita. & in reg. 139. in pri-
ma limita. ſed iſte don Paulus non probauit, &
cõfeſsè quidem ꝙ ſolùm per vigintiduos annos,
& vltra dicti homines detulerunt earum creatu
ras ad ibi baptizandum, & cùm hoc tendat in de-
trahendo iura aliarum eccleſiarum, meritò ex
præſcriptione ſiue conſuetudine iſta non proba-
ta per quadraginta annos, vt ſupra, dictus don
Paulus ſe fundare non poteſt, cùm nec etiam for
miter fuerit probata concurrentibus tribus re-
21 quiſitis ſupra relatis, cùm enim † conſuetudo
percipiendi decimas in aliena parrochia ſit con-
tra ius commune. c. 1. de præſcri. lib. 6. ideo de iu-
22 re † canonico ad huiuſmodi conſuetudinem in-
ducendam requiritur ſpacium quadraginta an-
23 norum. quamuis de iure ciuili ſat fuiſſet † ſpaciũ
decem annorum, ſecundùm glo. & Docto. *com-
muniter* in c. fi. extra de conſuetu. & in puncto in
materia pręſcriptionis, ſiue conſuetudinis perci-
piendi decimas, ꝙ requiratur ſpacium quadra-
ginta annorum. conſuluit Ruy. conſ. 144. quam
uis nu. 17. libr. 5. & Didac. Couarr. lib. uar. reſol.
cap. 16. lib. 1. nu. 7. vbi infinitos propemodum au
thores allegat, & dicit requiri ſpacium quadra-
ginta annorum ad pręſcribendum ius percipien
di decimas in aliena parrochia, in quo quidem
cap. præfatus Doctor Couarruuias materiam de
cimarum doctiſſimè explanat.
Sed ex alio fundamento vltra dictum aduo-
uocatum corruunt prætenſa iura dicti don Pau-
li, vt eius cauſa incurabilis, iudicio meo, redda-
tur. ſciendum eſt etenim ꝙ multis & multis an-
nis iam elapſis quidam rector eiuſdemmet ec-
cleſiæ, cuius ad præſens eſt don Paulus, inſtituit
iudicium contra homines dictorum caſtrorum
& villarum coram quodam Domino Iacobo
Antonio Ferreo de Catobia Vicario tunc tem-
poris Epiſcopi Peruſini, Anno Domini Milleſi-
mo quingenteſimo quadrageſimo, prout eſt vi-
dere in proceſſu à char. 132. qui quidem homines
reportarunt ſententiam ad eorum fauorem con
24 tra dictum rectorem, † cui dicta ſententia fuit
intimata, nec appellauit, quo fit vt tranſierit in
rem iudicatam. l. j. ff. de re iudi. poſtmodum iſte
don Paulus ad præſens rector dictæ eccleſiæ pe-
tijt ſe

tijt ſe reſtitui aduerſus dictam rem iudicatam, & fuit reſtitutus à Prouicario Illuſtriſſimi ac Reuerendiſſimi Cardinalis & Epiſcopi Peruſini, à quo reportauit ſententiam in fauorem, quę poſtmodum ſententia fuit confirmata per dictum D. collegam meum, Auditorem Reuerẽdiſſimi Domini Gubernatoris; dico enim ꝙ cùm antequam fuiſſent prolatæ iſtæ duæ ſententiæ ad fauorem dicti don Pauli, præfati homines per ſententiam diffinitiuam fuerant abſoluti, & ſententia illa fecerat tranſitum in rem iudicatam, dico inquam, ꝙ fuit nulla reſtitutio illa aduerſus dictam rem iudicatam, facta per præfatum Dominum Prouicarium, cùm nec etiam Cardinalis,
25 etiam ꝙ fuiſſet † legatus de latere, valuiſſet de iure reſcribere aduerſus rem iudicatam. Anto. de But. conſ. 62. hic de duobus. col. 2. Abb. cõſ. 1. col. 2. lib. 2. Soc. Sen. conſ. 27. col. 3. circa medium. li. 3. & in legato. Aueniōnenſi conſuluit Crauett. conſ. 103. viſis. nn. 2. & 3. vbi in materia noſtra decimarum conſuluit, dicens, quòd licèt modus
26 † acquirendi ſit de iure ciuili, cui poteſt princeps etiam ſine cauſa derogare. c. propoſuit. de conceſ. præben. l. princeps. ff. de legib. l. digna. vox. C. eod. tit. tamen iſtud ius quæſitum mediante ſententia, ideſt dominium decimarum dicitur de
27 iure gentium, cui † princeps ſine cauſa derogare non poteſt etiam de plenitudine poteſtatis, ſcḋm communem opinionem, de qua per Doct. in l. fin. C. ſi contra ius vel vtilita. publi. vbi Iaſ. in 7. lim. & in alijs locis adductis per Crauet. in ſupra citato loco. Idem Abb. conſ. 111. col. fin. lib. 2. Dec. conſ. 343. col. 3. ver. ſed quia poſt aditam. & cõſ.
28 284. col. 6. verſ. & eſt communis opinio. & † licèt eſſet dubium in principe ſecundùm aliquo, vt eſt videre diffusè apud Menoch. in tract. de arbi. iudi. quæſt. 52. lib. 1. In iſto autem iudice inferiori nulla cadit dubitatio, quòd non valuerit reſtituere dictum don Paulum aduerſus dictam rem iudicatam.

Nec etiam dictus don Paulus fundari poteſt ex alio, videlicet, quòd rector tunc temporis dictæ eccleſiæ non potuerit præiudicare ipſi don
29 Paulo eius ſucceſſori, quia etſi † rector expreſsè non poſſit agere actus nociuos futuro rectori & prælato, poteſt tamen tacitè per negligentiam nocere rectori & prælato dictæ eccleſiæ, puta nõ appellando. Pariſ. conſ. 3. nu. 15. lib. 4. cùm ergo rector tunc temporis non appellauerit intra debitum tempus, & quatenus appellaſſet, non fuerit cauſam proſecutus intra debita tempora, negligentia iſta obfuit etiam ipſi don Paulo moderno rectori dictæ eccleſiæ, ad tradita per Pariſ. vbi ſupra.

Contraria non obſtant, & præſertim diſpoſitio ſtatuti Peruſini diſponentis duas ſententias conſormes debere exequi & facere rem iudicatam, quia ſtatutum prædictum debet intelligi, ni
30 ſi ante adeſſet aliqua alia † ſnĩa, quę feciſſet tranſitum in rem iudicatam, quia ante omnia illa ſententia attendi debet. toto tit. de re iud. & iſtę ſententiæ contra aliam primam ſententiam, quę fecerat tranſitum in rem iudicatam, fuerunt nullæ. l. 1. C. quando prouoc. non eſt neceſ. Menoch. in tract. de arb. iud. quæſt. 52. nu. 2. lib. 2. attendi enim debet prima ſententia, quæ trãſiuit in rem iudicatam, ut dicit Menoch. in ſupra citato loco. quæ quidem ſententia nocuit dicto don Paulo ſucceſſori in dicto Beneficio ex quo eius ante-
31 ceſſor † non appellauit, ut in terminis voluit Pariſ. d. conſ. 111 nu. 15. lib. 4. debet etiam intelligi
32 dictum ſtatutum † de ſententijs validis, & non omnino iniquis, & in l. 1. § condemnatum. ff. de re iudi. ex quibus dilucidè apparet me iuſtiſſimè ſententiaſſe ad fauorem conuentorum cõtra dictum don Paulum manu Ser Adriani, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Andr.

Deciſio LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio proceſſus requiritur ad hoc, vt poſſit opponi contra dicta teſtium, ſecus cõtra perſonas. & nu. 6.*

2 *Delegatus ad examinandum teſtes, non poteſt proceſſum publicare, ſed ad delegantem literas obſignatas remittere debet, ad quem delegantem ſpectat publicatio proceſſus, & nu. 3.*

4 *Teſtes non publicant. Romæ, niſi in tertia inſtantia, & hoc ex eo fit, ut noui poſſint examinari teſtes. & nu. 5.*

7 *Teſtes repulſare, & fieri probationes cum repulſa, non poſſe.*

8 *Teſtis inimicus non debet examinari de iure; quando incontinenti de inimicitia docetur, quod examen impeditur nõ ſolùm ob inimicitiam capitalem, ſed etiam quando inter collitigantes adeſſet lis, & quæſtio omnium bonorum. & nu. 9.*

19 *Teſtes inimici de conſuetudine, & ſtylo examinantur ſaluis exceptionibus tam contra dicta, quàm contra perſonas teſtium.*

11 *Teſtis inimicus aliquando dicit veritatem ad fauorem inimici, & aliquando allegat conteſtes non inimicos, quibus poſtea creditur, adeo ꝙ bona eſt practica, ꝙ inimici teſtes examinentur ſaluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra perſonas teſtium.*

ARGVMENTVM.

¶Delegatus ad examinandum teſtes non publicat proceſſum, ſed eum remittit obſignatum ad delegantem, & ideo corã eo non opponitur, niſi contra perſonas teſtium, non autem contra dicta, caſus contingibilis, & nõ admodum à Doctoribus pertractatus.

¶Romæ

¶Romæ non publicantur teſtes, niſi tertia inſtantia.

¶Inimici teſtes non examinantur de iure, ſecus de ſtylo & conſuetudine, de qua atteſtatur hic Author, videlicet examinari debere teſtes, etiam inimicos ſaluis exceptionibus & replicationibus.

SIMEON Fabenus, aliàs del Corſo de Peruſia, & Hieronymus Sotius, als il Medechetto, conduxerant à Reuerenda Camera Apoſtolica piſcationes lacus Peruſini cum quibuſdam capitulis & conuentionibus in quibus exprimebantur modi piſcandi permiſſi ac prohibiti.

Præfati Simeon, & Hieronymus ſublocauerunt tertiam partem dictæ piſcationis Illuſtriſſ. Dominæ Conſtantiæ de Ballionibus, pro qua fideiuſſit quidam Ciccus Santis, aliàs Cecco brauo de caſtro turris Andreæ Aſſiſienſis diœceſis.

In fine temporis fuerunt facta computa, & calculatæ rationes, & inuentum in dicta conductione pro rata dictę Illuſtris D. Conſtantiæ fuiſſe deperdita ſcuta ſeptingenta, pro quibus ſoluendis præfatus Simeon & Hieronymus conuenerunt dictum Ciccum, quem carcerari poſtea fecerunt, qui cùm poſtea fuiſſet habilitatus, Romam quàmprimum petijt, & cauſam prędictam introduxit coram Reuerendo Domino Auditore Cameræ Apoſtolicæ, aſſerens huiuſmodi iacturam prouenіſſe culpa præfatorum Simeonis & Hieronymi, quippe qui durante dicta conductione innouauerunt cedulam & quamplurima capitula in ea contenta, ad id contradicente dicta Illuſtri Domina Conſtãtia & Cicco præfato, & ad prędictorum culpam probandam obtinuit literas remiſſorias mihi directas pro examinandis teſtibus cum facultate aſſignandi terminum aduerſarijs ad repulſandũ dictos teſtes, iuxta ſtylum Romanæ Curiæ, de quo per Veſtr. in pract. ſua lib.6.cap.vlt.

Cùmq; per me eſſet peractum examen teſtiũ inductorum ad fauorem dicti Cicchi, aſſignaui terminum dictis Simeoni & Hieronymo ad repulſandum dictos teſtes.

Sed quia capitula producta pro repulſandis teſtibus continebant non ſolùm repulſam contra nomina teſtium, verum etiam contra dicta teſtium, ex aduerſo inſtabatur dicta capitula nõ eſſe admittenda, niſi in quantum continerent repulſam contra perſonas tantùm aſſerentes contra dicta non poſſe repulſari, donec non fuerit publicatus proceſſus.

Quæſtionem hanc in terminis decidit Barto.
1 in tract. ad reprimendum In ver. & figura, † & verſi. ſed an requiratur publicatio vbi Bart. dicit requiri publicationem in caſu de quo loquitur, ſi enim non publicarentur, dicit ibi Bartol. non poſſent impugnari teſtes & eorum dicta, cùm igitur in caſu noſtro non publicetur per me proceſſus, non poſſunt impugnari dicta teſtium, ſed tantùm nomina, & ſuadet ratio naturalis, quia cùm parti nõ innoteſcant dicta teſtium ante publicationem proceſſus, eſſet impoſſibile impugnare id de quo notitiam non habemus & doctrinam Bart. ſequitur Capit. deciſi. 55. in cauſa Magnifici Pauli. nu. 3.

2 Cùmq; ego eſſem tantùm † delegatus ad teſtes examinandos, non poteram teſtes publicare, ſed ad delegantem literas obſignatas remittere te-
3 nebar, ad quem delegantem † publicatio etiam proceſſus ſpectabat. Bart. in l. cùm ab initio. prope fi. ff quemadmodum teſtamen. aperi. & nouiter multa ſatis doctè ad hanc materiam conferẽtia cumulat Gratiat. in annota. ad prax. Veſtri lib.6.c.vlt. litera E, nihi. char. 191.

4 Et ſi tu dixeris Romæ † non publicari teſtes, niſi in tertia inſtantia ad hoc vt noui poſſint examinari teſtes, ad tradita per Veſtr. in d. prax. c. 1. nu.4. lib. 7. & ſic videtur abſonum non poſſe repulſari dicta teſtium, ne cauſæ periclitentur.

5 Reſpondeo ex non † publicatione illa maximum naſci commodum, ut dicebam, cùm poſſint induci noui teſtes, ſi poſtea aliquis vult probare contrarium eius quod probatum fuit ex aduerſo, præſupponendo teſtes depoſuiſſe, prout in capitulis continetur, hoc bene obtinere poterit per iudicem delegantem, vel poterit obtinere vt examen cõmittatur cum poteſtate aſſignandi terminum ad repulſandum teſtes, & eorum dicta, ſed quia authoritas mihi conceſſa erat limitata in recipiẽdo teſtes dicti Cicchi, & aſſignan-
6 di terminum aduerſarijs ad † repulſandum teſtes, vtique (etſi expreſsè non dicatur in commiſſione) repulſa illa coram me non poterat fieri, niſi contra nomina teſtium, non autem contra dicta, cùm coram me non publicetur proceſſus.

Idem colligitur virtualiter ex dictis Maranti in tract. iudic. in tertiodecimo actu. nu. 8. part. 6. vbi elegãter declarat materiam repulſę teſtium: dicit enim ibi Marant. ſub d. nu. 8. ꝙ ſi quis in pri-
7 mis articulis vellet † repulſare teſtes & facere ſuas probationes ſimul cum repulſa, quòd nõ poſſet ante publicationem.

Bene tamen verum eſt, ꝙ non ſolùm poſſunt repulſari teſtes, verùm etiam aliquando impe-
8 diri examen teſtium † productorum, puta quando teſtis eſſet inimicus. auth. ſi teſtis productus. C. de teſtib. Soc. reg. 129. falliẽ. 1. Gramma. deci. 86. Menoch. in tract. de arbit. iud. caſ. 239. lib. 2. cent. 3. quod tamen procedit, quando inconti-
neuti

nenti hoc poſſet probari, & quod obijcitur, eſſet notorium. Ab. in c. ex parte. nu. 8. extra de teſtib. & ibi Fely. nu. 15. Menoch. vbi ſupra nu. 12. & vltra eum Marſil. in l. 1. § ſi quis dicatur. ff. de quæſtio. ad impediendum tamen tale examen requi
9 ritur† inimicitia capitalis, vel aliud æquipollens inimicitiæ capitali, puta quòd inter colligitantes adeſſet lis, & quæſtio omnium bonorum, iuxta glo. in d. auth. ſi teſtis productus & ibi Bart. in fi. C. de teſtib. Menoch. in ſupra citato loco, nu. 11. poſt Gramma. conſi. 31. nu. 3 & conſi. 75. nu. 2. deciſ. 28. nu. 15. & deciſi. 86. nu. 11.
10 Ego tamen† (etſi hæc de iure procedant) nunquam vidi ſeruari in practica, quòd impediatur examen ēt inimicorum capitalium, ſed examinantur ſaluis exceptionibus tam contra teſtes, quàm contra eorum dicta, & hæc eſt communis practica quæ ſeruatur in hac prouincia, & in prouincia Marchiæ Anchonitanæ, eamq; puto ſeruari in alijs etiam prouincijs ſtatus eccleſiaſtici,
11 poteſt etiam eſſe quòd † inimicus dicat veritatem ad fauorem alterius inimici, euenire etiam poteſt quòd alleget conteſtes non inimicos qui dicant poſtea veritatem, & ideo bona eſt practica iſta, quòd examinentur etiam teſtes inimici, ſaluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra perſonas teſtium.

Pronunciaui tandem coram me poſſe repulſari perſonas teſtium, non autem eorum dicta, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Audi.

Deciſio LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Sumptibus communibus eſt fienda impenſa, quando cõmittitur cauſa conſultori, quod etiam de conſuetudine ſeruatur, hoc tamen procedit quando iudex ex officio cauſam conſultor. tranſmittit, ſecus ſi ad inſtantiam alterius parti, & nu. 2.*

3 *Sumptibus explicari petentis eſt tranſmittendum iuſiurandum.*

4 *Sumptibus petentis remiſſionem carcerati eſt fienda remiſſio, ſecus ſi ipſemet carceratus peteret ſe remitti, quia ſumptibus ipſius carcerati eſſet fienda remiſſio, & nu. 5.*

6 *Sumptibus epiſcopi petentis ſibi remitti clericum carceratum eſt fienda remiſſio.*

7 *Sumptibus petentis & iuramentum offerentis abſenti, eſt fienda remiſſio, ſecus quando actor & reus communiter, inſtant, quod alteri eorum eũ do iure, iuramentum tranſmittatur, quia ſumptibus communibus impenſa fieri debet, & nu. 8.*

9 *Sumptibus communibus tranſmittitur interrogator.*

10 *Sumptibus abſentis decernuntur literæ remiſſoriæ pro reſponſione fienda teſtibus, quod procedit in epiſcopis, & perſonis nobilibus, ſiue in dignitate conſtitutis, reprobata opin. Spec. & nu. 11.*

12 *Epiſcopi dicunt in dignitate conſtituti, ac ſummi ſacerdotes, & reſpectu ordinis dicuntur maiores presbyteris Cardinalibus.*

ARGVMENTVM.

¶In iſta practicabili ac ordinata deciſione tractatur quorũ ſumptibus tranſmittatur cauſa cõſultori, iuſiurandum, & remiſsiones carceratorum, interrogator, & literæ remiſſoriæ cum poſitionibus introcluſis etiam epiſcopis & alijs perſonis in dignitate conſtitutis, & profectò reſolutio iſtius deciſionis quoto die euenit in practica, tam iudicibus, quàm alijs in foro verſantibus, qui in futurum aberrare non poterunt ſi omnia quæ hic adamuſſim expoſita fuere, quieto animo deguſtabunt.

PROCVRATOR Domini Guidi fecerat poſitiones in cauſa quam habebat cum præfato Reuerendiſſimo Epiſcopo, quibus reſponderi petebat per Reuerēdiſſimũ Epiſcopum inſtans decerni literas in eiſq; introcludi dictas poſitiones, & in hoc erant concordes cauſę patroni, ſed dubitabatur cuius ſumptibus dictæ literæ eſſent tranſmittendæ.

In hoc articulo aliqui ſunt conſiderandi caſus, vt explicitè procedatur.

1 Primus caſus eſt, quando † cauſa committitur conſultori, tunc quicquid dixerit Bald. in l. 3. C. de adult. Bart. in l. ſi poſtulauerit. nu. 2. ff. de adul. & Alexan. in l. ad egregias perſonas. ff. de iureiur. communibus ſumptibus eſt fienda impenſa Iaſ. in l. prætor ait. §. is etiam. num. 10. ff de eden. quę opinio de conſuetudine ſeruatur, & iuri conſona videtur.

Cùm enim conſilium ferendum ęqualiter opitulетur ambabus partibus, condecens eſt etiam
2 vt ſumptibus cõmuniter ſiut fiendi, quod† tunc procedit, quando iudex ex officio cauſam conſultori tranſmitteret, ſecus ſi vna pars hoc peteret, & ita procedunt dicta Bart. in l. ſi poſtulauerit. in 2. col. ff. de adulte. & Iaſ. in d. l. ad egregias perſonas. nu. 3. ff. de iureiur.

Secundus caſus eſt, quando procurator abſentis petit tranſmitti iuſiurandum eius principiſſi abſenti, & iſto caſu iuſiurandum eſt tranſmittendum
3 dum † ſumptibus explicari petentis. Bal. in l. cùm ſæpe.

ſæpe.C.de eroga.milit.anno,Boer.deciſ.303.Me
noch.in tract,de arbit.iud.lib.2.cent.3.nu. 5. &
6 quemadmodum dicimur de petente remitti
4 carceratum,† vt ſumptibus petentis ſit fienda re
miſſio. Bald.in l.eos. C.de appella. Boer.deciſi.
103.nume.5.& nume.12. Capell. Toloſ.quæſt.
5 100.& ſi ipſemet captus † peteret ſe remitti,im-
penſis ipſius capti petentis eſſet fienda remiſſio.
Boer. vbi ſupra.nume.12.vbi etiam dicit, quòd
6 ſi † epiſcopus petat ſibi remitti clericum à laico
captum, ſumptibus ipſius epiſcopi petentis eſſet
fienda remiſſio.

7 Tertius eſt caſus, quando is qui præſens † eſt
offert abſenti iuramentum, & is acceptat,tunc il
la tranſmiſſio fit ſumptibus ipſius petentis & iu
ramentum offerentis, cùm ad eius commodum
& vtilitatem petat, licèt in eius damnum eueni-
re poſſet,quatenus aduerſarius negaſſet, ita poſt
alios tradit Menoch.in allegato loco.nu.21.

8 Quartus eſt caſus,quando actor† & reus com-
muniter inſtant, quòd iuramentum, puta deci-
ſiuum alteri eorum cui de iure deferatur & trãſ-
mittatur, tunc communi impenſa trãſmittitur.
ita procedant dicta Iaſ.in d.l. ad egregias perſo-
nas.nu.3.& Boer.deciſ.303.nu.5.

9 Quintus caſus eſt, quando tranſmittitur † in-
terrogator,tunc communibus impenſis eſt fien-
da tranſmiſſio. Specul. in tit.de iuram.calum.§.
reſtat.verſic. antepenul. Alexand.in d.l.ad egre-
gias.nume.4. vbi & Iaſ.num.4. Menoch. vbi ſu-
pra nume.26

Sextus & vltimus caſus, qui eſt caſus noſter,
10 quando fit inſtantia† pro reſponſione fienda po
ſitionibus,& tunc literæ decernendæ & ſumptus
fiendi ſunt ſumptibus abſentis.Iaſ.in d.l ad egre
gias.nu.3.Capell.Toloſ.deciſio.274.Boer.deciſ.
303.nume. 5. Afflict.deciſ. 177. nobilis quidam.
Granat.in apoſtill.ad prax.ad Veſt.c. vlt.nu. 14.
vbi poſt alios pro opinione Iaſ.allegat.tex.in c.ſi
teſtes.§. venturis. 4. q.3. & c. ſtatutum.§.pen. de
reſcrip.in 6.& l.quoniam. C.de teſtib.& exactiſ-
ſimè Menoch.qui ſatis doctè hanc materiam de
clarat in d. tract.de arbit.iud.lib.2.nu. 2. cent. 3.
qui(vt dicebam)eſt caſus noſter, quia cùm Reue
rendiſſimus iſte Epiſcopus eſſet abſens, inſtare-
turq; ie pro reſponſione fienda capitulis tranſ-
mittendis,ſumptibus ipſius Reuerendiſſimi Epi
ſcopi erat fienda tranſmiſſio.

Et ſi tu dixeris ſupradictam opinionem non
procedere in perſonis in dignitate conſtitutis.ad
no.per Spe.in tit.de iuramen.calum. §. reſtat.&
11 Capell. Toloſ.deciſio. 274. † Reuerendiſſimus
autem Epiſcopus erat in maxima dignitate con-
ſtitutus.Bal.in l ad ſimilitudinem. C.de epiſc. &
cleri.& epiſcopi dicuntur ſummi ſacerdotes c. t.
poſt medium.de ſacr.vnct. & reſpectu ordinis di
cuntur maiores presbytero Cardinali Cau.24.in
cip.puto.q.7.

Reſpondeo contrarium eſſe verius, quod imo in
iſto caſu dignitas non excuſet ab impenſis; iura
enim conſiderant abſentiam non debere noce-
re parti,& dignitas quo ad iſtas reſponſiones nõ
12 eſt in conſideratione, cùm † dignitas & nobilitas
non debeant alteri eſſe detrimento,ut in proprijs
terminis voluit Capell. Toloſ.deciſio. 100.reie-
cta opinione Specul. ita etiam in perſona in di-
gnitate conſtituta voluit Menoch.in d.tract.de
arbit.iudi. caſu 228.nume. 12. lib. 2.cent.3. cum
qua opinione ego etiam pertranſiui, videlicet di
ctas literas remiſſoriales eſſe concedendas ſum-
ptibus præfati Reuerendiſſimi Epiſcopi, quod vltra
allegatos per Menoch.voluit Afflict.dicta deci-
ſio.177.nobilis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Minorum bona illata in domum conductam, ſecundùm vnam opinionem non ſunt obligata pro penſione domus.*

2 *Minor non poteſt conſtituere donationem ante nuptias ſine decreto iudicis, etiam quod receperit dotem.*

3 *Minoris bona recipientis dotem non ſunt tacitè obligata pro reſtitutione dotis.*

4 *Tutoris bona omnia cenſentur obligata pro adminiſtratione tutelæ.*

5 *Minorum bona ob cauſam ſupradictam non obligantur.*

7 *Minorum bona ſunt tacitè hypothecata pro penſione domus, ſecundùm aliam opinionem & communem, quam tamen nouiter declarat Author in fine deciſionis.*

8 *Minorum bona non poſſunt alienari ſine authoritate curatoris.*

9 *Minor domum conducens facit id quod faceret quilibet diligens paterfamilias.*

10 *Pupillus licèt nõ poſſit ſe obligare principaliter, poteſt tamen in conſequentiam.*

11 *Lex generaliter & indiſtinctè loquens comprehendit etiam perſonas priuilegiatas.*

12 *Guiglielmi de Cuneo,& Cyn.opin.reiecta.*

13 *Minorum bona inuecta in domum, intelliguntur tacitè obligata pro penſione domus, quando conduxit domum conducentem, ſecundùm alias opinionem.*

14 *Authoris noua opiniones & declarationes, quando bona minorum illata in domum conductam intelligantur obligata, haſtenus non animaduerſæ à Doct. & nu.15.16.17.& 18.*

ARGVMENTVM.

Minorum bona illata, & inuecta in domum conductam, quando intelligantur obligata pro penſione domus;
hic

hic nouis declarationibus veris in iure,
& in praxi ſeruari cōſuetis enucleatur,

MINOR quidam conduxerat do-
mum eius conditioni condecen-
tem, fuit dubitatum an bona illa-
ta per minorem in domum con-
ductam eſſent tacite obligata pro
penſione domus.

In hoc articulo ut ordinatè procedatur qua-
tuor fuerunt Docto. opiniones, quas poſt omnes
nouiſſimè congerit Menoch. In tract. de adipi-
ſcen. poſſeſſ. in 3. remed. nu. 65. & ſeq.

Prima opinio fuit glo. in l. item quia. in ver. il-
lata. ff. de pact. vbi Bart. nu. 2. Aret. in §. item Ser-
uiana. nu. 4. Inſtit. de actio. Saly. in l. certi iuris. in
1 3. q. C. loca. qui omnes tenent † bona minorũ illa
ta in domum conductam non eſſe tacitè obliga-
ta pro penſione domus, nam licèt bona inuecta
& illata regulariter ſint tacitè hypothecata pro
penſione domus d. l. item q̃a vbi Doct. ff. de pac.
l. certi iuris. C. loca. l. 3. C. quib. mod. pig. tac. ꝯh.
l. ſi non inducta. C. eo. quam regulam doctè po-
nit cum ampliationibus & limitationibus Negu
ſant. in tract. de pignor. in 4. membro. 2. par. prin.
nu. 128. & ſeq.

2 Nihilominus quemadmodum † minor nō po
teſt conſtituere donationem ante nuptias, etiam
ꝙ receperit dotem ſine decreto tutoris, vel cura-
toris, vt arguunt ſupra relati Docto. per l. lex quę
tutores. C. de admi. tut. & l. prædia. C. de pręd. mi
no. ita dicunt in caſu noſtro obligationem tacitā
non cauſari ſine decreto, & curatoris vel tutoris
authoritate, etſi bona iſta aliàs regulariter intelli
gantur tacitè hypothecata.

Mouentur etiam per text. in l. Titia. ff. de iure
3 dot. & l. 1. C. ſi aduer. dona. vbi probatur † bona
minoris recipientis dotem non eſſe tacitè obli-
gata pro reſtitutione dotis, ita videtur dicendum
in caſu iſto bona minoris inuecta, & illata in do-
mum non cenſeri tacitè obligata pro penſione
domus.

Vltimò pro hac parte Iaſ. in d. l. item quia. nu.
20. ff. de pactis. vtebatur tali fundamento, omnia
4 bona † tutoris cenſentur obligata pro adminiſtra
tione tutelę. l. pro officio C. de adminiſtra. tut. &
5 tñ bona † minoris eam ob cauſam non obligan-
tur l. vltima. C. de legit. tutel. & ꝙ non intelligan
6 tur obligata illata, & inuecta in domum † per mi
norem, firmauit nouiſſimè Menoch. in d. tract.
de recup poſſ in 3. remed. nu. 81.

Secunda principalis opinio fuit Bal. in d. l. item
quia. nu. 3. Caſtren. nume. 1. Bal. in l. vnica. §. vt
plenius. C. de rei vxo. act. vbi teſtatur de *commu-*
7 *ni*, quòd bona † minorum ſint tacitè hypotheca-
ta pro penſione domus. Bal. Ang. Rom. & Alex.
in l. ſi conſtante. ff. ſolu. matri. hanc etiam par-
tem dicit communem Iaſ. in l. ſi conſtante. in 4.
q. 3. par. prin. ff. ſol. matri. Neguſant. quoq; hanc
opinionem approbat in tracta. de pignor. in 4.
membr. 2. par. nu. 154.

Mouentur enim ex pluribus, & particulariter
8 eo fundamento, quòd licèt bona † minorum
non poſſint obligari ſine authoritate curatoris.
l. magis puto. §. non paſſim. ff. de reb. eorum. hæc
ratio ceſſat in caſu noſtro, quandoquidem non
9 poteſt lædi † minor domum conducens cùm fa-
ciat illud quod quilibet diligens paterfamilias
faceret, vt dicit Iaſ. in d. l. ſi conſtante. nume. 215.
ff. ſolu. matr. confirmatur iſthæc opinio ex l. con
ditionibus pupillus. ff. de conditio. & demonſtra.
10 vbi probatur quòd licèt † pupillus non poſſit
principaliter obligari ſine tutoris authoritate,
poteſt tamen in conſequentiam, cui opinioni
adſtipulatur l. prima & ſecunda. in fin. ff. de re-
bus eorum, vbi licèt hypotheca in bonis pupil-
li ſine decreto iudicis & curatoris authoritate
cauſari poteſt, nam etſi in voluntaria obliga-
tione minoris requiratur authoritas tutoris, &
decretum iudicis, ſecus tamen eſt in neceſſaria
hypotheca. l. lex quæ tutoribus. ff. de rebus eo-
11 rum. & † lex generaliter & indiſtinctè diſpo-
nens, comprehendit etiam perſonas priuilegia-
tas. l. in fraudem §. vltimo. ff. de milit. teſtamen.
Crot. in dict. l. ſi conſtante. numer. 101. cum ſi-
milibus.

Tertia fuit principalis opinio Guigl. de Cun.
12 & Cy. in d. l. certi. iuris. C. loca. quæ † iudicio meo
(pace tantorum virorum) eſt riſu digna: dicit enī
ꝙ ſi poſt cōtractum celebratum ſequitur tacita
legis obligatio abſq; alio facto hominis, & tunc
bona minoris cenſentur etiam obligata. l. j. §. vlt.
& l. 2. ff. de reb. eorum.

Aut poſt celebratum contractum vltra legis
diſpoſitionē requiritur nouum hominis factū,
puta ꝙ minor inferat bona poſt celebratum con
tractum, & tunc nulla cauſatur obligatio in bo-
nis illis, cùm ex ſuo facto minor ſine decreto obli
gari non poſſit, hæc tñ opinio eſt ridicula, ut dice
bam, quia nulla poteſt conſtitui iuridica differen
tia, an à principio vel ex poſt bona minor intule-
rit in domum conductam.

Quarta principalis opinio fuit Pe. de Bellaper.
in d. l. certi iuris. quam multi ſecuti ſunt, ut dice-
bat Iaſ. in d. l. item q̃a. nu. 20. ver. vltima fuit opi-
13 nio. ff. de pact. videlicet ꝙ † minoris bona illata
in domum intelligantur tacitè obligata pro pen-
ſione domus, quando conduxit domum conde
centem, cùm uideatur egiſſe, ꝙ quilibet diligens
paterfamilias egiſſet: aut cōduxit minor dumum
minus ſuæ conditioni condecentem, & tunc in-
uecta & illata bona minoris non intelligi tacitè
obligata pro penſione domus.

Ego tamen vltra omnes conſiderandum eſſe
putarem, an is minor continuauerit inhabitare
14 † in domum conductam per eius patrem, ſiue eſ-
ſet conducens, ſiue non, ipſi minori, quia iſto ca
ſu ex quo apertè apparet iſtum minorē egiſſe id,
qđ diligens paterfamilias ipſius minoris facere ſo
lebat, meritò nō pōt ꝯſiderari aliqua læſio, & ſic

bona iſtius minoris illata in domum conductam erunt tacitè hypothecata pro penſione domus. Idem putarem ſi minor conduceret aliam domum condecentem eius conditioni, & eiuſdem valoris & penſionis, cuius erat domus conducta ab eius genitore, arg. not. per Soc. Sen. cõſi. 24. nu. 44. lib. 1.

Similiter eſſet etiam conſiderandum, an iſte
15 † minor conduceret domum in ciuitate met: ſua in qua eſt oriundus, & vbi habet bona, & tutorem, quia in iſtis conductionibus præſertim quando fierent ad longum tempus, ſolet adhiberi authoritas tutoris, maximè quando ſumus in minoribus quatuordecim annorum, aliàs bona inuecta & illata nõ videntur tacitè obligata pro penſione domus, niſi interueniat authoritas tutoris, & ita procedat opinio Bart. & ſequacium, ex quo præſertim eſt conſultum locatori conſequendi de facili debitam penſionem, cum dictus minor habeat omnia bona in loco ſuæ originis.

16 Si autem iſte † minor conductor domus, vel thalami eſſet abſens à patria ſua, vbi habet & tutorem & bona, puta quòd eſſet ſcholaris hic Peruſiæ, & conduceret domum ad penſionem, ex quo commodè adhiberi non poteſt authoritas tutoris cùm non adſit, neque ipſi locatori ſit aliàs conſultum, niſi haberet obnoxia bona minoris illata in domum, tunc vtique putarem bona minoris illata in domum cõductam eſſet tacitè hypothecata pro penſione domus, tum quia (vt dicebam) commodè tutorem adhibere non poſſet, cùm eſſet forenſis, & ibi eum non haberet, tũ etiam quia niſi dicta bona illata in domum conductam eſſent tacitè hypothecata pro penſione domus, iſte conductor vix eius penſionem conſequi poſſet, & dictus minor locupletaretur cum aliena iactura, quod non eſt permittendum. l. nã hoc natura. ff. de condi. indebi. cum vulga. & ita ſeruatur hic Peruſiæ in ſcholaribus conducentibus domos, ita pariter ſeruatur Romæ, & vbiq; locorum, vbi minores non habent tutores neq; bona, & cum iſtis diſtinctionibus ritè applicatis poſſent concordari ſupra relatæ opiniones Doc.
17 & vt ſupra deduxi, † ſeruat de conſuetudine quę non eſt mutanda. l. minime. & l. de quib. cum ibi no. p10 Doc. ff. de legi.

Idem quod diximus ſupra eſſet abſolutè dicẽ-
18 dum † in minore, qui eſſet mercator & in albo deſcriptus, quia ſi iſte non reſtituitur in reb. maximi momenti nempe mercaturæ, vt docet Beneuen. in tract. de merca. par. 3. nu. 26. & ſequen. multò minus poſſet effugere quin bona illata in domum conductam per dictum mercatorem, licèt minorem vigintiquinque annorum non eſſent tacitè obligata pro penſione domus, argu. auth. multo magis. C. de ſacroſan. eccle.

In caſu noſtro iſte minor qui conduxerat domum, licèt non eſſet ſcholaris, vel mercator, ex quo tñ conduxerat domum aliàs per eius patrem conductam, & ſic non erat quid ei imputaretur, iudicaui bona inuecta & illata a dicto minore in dictam domum fuiſſe, & eſſe obligata ad fauorem domini domus, pro penſione conductæ domus. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Statutum eſt in Anglia quòd primogenitus ſuccedat.*
2 *Tutor ſimpliciter datus, intelligitur datus bonis pupilli, quæ habet extra territorium.*
3 *Tutores plures à pluribus iudicibus dari poſſunt, vbi bona ſunt ſita, & ponitur cautela qua vti debent creditores pupilli, in territorio ubi pupillus habet bona, ſed non tutorem, ut faciat citare alium tutorem cum proteſtatione ſi non comparuerit, faciet ei dare alium tutorem in loco ubi ſunt ſita bona, & infrà nume. 4.*
5 *Statutum Ferrariæ excludens fœminas ſtantibus maſculis, dicitur etiam excludere à bonis exiſtentibus extra territorium Ferrariæ, reprobatur tamen, ut infra nu. 8. & ſeq.*
6 *Statutum attenditur ſub cuius iuriſdictione fuit defunctus.*
7 *Statutum prædictum ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam, videtur extendi extra territorium, ſed contra, ut infra nu. 8. & ſeq.*
8 *Mulier excluſa à ſtatuto, non intelligitur excluſa à petitione bonorum exiſtentium extra territorium, ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, ſiue reſpectu quarundam perſonarum dicatur fauorabile, ſiue odioſum, et eſt communis opinio contra Cur. Iun. & Ceph. l. ut infra nu. 9 & 10.*
11 *Domicilium, & incolatus, tribus modis principaliter conſtituitur, & infra nu. 12. 13. & 14.*
15 *Modernos expedit allegare, & ex lectura ipſorum maximum commodum paratur.*

ARGVMENTVM.

¶ Statutũ excludens fœminas ſtantibus maſculis, non intelligitur excludere à bonis non exiſtentibus in territorio ſtatuentium, ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam, ſiue dicatur fauorabile reſpectu quarundam perſonarum, ſiue odioſum, & eſt magis communis opinio, & vera, vt ex fundamentis hic adnotatis videre libet.

FVIT

FVIT dubitatum in quadam cauſa, an
deberet attendi ſtatutũ originis, vel
vbi ſunt ſita bona, quando mulier ex
cluditur propter maſculos.

In quo articulo videbatur dicendum debere
attendi ſtatutum originis non ſolum quo ad bo
na ſita in territorio ſtatuentium, ſed etiam quo
ad alia bona extra territorium ſtatuentium, mo-
uentur ex pluribus, ea tñ quæ ſtringunt, referã.

Mouentur primò per doctr. Saly. in l. cunctos
populos. col. pen. C. de ſumma Tri. & fid. catho.
1 vbi dixit, ꝙ ſi in Anglia ſit † ſtatutum ꝙ primo-
genitus ſuccedat, ille primogenitus ſuccedet, tã
in bonis quæ habet in Anglia, quàm etiã in alijs
quæ haberet in Italia.

2 Videmus etiam ꝙ † tutor ſimpliciter datus, in-
telligitur datus etiam in bonis pupilli quę habet ex
tra territorium. l. pp litem §. licet. ff. de excuſ. tut.
l. magis puto. §. illud. ff. de reb. eorum. §. datus au
tem tutor. Inſtitu. de excuſ. tut. Iaſ. in l. 1. in 2. lec.
nu. 93. C. de ſumma Trini. & fid. catho. latiſſimè
Caualcan. in tract. de tut. & curat. nu. 281. & ſeq.
3 vbi ex ſententia Doct. dicit, poſſe dari plures † tu
tores à pluribus iudicibus vbi bona ſunt ſita. Cra
uett. conſi. 30. nu. 1. & quando aliquis eſſet credi-
tor pupillis in aliquo territorio vbi habet bona
pupillus, ſed non tutorem, cautela eſt, quòd di-
ctus creditor in loco vbi adeſt tutor alterius iuriſ-
dictionis, faciat citare dictum tutorem, uel cura-
torem cum proteſtatione, quòd ſi non compa-
ruerit, faciet dare tutorẽ vel curatorem ad litẽ,
dico curatorem quando ille qui eſt ſub poteſta-
te tutoris eſſet maior ſeptennio, & ſic iudex ter-
4 ritorij vbi ſunt ſita bona, dabit † tutorem vel cu-
ratorem ad illam litem, vel lites tantum præuia
illa proteſtatione facta alteri tutori vel curatori,
aliàs datio eſſet nulla. Alex. conſ. 161. nu. 7. lib. 5.
Marc. deciſ. 251. nu. 3. in 1. par. Caualcan. nouiſſi-
mè in d. tract. de tut. & cur. nu. 285.

5 Secundò, quia † ſtatutum Ferrariæ excludens
fœminas ab inteſtato exiſtentibus maſculis, ſi
maior pars ipſius patrimonij ſit extra territo-
rium Ferrariæ, tale ſtatutum intelligetur etiam
excludere à bonis exiſtentibus extra territorium
Ferrariæ. Calde. conſ. 24. poſito ſub rub. de teſta.

6 Tertiò, † quia ſtatutum attẽditur ſub cuius iu-
riſdictione fuit defunctus, & diſpoſitio defuncti
extenditur ẽt quo ad bona exiſtentia extra terri
torium Campeg. in trac. de dot. vltima par. q. 64.
& hoc præſertim ſibi vendicat locum, quando
7 ſtatutum † loquitur in perſonam, tũc enim videt
extendi extra territorium quocunq; perſona va-
dat. l. ex cauſa. ff. de poſtul. l. relegatorum. §. inter
dicere. vbi Bar. ff. de interdi. & releg. & cum iſta di
ſtinctione, an ſtatutum loquat in rem, ſiue in per
ſonam, videtur pertranſire Bar. in l. cunctos po-
pulos. in 4. & 7. quæſt. C. de ſumma Trini. & fide
catho.

Contraria tamen opinio quemadmodum eſt
verior, ita eſt *communis*, & melioribus rationibus
& authoritatibus fulcita: hanc enim opinionem,
8 ꝙ † mulier non excludatur à petitione & ſucceſ-
ſione bonorum nõ exiſtentium in territorio ſta-
tuentium, tenuit Bal. in l. cunctos populos. col.
12. ver. ſubſequenter quæritur. C. de ſum. Tri. &
fide catho. & in l. 2. C. quæ ſit lon. conſ. vbi etiam
Iac. de Rauen. Iaco. de Aren. Cy. & alij Doct. an-
tiqui. Anch. qui teſtatur de communi, ſiue ſtatu-
tum loquatur in rem, ſiue in perſonam, in c. ca-
nonum ſtatuta. col. 52. verſ quæro iuxta prędicta
extra de conſti. Lapp alleg 91. Soc. Sen. qui teſta-
tur de comm. in conſi. 292. lib. 2. & conſi. 283. co.
lib. 2. Corn. conſ. 211. col. 4. ver. dato ſine præiu-
dicio veritatis. lib. 2. & in conſ. 362. li. 3. & ꝯſ. 115.
lib. 2. vbi teſtatur de com. Alex. conſ. 228. lib. 1 ꝯſ.
116. vbi teſtatur de com. lib. 1. & conſ. 19 lib. 6 di
cens eſſe magis com. opi. Scribentium ſtatutum
non extendi ad bona ſita extra territorium, ſiue
loquatur in rem, ſiue in perſonam. idem voluit
Brun. in tracta ꝙ ſtantibus maſculis. q. 25. vbi te-
ſtatur de com. ſiue ſtatutũ loquatur in rem, ſiue
in perſonam. Riminal. conſ. 370. nu. 18. lib. 2. Io.
de Ana. cum apoſtil. ibi ad eum ꝯſ. 4. Caſtr. in l. ſi
fideicommiſſum. ff. de iu. di. Gozad. ꝯſ. 49. vbi me
lius cæteris hanc materiam pertractat arguen-
do ad partes, & reſpondendo contrarijs, ꝙ valet
ſtatutum, ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonã
non extendatur ad bona ſita extra territorium
ſtatuentium idem voluit Rub. Alex. conſ. 71. nu.
10. vbi poſt Signo. de Homod. in conſi. 288. col.
1. teſtatur de com. & reſpondet conſ. Cur. Iun. 9.
tenentis contrariũ Dec. ꝯſ. 276. col. 3. ver. & quia
ſtatutũ Piſtorij. & in l. fi. nu. 3. vbi ẽt recentior, ff.
de iu. om. iud. Ruy. ꝯſ. 120. nu. 17. lib. 1. & ꝯſ. 48. li.
3. Iaſ. ꝯſ. 80. li. 3. Villalob. in tract. com. opi. in ver.
ſtatutum. nu. 105. Viui. lib. com. opi. in ver. ſtatu-
tum in 1. limi. nouiſſimè Frãc. Burſa. ꝯſ. 8. nu. 35.
lib. 1. vbi teſtatur de com. Ant. Gabr lib. comm.
concl. 6. in tit. de ſtatutis. ꝯcl. 8. nu. 26. & 27. & hęc
opinio eſt verior & magis com. ſiue loquatur in
rem, ſiue in perſonã, ſiue ſtatutũ reſpectu quorũ-
dam perſonarũ dicatur fauorabile, ſiue odioſum
9 omiſſa diſtinctione. † Cur. Iun in d. ꝯſ. 9. & Ceph.
qui perperã fuit eum ſequutus in ꝯſ. 120. nu. 11. li.
1. quia, vt deduxi, ſiue ſtatutũ loquat in rem, ſiue
in perſonã, ſiue dicatur fauorabile, ſiue odioſum,
nunq̃ extenditur ad bona exiſtentia extra territo
rium ſtatuentium: tunc enim Ceph. d. ꝯſ. 120. nu.
11. dicebat non extendi extra territoriũ, qñ exclu
deret filias, matrẽ, vel deſcendentes, quibus debe
tur legitima, qa tunc ſtatutũ ſm ipſum iſto caſu
non extenditur ad bona ſita ex territorium ſta-
tuentium tanq̃ odioſum iſtis perſonis, quibus de
betur legitima: ſi autem excludat alias fęminas,
tale dicatur fauorabile reſpectu maſculorũ, & ſic
ad fauorem maſculorũ intelligẽdũ. dico etenim
10 diſtinctionem † Ceph. eſſe falſam, & ꝯ cões tradi
tiones Doct. quemadmodũ eſt falſa opinio Cur.
Iun. tenentis in d ꝯſ. 9. cui reſpondet Rub. Ale. d.
ꝯſ 71. nu. 10. & hęc procedunt etiam in teſtatore

qui haberet tantum incolatum ſiue domicilium in loco conditi teſtamenti. Gozad.d.conſ.49.nu.
11 13. ꝙ quidem † domicilium & incolatus tribus modis principaliter cognoſcitur, & conſtituitur primus eſt, quando pura ſcholaris figit pedes animo permanendi in aliquo loco, nec habet animũ recedendi, tunc ſtatim conſtituit domicilium. l. domicilium. ff. ad municip. Bart. in l. lex Cornelia. §. ſi tamen fundum. ff. de iniur.
12 Secundus † quando quis habet animum recedendi, quia ſi ſtaret per mille annos non contraheret domicilium, ut poſt Dyn. voluit Rolan. à Valle conſi. 79 nu. 51. lib 3.

Tertius & vltimus eſt, quãdo ſumus in dubio, & tunc ex curſu decem annorum præſumitur, ꝙ
13 inde noluerit recedere, & ꝙ † domicilium ꝯxerit. Alci. reſp 719. Pariſ. ꝯſ. 53. nu. 46. li. 3. & ꝯſ. 13. nu. 13. & nu. 20. eo. lib. Intelligendo tñ ꝙ dictũ decennium fuerit continuum non interpellatum, ſm Ang. in d. l. lex Cornelia. §. domũ. & in l. hęres abſens. ff. de iud. Bero. ꝯſ. 60. nu. 25. li. 2. & Rol à Val. d. ꝯſ. 79. nu. 52. & ſeq. lib. 3. dicens hoc ẽt habere
14 locũ in † mercatore qui per decenniũ morã traxerit in aliquo loco, vt ẽt mercator dicatur ꝯxiſſe domicilium. alleg. Arc. ꝯſ. 135. col. 2. Bero. ꝯſ. 60. nu. 23. lib. 2. Ceph. ꝯſ. 246. nu. 25. li. 2. Fel. in c. dilectus. col. 7. ver. tertius caſus. de reſcr.

Nec dixi hæc fruſtra quia obijciebatur in proceſſu iſta non habere locum in caſu noſtro, cum tractaretur de bonis cuiuſdã Nicolę, ſed q̃ alper quadraginta annos & vltra inhabitauerãt Peruſij cũ tota familia, nulla cadebat rõnabilis dubitatio.

Conſequenter ſententiaui ad fauorẽ mulierũ non intelligi debere excluſas, niſi à bonis exiſtentibus in territorio Peruſino. fundamẽta huius opinionis recenſet Gozad. d. conſ 49. vbi ẽt reſpondet obiectis. hoc enim cõmodum ex allegatione
15 † modernorum paratur, ut ꝙ pleriq; alij Doct. ab eiſdem relati ſimul & ſemel in mediũ deducunt, & quę ipſi laboribus maximis & præſtanti ingenio ex omnimoda lectione diligentiſſimaq; obſeruatione collegerunt & compoſuerunt, quis vno intuitu eis oĩb. perfruatur Zanch. in l. hæredes mei. §. cum ita. nu. 3. ff. ad Trebell. Ludouic. Zunt. in reſpon. pro uxo. nu. 858. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus ſi quis fuerit effectus in carceribus poſt commiſſum delictum, non poteſt puniri in perſonam, ſed in bonis, & eſt communis opinio, quę tamen ita ſimpliciter intellecta damnatur ab Authore, & affertur noua declaratio, vt infra nu. 12.*
2 *Afflicto non debet dari afflictio.*
3 *Furoris tempore commiſſum delictum eſt impunibile, & perinde habetur, ac ſi caſu aliquo ſine facto perſona non accidiſſet.*
4 *Furioſi damnum æquiparatur damno à quadrupede factum.*
5 *Furioſi delinquentes non peccant, nec ẽt quoad Deum.*
6 *Furioſus equiparatur mortuo, & ſicut mortuus non poteſt puniri, ita nec furioſus.*
7 *Cadauera aliquando ſuſpenduntur, & dilaniantur in atrociſſimis delictis, arbitrio tamen iudicis.*
8 *Iura transgredi aliquando licet ob delictorũ atrocitatẽ.*
9 *Animal irrationabile habens acceſſum ad mulierem debet comburi vnà cum muliere.*
10 *Delicti iuxta qualitatem quis debitas luit pœnas.*
11 *Homicida doloſus quis duobus caſibus punitur, vt debitas luat pęnas, & vt pęna illius ſit exẽplũ aliorum.*
12 *Authoris noua opinio contra commu. ꝙ ſi furioſus parum ante delictum fuiſſet confeſſus eius peccata poſſit vltimo ſupplicio affici.*
13 *Peccatum mortale committens in ſana mente, ſi efficiatur furioſus, & moriatur in illo peccato mortali, damnatur apud Deum.*
14 *Iudices debent eſſe cauti, ne deludantur à carceratis, qui aliquando ſe fingunt furioſos, ad protelandam executionem iuſtitiæ, & recenſetur id eueniſſe Authori in arce Spoletana, dum eſſet commiſſarius Summi Pontifi. Pij Quinti.*
15 *Blaſius Buſſettus almæ vrbis Senator, in rebus criminalibus expertus.*

ARGVMENTVM.

¶Furioſus ſi quiſpiam efficiatur poſt commiſſum delictum, non poteſt puniri, ſed debet ſuperſederi in executione, donec conualuerit ſecundùm commu. opinionem.

¶Author tamen veris & nouis rationibus defenſat opinionem cõtra comm. videlicet furioſum poſſe puniri, quando parum ante furorem confeſſus fuerit eius peccata ob periculum animæ.

FVIT dubitatum an deberet ſuperſederi in executione ſñiæ capitalis cuiuſdam homicidę carcerati, † qui poſt
1 carcerationem fuerat effectus furioſus. Hanc quęſtionem ponit in terminis Bal. in l. furioſum. in fi. quẽ ibi ſequit Iaſ. nu. 8. C. q̃ teſta. face. poſ. dicentes nõ poſſe puniri in perſonã, ſed in bonis, & ibi Iaſ. teſtatur de cõmidẽ voluit Iaſ. in l. ex facto nu. 10. ff. de vul. & pu. & ibi Rip. nu. p. 73. & in l. fi nu. 229. de reuoc. dona. Viui. in lib. com. opi. in verſ. furioſus occidens. Marſil. in l. 1. nu. 58. ff. de quęſ. Didac. Couartu. in clem. ſi furioſus. nu. 2. Cagnol. & apoſtil. ad Dec. in l. in negocijs. nu. 3. ff de reg. iur. Per. Duen. reg. 259. in 3. amplia. verſ. & circa hanc ampliationẽ. Iul. C. a. in pract. criminal. §. fi. q. 60. verſ. itẽ quęro nunquid in delictis.

liċtis & ea eſt ratio fundamentalis Doctorum,qa
2 † afflicto non debet dari afflictio, vulgata l.diuus
ff.de offi.præſi. Tiraquell.in tract. de pœna mo-
derand.cauſa. 3. Menoch.in tract.de arbit.iud.li.
2.cent.4.caſu 325. nu. 12. quæ tamen lex in caſu
propoſito non probat intentionem Docto.in ea
lege tantum probatur non eſſe quempiam pu-
niendum de delicto tempore furoris commiſſo,
de quo ad præſens non quæritur, ſed tantum de
puniendum ille qui ante furorem delictum com
3 miſerat:non enim dubitatur † delictum tempo-
re furoris commiſſum eſſe impunibile, & perin-
de haberi,ac ſi caſu aliquo ſine facto perſonæ ac-
4 cidiſſet.l. vltima.in fi.ff de admi.tut.& † damnũ
à furioſo factum exiſtimatur damnum à quadru
pede factum.l.ſed ſi quacunq; iniuria §.1.ff.ad le.
5 gem Aquiliam.qui quidem furioſi † ex ſententia
Theologorum,nec quo ad Deum peccant delin-
quendo. Tiraq.in tract.de pœ.moderan. cauſ. 2.
nu.3.nec irregularitatẽ incurrunt Menoch. poſt
alios d.caſu.325.nu.6.

Propterea licèt opinio Bald.,& ſequacium ſit
comm. quòd videlicet ſuperueniente furore ſit
ſuperſedendum in executione,nihilominus non
defuerunt quamplurimi qui contrariam opinio
nem defenſarunt, ut refert Pet. Duen.d.reg.259.
verſi.ſed licèt hęc opinio ſit comm.quam etiam
opinionem tenuit Iaſ.ſibi contrarius in l.ſi ſeruũ.
ff.ſi ex noxa.cauſ. aga. Io. Montolinus in prom-
ptuario iuris,in ver.furor. Igueus in l.30.§.igno-
ſcatur.nu.79.ff.ad Sillan.& Pet.Duen.vbi ſupra,
poſt alios reſpondet obiectis, & præſertim quòd
6 † fatuus æquiparetur mortuo, qui mortuus non
poteſt corporaliter puniri, quia debet intelligi
de eo qui naturaliter eſt mortuus.

Vlterius ratio illa non ſemper eſſet vera,quia
etiam pro quibuſdam delictis atrocibus mortuo
7 rum cadauera † ſuſpenduntur,ſiue dilaniantur,arbi
trio tamen iudicis, vt poſt alios docet Menoc.in
tract.de arbit.iudi.li.2.cent.3.caſu.284.nu.15.

Et ideo Pe.Duen.poſt alios in d.reg.159.in ver.
quam ampliationẽ. dicit opinionẽ Bal. & cõm.
non habere locũ in delictis atrociſſimis,ob quo-
8 rum † delictorum atrocitatem eſt licitum iura
tranſgredi.Inno.in c.1.extra de conſti. Marſil.in
l.vnius.§ cogniturum.nu.7.ff.de quęſtio.Iaſ.in l.
cum ſeruus.ff.de condict.cau dat.cauſ.non ſicut.
9 & eſt tex.in c.mulier.14.q.1.vbi ſi † animal irra-
tionale habet acceſſum ad mulierẽ, tale animal
cum muliere comburi debet,ſi ergo animal pro
pter atrocitatem criminis punitur,multo magis
furioſus,cùm ſit homo.

Ego etiam concurro cum opinione cõtra Bal.
& commu.non ex rationibus Docto. ſed ex no-
ua conſideratione quæ euitari non poteſt, adhi-
bito tamen quodam temperamento.

Dico igitur conſiderando rationem finalem
10 legis † quæ fuit, vt ex qualitate delictorum quis
debitas patiatur pœnas. l.ſi quenquam.in fin.C.
de epiſcop. & cler. cum concord. adductis ibi à
glo.in ver. par facinus.

Quod duabus potiſſimum cauſis, & rationi-
11 bus † homicida doloſus, puta capite obtrun-
catur, prima vt debitam luat pœnam ſui delicti,
vt ſupra dictum fuit, ſecunda ut pœna illius tran
ſeat in exemplum aliorũ, iuxta Horatij dictum.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.ſi punia
tur furioſus,adimpletur mens iuris conſultorũ,
quòd videlicet ille delinquens debitas luat pœ-
nas, & quòd pœna illius ſit exemplum aliorum.
propterea re vera non video cur furioſus com-
pleto proceſſu ante furorem, & datis debitis de-
fenſionibus,ſi ſuperueniat furor,non poſſit capi
taliter puniri, quemadmodum poteſt puniri in
bonis,vt fatentur omnes Docto.& quemadmo-
dum poteſt vltimo ſupplicio affici,multo magis
poterit torqueri ad pœnam (& nõ ad eruendam
veritatem) & fuſtigari.

Hæc tamen ſanè intelligenda eſſe putarem
apud nos,qui fidem Chriſti noſtri & mundi Sal
12 uatoris ſectamur,† dummodo parum ante furo
rem iſte confeſſus fuiſſet eius peccata Sacerdoti,
ne anima ipſius damnaretur,moueor authorita-
te Bar.in l.nunquam.la ſeconda.§.ſi vi aut clam.
ff.de vſucap. & Iaſ.in l.patre furioſo.nu.40. ff.de
his qui ſunt ſui vel alie.iur.qui quidem Doct.ex
intentione Theologorum decidunt quæſtionẽ,
13 quòd ſi quis, † dum eſſet ſanæ mentis,commiſit
peccatum mortale,& poſtea efficiatur furioſus,
& moriatur in furore, quòd damnabitur apud
Deum.ne ergo animæ iſtorum periclitẽtur, qua
tenus iſte non fuiſſet confeſſus eius peccata pa-
rum ante furorem.ſuaderem eſſe ſuperſedẽdum
in executione ſententiæ:ſi autem parum ante fu-
rorem fuiſſet confeſſus eius peccata:ego ſum opi
nionis quòd non obſtante furore poſſit furioſus
vltimo ſupplicio affici, cùm deſeruiatur duobus
principalibus requiſitis, videlicet ꝙ delinquens
debitas luat pœnas, quòdq; eius pœna tranſeat
in exemplum multorum, & ut ſupra votaui co-
ram Reuerendiſſimo D.Gubernatore, licèt ali-
qui alij contradicerent. prouideant ergo iudices
in faciendo ſæpe confiteri carceratos.

14 Iudices † tamen cauti eſſe debent ne deludant
à delinquentibus,qui aliqñ ſe fingunt furioſos ad
hoc,ut dilatetur executio iuſtitiæ,& id mihi eue
nit annis ꝓximè elapſis, dum eſſem cõmiſſarius
Summi Pont.Pij V.feli.recordatio.in Arce Spo-
letana, vbi quidã paſquales de caſtro Valli finge
bat ſe ſtultum ex quo verebatur ne eum ſuſpẽdi
facerẽ,prout feciſſem mane ſequenti,interim mi
tigatus fuit rigor iuſtitiæ, & ꝯſulto Summo Pon
tifice,ipſum paſqualem cum quamplurimi alijs
condemnaui per nonnullos annos ad triremes,
& licèt à mea ſñia appellauerint,fuit tñ mea ſñia
confirmata in alma Vrbe per Magnificum & Il-
15 luſtrem D.† Blaſium Buſſettum Senatorem, vi-
rum profectò in rebus præſertim criminalibus
nulli alij poſtponendum. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Funeraria actio non competit ad repetendum expenſas factas in funere, niſi fiat proteſtatio, declara vt infra.*

2 *Funeris ſumptus faciens non animo donandi poteſt eos repetere.*

3. *Funerales expenſas facere nõ tenetur maritus, niſi ſuperlucretur dotem, declara vt infra nu. 4.*

4 *Funerales expenſas omnes tenet̃ facere maritus, quando nullam habuit dotem.*

5 *Petri Duen. opinio dicentis requiri ſemper proteſtationem, reiicitur.*

6 *§. ſed interdum. l. at ſi quis. ff. de relig. & ſumpt. fune. declaratio & explanatio.*

7 *Defuncti negociorum geſtor impendens, ſumptibus defuncti impendiſſe dicetur, quod tu exende etiam ad coniunctum, quando impenſa ſunt modicæ, vt infra. nume. 8.*

9 *Oportebit, verbum, hic exponitur pro oportunum erit.*

10 *Proteſtatio eſt bene quod fiat ab eo qui expẽdit pro funere ad tollendas difficultates.*

11 *Mater impendens pro filio alimentando, an cenſeantur id feciſſe animo donandi, recurritur ad coniecturas, an mater ſit diues vel pauper, & an impenſæ ſint magnæ vel paruæ, eadem ratio militat in fratre, & patruo, vt infra nu. 12. & 13.*

14 *Alimenta quando dicantur parua vel magna, attenditur qualitas perſonarum, & remittitur arbitrio iudicis*

15 *Funeris impenſa debet eſſe condecens, & debet fieri ſecundùm qualitatem, & diuitias defuncti.*

16 *Funeris impenſa & pompa maior debet eſſe in nobili quàm in ignobili.*

17 *Funeris impenſa ſi fuerit tam modica, quæ potius cedat in contumeliam mortui, quàm in honorem non poteſt repeti.*

18 *Funeris impenſa eſt maior in hyeme, quàm in æſtate.*

19 *Exequiæ pompaticæ plus ſunt ſolatia viuorum, quàm ſuffragia mortuorum.*

20 *Funerales impenſas tenetur facere hæres, non autem vſufructuarius.*

21 *Funerales inpenſas tenentur facere hæredes clerici, dummodo tamen ſuccedant in bonis clerici ex diſpoſitione ſua, ſiue ab inteſtato, ſecus ex fideicommiſſo.*

22 *Creditores ob impenſam funerariam præferuntur anterioribus creditoribus, etiam priuilegiatis.*

23 *Mortuos ſepeliri non minus expedit reipublicæ, quàm viuentes conſeruari.*

24 *Creditores non poſſunt impedire ſepeliri cadauer mortui debitoris, & eſt comm. opi. contra Ang. & Segur.*

25 *Sepulturæ materia, vbi tractetur, remiſſiuè.*

26 *Annibalis egregium factum, circa ſepulturam Pauli Aemilij.*

27 *Corpora defunctorum non remanere inſepulta, intereſt rei publicæ.*

ARGVMENTVM.

¶Funeris impenſæ, an & quando poſsint repeti, & an requiratur proteſtatio pro eis repetendis, præſertim quando ſunt factæ à cõiunctis, ſatis explicitè hic pertractatur.

¶Et multa in materia funeris & ſepulturæ hic accuratè recenſentur.

ANGELVS de Peruſia impendit nonnullos florenos ꝑ funere cuiuſdã mulieris eius coniunctæ, cùmq; eos repeteret ab hæredibus dictæ mulieris, recuſabant dicti hæredes reſtituere præfato Angelo dictos florenos:
1 putabant enim dicti † hæredes non competere ipſi Angelo actionem funerariam ad repetendũ dictas expenſas, niſi cùm per eum fuerit facta proteſtatio. ad nota. per Roffred. in tract. de libell. in 3. part. in rub. de act. in fact. fun. ver. quia multoties. nu. 1. Spe. in tit. de ſepult. col. pen. ſub nu. 13. circa med. ver. item ꝙ fuit proteſtatus. cũ addit. in Andr. ibi. in ver. funerariam. Rebuff. in comment. ad conſtitu. regni. in tract. de ſenten. in præfar. in 7. requiſit. nu. 56. & ita videtur voluiſſe Pet. Duen. reg. 397. n. 7. per tex. in l. at ſi quis § ſed interdum. verſ. oportebit igitur cum §. ſeq. ff. de relig. & ſump. fune. & l. quod in vxorem. C. de neg. geſt.

Contrarium tamen voluit idem Petr. Duen. d. reg. 397. nu. 3. vbi dicit, quando non apparet,
2 an aliquis fecerit † ſumptus animo donandi, poteſt dictos ſumptus repetere. l. at ſi quis. §. interdum. ff. de relig. & ſumpt. fune. in dubio autẽ non præſumitur animus donandi arg. l. cum de indebito. ff. de prob. niſi aliud ſuaderent perſona & cã l. quod in vxorem. C. de neg. ge. & ponit inferius dictus Pet. Duen. in d. reg. in 8. priuil. vbi dicit, ꝙ
3 † maritus non tenetur expenſas funerales facere pro vxore, niſi ſuperlucretur dotem, vel ſaltem pro ea parte dotis, q̃ ſuperlucratur. l. cum. & l. ſed ſi nondum. ff. de relig. & ſump. funer. & de lucro portionis dotis, eſt tex. in l. Celſus. cum l. ſeq. ff. de relig. & ſump. fun. dicit tñ Duen. ꝙ ſi mulier nihil
4 habeat, † maritus tenetur ad omnes expenſas funerales, nec honeſtas coniugalis ſufferre poteſt, vt alter eorum inſepultus iaceat, hæc tamen parum practicantur, cùm ſemper viri curent & faciant funeralia vxoribus ſuis ſumptibus, non habita conſideratione ad quantitatem dotis.

Et licet Pet. Duen. in dicto loco, nu. 7. dicat re-
5 quiri † proteſtationem etiam quando fiunt ſumptus pro funeralibus cõiunctorum d. l. at ſi quis. §. ſed interdum. verſi. oportebit igitur, & in expenſis pro vxore, alleg. tex. in d. l. ꝙ in vxorem,
6 nihilominus Petr. Duen. nimis † generaliter loquutus fuit, & eius error deprehendit ex gl. in d. §.

ſed

ſed interdum. nam dum in fine dicti §. dicitur,
oportebit igitur teſtari quemquã quo animo,
& ne poſtea patiatur quæſtionem, dicit ibi tex.
perpendendum erit quo animo ſumptus facti
7 ſint, puta ſi ſit † negotiorum geſtor defuncti im-
pendens ſumptibus defuncti impediſſe dicetur
ad nota. in l. Neſennius. ff. de nego. geſt. in l. ali-
8 menta. C. eod. tit. ſiue ſi ſit coniunctus † maxima
coniunctione ſanguinis, ſi impenſæ fuerunt ma
gnæ vel paruæ, ſi denique impendens eſſet diues
vel pauper, iuxta not. ſatis bene per Pet. Io. Anc.
quæſtio famil. 52. dubitatum eſt. par. 2. & ver-
9 bum † illud, oportebit in d. §. ſed interdum. vt ibi
áduertit glo. non importat neceſſitatem, ſed ibi
exponitur, oportebit, hoc eſt, oportunum erit,
id eſt expediens, & bene erit, vt ad tollendas dif-
10 ficultates † fiat proteſtatio, aliàs ſequeretur ab-
ſurdum, quòd ſemper eſſet neceſſaria proteſta-
tio, etiam quando impendens adminiſtraret bo
na defuncti, quod negat tex. in d. §. ſed interdum
ver. vtrum negocium. licèt, vt dixi, ad cautelam
ſemper eſſet bonum proteſtari.

Iudex igitur animaduertet an iſte impendens
adminiſtraret negocia defuncti, vel eſſet impen
dens diues & coniunctus maxima coniunctio-
ne ſanguinis, ad no. poſt alios per Pet. Io. Anc. in
d. qõ. 52. par. 1. vbi nu. 7. poſt Saly. in l. alimenta.
nu. 2. C. de neg. geſt. & Alex. conſi. 110. lib. 7. di-
cit, quando dubitatur, an mater fecerit impen-
ſas materna pietate, recurritur ad coniecturas,
11 † an mater ſit diues, vel pauper, vt ſcilicet mater
pauper non cenſeatur voluiſſe donare filio diui-
ri, & è contra, mater diues cenſeatur voluiſſe do
nare filio pauperi, ſed quando vterque eſſet vel
pauper, vel diues, habeatur conſideratio impen-
ſarum, quæ ſi fuerint magnæ non eſt veriſimile
quòd voluerit donare, & ideo poterit repetere,
ſi verò fuerint modicæ, tunc cenſetur præſtitæ
materna pietate, nec repeti poſſunt, allegat Cor.
in conſi. 199. nu. 4. lib. 3. Alex. in l. alimenta nu.
8. C. de nego. geſt. & idem quod dicimus in ma-
tre militat in alijs coniunctis habitis dictis diſtin
ctionibus, an impẽdens gerat negocia illius pro
quo impendit, an ſit diues vel pauper, & impen-
12 ſæ ſint modicæ vel magnæ, † in fratre, conſuluit
Crauet. conſi. 86. nume. 2. poſt Dec. conſi. 42. nu.
13 37. & in † patruo conſuluit Cuma. conſi. 7. quem
refert & ſequitur Pet. Io. Anch. vbi ſupra nu. 11.
& in patruo diuite alente nepotem pauperem
conſuluit Ancha. conſi. 436. Pet. Io. Anc. d. q. fa-
14 mil. 52. nume. 16. par. 1. & † alimenta quando di-
cantur parua vel magna, attenditur qualitas per
ſonarum, & cum hoc non poſſit præciſè deter-
minari, remittitur arbitrio iudicis, Albe. in l. in
bonæ fidei. §. fina. C. de reb. cred. Abb. & alij in c.
de appellationibus. extra de appella. & in c. cum
omnes nu. 9. extra de conſti. Benint. deciſi. 43.
in cauſa. nume. 2. Mennoch. non faciens mentio
nem prędictorum in tract. de arbi. iudi. caſu 159.
nu. 5. lib. 2. cent. 2.

Cùm igitur iſte Angelus qui ita impẽdit pro
funere eſſet pauper, & impenſa eſſet condecẽs &
honeſta, & iſti conuenti eſſent hæredes defunctę
mulieris, iudicaui ad fauorem dicti Angeli, ma-
nu Ser Simoneti Euſebij, Not. Curialis.

15 Dixi, ꝙ † impenſa erat condecẽs, quia impen-
ſa funeris debet fieri ſecundùm qualitatem, di-
uitias, & dignitatem defuncti. l. cũ quis. §. ęquũ.
ff. de relig. & ſump. fun. Alci. reſp. 244. num. 6. &
dicit Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. 1. col. in
16 fi. ff. ad Trebel. quòd † maior pompa funeris de-
bet eſſe in nobili quàm in ignobili. condecens
17 ergo debet eſſe expenſa, quia ſi † quis faceret im-
penſam funeris tam modicam, quæ potius cedat
in contumeliam mortui, quàm honorem, non
poteſt impenſa repeti l. at ſi quis. §. iudex. vbi no.
ff. de relig. & ſump. fun. Pet. Duen. d. reg. 397. nu.
4. vbi poſt Rebuff. dicit eſſe notandum contra
auaros, dicit etiam Duen. in dicto loco, ꝙ plus
18 † expenditur in hyeme quàm in ęſtate, & de põ-
pa funebri Regum Francorum ponit Boer. in
trac. de aucto. magn. conſi. nume. 123. & ibi poſt
19 Alber. in dictio. ſuo, in ver. exequias. dicit, † exe-
quiæ pompaticæ plus ſunt ſolatia viuorũ, quàm
ſuffragia mortuorum. & eſt tex. in 13. q. 2. c. ani-
mæ defunctorum & in l. ſi cum fideicommiſſa
§. ne quis creditorum. ff. qui & à quib. & an va-
leat ſtatutum temperans huiuſmodi impenſas,
tradit Fely. in c. eccleſia Sanctæ Mariæ. col. 34. in
fi. extra de conſti.

Dixi in ſententia quòd erant hæredes ad diffe
20 rentiam vſufructuariorum, cùm † hæredes non
autem vſufructuarij ſoluant huiuſmodi funera-
les impenſas. l. impenſa. ff. de relig. & ſump. fun. l.
priuilegia. C. de priui. credi. Duen. vbi ſupra nu.
8. & vltra eum idem voluit Pic. in repet. l. Titia
cum teſtamento. §. Titia cùm nuberet. q. 88. de
leg. 2. Rolan. à Valle conſi. 8. nu. 12. lib. 2.

Et dicit Duen. in dicto loco. nu. 8. poſt Panor.
in diſpu. ſua, incip. Sempronius clericus. & Dec.
21 conſil. 157. quòd † conſanguinei qui ſuccedunt
clerico in bonis patrimonialibus, tenẽtur ad im-
penſas funeris, dummodo tamen ſuccedant in
bonis clerici ex diſpoſitione ſua, vel ab inteſta-
to, ſecus ſi ei ſuccederent ex fideicommiſſo. l. co-
hæredi. §. cùm filio. ff. de vulg. & pupilla. Bertran.
conſi. 309. nu. 2. lib. 1.

Si autem clericus nil habeat ſucceſſor in be-
neficio tenetur ad huiuſmodi impenſas, vt per
Dec. vbi ſupra.

Nec poſſunt ſe iuuari iſti hæredes dicentes mo
leſtari ab alijs anterioribus creditoribus, & bona
defuncti non ſufficere, quia iſta actio funeraria
vltra multa priuilegia quæ congerit Duen. in d.
22 reg. 397. inter alia † eſt priuilegiata, quia ſimiles
perſonæ præferuntur omnibus alijs etiam ante-
rioribus creditoribus. l. impenſa. ff. de religio. &
ſumpt. fun. etiam priuilegiatis, puta anteriori-
bus & occaſione dotis, & alijs habentib. expreſ-
ſam hypothecam. glo. in d. l. impenſa. Docto. in

l. 1.

l.1.ff.ſol.mat.Neguſan.in trac.de pig. in 2.mēb.
5.par.princ.col.132.nu.28.& hoc propter vtili-
tatem publicam.l.2.ff.de priuil.credi.l.ſunt per-
ſonæ.& l.nec corpora.ff.de relig. & ſump. fune.
23 †expedit enim reip. non minus mortuos huma-
ri,quàm viuentes conſeruari Bal. in l. fi. colum.
2.C.de neg.geſt.ex quibus apparet perperam lo-
quutum fuiſſe Angelum in Auth.vt defunc. ſeu
fun.eorum a credit. non iniurientur. in princip.
nu. 1. verſi. nota hic caſum quem ſequutus fuit
Segur.in l.ſi ex legati cauſa nume.73. ff.de verb.
obliga.vbi voluit quòd quando debitor eſt obli
24 gatus vigore inſtrumenti guarentigiati: †poteſt
impediri à creditoribus ne cadauer dicti debito-
ris ſepeliatur,quia contra eum eſt *communis* opi-
nio,vt ex dinumeratione & authoritate Docto
rum videri poteſt:contrariū enim voluit Felyn.
in c.ſicut Iudæi.colum.2.verſic.item nota extra
de Iudæ.Duen.d.reg.397.in 1.limita.Boer.deciſi.
287.Rip.in tracta.de peſt.de rem præſer. contr.
peſt.nume.101.Zuar.in l.poſt rem iudicatam.in
5.extenſ.ff.de re iudi.Guliel.Benedi.in c.Raynu
tius. in ver. mortuo itaque teſtatore. el primo.
nume.56.de teſtamen. Marſil. ſing. 199. Gram-
mat.deciſi.82.Couarr.lib.2.var.reſol. cap. 1. nu.
10.Mennoch.in tract.de arbit.iudi.lib. 2. cent.4.
25 caſu 387.nume.20. †vbi multa notabilia profe-
ctò circa materiam ſepulchri & ſepulturæ con-
geſſit,& ante eum Didac. Couarr. in ſupra cita-
to loco, qui profectò mirabilia ferè quędam ad
hanc materiam facientia,etiam ex ſacra pagina
recenſet, quæ cùm videri poſſint, ne ſim purus
relator,conſultò omitto, non omittendo tamē
quòd poſt Didac. vbi ſupra dixit Mennoch. in
26 d.caſu 387.nu.4.lib.2.cent.4. † Annibalem Ro-
manorum inimicum Paulum Aemilium apud
cannas trucidatum honorificè ſepeliri curaſſe,
27 †intereſt etiam reip.ne corpora defunctorum in
ſepulta remaneant ob infectionem aeris, ex qua
poſtea cauſatur peſtis,vt doctiſſimè tradit Ripa
in ſupra citato loco, qui omnino eſt videndus,
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Audi,

Deciſio LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Fructus omnes pendentes ad eum qui redemit non habita ratione ad rationem temporis, ſecundùm opin. Bal. Alex.& Bero. qua tamen reprobatur, vt infra.*
2 *§.ſi fructibus.l.Iulianus.ff.de act.empt.intellectus.*
3 *Fructus pendentes dicuntur pars fundi.*
4 *L.2.C.de pact.inter emp.& vendi.intellectus,& infra nume.14.*
5 *Fructus percepti ante retrouenditionem, niſi data mora ſpectant ad venditorem, declara vt infra.*
6 *Fructus dotis debent deſeruire pro onerib. matrimonij.*
7 *Fructus pendentes debent diuidi pro rata temporis.*
8 *Priami Pectinarij patritij Alexandrini Doctoris celeberrimi, Firmi Gubernatores, & Authoris compatris laudes.*
9 *Qui habent facultatem redimendi, non curant deponere pecunias, donec non vident fructus pendentes & maturos.*
10 *Venditio fit ex voluntate, reſtitutio dotis ex neceßitate.*
11 *Venditio quando fit ex neceßitate, fit vt res vendita continuò ſit apud emptorem.*
12 *Emptor cum pacto de retrouendendo, non poteſt rem illam ante tranſactum tempus perpetuò vendere.*
13 *Venditio fundi pendentibus fructibus cenſetur vendita cariori precio, & infra nu.18.*
15 *Bald. Alex.& Beroi opin. reiecta.*
16 *Cuma. opin. humana aqua, & qua ſeruatur in practica tanquam communis.*
17 *Retrouenditio non fit pro eodem precio, niſi fuerit conuentum, ſed precium remittitur arbitrio iudicis, & attenditur preciū currens tempore retrouenditionis.*
18 *Fructuum rata quomodo debeat diuidi, hic exactiſſimè declaratur.*
19 *Emphyteota non cadit à iure ſuo, quando per biennium non ſoluit cenſum de rebus boſcatis de quibus ſingulo quinquennio ſolent fructus colligi, ſed requiritur ceſſatio per quinquennium.*

ARGVMENTVM.

¶ Fructus pendentes in fundo vendito cum pacto de retrouendendo, debent diuidi pro rata temporis inter emptorem & venditorem, ſecundùm veram & communem opinionem.

DOMINVS Petrus Philippus Mattiolus Iuriſcon. Peruſinus vendiderat fundum cum pacto de retrouendēdo cuidam alij Peruſino durante adhuc tempore redimendi, tempore ferè meſſium. Idem D. Petrus volebat redimere dictum fundum, & ſuperlucrari fructus pro rata temporis, quos fructus recuſabat velle dare præfatus emptor.

In hac quæſtione duæ fuerunt principales Do
ctorum opiniones, prima fuit, quòd omnes
1 †fructus ſpectent ad eum qui redemit non habi
ta ratione ad ratam temporis, & hanc opinionē
(reprobato Cumano) tenuit Alex. in l. qui Ro-
mæ.in princ.ff de verbo.obliga.Bald.conſi. 383.
lib. 4. Auguſt. Bero. quæſt. famil. 98. nume. 4.
Caſſan.in conſue.Burdegallen.in rub.5.§.1.nu.
25.Aegi.Thomat.in trac.de collect.in §.venden
tes ſub pacto.nu.1.& ſeq.char. 576. vbi latè hoc
diſputat.

Mouentur in primis per tex.in l.Iulianus. §. ſi
2 fructibus. ff. de actio. emp. † vbi ſi fructibus iam
maturis ager diſtractus ſit, fructus inter empto-

rem

rem & venditorem non debent diuidi pro rata temporis.

Secundò, p tex. in l. fi. §. fructus. ff. quæ in fraudem credi. & in l. fructus pendentes. ff. de rei vendica.
3 quibus iuribus cauetur † fructus pendentes eſſe partem fundi: ſi ergo pars fundi ſunt, nimirum ſi cedunt emptori fundi, & diuidi non debent pro rata temporis.

4 Tertiò, per tex. † in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. vbi deciditur fructus perceptos facta oblatione reſtitui.

Quartò, per glo. in c. illa vox extra de pig. in ver. fructus. & in c. conqueſtus. extra de vſur. vbi
5 emens cum pacto redimendi lucratur † fructus perceptos ante retrouenditionem, niſi data mora, quia tunc ſpectant ad venditorem, ſed ſi vera eſſet opinio Cumani, quòd deberet attendi diſpoſitio. l. diuortio. ff. ſolu. matrim. non eſſet verum quòd emptor lucraretur fructus ante retrouenditionem aut moram, immo diuiderentur pro rata temporis, nam eſt ratio diuerſitatis. d. l.
6 diuortio. à caſu noſtro, quia in caſu d. l. † fructus, debent eſſe mariti pro oneribus matrimonij ſupportandis. l. vbi adhuc. de iur. dot. ideo ſunt pro rata temporis diuidendi, ſecus eſt in caſu noſtro, quia ſpectant ad emptorem iure dominij. l. Herennius. ff. de vſur.

Quintò, per deciſi. Guid. Pap. 271. dum voluit redimentem ante tempus conſtitutum ſolutioni, debere ſoluere cenſum integrum illius anni.

Altera fuit opinio ſuperiori contraria, quòd
7 immo diuiſio † fructuum fiat pro rata temporis, & hanc opinionem tenuerunt Cuma. in l. qui Romæ. in princ. ff. de verbo. obliga. quem ibi ſecutus fuit Soc. nume. 20. & Iaſ. nume. 37. idem Cuma. in l. 1. ff. de iure fiſc. Tiraquel. in tracta. de retract. lib. 2. §. quintò. glo. 3. Cagnol. in l. 2. nu. 45. C. de pact. inter emp. & vendi. vbi Goz. ad. nu. 130. & ibidem quæſt. 16. numc. 158. Didac. Couarr. qui dicit hanc opinionem in praxi humaniorem, æquiorem, & conducibiliorem lib. 1. ca. 15. nume. 7. vari. reſol. Rolan. à Valle, qui de magis *communem* teſtatur conſi. 27. viſo. nume. 6. lib. 2. Caualcan. qui pariter de magis commu. teſtatur in trac. de vſufr. mul. relic. nu. 244. ſecundùm quam opinionem pluries vidiſſe iudicare, refert Pet. Io. Anch. quæſtio. famil. 13. nume. 11. par. 1. & ego etiam ſecundùm hanc opinionem annis proximè elapſis iudicaui in Illuſtri Ciuitate Firmana, dum ibi eſſem Locumtenens ſub Pio Quinto Pont. Max. Magnifici & Excellentis. Do-
8 mini & compatris mei dulciſſimi Domini † Priami Pectinarii patritij Alexandrini, dictæ ciuitatis & ſtatus Firmani Gubernatoris meritiſſimi, & Doctoris celeberrimi, omniumque virtutum maximopere præditi, cui profecto multum debeo, & continuò eius virtutes, & beneficia in me collata in mentem habeo, & quemadmodum eius amore denominaui Priamum vnum ex filijs meis, nunc ætatis annorum octo, vt continuò eius memoria in domo mea perennis eſſet, ita ſemper rogabo Deum immortalem, vt ipſum extollat, manuteneat, foueat, cùm non me talem cognoſcam, vt beneficijs ab ipſo in me collatis ſatisfacere valeam, ſed ad caſum noſtrũ reuertamur.

Dico igitur quòd ratio iſtorum eſt potiſſima,
9 vrgens, & æqua, nam ille † qui habet facultatem redimendi, ſecundùm eos, non curat deponere pecunias, donec non videat fructus pendentes maturos, & ſic doloſe eodem anno pecunia & fructibus vteretur, quod tenderet in maximum præiudicium emptoris, qui ex eadem pecunia vel aliam rem fructiferam vel aliquod aliud lucrum percipere potuiſſet.

Secundò, per doctri. Bar. in l. diuortio. §. contrario. ff. ſolu. matri. vbi dicit, aliud in dote, aliud
10 in venditione, quia † venditio fit ex voluntate, reſtitutio dotis ex neceſſitate, ergo à contrario ſenſu Barto. ſenſit, quòd ſi venditio fiat ex neceſſitate, idem ſeruandum eſt quod in dote in caſu reſtitutionis dotis ſit diuiſio pro rata temporis, ſic debet fieri in caſu noſtro, cùm ex neceſſitate fiat retrouenditio durante termino ad redimendum.

Tertiò, per doctri. Rolan. à Valle. d. conſi. 27
11 nume. 19. lib. 2. vbi dicit, quòd quando † fit reuenditio ex neceſſitate, vt res continuò ſit apud redimentem, diuiſio fructuum fit pro rata temporis.

Nec obſtat d. l. Iulianus. §. ſi fructib. ff. de act. emp. quia ibi illud ex eo ſtatuitur, cùm ſtatim facta venditione & ſolutione precij, emptor conſequatur omnes fructus, & venditor perpetuò vtatur pecunia, quæ ratio ceſſat in emptore cũ
12 pacto de retrouendendo, † qui non poteſt illam rem perpetuò vendere nec vti precio, donec ſibi ſolutæ vel oblatæ fuerint pecuniæ, præterea ille
13 qui † vendit fundum pendentibus fructibus, præſumitur quòd vẽdiderit cariori pretio. l. ſi quod ex Pamphilia. de leg. 2. nimirum ſi habet omnes fructus indiſtinctè Iaſ. in d. l. diuortio. §. econtrario. in ver. in ead. glo. Rolan. à Valle d. conſil. 27. nume. 20. lib. 2.

14 Minus obſtat † l. 2. C. de pact. inter emp. & ven. quia reſpon. ex intentione Cagnol. Tiraquel. Didac. & Rolan. vbi ſupra, quòd lex illa non dicit, omnes fructus eſſe reſtituendos poſt precij oblationem, ſed quòd debet haberi ratio fructuum qui ex fundo poſt oblationem precij ad aduerſarium peruenerint, quæ quidem verba nil aliud innuunt, niſi vt diuidantur fructus pro rata temporis, præterea lex illa eſt intelligenda, quando oblatio illa fit congruo tempore in principio anni, non autem in fine, ne iniquitatem ſapere videatur.

Nec obſtat dicta Alex. & Bero. vbi ſupra, quia eſt diuerſus caſus illorum à caſu noſtro, cùm ipſi loquantur de fructibus perceptis, nos autem de penden-

pendentibus & percipiendis, de quibus eſt fien-
da diuiſio pro rata tēporis, cùm reuenditio iſta
fiat ex neceſſitate, quemadmodum fit ex neceſ-
ſitate in reſtitutione dotis, & dato quòd ipſi lo-
querentur in caſu noſtro, de ipſis non eſt curan-
15 dum, cùm eorum fundamentum † ſit falſum, ſa-
piat iniquitatem, & ſit contra communem opi-
nionem, cùm contra eos ſit magis communis
opinio, vt dixit Rolan. à Valle d. conſi. 27. nu. 17.
lib. 2. Caualcan. in d. tract. de vſufr. mul. relic. nu.
16 245. opinio autem † Cumani ſit in praxi huma-
nior, æquior, & conducibilior, vt dicebat Didac.
Couarr. lib. 1. variar. reſol. c. 15. nu. 7.

Quæ tamen opinio limitatur habere locum,
quando promiſſio de retrouendendo eſſet facta
pro eodem precio, aliàs ſecus eſſet dicendum,
17 † quia deberet fieri retrouenditio non pro eodē
precio, ſed pro precio currenti tempore fiendæ
retrouenditionis boni viri arbitrio declarando.
Soc. in d. l. qui Romæ. nu. 20. & ſeq. ff. de verbo.
obliga. & cum ipſa proprietate æſtimentur fru-
18 ctus † pendentes, nimirum ſi poſſeſſio carior ęſti
matur, & emptor fructus pendentes ſuperlucra-
tur, ita voluit Cagnol. in d. l. 2. nume 41. in 8. no.
C. de pact. inter emp. & vendi. Tiraquell. de re-
trac. conuent. §. 1. glo. 3. num. 2. ver. ſed quid ſi in
pacto. Cępol. de ſimula. contract. in 4. præſump.
nume. 39. verſic. de ſecundo noua læſionis. & no
uiſſimè Caualcan. in tract. de vſufr. mul. relict.
d. nume. 244. in fine. & Didac. Couarr. vbi ſupra
nume. 7. vbi limitat in alio caſu opin. Cuma. quę
ſecunda limitatio cùm ſit reprobata à Doc. eam
non refero.

19 Et † iſta rata fructuum debet diuidi infraſcri-
pto pacto, nam ſi ſunt poma, ex eo, quia ſingulo
anno ſolent fructus producere, annus erit duo-
decim menſium: ſi oliuæ & ſingulo biennio pro
ducant fructus, biennium loco vnius anni erit
computandum.

Si terra mageſatica erit, & quolibet anno cū
dimidio producat fructus, illi decē & octo men
ſes pro vno anno computabuntur.

Si ſylua cędua, & quolibet triennio, vel quin-
quennio producát fructus maturos, triennium,
aut quinquennium erit computandum pro
vno anno.

Facies igitur duodecim partes fructuum, &
habita ratione iſtius anni & temporis retrouen-
ditionis facies tot partes, quot menſibus tu poſ-
ſediſti, & redemptor eſt poſſeſſurus, nam ſi tu
renuiſti terram mageſaticam duodecim menſi-
bus, deinde ille redemit, ex quo ad finiendum an
num deficiunt ſex menſes deficiendo tres par-
tes. diuides in tres partes, & duas partes pro te re
tinebis loco illorum duodecim menſium, reſi-
duum reſtitues redemptori reſtitutis tibi expen-
ſis pro rata factis in colligendis & producendis
fructibus. Bald. in l. ædem. col. 2. C. locat. Iaſ. poſt
Alex. in l. diuortio. §. quod in anno. nu. 5. ff. ſolu.
matrimo. refert & ſequitur Caualcan. in d. tract.
de vſufr. mul. relict. nume. 245. & ideo rectè con-
ſultus reſpondit Rolan. à Valle in conſil. 87. nu.
20 29. lib. 1. vbi voluit non cecidiſſe à iure ſuo † em-
phyteotam propter cānonem non ſolutum in-
tra biennium de rebus & bonis boſcatis & ſylua
tis, cùm ſingulo quinquennio ſoleant fructus ex
illis colligi, adeo quod biennium intelligi de-
bet de decennio, cùm quodlibet quinquennium
habeatur pro vno anno, quod eſt admodum
notandum.

Reuertamur igitur domum, poſtquam com-
probauimus opinionem Cumani & ſequaciū,
fructus eſſe diuidendos pro rata temporis, adhi-
bita tamen ſupraſcripta limitatione, & facili de-
claratione per nos factá, quomodo iſta rata ſit
intelligenda, ſecundùm quam opi. Cuma. & alio
rum, tanquam veriorem & magis commu. ego
pronunciaui in contradictorio iudicio fructus
prædictos eſſe diuidendos pro rata temporis, ma
ximè cùm in inſtrumento eſſet facta promiſſio
retrouendendi pro eodemmet precio, ſub rogi-
tu Ser Octauiani Aurelij, Peruſini Not. Curial.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Antonius Maria Salulatus Epiſcopus, Cameræ Apo-ſtolicæ Clericus, & totius ſtatus eccleſiaſtici annonæ præfectus.*

2 *Affectus non punitur in leuioribus, niſi ſequatur effe-ctus, ſecus in grauioribus de iure communi, ex conſue-tudine tamen, etiam in grauioribus non punitur affe-ctus, niſi ſequatur effectus, & infra nume. 3. & numero 9.*

4 *Prohibitam rem quis non cenſetur facere.*

5 *Prohibendum eſt malum, & eligendum bonum.*

6 *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda.*

7 *Culpa vbi non eſt, ibi pœna eſſe non debet.*

8 *Statutum prohibens exportare frumentum, non com-prehendit minores.*

10 *Inuentus in loco proximo, niſi oſtendat ſe ire ad locum permiſſum, punitur.*

11 *Lupus dicitur qui exiuerit ſyluam, id eſt in actu exeū-di fuerit.*

12 *Reputatur in metallum perueniſſe etiam eum qui non eſt ad locum perductus.*

13 *Fiendum de proximo, habetur pro facto.*

14 *Perſonaliter apprehenſi magis videntur puniendi, præ-ſertim quando ſunt conuicti teſtibus.*

15 *Delinquens forenſis debet puniri, ſecundum bannimen-ta loci commiſſi delicti.*

16 *Statutum diſponens per verba, ſi quis extraxerit, de ſtricto iure non comprehendit tentantem extrahere, puniuntur tamen pœna extraordinaria, & infra nume. 17.*

18 *Fraudantes quærunt ſe tueri ſub prætextu, quòd de-ferant*

ferant granum ad molitudinum, dicunt etiam illud de-
ferre ad eorum domos de foris, & infra nu. 19.
20 *Frumentum extrahentes pro eorum vſu ſine licentia*
non puniantur de iure communi, ſecus tamen diſponi
tur in ſtatu eccleſiaſtico per bannimenta, & infra
num. 22.
23 *Officialunculi quidam per fas & nephas quærunt ſu-*
perlucrari.
24 *Buonſignori Finetti Romanæ Rotæ Auditoris Peru-*
ſiæ, & prouinciæ Vmbriæ Gubernatoris virtutes.

ARGVMENTVM.

¶ Fraudantes & extrahentes granũ, oleum, & alia victualia, quomodo & qualiter puniantur, hic abundè pertractatur, cùm quamplurimis practicabilibus diſtinctionibus hic artificioſè accommodatis.

QVIDAM de caſtro Coſtacciarij, comitatus Eugubij, ſtatus Illuſtriſſ. & Excellẽ. Ducis Vrbini, emerant in terra Saxiferrati quandam grani quantitatem, quam aſportare cœperant extra iuriſdictionem huius Gubernij, immo verſus Coſtacciarium, & ſic extra ſtatum eccleſiaſticum, qui quidem aſportantes fuerunt capti à meis ſubſtitutis annonæ in dicta terra Saxiferrati, ad cuius annonę officium ego fueram in tota iſta prouin
1 cia deputatus ab Illuſtriſſimo Domino † Antonio Maria Saluiato Epiſcopo, & Cameræ Apoſtolicæ clerico, & totius ſtatus eccleſiaſtici annonæ præfecto. Cùmque ego oſtendiſſem literas meorum ſubſtitutorum Reuerendiſſimo domino Buonſignoro Finetto huius prouinciæ Gubernatori generali, porrexiſſemque preces ſupradictorum fraudantium. S. D. Reuerẽdiſſima noluit dictas preces ſignare, ſed ad exemplum aliorum mandauit beſtias prædictis ſublatas, & triticum venundari, & ſubhaſtari in dicta terra Saxiferrati, preciumque conſignari in manibus depoſitarij Cameræ Apoſtolicæ, & ita executum fuit, quæ quidem reſolutio fuit iuſta & iuri conſona, vt ex infraſcriptis apparebit.

Pro habenda igitur vera reſolutione iſtius dubij eſt diſceptandum, an iſti potuerint pœna ordinaria, ſiue ſaltem extraordinaria puniri, vel in ammiſſionem rerum.

Videbatur enim dicendum iſtos non potuiſ-
2 ſe puniri aliqua pœna, † quia in iſtis leuibus non
punitur affectus, niſi ſequatur effectus, etiam de
iure communi. l. 1. ff. quod quiſque iur. & licèt
3 † de iure communi in alijs delictis grauioribus
puniretur affectus non ſecuto effectu, ex generali tamen conſuetudine totius Italiæ non punitur affectus, niſi ſequatur effectus Docto. in l. ſi is qui cum telo. C. de ſicar. & concordantes vſque ad hæc tempora atteſtantes de iſta generali conſuetudine, adducit Iul. Clar. in pract. crim. quæſt. 92. incip. quæro.
4 Secundò, quia † in dubio quis non cenſetur fa-
cere rem prohibitam. l. non intelligitur. §. ſi quis.
5 palam. ff. de iur. fiſc. & † prohibendum eſt malũ,
6 & eligendum bonum; & dubia † in meliorẽ par-
tem ſunt interpretãda. l. quotiens. ff. de reb. dub. c. 2. extra eodem.
7 Tertiò, quia † vbi nulla culpa eſt, ibi nulla pœna eſſe debet. l. cum rem. ff. de bon. damna. l. maximum vitium. C. de lib. præteri.
Quartò, quia inter iſtos fraudantes erat quidã
8 minor, & clarum eſt, quòd ſtante † ſtatuto ſiue
prohibitione extrahendi frumenta non comprehenduntur minores. Roma. ſing. 816. tu audiſti. nu. 4. & in conſi. 130. col. 2. Cremenſ. ſing. 30. quòd ſi minor. Franciſ. Viui. lib. comm. opin. in verſic. quòd ſtatutum non poſſit extrahi frumentum. nu. 14. in fi. & nouiſſimè Rolan. à Valle conſ. 57. viſis. nu. 6. lib. 2.

Pro contraria parte videbantur facere aliqua alia fundamenta, quòd videlicet reperti in itinere inciderint in pœnam.
9 Primò, quia † ille qui ambulat cum telo ad oc-
cidendum punitur æquè, ac ſi occidiſſet. l. ſi is qui
cum telo. C. de Sica. & niſi oſtendat ſe ire ad lo-
10 cum permiſſum, videtur † puniendus cùm inue-
niatur in actu præparatorio, argu. l. vnicæ. C. de
11 bon. poſſ. ex teſtam. milit. ſicut dicitur † de lupo
qui exiuerit ſyluam, id eſt in actu exeundi fuerit, iuxta no. in l. arboribus. ff. de vſufr.
12 Secundò, quia reputatur perueniſſe in † metal-
lum etiam eum qui nõ eſt ad locum perductus. l. in ſeruorum. §. 1. ff. de publicia.
13 Tertiò, quia † quod eſt de proximo faciẽdum,
habetur pro facto. l. ſi quis pro eo. §. ſi nummos. ff. de fideiuſſo. & eo magis videni puniendi, quia fuerunt perſonaliter apprehenſi tum vigore bãnimentorum, tum etiam de iure communi, ſat
14 † fuiſſet teſtibus fuiſſe conuictos ad tradita *com-*
mu. per Doct. in l. 1. ff. de acqui. poſ. & de comm. teſtatur Rip. in trac. de peſt. in tit. de remed. ad conſer. vbertat. nu. 104.
15 Neque etiam poſſunt ſe iuuari quòd ſint † fo-
renſes, & ſic quòd non ligentur bannis, quia ex quo deliquerunt in ditione eccleſiaſtica & ſubdita huic iuriſdictioni, debent enim puniri ſecundùm banna ſiue ſtatuta loci delicti, iuxta *commu.* opin. Alex. conſi. 3. verſic. & cum ſit. lib. 2. Pariſ. conſi. 159. nu. 6. lib. 4. & Ruy. conſi. 84. in fi. lib. 4. Duen. reg. 146. & ita ſeruari atteſtatur Iul. Cla. in pract. crim. §. fina. quæſtio. 85. verſic. tertius eſt caſus.
Negari non poteſt quin articulus ſit dubius,
16 quòdque de ſtricto iure, ſi † ſtatutum dictaret, ſi
quis extraxerit non comprehenderet tentantem extrahere. Bal. in l. 3. nume. 3. & 4. C. de ſer. fugi. Rip. in tract. de peſt. in titu. de remed. ad conſer.

vber.

vber.nu.71.75.&80.& nouiſſimè Menoch. in
trac.de arbi.iudi.lib.2.cent.4.c.360.nu.97.
Vera tamen & realis concluſio eſt,& quæ ſer-
17 uatur in practica, quòd huiuſmodi † inuenti in
itinere non puniuntur pœna ordinaria, ſed alia
mitiori pœna, puta in amiſſione rerum & hanc
opinionem tenuit antiquus Docto. Marti. de
Fan.in 2.conſi.inſerto.in 2. volum. conſi. crimi.
diberſorum, hanc etiam opin. ſecutus fuit Rip.
in d.tract.de peſt.poſt nume.75.verſi.ego vero.
Iul.Clar.in pract.crimi.in §.fina.mihi char. 205.
verſi.pone quòd ille qui exportat bladum. licèt
aliquis ipſorum non alleget dictum conſ. Mart.
impoſſibile enim eſſet ferè in flagranti crimi-
ne, & in confinibus proprijs aliquem reperire,
ex aduerſo rigoroſum eſſet punire pœna ordi-
naria illum qui adhuc confinia non attigerat,&
poterat pœnitere,propterea hęc omnia ſunt re
mittenda arbitrio prudentiſſimi iudicis,qui cō-
ſideratis circunſtantijs fraudantium loci reperti.
fraudis quantitatibus,quæ deferuntur,punire de
bet ea pœna extraordinaria, quam ſibi videbi-
tur. Non omitto multoties mihi eueniſſe in fa-
cto, quòd quidam fraudantes quærunt ſe tueri
18 ſub prætextu quòd † deferant granum ad molen
dinum non extra territorium,& re vera aliquan
do inueni quòd deferebant ad molendinum ani
mo molendi, & reportandi ad eorum domos,
aliquando verò portabant animo fraudādi,pro-
ptcrea circumſpectus iudex attendet qualitatē
loci & perſonarum,& tranſmittet birrnarios ad
videndam domum illius qui aſportabat granū
ad molendinum pro habenda informatione,an
domi haberet farinam,nec ne, ſi enim domi ha-
buiſſet farinam, neque indiguiſſet deferre gra-
num ad molendinum, maxima eſſet ſuſpicio
fraudis.
Animaduertat inſuper iudex, quòd aliquan-
19 do aliqui deferunt granum, & quando † in iti-
nere inueniuntur, dicunt illud aſportare de fo-
ras ad eorum domos ruſticales, iſto etiam caſu
poſſunt committi fraudes, quia quando in illis
domibus ruſticanis haberent granum ad ſuffi-
cientiam pro eorum familijs, maxima eſſet ſu-
ſpicio fraudis, & poſſent ſaltem extraordinariè
puniri,ſed quando reperirentur in itinere defer-
re granum, & iam pertranſiuiſſent eorum do-
mos ruſticanas, vtique etiam quod non attin-
giſſent confinia,putarem eſſe pœna extraordina
ria condemnandos, cùm aperta detegatur eo-
rum fraus.
20 Et licèt † extrahentes frumentum pro eorum
vſu non puniantur de iure communi, quemad-
modum minores non puniuntur, hoc non pro-
cedit in iſta prouincia, immo nec In tota ditio-
21 ne eccleſiaſtica, cùm † per bannimenta & alias
prouiſiones ſit prohibitum non poſſe deferri tri-
ticum abſque licentia etiam de loco ad locum,
nec quidem pro vſu ſuo, & maiores,14. annorū
non excuſantur in delictis virtute motu propr.
S.D.N. Pij IIII. eſt etiam videndus Menoch. in
trac.de arb.iud.c.360.nume. 17.lib.7.cent.4.vbi
22 poſt Rip.dicit, quòd quidam frumentum † ex-
portabat aduerſus formam ſtatuti, & dum eſſet
in via apprehenſus,faſſus eſt,quòd niſi fuiſſet im
peditus exportaſſet, hic conatus, punitur pœna
extraordinaria arbitrio iudicis.
Non inficior tamen eſſe quoſdam officialun-
23 culos † qui potius latrones poſſunt nuncupari,
cum intentio ipſorum non ſit exequi iuſtitiam,
ſed tantummodo per fas & nephas ſuperlucra-
ri excoriantes pauperculos, qui etſi ſciant non
erraſſe,non valentes tamen litigare, malunt ali-
quam pœnam ſoluere,quàm in diuerſis impen
ſis grauari,propterea aduertant,quia ea menſu-
ra metientur,qua alios metiti fuere, quæ omnia
24 ceſſant in caſu quæſtionis propoſitæ, † cùm Re-
uerendiſ. D. Buonſignorus Finettus huius pro-
uinciæ moderator ſit adeo alienus ab huiuſmodi
lucris, vt maxima cum admiratione omnium
apertè dignoſcatur ipſùm paruipendere pecu-
nias, intentioq; principalis ipſius ſit honor Dei,
& cultus iuſtitiæ, cuius ipſe eſt quammaximus
zelator, ita quòd in eo omnes virtutes reſidere
dignoſcantur.
Redeundo ad rem, dico ipſum optimè con-
dēnaſſe prędictos de caſtro Coſtacciarij ad amiſ-
ſionem grani, & beſtiarum ad aliorum exem-
plum, cùm ipſimet fraudantes confeſſi fuerint
ſe emiſſe dictum triticum animo deferendi ad di-
ctum caſtrum Coſtacciarij, & per dicta banni-
menta diſponatur quòd fraudantes amittant nō
ſolùm granum & alia genera bladorum, ſed
etiam animalia,manu Semproni Andreotij, de
terra Montis Fortini cauſarum crimi. huius pro
uinciæ Notarij. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud. & Commiſſarius annonæ.

Deciſio LXXXI.

SVMMARIVM.

1 *Ruſtici & idiotæ perſonæ poſſunt reſpondere poſitionibus præſente eorum aduocato, ſiue procuratore, qui poſſint eos inſtruere.*
2 *Ruſticus & mulier non æquiperantur, niſi in caſibus à iure expreſſis.*
3 *Mulier & ruſticus æquiperantur quo ad reſponſionem fiendam poſitionibus.*
4 *Mulieres ſunt fragiles & idiotæ perſonæ.*
5 *Poſitionum impertinentia tribus modis hic enarratis conderari poteſt.*
6 *Poſitionibus reſpondet mulier, abſque interuentu aduocati, ſiue procuratoris, quando mulier debet reſpondere poſitionibus concernentibus factum propriū ipſius mulieris, & mulier eſt ſagax.*
7 *Ruſticus reſpondet poſitionibus ſine præſentia aduocati ſiue procuratoris, quando eſt rerum ignarus, vt facilè falli poßit.*

8 *Mulier*

8 *Mulier & ruſticus reſpondent poſitionibus cum præſentia aduocati, ſiue procuratoris, quando poſitiones concernunt factum antiquum, vel ſunt admixtæ poſitiones iuris.*

ARGVMENTVM.

¶ Mulieres quando teneantur reſpondere poſitionibus à ſemetipſis, & quando cum præſentia aduocati, ſiue procuratoris, hic nouiter explanatur, parificanturque in hac materia, mulieres, ruſtici, & aliæ perſonæ idiotæ.

CAPITANEVS Horatius Vinciolus de Peruſia, vulgariter nuncupatus il capitan Mancinella, in cauſa quã habebat cum domina Proſerpina de Cauaceppis eius cognata, produxerat quaſdam poſitiones quibus petebat reſponderi per dictã dominam Proſerpinam per verbum, credit, vel non credit: è cõtra dicta domina Proſerpina offerebat ſe paratam reſpondere domi, iuxta l. ad egregias. ff. de iureiur. ſed inſtabat reſpondere cum præſentia procuratoris, vel aduocati, aut alterius ex ipſius coniunctis, cui petitioni contradicebat dictus capitaneus Horatius. Fuit dubitatum quid iuris. Iſte caſus licèt prima fronte videatur vulgaris, nihilominus Doctores potius ponunt exempla de ruſticis, quàm de mulieribus, dicentes, quòd licèt quis abſente procuratore & aduocato poſitionibus reſpondere teneatur ſecundùm Bar. in l. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. ff. de adulte. tamen hoc non habet locum in
1 † ruſtico, & idiota perſona, quia ei eſt cõceſſum reſpondere præſente aduocato, ſiue procuratore, qui poſſunt eos inſtruere. Hoſtien. in cap. dilecti extra de iudi. Spec. in titu. de poſitio. §. ſeptimò. verſic. ſed patronus. Bal. in l. 2. C. de iur. cal. Alexan. in l. 1. nume. 4. ff. de vulga. & pupil. cum apoſtill. ad eum in litera C. Marant. in tracta. iudic. in 6. par. verſic. quartus caſus. num. 16. & nouiſſimè Menoch. in tract. de arbi. iudi. caſu 194. nu. 79. cent. 2. lib. 2.

Idem tamen videbatur iudicandum de mu-
2 liere, nam etſi mulier † & ruſticus non æquiparentur, niſi in caſibus à iure expreſſis l. fina. C. de iur. & fact. igno. tradit Iaſ. in l. 1. §. edenda. nume. 4. ff. de eden. negari tamen non poteſt, quin maxima æquitas ſuadeat in reſponſione fienda poſitionibus debere æquiperari mulierem cum ru-
3 ſticis, vt videlicet † mulier poſſit reſpondere poſitionibus cum præſentia aduocati ſiue procuratoris, & ſemper fui iſtius opinionis quòd Doctores dum admittunt ruſticum, & idiotas perſonas poſſe reſpondere cum præſentia aduocati ſiue procuratoris, voluiſſe comprehendere etiam
4 † mulieres cùm ſint fragiles & idiotæ perſonæ.

Hoc tamen non eſt ſimpliciter concedendũ, ſed relinquendum arbitrio iudicis qui perſpicere debet, an poſitiones ſint impertinentes, quia
5 omnino eas reijcere debet, quæ † impertinentia poteſt conſiderari tribus modis, natura, vt puta digito cœlum tangere, de iure vt habere vno & eodem tempore duas vxores, de facto, vt dare montem aureum. l. confeſſionibus. cum l. ſequen. ff. de interrog. actio. Practi. Papien. in forma excipien. contra poſit. in verſic. impoſſibilis. vbi dicit, quòd iſtis poſitionibus non eſt reſpondendum.

Aut poſitiones concernunt factum propriũ,
6 & de recenti ipſius mulieris † reſpondere debentis, & mulier eſt ſagax, & tunc quia in facto proprio non cadit ignorantia præſertim in facto de recenti iuribus vulgaribus, & tunc iudex poteſt arbitrari quòd mulier reſpondeat abſque interuentu aduocati, ſiue procuratoris. ad quod tenendum multum conferunt tradita per Menoch. in d. tracta. de arbi. iudic. caſu 194. nume. 77. lib. 2. cent. 2. licèt de muliere nullum verbũ
7 faciat, dicit enim de † ruſtico tum debere reſpondere cum præſentia aduocati, ſiue procuratoris, quando eſt omnino rerum ignarus, vt facilè falli poſſit.

8 Aut † poſitiones ſunt inuolutæ & concernentes factum antiquum, vel ſunt admixtæ poſitiones iuris, & iſto etiam caſu poteſt reſpondere cum præſentia procuratoris, ſiue aduocati. arg. not. per Barto. in l. ornamentorum. ff. de aur. & argen. lega. & tradit Pract. Papien. in d. titu. de form. excipien. contr. poſitio. quæ omnia ſunt omnino relinquenda, arbitrio iudicare debentis in caſu noſtro, licèt iſta domina Proſerpina eſſet mulier virtuoſa & ſagax, nihilominus ex quo poſitiones erant difficiles, & aliquantulum inuolutæ mandaui reſponderi cum præſentia vnius examinatoris: credo tamen quòd deinde cauſarum patroni D. Petrus Iacobus Amerigus, & D. Bartholomeus Corſettus fuerit concordes in hoc, & ita pronunciaui manu Ser Octauiani Aurelij, Peruſini, huius cauſæ notarij. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXXII.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio extraiudicialis etiam abſente parte, habet vim ſemiplenæ probationis.*

2 *Confeſſio prædicta in terris eccleſiæ de æquitate canonice plenè probat, debet tamen probari per teſtes, & infra. nu. 7.*

3 *Inſtrumentum iuratum habens, dr̃ habere probationem probatam, & veritatem apparentem. Fallit quando*

verba inſtrumenti ſunt enunciatiua, & infra nu.4. et pro inſtrumento præſumitur, & nu.5.

6 *Aduocatus non eſt idoneus teſtis.*

8 *Aduocatus non dicitur habere mandatum ad præiudicandum domino.*

9 *Aduocati, ſiue procuratoris confeſsio, ideo non nocet domino, quia ſe habet ad inſtar donationis.*

10 *Liberatio facta ad fauorem abſentis, non prodeſt abſenti, niſi aliquis nomine abſentis acceptet, & eſt magis communis opinio.*

11 *Probatio quæ fit contra inſtrumentum iuratum, debet fieri per quinque teſtes rogatos.*

12 *Inſtrumentũ iuratum ſemper dicitur habere clauſulam derogatoriam.*

13 *Inſtrumenti expreſſa, & indiuidua mentio fieri debet.*

ARGVMENTVM.

¶ Confeſsio extraiudicialis quando probet, & quãdo non, hic examinatur.

¶ Multa de virtute inſtrumenti ponuntur, quòdque teſtes deponentes cõtra inſtrumentum debent eſſe numero quinque, & rogati.

¶ Aduocati teſtimonium reijcitur, & confeſsio aduocati non nocet domino.

¶ Liberatio quæ fit ad fauorem abſentis, opus eſt quòd ab aliquo nomine abſentis acceptetur, & eſt magis communis opinio.

MENGANA hoſpes in porta Sancti Petri ciuitatis Peruſiæ vendidit fundum cuidam magiſtro Antonio muratori pro certo precio inter eos conuento, de qua venditione fuit celebratum publicum & iuratum inſtrumẽtum, poſt aliquot dies dictus magiſter Antonius, abſente tamen dicto Mengana, dixit D. Iulio de Pergula aduocato dicti Menganæ in præſentia duorum aliorum teſtiũ, hæc verba (io mi contento pigliar ſolo da Mengana vn quarto e mezo della poſſeſſione,) & dominus Iulius dixit, (& io prometto, che Mẽgana lo farà,) fuit litigatum inter eos, an per prædicta verba intelligeretur receſſum ab inſtr̃o, adeo ꝙ Mẽgana non teneretur conſignare eidem magiſtro Antonio niſi quartam cum dimidia terræ, quandoquidem dictus magiſter Antonius intendebat conſequi totam rem emptam, dicens dixiſſe illa verba perfunctoriè.

1 Pro dicto Mengana faciebat, quia etſi † cõfeſſio illa magiſtri Antonij fuerit facta abſente ipſo Mengana, nihilominus tanquã confeſſio extraiudicialis et abſente parte hẽt vim ſemipleuæ confeſſionis. l. certum. §. ſi quia abſente. vbi Bar. ff. de confeſſ. Afflic. deci. 12. nu. 2. Pariſ. conſ. 120. nu. 4. lib. 1. Crauett. in trac. de antiq. temp. par. 1. incip. viſo de verbis. nu. 45. Marant. in tract. iudi. in 6. par. in rub. de confeſ. nu. 12. & ſeq. Pet. Duẽ. reg. 120. incip. confeſſio extra iudiciũ. immo cũ

2 ſimus † in terris eccleſiæ de æquitate canonica dicta confeſſio hẽt vim plenæ confeſſionis. Pariſ. qui alios allegat d. conſ. 120. nu. 7. lib. 1.

Pro parte verò dicti magiſtri Antonij faciebat, quia ipſe magiſter Antonius habebat inſtru-

3 mentum publicum † & iuratum, & ſic dicebatur habere probationem probatam, & veritatem apparentem ſecundùm Bal. in l. Imperator. in 1. ff. de ſtat. homi. & in l. 1. C. de iudi. Rolan. a Valle conſi. 40. nu. 8. lib. 2. 56. nu. 6. eod. lib. 4. nu. 23.

4 d. lib. 2. 96. nu. 7. 705. nu. 19. lib. 2. cùm † præſertim verba dicti inſtrumenti non ſint enunciatiua, tunc enim non diceretur probatio probata. Ge-

5 rard. de Petr. San. ſing. 30. † & pro inſtrumento præſumitur. l. cum precibus. C. de proba. & præſumitur verum & ſolenne dictum Bal. in c. 1. §. inſtrumentis. de nat. feud. Nec dictum domini Iulij aliquid obeſt ipſi magiſtro Antonio, quia

6 cùm ſit † aduocatus p̃fati Menganæ, vt ipſemet in reſponſione ad interrogatoria fatetur, ei non eſt ſtandum. l. fi. C. de teſtib. c. cùm ſit Romana.

7 de teſtib. lib. 6. alij verò teſtes non ſunt † côcteſtes, prout requiritur ad probandam extraiudicialẽ confeſſionem. Pariſ. conſi. 75. nu. 13. lib. 1.

Vlterius ipſe dñs Iulius, qui nomine Mẽganæ obtulerat ipſi magiſtro Antonio, vt contentaret de recipiendo tãn partẽ fundi empti, non habe-

8 bat mandatũ † ad hoc faciẽdũ, & ſic nõ p̃iudicat. Pariſ. cõſ. 45. nu. 22. lib. 1. & cõſi. 115. nu. 18. lib. 1. &

9 ea eſt rõ, ꝙ † cõfeſſio procuratoris, vel aduocati nõ nocet principalibus, quia ſe habet ad inſtar donationis. Pariſ. conſ. 47. nu. 92. lib. 1.

Itẽ animaduertendũ eſt nos non eſſe in cõfeſſione extraiudiciali, ſed in liberatione facta per

10 modũ pacti, & conuentionis, quia tũc † non prodeſt abſenti, niſi aliqs nomine abſentis acceperit, & eſt magis *cõis opinio*, vt p Alex. in cõſi. 131. in cã & lite. col. pen. in fi. lib. 4. & de magis commu. teſtatur etiam Matth. in ſuo lib. comm. opin. in prima opinione incip. liberatio.

Præterea (& hæc reſponſio tollit oẽm difficultatem) cùm inter præfatos magiſtrum Antoniũ & Menganam fuerit celebratum inſtrumentum

11 in ſcriptis, & adhibitum iuramentum, † tunc cõfeſſio extraiudicialis non nocet confitenti etiã parte præſente, niſi fuerint adhibiti quinque teſtes rogati, quod non euenit in caſu noſtro, cùm fuerint tantùm tres teſtes non rogati, & non conteſtes, & hoc ratione iuramenti adhibiti in primo inſtrumento, ita probatur in l. teſtium.

ſtium.C.de teſtib. cum auth. ibi poſita. Afflict. decis.105.nu.4.& nouiſſimè Pet. Duen.reg.119. incip.confeſſio.in 6.fallen. & hic propriè eſt caſus noſter, aliàs eſſet ridiculum dicere ꝙ propter ſimplicem ſermocinationem habitam, & non cum principali, deſtrueretur inſtrumentum iuramento uallatum: ea enim eſt virtus iuramenti inter aliàs quòd ſemper intelligi-
12 tur habere † clauſulam derogatoriam. ad not.in
13 l.ſi quis in prin.de leg.3. & † ſic non immeritò requiritur expreſſa & indiuidua mentio. Facit l.nihil tam naturale.ff.de regu.iur.& ſic ſententia ui pro dicto inſtrumento, ad fauorem dicti magiſtri Antonij contra dictum Menganam, rogitu Ser Nicolai Herculani, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Audi.

Deciſio LXXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Vendens fundum in quo ſint fructus pendentes, cenſentur etiam uenditi fructus pendentes, cùm ſint pars fundi, & nu.2.& nu.7.*
3 *Venditio prædicta facta de fundo, pendentibus fructibus, comprehendit etiam partem fructuum coloni partiarij.*
4 *Colono tamen partiario competit actio perſonalis aduerſus dominum fundi venditorem.*
5 *Fructus pendentes ſequuntur ipſius fundi alienationẽ.*
6 *Fructus nondum collecti, ſpectant in totum ad emptorem, ac etiam pars coloni, & eſt commu.opin.*
8 *Actio perſonalis non tranſit ad emptorem, & ſic ad ſingularem ſucceſſorem.*
9 *Fructus ſeparati à ſolo, non cenſentur venditi.*
10 *Iaſonis limitatio in l.filiusfamilias.in fi.de leg.1.reprobata per Authorem.*
11 *Ignorantia facti alieni ſemper præſumitur, niſi probetur ſcientia, ſecus in facto proprio, & eſt commu. opin.& nu.12.*
13 *Venditor tenetur denunciare emptori fundi, in fundo adeſſe colonum.*

ARGVMENTVM.

¶Vendito fundo cum fructibus pendentibus (niſi fuerit facta reſeruatio) cenſetur vendita, non ſolùm pars fructuum quæ ſpectat ad dominum, ſed etiam pars fructuum quæ ſpectat ad colonum, & eſt communis opinio, ſiue venditor ſciuerit ibi adeſſe colonum, ſiue ignorauerit, reprobata in hoc particulari opinione & limitatione Iaſ.caſus profectò cõtigibilis, & ſæpe in practica occurrens.

POSTQVAM fuit expedita cauſa dicti Menganæ vnà cum præfato magiſtro Antonio modo quo ſupra, occurrit vlterius dubitari, an vendito fundo per dictum Menganam cenſeatur vendidiſſe eidem magiſtro Antonio, non ſolùm partem ſuam fructuum, ſed etiam partem coloni. Hanc quæſtionem ponit in terminis Iaſ. in l. cũ filiofam.in fi.nu.180.& nu.181.de leg.1.vbi Iaſ.
1 poſt Rom.conſi.309.dicit, † ꝙ quando quis vendit fundum, in quo ſunt fructus pendentes, cen-
2 ſetur vendidiſſe etiam fructus pendentes, † cùm ſint pars fundi.l. Iulianus.§. ſi fructibus.ff.de act. empt.& nõ ſolùm partem ſpectantem ad ipſum dominum, ſed etiam partem coloni partiarij,
3 iuxta † l.ſi merces. §. vis maior.ff. loca.vñ ſi fundus, in quo eſt colonus partiarius, vendatur per dominum fructibus pendentibus, cẽſetur etiam vendidiſſe partem fructuum coloni partiarij, & ſic omnes fructus ſpectant ad ipſum emptorem,
4 & † colono partiario competit actio perſonalis aduerſus dominum venditorem.

Moti fuerunt Rom.in d.conſi.309.& Iaſ.in d. l.cùm filiofam in fi.de leg.1.& alij hanc partem ſectantes infraſcriptis fundamentis.

5 Primò, quia ipſi † fructus pendentes ſequun ipſius fundi alienationem. l.fi.§. fructus ff.de his quæ in fraud credit.d.l.Iulianus. §. ſi fructibus.ff.
6 de actio.empt. clarum eſt enim, quòd † fructus nondum collecti ſpectant in totum ad emptorem, prout vltra Rom & Iaſ.tradit Aret. in cõſi. 159.nu.14.Corn.conſi.150.viſo.lib.4.Dec.conſ. 543.in caſu propoſito.nume.2. Grat. reſpon.18. poſtquam.nu.8.& reſpon.95.num. 28. vſque ad nu.31.lib.1.Bar.in l.ſi quis delegauerit.de leg.1. Alex.conſi.28.nu.5.libr.1. deciſi. Pedemont.82. in princ.Alex.in l.ſi filiofamilias.§.ſi vir in quinquennium.ſub nu.17.ff.ſoluto. matri. Cepha.in terminis conſi.181.nu.15.& 16.lib.2. & eſt com. opi.vt nouiter voluit Burſ.conſi 71.nu.27.lib.1.

Secundò, quia vt in principio dictum fuit, fru-
7 ctus pendentes † ſunt pars fundi. l. fructus pendentes.ff.de rei vend. cum ergo integraliter fructus ad magiſtrum Antonium pertineant, ergo & fructus pendentes qui ſunt eius pars.

Tertiò, quia ſi diceremus aliter, eſſet dicere ꝙ colono partiario cõpeteret actio contra empto-
8 rem, quod eſt ridiculum dicere, † cùm actio perſonalis non tranſeat ad emptorem, & ſic contra ſingularem ſucceſſorem.l. fi. in fin.ff.de contrahen.emptio. igitur &c.

9 Secus autem eſſet dicendum ſi † fructus eſſent ſeparati à ſolo.l.ſi vſufructuarius meſſem.ff. qb. mod.uſusf.amitt.Rom.d.cõſi.309.in fi & cõſi. 10.incip. quæſtionis propoſitæ. circa med. fructus autem de quibus agitur non erant ſeparati à ſolo, conſequenter bene dicebat D.Petrus Iaco-

buſomnino ſpectare ad ipſum magiſtrum Antonium.

Et licèt Iaſ. in d.l. cum filioſa.in fi. limitet dictum Roma.in ſæpe allegato 9ſ.309.non habere locum,quando venditor habuiſſet ignorantiam inibi adeſſe colonum partiarium,quia tūc intelligeretur vendidiſſe tm̄ partem ſuam, non autem partē coloni,& in dubio dicit,præſumi ignoran-
10 tiam.l.verius.ff.de prob.† quia,iudicio meo,Roma.bene dixit,& ſimpliciter eſt intelligendus nō admiſſa limitatione Iaſ. quæ falſa eſt, & contra terminos iuris.

Primò enim redditur falſa limitatio Iaſ. dum dicit, in dubio præſumi ignorantiā in venditore, ꝙ inibi adſit colonus, arg.l.verius. ff.de prob.qa argumentum Iaſ retorquetur ꝫ ipſum,nam.l.verius,loquitur in facto alieno,dum dicit,legatariū probare oportere defunctum legaſſe rem alienam, non aūt hæredem oportere probare defunctum ignoraſſe alienā rem obligatam, & illa lex
11 ſemper allegatur,ꝙ† in dubio ſemper præſumit ignorantia facti alieni,niſi probetur ſcientia Bal. in l.quicunq;.col.3. C.de ſer.fugi.& deducit nouiter Rolan.à Valle conſil.36.in caſu.numer. 1. libr.2.

Cùm ergo nos verſemur in facto proprio ipſius Menganæ, qui optimè potuit ſcire an ibi immiſiſſet colonum partiarium,nec neceſt enim infimæ conditionis,& ſic optimè nouit,vt dicebā, an ibi adeſſet colonus, nec ne, conſequenter nos ſumus in regula facti proprii ,non autem alieni;
12 in quo † facto proprio ignorantia non admittitur.l.quanquam.ad Velleia. Alex.conſ. 118. nu. 7.lib.2.& 44.nu.7.lib.4.Rol.à Valle conſi. 81.licet.nu.24. li.2. & ſic retorquetur fundamentum Iaſ.qui verè in hoc caſu lapſus eſt.

Præterea licèt fundamentum Iaſ.eſſet verum; quod negatur,vt ſupra oſtenſum fuit, ignorantia ſiue ſcientiā ipſius venditoris non poteſt obeſſe,ipſi emptori,niſi ei denunciatum fuerit.quid enim refert, an venditor ſciuerit ibi eſſe,vel non eſſe colonum, emptor autē ignorauerit; ſi enim venditor non pateretur emptorem conſequi integrales fructus,ſequeretur quòd non tradidiſſet rem venditam eiuſdem bonitatis & qualitatis qua promiſit, quod facere non poteſt. l. quæritur.§.ſi venditor.ff.de ædil.edict.Corn.conſi.81. viſa copia.col.2. ver. ſed quartum. libr. 3. Pariſ.
13 conſi.78.concluſiue.nu.24.lib 3.imo ipſe † venditor tenebatur denunciare emptori inibi adeſſe colonum.arg l.quis ſit fugitiuus.§.fi. & l.ſi quid venditor. ff. de ædil. edict. & expreſſe reſeruare partem coloni,quod cùm nō fecerit dictus Mengana,cēſetur vendidiſſe etiam partem fructuum coloni, cui colono competit actio perſonalis aduerſus dictum Menganam, & ita iudicaui rogitu ſupradicti notarij. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio LXXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Illata & inuecta in domum conductam cenſentur tacitè obligata pro penſione domus.*
2 *Bona illata in domum ꝙ cenſeantur obligata pro penſione domus,quomodo habuerit originem.*
3 *Cænaculum eſt pars ſuperior domus, cænacularium pro locatore & conductore accipimus.*
4 *Locator in rebus inuectis & illatis non præfertur alijs anterioribus,diſtinctione tamen hic adhibita.*

ARGVMENTVM.

¶Bona inuecta & illata cenſentur tacitè obligata pro pēſione domus,in dictiſq; bonis locator non præfertur alijs anterioribus creditoribus,quādo principaliter domus datur ad inhabitandum, ſecus quando locatur pro conſeruatione rerum.

POST mortem cuiuſdam magiſtri Herculani Scalcinæ Phiſyci Peruſini inſurrexerunt multi creditores prædicti magiſtri Herculani, & facta deſcriptione ſuorum bonorum,fuit inuentum dicta bona nō ſufficere pro medietate debitorum relictorum à dicto magiſtro Herculano,inter alios creditores dicti magiſtri Herculani fuit quidam Giommus detto del Zeo,de Peruſia,qui ei locauerat domū pro certo inter eos conuento pretio, prætendebatq; ei præferri omnibus creditoribus etiam anterioribus, occaſione penſionis dictæ domus, & ſic ſibi debere aſſignari tot de bonis ipſius magiſtri Herculani, quæ aſcenderent ad ſummam
1 ſuæ debitæ penſionis, quandoquidem † bona illata & inuecta in domo ſunt tacitè hypothecata pro penſione dictæ domus.l.certi iuris. C. loca.Iaſ.in §.Item ſeruiana.nu.28.Inſti.de acti.& l. item quia.ff.de pact.quam regulam cum quàmplurimis ampliationibus & limitationibus exornat Neguſant. In tracta. de pigno. 4. membr. 2. part.num.128.& ſeq.verſi.duodecimus caſus.& nouiſſimè Franciſ. Balduinus in tract. de pigno. & hypothec.capitul.6. in rub.de tacit. hypothe.
2 vbi † recenſet originem iſtius tacitæ hypothecæ rerum illatarum & inuectarum in domo, dicit enim quòd Romæ erat magna turba & multitudo pauperum inquilinorum & cœnaculariorum (cœnaculum enim dicitur ſuperior pars do-
3 mus,ſiue Inſulæ,) cœnaculariū † pro locatore & conductore cœnaculi accipimus.l. ſi vero.§. idē

erit.& §.ſed & ſi.ff.de his qui deiecc.& effud.qui
in alieno inhabitabant, neque præter neceſſariā
ſupellectilem quicquam habebant, & quando
locabant ædes iis ignotis & peregrinis, ſolebant
paciſci, vt inuecta & illata pro mercede habita-
tionis eſſent ipſis pignori obligata, & vt occur-
reretur ingratorum hoſpitum perfidiæ & loca-
toribus conſuleretur, placuit vt haberetur pro
cauto & conuento, quamuis fortaſſe in locatio-
ne expreſſum non fuiſſet, vt inuecta & illata in
domo eſſent tacitè hypothecata locatori pro
penſione domus, quod ius fuit non ſolùm Ro-
mæ conſtitutum, ſed ad omnes alias prouin-
cias extenſum l. vltima. C. in quibus cau. pign.
tacit. contrah. & nouiter explicat Balduinus
vbi ſupra.

Iſtis ſic præmiſſis dubitatum extitit, an præfa-
tus Giommus detto del Zeo, qui locauerat do-
mum ipſi magiſtro Herculano ad inhabitandū,
præferretur in rebus inuectis & illatis pro penſio
ne alijs creditoribus etiam anterioribus.

Hanc quæſtionem ponit in terminis Bar. in l.
Interdum. nume. 2. ff. qui potio. in pigno. habe.
4 vbi dicit diſtinguendo, quòd aut domus concedi
tur ſiue locatur ad inhabitandum tantummo-
do, & tunc licèt res inibi inuectæ & illatæ ſint ta-
citè hypothecatæ pro penſione domus, vt ſupra
dictum fuit, nihilominus dominus domus non
præfertur alijs anterioribus creditoribus: Aut do
mus non fuit locata tantùm ad inhabitandū ſim
pliciter, ſed ad conſeruationem rerum, & tunc
locatori non ſolū ſunt tacitè hypothecata bona
illata & inuecta in domo, ſed etiam pro penſio-
ne præfertur omnibus anterioribus creditorib.
exemplum poteſt poni, licèt Bart. non dicat, in
apotheca & horreo, & ratio diuerſitatis eſſe po-
teſt, quia cùm in apotheca ſiue horreo reponan
tur bona, & ſic vtiliter geratur negocium etiam
creditorum, cùm inibi conſeruentur bona credi
toris, nimirum ſi iſte locator præfertur pro pen-
ſione omnibus anterioribus etiam creditoribus,
quæ ratio ceſſat, quando locatur domus ad inha
bitandum ſimpliciter, & hanc opinionem Bart.
ſequutus fuit Iaſ. in l. item quia. ſub nu. 2. verſic.
nec dicas vtilitatem. ff. de pac. & in §. item Seruia
na. Inſti. de actio nu. 60. & miratus fui quòd hæc
non annotauerit Neguſant. in ſupradicto loco,
vbi materiam rerum illatarum & inuectarū per
tractat, cùm admodum iſta diſtinctio ſit notan-
da: tritū. n. eſt dicere, ꝙ illata & inuecta ſunt taci-
tè hypothecata pro penſione domus, ſed dubiū
eſt, an dñs domus pſertur, cū igit in caſu noſtro
iſte Giommus detto del Zeo, locauerit domum
ad inhabitandū ipſi magiſtro Herculano Scalci-
næ, non aūt principaliter pro cōſeruatione rerū,
ſo iudicaui ipſum pro dicta penſione non eſſe p-
ferendū anterioribus creditoribus, niſi quatenus
eſſet prior in tpe rogitu Ser Petri Franciſci Zan-
ciolini, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Statutum probibens alienationes in forenſes, valet & tenet.*

2 *Statutum prædictum cenſetur prohibere etiam hæredis inſtitutionem, & eſt communis opinio, ac etiam locationes ad longum tempus, vt infra nu. 3.*

4 *Originis locus magis attēditur, quàm locus domicilij.*

5 *Domicilia duo habere non eſt inconueniens.*

6 *Alienationes prædictæ non prohibentur, ſi authores eorum quibus fiunt alienationes ſubierint munera.*

7 *Statutum prædictum tunc habet effectum, & tribuit ius fiſco vendicandi bona, quando realiter & cum effectu perueniunt ad manus forenſium.*

8 *Fiſcus ſi vult obtinere, debet articulare & probare rē venditam perueniſſe ad manus forenſium.*

9 *Fundamentum ſuæ intentionis vnuſquiſque tenetur probare.*

10 *Statutum prædictum prohibens huiuſmodi alienationes non vendicat ſibi locum in re modica.*

11 *Statutum cōtinens huiuſmodi prohibitiones debet produci, ſi fiſcus vult obtinere, aliàs ſuccumbit.*

12 *In dubio eſt pronunciandum contra fiſcum.*

ARGVMENTVM.

¶ Statuti materia prohibentis alie-
nationes in forenſes, hic adnotatur,
quomodo & qualiter dictum ſtatutum
ſit intelligendum; quod quidem ſta-
tutum non habet locum in re modica.

BERARDINVS Guer-
ræ, de villa Valgiſolis,
comitatus ciuitatis Ca
ſtelli, & Polidorus Tho
mæ, originarius dictæ
ciuitatis, habitatores ēt
aliqn villæ Iamolæ, di-
ſtrictus ſtatus Excellēt.
Ducis Vrbini, fuerunt
proceſſati à D. Locum-
tenente ciuitatis Caſtelli inſtante procuratore
fiſcali dictæ ciuitatis ſub ptextu ꝙ ſtatutum &
decreta ciuitatis prohibentia hmōi alienationes
dictus Berardinus vēdiderit eidē Polidoro quod
dā petiū terræ, ſitū in diſtrictu dictę ciuitatis, qui
quidē D. Locūtenens condēnauit ambos, iuxta
formā ſanctionū ptenſarū dictę ciuitatis, à qua
ſnīa extitit appellatū: & cā mihi cōmiſſa, & licèt
nil fuerit in iure allegatū ab aliqua ex partib. ſnīa
tñ pdicti D. Locūtenentis videbat iuſtificari, qa
1 ſtatutū †prohibens hmōi alienationes in foren-
ſes, valet, Albe. in 2. par. ſtat. q. 2. nu. 10. quā cōm
dicit Iaſ. in l. filiusfa. §. diui. in 2. lec. nu. 106. ff. de
leg. 1. vbi ēt Rip. nu. 24. & nouiſſimè Iul. Clar. in

practi.crim.lib.3 §.6.in verbo, ſtatutum, verſi. circa alienationes.vbi in verſic.quæro nunquid.
2 dicit communiter teneri, † eſſe etiam prohibitam hæredis inſtitutionem ſtante prædicto ſtatuto, dicens etiam eſſe prohibitam locationem
3 †ad longum tempus in forenſem. allegat Plot. conſil.105.nume.59.& quòd valeat huiuſmodi ſtatutum, tenuit etiam Socin.Iuni.conſi.76.nu. 24.lib.3.

Pro parte autem dictorum Berardini & Polidori fuerunt examinati in ſecunda inſtantia coram me multi teſtes qui depoſuerunt Thomam patrem dicti Polidori, ac etiam quòd pater dicti Berardini erant nati in territorio ciuitatis Caſtelli, & inibi etiam habitauerunt, vt eſt videre in proceſſu, fol.28.& ſeq.& Berardinus adhuc inhabitat in dicto territorio, ita quòd licet Thomas pater dicti Polidori aliquando habitauerit extra diſtrictum dictæ ciuitatis, ac etiam dictus
4 Polidorus, non†propterea locum originis dicitur mutaſſe, cùm magis attendatur locus originis quàm domicilij.l.1.ff. ad municip. Grat. reſponſ.30.viſis nume.50.lib.1. Afflict. deciſi.384.
5 nec ſit†inconueniens quòd quis habeat duo domicilia ſecundùm Bald.in conſil. 234.decretum Magnifici 2 colum.lib. 1. l. Celſus. §. eius. ff. ad municip.& l.aſſumptio.§.fina.eod.titu.ſequitur Socin. Iuni, conſil. 7. pro reſolutione. nume. 9. lib. 2. in quo conſil. Socin. Iun. determinat ferè caſum noſtrum per tot. conſi.præſertim nume. 12. vbi poſt Socin. Seni. & alios determinat hu-
6 iuſmodi†alienationes non eſſe prohibitas, licèt ipſi non haberent munera, ſed ſat eſt quòd munera ſubierint eorum authores, hoc tamen eſt declarandum & intelligendum eo modo quo ponit Socin.Iun.in d. conſil. cùm ergo parentes iſtorum habitauerint in vtroque diſtrictu & ciuitatis Caſtelli, & Ducatus Vrbini, & ſint originarij dictæ ciuitatis Caſtelli, huiuſmodi alienatio non fuit prohibita, ſed permiſſa, vt ſupra deducebam, cùm quis vno & eodem tempore plura poſſit habere domicilia, vt ſupra dictum fuit.

Facit in terminis aliud conſilium Socin. Iun. tertium. nume. 19. lib. 3. vbi in propria materia ſtatuti prohibentis alienationem in forenſes
7 †dicit, fiſcum non poſſe vendicare bona alienata, niſi realiter & cum effectu peruenissent ad manus forenſium, in caſu noſtro præſupponitur tantùm fuiſſe celebratum inſtrumentum venditionis, nec fuit articulatum & probatum cum effectu, rem emptam perueniſſe ad manus emptoris meritò fiſcus in huiuſmodi caſu non fo-
8 uet ius, debebat enim, vt dicebam, †articulare & probare rem venditam perueniſſe ad manus fo-
9 renſis prætenſi, cùm ſit eius fundamentum. †l.ei qui dicit. ff. de proba. Secundò principaliter fiſcus non fouet ius in iſta cauſa, & alienatio non
10 eſt punibilis, quia fuit † alienata res modica, cùm fuerit tantummodo alienatum petiolum terræ, ita originaliter dixit in proprijs terminis Roma. in ſingu. 334.hodie.argu.tex.in l.ſenatus §. Marcellus.de leg.1.& ibi Barto.& Alex. lat. in l. ſciendum.nu. 10.ff.qui ſatiſd.cogan. Marſ.in l.furem. colũ. 3. ff. de ſicar.& in pract. crimi.§.& quia, in prin.& in ſing. 276.parum Tiraquel.in trac.de iudi.in reb.exig.ver.duodecimò.

Vltimò in proceſſu non fuit productum neque ſtatutum, neque decretum, continentia hu-
11 iuſmodi † prohibitiones, quo fit, vt alienatio (his demptis) cenſeatur valida & permiſſa. ita in terminis tradit Soc.Iun. conſi.7. nume. 1. lib.2. cùmque verſemur in materia pœnali, quæ materia eſt ſtrictè intelligenda, gloſ. in l. cum quidam.ff.de lib. & poſth. ſentẽtia vi contra fiſcum dictæ ciuitatis Caſtelli. & contra D. Iulium Ludouicum fratrem meum, & ad fauorem ſupranominatorum contrahentium, reuocando ſententiam D. iudicis à quo, & licèt caſus iſte fuiſſet dubius, qui re vera apud me eſt indubitabilis per ſupra deducta, in dubio eſt ſententiandum con-
12 tra†fiſcum. vulgata l. non puto. ff. de iure fiſci. manu Ser Euangeliſtę Peruſini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Audi.

Deciſio LXXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio non debet peti calumnioſè, animo differendi iudicium.*
2 *Conſilium Neapolitanum in materia attentatorum cõſuluit Auditores Rotæ Romanæ.*
3 *Dilatio ad repulſandum teſtes in materia attentatorum aſſignatur, niſi iudici notoriè conſtet de calumnia, & tunc datur quando petitur ante publicationem proceſſus, vel pars reſeruauerit ſibi ius opponendi contra teſtes ante publicationem proceſſus, & nume.4.*
5 *Principalis poterit opponere contra teſtes, & ſi eius procurator fuerit citatus dummodo tamen non fuerit citatus ipſe principalis. Item quando non petitur malitioſè, & pars iuret defectus teſtium nouiter ad eius notitiam perueniſſe, & nu.6.*
7 *Teſtium inhabilitas quando conſtat iudici, iudex poteſt ex officio reijcere etiam parte non opponente.*
8 *Hæretici & Iudæi non ſunt idonei teſtes, etiam parte conſentiente.nu.10.& 11.*
9 *Menochij locus reprehenditur.*
12 *Teſtes inimici capitales non debent examinari de iure, de ſtylo tamen & conſuetudine in ſtatu eccleſiaſtico examinantur ſaluis exceptionibus & replicationibus, tam contra dicta, quàm contra perſonas, & nume. 13.*
14 *Teſtium repulſæ materia vbi tractetur remiſſiuè.*
15 *Teſtes quando repulſantur, breuis debet aſſignari dilatio.*

ARGV-

ARGVMENTVM.

¶ Dilatio in materia attentatorum quãdo debeat aſsignari, nec ne, ex ſentẽtia Romanæ Curiæ, & Conſilij Neapolitani hic recenſetur, & perbelle enucleatur, vt quilibet tiro licet mediocris literaturæ facillimè quid in hac materia ſtatuendum ſit dignoſcere valeat.

IN quadam cauſa attentatorum prætentorum in qua patrocinabantur D. Antonius Nuptius, & Dominus Iacobus Anellus, fuit petitus terminus ad repullandum teſtes, alter verò ex dictis procuratoribus dicebant hanc dilationem non debere
1 aſsignari, cùm ſimus in iudicio ſummario, † & pars hoc petat cauſa differendi iudicium, & calumnioſe ad not. per Hoſt. poſt alios in c. vemẽs. el ſecundo, de teſtib. & ſi hoc admitteretur non eſſet ſummariè procedere, ſed magis ordinariè. Rom. ſing. 188. quæſtio iſta pluries euenit in contingentia facti in conſilio Neapolitano & ex quo pars illorum dominorũ de conſilio inclinabat, quòd huiuſmodi dilatio deberet aſſignari, altera
2 † verò pars inclinabat in negatiuam partem, cõſuluerũt Auditores & curiales Romanæ Curiæ, vt eſt videre apud Afflict. deciſ. 351. bis fuit iudicatum, fuitque certificatum ſacrum illud conſilium, quòd in Curia Romana talis dilatio aſſi-
3 gnatur, & re vera regulariter eſt † aſſignanda, niſi iudici notoriè conſtaret de euidenti calumnia petentis talem dilationem, quia tunc aſſignari minimè debet, prout non fuit aſſignata per conſilium Neapolitanum, vt per Afflic. d. deciſ. 351. num. 7. tum etiam ea ratione non fuit aſſignata, quia fuit petita poſt publicationem proceſſus:
4 † debet enim antequã publicetur proceſſus proteſtari & reſeruari obiectio contra teſtes, & eorum dicta. c. præſentium. extra de teſtib. & in materia noſtra eſt videndum nouiter Mennoch. in tract. de arb. iud. caſu 239. lib. 2. cent. 3.
5 Item † principalis poterit opponere contra teſtes, dummodo ipſe principalis perſonaliter nõ fuerit citatus, ſed eius procurator. ita dicit Grammat. in apoſtill. ad d. deciſ. Afflict. 351. allegat gl. & Cyn. in l. fin. C. de teſtib. & in authen. ſi teſtes. & in authen ſed ſi quis. C. eod. tit. & in l. laudabilem. C. de aduoca. diuer. iud. & nouiſſimè idem tenet Grauat. in addi. ad prax. Veſt. cap. vlt. lib. 5. num. 3. & 34. & Mennoch. in tracta. de arb. iud. in d. caſu 239. lib. 2. cent. 3. num. 6.
Itidem eſt aduertendum, tunc licere oppone-
6 re contra teſtes, † quando iuraret pars non malitioſè opponere, vel quòd talis defectus nouiter ad ipſius notitiam perueniſſet. d. c. præſentium. extra de teſtib. & ponit Grammat. in d. addi. ad Afflict. deciſ. 351.

Alio etiam caſu omiſſa proteſtatione poteſt
7 opponi, quia quando † iudici conſtaret de inhabilitate teſtium, iudex poſſet ex officio ſupplere. Bald. in l. quos prohibet. ff. de poſtul. Gramma. in addi. ad Afflict. vbi ſupra.
Vltimò, vltra Afflict. & Grammat. in dicto loco eſt addenda alia declaratio ad caſum noſtrum, vt omiſſa proteſtatione poſſit opponi, quando illi teſtes ita eſſent inhabiles, vt eorum inhabilitas
8 etiam partium conſenſu ſuppleri † non poſſet, puta quod eſſent hæretici ſiue iudæi. Barth. Soci. in trac. fallent reg. 129 fallen. 4. Fely. in præſentium. nume. 4. extra de teſtib. Mennoch. in d. tract. de arb. iudi. caſu 139. nume. 5. lib. 2. cent. 3. quam concluſionem declarat Mennoch. procedere, quando producens non haberet notam teſtium conditionem, ſecus ſi notam haberet, & in dubio præſumitur habere notam eorum cõditionem,
9 ſed iudicio meo (melius) feciſſet † Mennoch. iſtam declarationem prætermittere cùm ſit falſiſſima, & contra terminos iuris, & propoſitionis per eum firmatæ poſt Fely. & alios: ſi enim ta-
10 les teſtes † ſunt inhabiles, ea inhabilitas quæ partium conſenſu ſanari non poteſt, vt in Iudæis, hæreticis, & excommunicatis, fruſtra quæritur de ipſius de conſenſu partis, ſi partium conſenſu tales defectus remitti non poſſunt: ridiculum enim eſt dicere quòd pars poſſit facere, vt Iudæus, hæreticus, & excommunicatus probent. Facere nemo poteſt de lege, & propterea ſi per partes huiuſmodi defectus tolli non poſſunt, falſa eſt declaratio Mennoch. dum diſtinguit hoc procedere, quando pars non haberet notam conditionem teſtium, quia ſiue habuerit, ſiue non ha-
11 buerit notam conditionem † teſtium, hoc non refert, cùm neque accedente conſenſu partis tales teſtes probent. Soc. d. reg. 129. fall. 4. extra de teſtibus vera exigitur ſimpliciter limitatio Doctorum, omiſſa declaratione Mennoch (eius pace dixerim.)
Non omitto aliud quod in dicto caſu ponit Mennoch. poſt Grammat. deciſ. 86. quòd quan-
12 do teſtes † ſunt inimici capitales, & huiuſmodi inimicitia poteſt incontinenti probari, tunc debet ſuperſederi in cauſa principali, & aſſignari terminus ad probandam inimicitiam. Nam concluſio iſta de iure in ſe vera eſt, vt per prædictos
13 in ſupra citatis locis, tamen † de ſtylo & conſuetudine in tota ditione eccleſiaſtica non ſeruatur iſta practica, quòd ſuperſedeatur in negocio principali, & aſſignetur terminus ad probandum inimicitiam, etiam quòd capitalis eſſet, & incontinenti probari poſſet, ſed procedit ad vlteriora in negocio principali, & datur poſtmodum terminus ad repulſandum teſtes, & ita ego iudex iudicaui in ciuitate Caſtelli, Auximi, Maceratæ, Firmi, & hic Peruſiæ, & in aliis locis quibus præfui, ſolent etiam examinari teſtes ſaluis exceptionibus tam contra dicta, quàm contra perſonas.
Nunc redeundo ad caſum noſtrum, videlicet petiti

14 petiti termini ad repulſandum † teſtes in cauſa attẽtatorum (quam materiam repulſandi teſtes, ponit etiam Marant in tracta. iudi. pars 6. in rub. de repul. teſt. in verſicu. tertius decimus actus.) cum cauſę patronus reſeruauerit ante publicationem proceſſus ſibi terminum ad repulſandum teſtes, & mihi non conſtiterit quòd calumnioſè dilatio peteretur, aſſignaui breuem terminum ad repulſandum dictos teſtes, in euentm enim
15 quòd aſſignetur dilatio, † breuior datur terminus, ſimilibus cauſis attentatorum, in rogitu Ser Euãgeliſtæ Peruſini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum liquidatio vt dicatur legitimè facta, eſt neceſſe articulari, & probare quòd in locis circumſtantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt.*

ARGVMENTVM.

¶ Fructuum liquidatio tunc dicitur ritè & rectè facta, quando articulatur & probatur id quod ſupra proxime in ſummario ſcriptum relinquitur.

PETRVS Iacobꝰ de Gratianis de Peruſia, egit cõtra capitaneum Berardinũ Cinellum de eadem, pro conſecutione quorundam fructuũ, ad quos reſtituendos præfatus capitaneus Berardinus fuetat condemnatus per Magnificum D. Innocentium Sorbolongum, tunc temporis Peruſiæ Auditorem, iuxta liquidationem fiendam, pro qua liquidatione fuere examinati nonnulli teſtes qui deponunt tale prædium de quo vertitur lis, potuiſſe tot quoquo anno fructare, quæ probationes non ſunt ſufficientes, quia opus erat articulari & probari, quòd in locis circunſtantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt, ita dixit Corn. conſi. 301. litera F. & G. lib. 3. cùm ergo dicti fructus, neque etiam coram me fuiſſent liquidati, ego relaxaui mandatum executiuum contra dictum capitaneum Berardinum, pro fructibus liquidandis, per duos homines communiter eligendos, manu Ser Eugenij Conſtantini Peruſini. Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Promittens tenetur ad conſignandum rem promiſſam, quando habet facultatem rei tradendæ.*
2 *Statuti Peruſini diſpoſitione poteſt procedi executiuè, & tunc non poſſunt opponi niſi quædam exceptiones permiſſæ, & num. 10.*
3 *Scriptura libri familiaris non probat ad fauorem ſcribentis.*
4 *Partitis libri alicuius mortui magis creditur, & ſemiplena inducitur probatio, & mors illius qui ſcripſit, ſqui pollet, ac ſi viuus iuraſſet, & num. 5.*
6 *Liber priuati ad hoc vt probet, attenditur qualitas & quantitas rei, ac difficultas probationis, & defuncti qui ſcripſit, fuiſſe bona fama, & nu. 7. ac etiam facultates ſcribentis, num. 8. quòdque aliquæ partitæ verificetur, num. 9. quod habet locum in partitis cõnexis, ſecus in ſeparatis, nume. 10. & partitæ non dicuntur diuerſæ, quando ſunt factæ eodem tempore, nu. 11. dicuntur etiam connexæ partitæ quando reperitur ſcriptum in libro, & di piu, num. 12.*
13 *Partitarum aliquarum verificatio non ſufficit, niſi alia cõcurrant, remittitur tamẽ arbitrio iudicis, & nu. 15.*
14 *Caſtren. opinio reprobatur.*
17 *Compenſatio de ſpecie ad quantitatem non admittitur, neque etiam vbi adeſt iuramentum.*

ARGVMENTVM.

¶ In hac breui deciſione concluſiuè pertractatum inuenies ex communibus Doctorum traditionibus quæ requirãtur ad hoc, vt liber familiaris probet, & opinio Caſtrenſ. reprehenditur, dicentis ſufficere verificationem aliquarum partitarum, niſi alia concurrant adminicula.

ALEXANDER Mariani de Valcaprana comitatus Peruſię permutauerat cum Petrino de Petrinis de Peruſia quartã partem vnius molẽdini cum quodam petio terræ, de quo petio terrę nũquam dictus Alexander habuit poſſeſſionem, cumque inſtituerit iudicium contra Ludouicum filium dicti Petrini, ex quo Petrinus erat mortuus, fuit obiectum quòd dictus Petrinus in quàmplurimis vicibus & partitis ſatisfecerat in pecunia numerata ipſi Alexandro, de quibus partitis fuerunt aliquæ verificatæ.

Ego autem ſententiam contra dictum Ludo
uicum de Petrinis, videlicet ipſum teneri ad cō-
ſignandum dictum petium terræ contentum
iuxta formam inſtrumenti, reſeruato iure ſi qđ
competat petendi & exigendi dictas partitas: nō
enim poterat per ipſum opponi de dictis parti-
1 tis, cùm præcise † teneretur ad conſignandam
rem promiſſam, cùm præſertim haberet faculta
tem rei tradendæ. gl. in l. 1 ff. de act. emp. & in §.
item pretium. Inſti. de rerum diuiſio. & eſt *com-*
2 *munis opinio*, vt aliàs deduxi latius, & adeſt † ſtatu
tum Perуſinum, ꝙ quādo agitur executiuè, pro-
ut fuit factum in caſu noſtro occaſione publici
Inſtrumenti, nō poſſint opponi niſi quædam ex-
ceptiones tantùm ibi annotatæ, & non aliæ ſimi
les, & ſic exceptio iſta nō erat admittenda, cùm
non eſſet de permiſſis.

3 Præterea † illis partitis nulla erat adhibenda
fides, cum ſcriptura libri familiaris non probet
ſimpliciter ad fauorem ſcribentis. l. exemplo. C.
de proba. Io. de Amic. conſi. 96. nu. 79. Riminal.
conſi. 297. nu. 17. & 18. Burſat. conſi. 105. nu. 25.

Licèt enim iſte Petrinus fuerit mortuus, &
partitis mortui magis credatur, nihilominus nō
4 † plenè, ſed ſemiplenè creditur libro mortui Ri
minal. conſi. 358. nu. 14. Pariſ. conſil. 7. nu. 15. &
5 16. & ibi dicitur, ꝙ † mors illius qui ſcripſit æqui
pollet, acſi viuus iuraſſet. Dec. conſi. 510. num. 2.
6 Pet. Io. Ancar. quęſt. 55. nu. 7. par. 1. † Requiritur
etiam alia adminicula, vt liber priuati probet, vi
delicet qualitas & quātitas rei, & difficultas pro-
bationis. Pariſ. conſi. 87. nu. 6. & nu. 28. lib. 1. & de
modica ſumma ſcripſit Grat. reſpon. 81. num. 6.
lib. 1. Benitend. deciſi. 43. nu. 12. Requiritur etiā
7 defunctum fuiſſe bonæ conditionis † & famæ.
Boer. deciſi. 105. nu. 5. & 6. ꝙ fuiſſet ſolitus ſcri-
bere veritatem, ꝙ in ſcriptura ſit cauſa debiti, ꝙ
in libro ſit ſcriptum aliquid contra ſcribentem.
Guid. Pap. deciſi. 441. Pet. Ioan. Anchar. d. quæſt.
8 55. nu. 6. & ſeq. par. 1. ſunt † etiam conſiderandæ
facultates ſcribentis, vt per Ioā. Anca. vbi ſupra
nu. 9. puta ꝙ creditor ſit ditior debitore. Crauet.
9 conſi. 73. nu. 41. & quando † aliquæ partitæ veri-
ficantur, præſumuntur etiam alię verę ſecundū
Caſtren. conſi. 301 quem ſequitur Rui. conſi. 18.
10 nu. 2. lib. 4. quod † habet locum in capitulis con
nexis, ſecus in ſeparatis. Ripa in l. admonendi.
nu. 125. ff. de iureiur. Pariſ. conſi. 90. nu. 25. libr. 1.
11 & † capitula non dicuntur diuerſa, quādo ſunt
facta eodem tpe. Dec. in ca. 2. nu. 21. extra de fide
inſtru. vbi declarat quando capitula dicantur cō
12 nexa, vel ſeperata, dicitur etiam connexa, † qñ
in libro reperitur ſcriptum, & di piu, vt voluit D.
Pet. Io. Anc. d. q. 55. nu. 25. par. 1.

Iſtud tamen requiſitum de verificatione qua-
13 rundam partitarum non puto † ſimpliciter ve-
rum, niſi etiam alia concurrant, quia de facili da-
retur materia delinquendi, cùm poſſent veris
facilè probandis multa falſa commiſceri, &
nullus videretur liber, cuius aliqua pars verifica-
ri non poſſet, & conſequenter ſemper daretur fi-
des libris, etiam pro ſcribente contra l. exemplo.
14 C. de proba. propterea opinionem † Caſtren. re-
probauit Purpura in d. l. admonendi. nu. 205. ff.
de iureiur. & ibi Ripa nu. 115. quod etiam vide-
tur procedere in partitis indiuiduis, quia etiam
iſto caſu poſſent aliquę fraudes excogitari, vt vo-
luit Cephal. cōſi. 47. tres ſunt. nu. 46. lib. 1. & ideo
non ſufficit vnum uel duo requiſita ex ſupradi-
15 ctis, ſed id omne † remittitur arbitrio iudicis, ut
hodie eſt uidere ex opulētiſſimo loco Mēnoch.
in tract. de arb. iud. caſu. 93. lib. 2. cent. 1.

Hę autem dubitationes nō cadunt in caſu no-
ſtro, tum quia non fuerunt probata requiſita ſu-
16 pradicta, tunc etiam quia uirtute † ſtatuti Peru-
ſini non erat exceptio de permiſſis ad impedien-
dam conſignationem rei promiſſę.

Amplius dico ꝙ etiam ſemoto ſtatuto, iſte
Ludouicus Petrinus non poterat audiri in peti-
17 ta compenſatione, cùm compenſatio † de ſpe-
cie ad quantitatem, & è contra, non admittatur
inuita parte, ut ego poſt alios dixi in deciſi. meis,
deciſ. 15. pręſertim ubi adeſt iuramentum, & eſt
magis *communis opinio*, ut ibidem dixi, nu. 10. ubi
18 num. 11. dixi dictam † compenſationem minus
poſſe opponi ab hęredibus illius qui iurauit, ma-
nu Ser Simonetti Euſebij, Notarij Curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio LXXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Aeſtimatio facit emptionem. & nu. 8.*
2 *Aeſtimationis tempus attenditur, non tempus reſtitu-
tionis.*
3 *Aeſtimatio attenditur ſecundùm tempus collati arbi-
trij.*
4 *Aeſtimatio aliquando fit ad declarationem melioratio
nis & deteriorationis, & partes non poſſunt diſcede-
re à priori æſtimatione, & nu. 5. & 6.*
7 *Dotalis res æſtimata tunc eſt reſtituenda, quando ma-
ritus eſt inops.*
9 *Iudicandum eſt pro regula in dubio.*
10 *Aeſtimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo
interuallo.*
11 *Dies pauci quot ſint, relinquitur arbitrio iudicis.*
12 *Opinio vltima cenſetur approbata, quando plures opi-
niones recenſentur.*
13 *Fundans ſe in paupertate debet eam deducere & pro-
bare.*
14 *Precium rei traditæ in dotem lex non poteſt fingere ꝙ
habeat maritus inops, ex Soc. Iun. quæ tamen opinio
reprobat per Dida. Couarr. nu. 15. & 19. vbi dicitur
poſſe habere pecunias in abſcondito.*
16 *Lex Iulia de fundo dotali fuit introducta fauore mu-
lierum.*

17 *Maritus*

17 *Maritus non efficitur dominus rei dotalis, ſed vſufru-
ctuarius pro oneribus matrimonij ſuſtinendis, & nu-
mero 18.*

20 *Vxori magis expedit habere precium rei dotalis, quàm
fundum dotalem ob periculum deteriorationis.*

ARGVMENTVM.

¶Aeſtimatio rei dotalis aliquando fit ad ſciendum deteriorationem & meliorationem fundi, quæ æſtimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo interuallo. Reprehenditurq; Soc. Iun. ex intentione Didac. Couarr. qui dicebat legem fingere non poſſe maritum inopem habere pretium rei dotalis æſtimatæ, cùm de facili maritus poſſit habere pecunias in abſcondito, quæ opinio Couarr. defenſatẽ hic ab Authore optimis medijs.

DOMINA Perſia Berti Baldi de caſtro Cibottulę, comitatus Peruſię, egit contra Marianum Petri Neri, de eodem caſtro, olim viri dominę Mennicæ Berti, & ſorori, ac proximiori dictæ dominæ Perſiæ prędefunctæ in matrimonio ſine liberis, pro recuperatione cuiuſdam domus aliàs in dotem conſignatæ æſtimatę pręfato Mariano, fuit dubitatum, an dictus Marianus teneretur ad ſoluendam ęſtimationem dictę domus, vel ad reſtituendum dictam domum ęſtimatam.

Pro dicta domina Perſia duo faciebãt, prima fronte, ꝙ deberet cõſequi dictam domum licèt ęſtimatam, quòdq; non obſtante ęſtimatione domus illa eſſet effecta fundus dotalis.

1 Primò, quia licèt regulariter † ęſtimatio faciat emptionem, adeo quòd vir ſiue eius hęredes tempore reſtitutionis dotis, teneantur tantùm reſtituere pretium rerum ęſtimatarum, non autem res ipſas. l. quotiens. C. de iur. dot. l. ſi inter virum. cum glo. C. eod. l. plerunq;. ff. eod. l. ex con-
2 uentione. vbi Iaſ. C. de pac. & † quidem precium quo res fuit ęſtimata, licèt tempore reſtitutionis excreuerit, imo licèt ęſtimatio fuerit collata in
3 arbitros ipſis non arbitrantibus, attenditur † nihilominus ęſtimatio ſecundùm tempus collati arbitrij. Soc. Sen. conſi. 56. colu. penul. libr. 1. poſt Docto. in l. ęſtimatę. ff. ſol. matri.

Hęc tamen regula procedit, quando à principio res ęſtimatę viro conſignantur, non autem quando à principio datur viro fundus inęſtimatus, ex interuallo tamen fiat ęſtimatio fundi illius, quia per talem ęſtimationem non cenſentur partes velle, quin res illę deſinant eſſe dota-
4 les, † ſed æſtimatio illa dicatur facta ad declarationem deteriorationis & meliorationis, ita eleganter Bal. in d. l. ex conuentione. C. de pact. quẽ *communiter* ſequuti ibi fuerunt Doct. Saly. Rimi-nal. & Iaſ. & hanc opinionem poſt Aret. Barba. & alios tanquam *communem* approbat Soc. Iun. cõſ. 141. videtur. nu. 14. lib. 1. vbi nu. 16. & ſeq. ſubdit,
5 quod partes † non poſſent ex ęſtimatione illa diſcedere a priori conuentione, & efficere ꝙ res in dotem tradita pro fundo dotali per ſubſecutam ęſtimationem deſinat eſſe fundus dotalis. l. 1. & per tot. ff. de fund. dot.

Sed in caſu noſtro domus à principio prępſuppunitur cõſignata inęſtimata pro dote, quòdq; poſtea fuerit ęſtimata, conſequenter videtur di-
6 cendũ ex † ęſtimatione illa non fuiſſe diſceſſum à prima conuentione, & ſic ꝙ dictus Marianus teneatur ad reſtitutionem dictę domus, non autem ad eius ęſtimationem.

Secundò quòd dictus maritus teneretur ad reſtitutionem domus, non autem ad eius ęſtimationem, faciebat, quia dictus vir tempore conſignationis dictę domus prępſupponebatur inops, quo fit, vt ſuccedat alia limitatio ad ſupradictam regulam, quod & ſi fuerit conſtitutum precium de re dotali, nihilominus teneatur vir reſtituere
7 rem † ęſtimatam, non autem illius precium: cũ enim vir ſit pauper, lex non poteſt fingere quòd breui manu vir dederit precium vxori pro ęſtimatione & reſtitutione dotis. Bald. in d. l. ex conuentione. vbi etiam Iaſ. C. de pact. & idem Bald. in l. intereſt. C. de vſu & habi. Iaſ. in § actionum. 15. col. inſti. de actio. & in terminis proprijs Soc. Iun. conſi. 141. videtur. nu. 12. lib. 1.

Quę conſiderationes licèt à principio me inclinarent contra dictum virum, vt ipſe videlicet teneretur ad reſtituendam domum in dotẽ habitam, non autem ipſius ęſtimationem, conſideratis nihilominus contentis in proceſſu & diſpoſitione iuris in contrariam ſententiam pertranſiui. quòd videlicet dictus vir teneretur tantummodo ad reſtituendum precium dictę domus ęſtimatę, non autem domum ipſam.

Trita enim extat apud noſtrates concluſio, ꝙ
8 † ęſtimatio facit emptionem, vt in prin. dicebã. l. quotiens. C. de iur. dot. l. plerumq;. ff. eo. Doct. in l. ſi ęſtimatis. ff. ſol. matri. & eſt *communis* opinio, vt nouiter poſt Alex. Soc. Sen. & Iun. Rub. & Tiraquell. tradit Dida. Couarr. libr. practi. quęſt. cap. 28. nu. 1. vbi melius cęteris cum quàmpluribus ampliationibus & limitationibus materiam explanat, & latiſſimè Nouell. reg. 173. cùm ergo
9 habeamus regulam, † pro ea in dubio eſt iudicãdum. Docto. in l. omnis diffinitio. ff. de regul. iur. Fely. in c. quoniam frequenter. col. 3. extra vt lit. non conteſt. nouiſſimè deciſi. Senat. Pedemon. 12 quęſtione. nu. 2.

Cui regulę non obſtant ſuperius allegata in caſu noſtro, & primò, dum dicebatur dictam regulam limitari, quando ex interuallo fieret ęſti-
10 matio, quia limitatio illa tunc procedit, † quãdo ex lon-

ex longo interuallo fieret æſtimatio illa:ſed quã
do fit non ex magno interuallo, tunc attenditur
æſtimatio & precium. Bald. in d. l. ex conuentio-
ne. Aret. conſi. 84 col. 2. Soc. Iun. d. conſi. 141. nu.
24. lib. 1. Io. Lup. in c. per veſtras. ſuper tex. in prin
cipio §. 21. nu. 4. extra de dona. inter vir. & vxo.
Didac. Couarr. lib. practi. quæſt. cap. 28. verſic. vn-
decimo illud hoc in tractatu. ſed æſtimatio iſta
non fuit facta ex interuallo, ſed poſt paucos dies,
vt in proceſſu apparet, conſequenter eſt dicendũ
æſtimationẽ illam feciſſe emptionem, & ſic ma-
ritum teneri ad reſtitutionem pretij, non autem
domus prædictæ, ita poſt alios quos allegat, tra-
dit Didac. Couarr. in d. lib. pract. quæſt. c. 28. ver-
11 ſicu. illud in hoc tractatu. qui † pauci dies quot
ſint, relinquetur arbitrio iudicis argu. gloſſ. in c.
potuit in fin. extra locvbi. declarans tex. dum lo-
quebatur de celeri ſatisfactione, per quodque
tempus poſſit mora purgari, dicit eſſe in arbitrio
iudicis: & licet gl. ſuperius plures allegauerit opi-
niones, & nullam approbauerit, cenſetur vltimã
12 † approbare, glo & Barto. in l. Marcellus §. Sabi-
nus. ff. ad trebell. quæ opinio vltima gloſ. in d. ca.
potuit quòd remittatur arbitrio iudicis, eſt *cõmu-
nis* opinio, vt per Auguſt. Bero. in d. c. potuit nu.
142. Barto. in l. ſi inſulam. nu. 3. vbi Ripa nu. 35.
Niger. nu. 100. Alciat. num. 15 ff. de verbo oblig.
Pariſ. conſ. 108, nu. 4. lib. 1. Iaſ. & nouiſſimè tradit
Mennoch in trac. de arbi. iudi. caſu 7. li. 2. cent. 1.
nume. 13. poſt Dec. Iaſ. Tiraquell. Marſil. & alios
quos allegat, & vltra eũ idem tradit ſapiens mo-
dernus Cephal. conſi. 25 moram. nu. 9. lib. 1. poſt
Ruyn. in conſi. ibi allegato, qui omnes Doct. fun-
dant eorum opinionem in l. ſi ita quis. §. Seia. ff.
de verb. obliga.

Nec obſtat quòd dictus conuẽtus maritus eſ-
ſet pauper, quia licet hoc fuerit oretenus di-
ctum, non propterea fuit deductum, & quando
13 quis ſe fundat † in paupertate, debet eam dedu-
cere & probare. Barto. in l. ſi vero §. qui pro eis. ff.
qui ſatiſda. cogan.

Vlterius dico opinionem illam, quòd in cau-
ſa pauperis non intelligatur facta emptio, cùm
lex non poſſit fingere maritũ inopem breui ma-
nu habere pretium, vt tradit poſt alios Soc. Iun.
14 d. conſi. 141. lib. 1. † Bald. & Saly in l. intereſt. ad
fi. C. de vſufr. eſſe falſam, & eam nouiſſimè im-
15 probat † Couarr. lib. pract. quæſt. c. 28. verſi. octa
16 uo. cui opinioni ego etiam aſſentio. lex † enim
Iulia de fundo dotali fuit introducta in fauorem
mulierum tot. 10. tit. ff. & C de fund. dotal. nec re-
17 quiritur † maritum eſſe diuitem, cùm vir non ef-
ficiatur verus dominus fundi, vel alterius rei in
dotem traditæ, ſed tantummodo temporaliter
18 habeat vſumfructum † pro oneribus matrimo-
nij ſuſtinendis l. pro oneribus. ff. de iur. dot. & hęc
conſideratio licet non fuerit tacta à Didac. in ſu-
pra allegato loco, maximè mihi vrgere videtur,
nõ ſpernendo tamẽ alias rationes Didaci & alio-
19 rum, videlicet quòd † vir poſſet habere pecunias
in abſcondito, & ſic iurę meritò poſſet fingi em-
ptio & venditio. ſententiaui itaque ad fauorem
dicti viri: & iudicaui ipſum tantummodo teneri
ad reſtituendum precium dictæ domus, non au-
tem domum: expedit enim aliquando vxori ma
20 gis † conſequi precium rei traditæ in dotem,
quàm rem ipſam ratione periculi & deterioratio
nis. Rubc. Alexandr. in. poſt Soc. & alios conſi. 5.
manu. Ser. Hieronymi Euſebij, Peruſini Notarij
Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

Deciſio XC.

SVMMARIVM.

1 *Moram emphyteota poteſt purgare intra modicum tem-
pus, quod quod cùm tempus ex communi opinione re-
mittitur arbitrio iudicis, & num. 2.*
3 *Moram emphyteota eccleſiæ poteſt purgare, cùm eccle-
ſia non ſit prona ad pœnas, & nu. 6. hoc tamen decla-
ra quando non adeſſet iuramentum clauſulæ reſoluti-
uæ contractus, & ſimiles clauſulæ vt infra num. 34.
vſque ad num. 36.*
4 *Mora poteſt purgari, etiam quod interueniat iuramen-
tum, dummodo ſoluatur id, quod intereſt, ſed contra
num. 11. & 12.*
5 *Confraternitas an dicatur locus pius, & infra num. 9. &
numer. 41.*
7 *Mora quod poſſit purgari, eſt benignior interpretatio.*
8 *Iudicandum eſt aliorum ſtylo & exemplo in dubio, decla
ra vt infra num. 39. & 40.*
10 *Moræ purgatio non admittitur in emphyteoſi priuato-
rum, & num. 17.*
13 *Mora committitur ſine interpellatione, virtute iuramenti.*
14 *Locutio ſimplex ad actum iuratum non extenditur.*
15 *Clauſula, renuncians omni legum auxilio, impedit moræ
purgationem, ſecundum communem opinionem.*
16 *Loffred dictum in conſi. 41. nume. 8. quomodo procedat,
declaratur.*
18 *Iudicandum in dubio eſt pro eccleſia.*
19 *Iuramentum habet eandem vim, quam habet clauſula,
rato manente pacto, habet etiam vim expreſſæ renun-
ciationis. & num. 20.*
21 *Mora non poteſt purgari, quando adeſt clauſula, rato ma
nente pacto.*
22 *Mora purgari non poteſt, quando purgationi moræ fuit
expreſſè renunciatum.*
23 *Iuramentum cõfirmatorium, confirmat etiam actum in-
ualidum.*
24 *Periuro commiſſo pars ab eo abſolui non poteſt.*
25 *Reſtaurus Caſtaldus iuriſconſultus Peruſinus, & Au-
thoris præceptor, obiit Peruſiæ annis elapſis.*
26 *Moram non poteſt purgari, quando pars fuit paſſa dam-
num & intereſſe.*
27 *Clauſula reſolutiua contractus impedit moræ purga-
tionem.*
28 *Fides eſt frangenda frangenti in contractibus nomina-
tis, & correſpectiuis; hoc tamen procedit, quando non
ſeruatur ſubſtantiale pactum, & num. 29. & debet im-*

pleri

ſleri debito loco, tempore, & modo, nume. 30. & hoc per viam actionis, & per viam exceptionis, num. 31.
32 *Mora quando poteſt purgari circa tempus ex communi opinione, remittitur arbitrio iudicis, quod tempus nõ debet aſcendere ad annum, & nu. 33.*

ARGVMENTVM.

¶ Ampliſsimè delucidatur veriſsimis & approbatis opinionibus, quando locus ſit purgationi moræ, tam in emphyteoſi eccleſiaſtica, quàm priuatorum, & quando impediatur virtute quarundam clauſularum hic inſertarum, vbi etiam legitur in diſcurſu, quãdo confraternitates dicantur, nec ne, loco pia.

CONFRATERNITAS
Sancti Frãciſci de Peruſia, an-
nis proximè elapſis locauerat
in emphyteoſim quoddam
potere Philippo Bartholo-
mæi de Peruſia ea conditione
adiecta, vt niſi ſolueret preciũ
conuentum intra annum, caderet à re conducta,
refectis tamen melioramentis, quòd inſtrumen-
tum fuerat iuramẽto vallatum, euenit quòd iſte
Philippus conductor non ſolùm non ſoluit per
annum, ſed nec etiam per biennium, adeo quòd
dicta confraternitas inſtituir iudicium coram
me pro recuperando dicto prædio. Pro parte di-
cti Philippi replicabatur ei licere purgare morã
de æquitate canonica, cùm ſimus in conceſſione
rei eccleſiaſticæ, & in terris eccleſiæ. Reſponde-
bant agentes confraternitatis non licere purgare
moram, cùm in inſtrumento fuerit appoſitum
iuramentum, & mora illa non fuerit modica.
Faciebat igitur in primis pro dicto Philippo
1 regula c. potuit, in fi. extra locat. vbi dicitur † em-
phyteotam intra modicum tempus poſſe mo-
2 ram purgare, quod † modicum tempus licet
diuerſimodè à Doc. fuit declaratum, communis
tamen opinio eſt, quòd ſit iudicis arbitrarium.
Rip. in l. ſi inſulam. num. 35. ubi Niger. num. 100.
Alex. num. 15. ff. de verb. oblig. Deci. conſi. 146.
2. colum. Pariſ. conſil. 108. nu. 44. lib. 1. cum aliis
latiſſimè adductis à Mennoch. in tract. de arbit.
iudi. caſu. 7. li. 2. cent. 1. & vltra eum Cephal. con-
ſil. 25. lib. primo.
Secundò, per ea quæ tradit Alex. in l. inſulam,
3 nume. 17. ff. de verb. obliga. vbi dicit, quòd † em-
phyteota eccleſiæ poteſt purgare moram, cùm
eccleſia non ſit ita prona ad pœnas, & de æquita-
te canonica omni caſu permittatur purgatio
moræ. cap. tuam. extra de pœn. Bald. in l. qui cri-
men. column. 11. C. qui accuſ. non poſſ. Loffred.
4 conſil. 41. nume. 8. vbi dicit hodie de † æquitate
poſſe moram purgari, etiam quòd interueniat iu-
ramentum dummodo ſoluatur id, quod inter-
eſt. idem voluit Clar. in §. emphyteoſis. quæſt. 9.
5 cõfraternitas † autem iſta videtur dici locus pius.
Spec. in titu. de inſtrumen. edit. verſic. nunc ali-
qua. num. 52. verſic. ſcias. Alexand. conſi. 209. co-
lum. 1. lib. 2. Bal. in l. id quod pauperibus. 21. q. C.
de ſacroſan. eccle. Dec. conſ. 82. col. 3. verſi. tertiò
principaliter.
Facit in terminis tertio loco deciſi. Afflic. 174.
nume. 1. & Dec. conſi. 146. nume. 1. vbi dicunt in
6 † emphyteoſi eccleſiæ clarum eſt moram purga-
ri poſſe per text. in d. capit. potuit. idem Ruin.
conſi. 198. num. 8. lib. 1. Iaſ. in l. 2. colum. 2. vel ali-
ter reſponde. nume. 88. C. de iur. emphy. & in ter-
minis per totum conſilium nouiſſimè Cephal.
conſi. 25. mora. lib. 1.
7 Quartò, reiecta opinionum varietate † beni-
gnior eſt ille ſtylus & obſeruantia, vt mora pur-
gari poſſit. Guid. Pap. q. 123. Ceph. d. conſ. 25. nu.
8 14. & 15. & in dubio † aliorum exemplis eſt iudi-
candum. Sylu. nupt. lib. 5. nu. 52.
Quæ fundamenta & authoritates licet me du-
bitantem reddiderint contra fraternitatem, nihi-
lominus optimè re perpenſa ſententiaui ad fauo-
rem dictæ confraternitatis, & contra dictum Phi-
lippum, quòd mora purgari non poſſit, motus
fui infraſcriptis fundamentis.
9 Primò, quia † confraternitates iſtæ laicorum
non dicuntur pii loci (quicquid ſupra dictum fue-
rit.) Bald. in l. ſi quis ad declinandam. colum. 11.
verſic. deinde quæritur. C. de epiſc. & cleri. Abb.
conſi. 31. colum. pen. & fin. lib. 1. Corn. conſi. 119.
nu. 27. lib. 2. Soc. Sen. conſ. 72. col. pen. lib. 4. Pariſ.
conſi. 50 col. pen. in fi. lib. 2. & eſt magis *communis
opinio*, vt nouiſſimè tradit Ant. Gabriel. comm.
concl. lib. 6. in tit. de pia cauſ. concl. 2. verſi. tenen-
do primam opinionem. vbi ampliat, limitat, &
declarat, ac obiectis reſpondet: & quemadmo-
dum iſta opinio eſt magis communis, ita etiam
eſt magis vera, niſi confraternitates iſtæ habeant
quædam requiſita, puta erectionem, authoritate
epiſcopali, campanile, hoſpitale, & quædam alia
de quibus per Fely. in c. de quarta. extra de præ-
ſcrip quæ requiſita non fuerunt deducta in pro-
ceſſu noſtro. quo aſſumpto ſtante, ſequitur quòd
nos ſumus in emphytheoſi priuata, non autem ec-
10 cleſiaſtica, in qua † emphyteoſi particulari non
admittitur purgatio moræ. Afflict. poſt alios de-
ciſi. 174. quidam ruſticus. Alex. in l. inſulam ſub
nu. 17. verſi. nec obſtat tex. ff. de verb. obli. quam
opinionem tanquam veriorem pluribus funda-
mentis approbat, & à contrariis defendit Iac. de
Nigr. in repe. d. l. inſulam. nu. 289. ff. de verb. obli.
vbi etiã Ripa. nu. 90. idem tenet Dec. latè conſil.
452. colũ. 3. Grat. qui teſtatur de communi. con-
ſil. 93. col. fi. lib. 1. Gozad. conſi. 57. multa. col. 5. &
ſeq. Caſſiad. deciſi. 2. de iureiur. vbi dicit comm.
opin. Bellam. conſi. nono.

Secundò

Secundo, quia in inſtrumento iſto emphyteo
tico præfatus Philippus iurauit omnia & ſingula
promiſſa attendere & obſeruare, & non contra-
11 uenire, quod vinculum † iuramenti impedit
moræ purgationem l. ſi quis maior. vbi Cagnol.
C. de trāſact. Rip. in d. l. inſulam. nu. 90. quicquid
dixerit Beroius in c. potuit. nu. 55. & ſeq. extra de
loca. quia eius dicta ſunt diſputatiua, & contra
comm. opi. vt ipſemet fatetur ibi nu. 59. in fine.
& in proprijs terminis ꝙ mora purgari non poſ-
12 ſit, quando in † inſtrumento adeſt iuramentū,
tradit Mathesil. ſing. 50. nota magnum pericu-
lum, præſertim cùm iuramentum non ſit aſſer-
toriū, de quo verbum faciunt Doct. in d. l. inſulā.
ff. de verb. obli. ſed confirmatorium, imo ad eui-
tandam moræ purgationem in materia emphy-
teotica pro cautela traditur, adhiberi iuramen-
tum, ita Thom. Ferrat. caut. 20. notum eſt. Idem
tenent multi in apoſtil. ad dictum ſing. 50. Ma-
13 theſil. & virtute † dicti iuramenti mora commit
titur ſine interpellatione. Rolan. à Valle conſil.
77. nu. 19. lib. 1.

Imo etiam ꝙ eſſemus in emphyteoſi eccleſia-
ſtica, cuius contrarium fuit ſuperius demonſtra-
tum, ego ſemper fui opinionis quòd iuramentū
confirmatorium impediat moræ purgationem,
quia cùm tex. in c. potuit. de loc. in fi. ſimpliciter
admittat purgationem moræ, de æquitate cano-
nica intelligi debet, niſi in inſtrumento fuerit ad-
14 hibitum iuramentum; ſimplex † enim locutio
ad actum iuratum non extenditur. iuxta no. in c.
cōſtitutus. extra de reſcrip. Ang. in l. 1. §. quæ one
randæ. ff. quarum rerum act. non dar. Alex. conſ.
38. viſa petitione Antonij. lib. 3. & conſi. 205. viſis
his quæ narrantur. lib. 2. Ruin. conſ. 12. quanuis.
nu. 26. libr. 3. & quòd non poſſit purgari mora in
caſu noſtro, non eſt dubitandum, cùm non ſolū
fuerit interpoſitum iuramentum, ſed etiam poſt
damnum paſſum fuerit lis conteſtata, & adeſſet
15 in inſtrumento † clauſula, renuncians omni le-
gum auxilio, quo caſu ſecundum *communem* opi-
nionem impeditur purgatio moræ, vt voluit
nouiſſimè Burſat. conſi. 84. num. 6. & ſic dictum
16 † Loffredi in d. conſil. 41. nu. 8. poſſet procedere
in ſimplici iuramento, ꝙ ego non admitto, vel
dicamus eius dictum eſſe contra cōmunem opi-
nionem, vt ex Burſat videre libet d. conſ. 84. nu.
6. ſi eñ emphyteota eccleſiæ poſſet purgare mo-
ram, vbi diſpoſitio eſſet iuramento vallata, quæ
17 quidem † purgatio moræ ſtante iuramento non
admittitur in emphyteoſi priuatorum, ſequere-
tur ꝙ eccleſia eſſet deterioris conditionis quàm
18 priuatus, cùm totum è contra in iure † diſpona-
tur. l. ſunt perſonæ. ff. de relig. & ſump. fune. &
ad nauſeam vſque tradit Tiraquell. in tracta.
piæ cauſæ.

19 Iuramētum † etenim habet eandem vim quā
habet clauſula, rato manente pacto. Bar. in l. ſi qs
maior. vltimo no. C. de tranſac. Aret. Inſti. de ver
bo. obli. in fi. Ceph. conſi. 35. in cauſa. nu. 25. lib.
1. & non ſolùm iuramentum habet eandem vim
quam habet clauſula, rato manente pacto, ſed ēt
20 habet vim † expreſſæ renunciationis. glo. in c. ex
reſcripto. extra de iureiur. Soc. Sen. conſi. 147. pro
pe fi. lib. 1. Soc. Iun. conſi. 136. prope fi. lib 1. & cō
ſi. 50. nu 20. & conſi. 79. nu. 32. lib. 2. Cepha conſ.
94. in præſenti caſu. nume. 7. libr. 1. omnes autem
Doct. tam in d. l. inſulam. quàm alibi fatentur nō
21 poſſe purgari moram, quando adeſt † clauſula,
rato manente pacto, vel ꝙ moræ purgationi fue
rit expreſsè renunciatum: ſi ergo iuramentum
22 † habet eandem vim, quam ſupradictæ clauſulę,
cur non impediatur purgatio moræ?

Præſertim cùm iuramentum iſtius Philippi in
inſtrumento appoſitum fuerit confirmatorium,
23 cuius natura eſt † confirmare etiā actum inuali-
dum. auth. ſacramenta puberū. C. ſi aduer. vend.
Barto. & Alexan. in l. Seius & Augerius. ff. ad le-
gem falcidiam, cùm ſimilibus, vt per Marant. in
tract. iud. in 6. par. verſi. ſecundum principale iu-
ramentum. nu. 26.

Et ea eſt ratio ꝙ iuramentum impediat moræ
24 purgationem, quia commiſſo periurio † pars ab
eo amplius abſolui non poteſt, Zeder. de Sen. cō-
ſil. 300. in fi. Gozad. conſ. 69. col. 4 Dec. conſi. 26.
ante fin. & in c. porrecta extra de confirma. vtil.
vel inut. col. 8. *comm. opin.* vt per Rui. conſ. 66. col.
2. ad fi. lib. 4. & huius opinionis, quòd mora purga
ri non poſſit, erat Excellentiſſimus olim præce-
ptor meus, Dominus Reſtaurus Caſtaldus Peru-
25 ſinus, dum eram † eius ſcholaris, cuius anima re-
quieſcat in pace: obiit enim Peruſiæ annis ela-
pſis, cuius morte orbatum fuit ſtudium Peruſinū
dextro oculo.

Tertiò principaliter, quia in proceſſu apparet
poſſeſſionem fuiſſe deterioratam, & ſic quod in-
tereſt confraternitati non ſtare amplius in loca-
tione ſiue contractu emphyteotico, cum paſſa
26 fuerit † damnum & intereſſe, quo caſu impedi-
tur purgatio moræ. Cagnol. poſt alios in d. l. ſi
quis maior. col. 25. num. 155. C. de tranſact. Rui.
conſ. 74. col. pen. lib. 5.

Quartò, quia in ſupradicto inſtrumento ade-
27 rat † clauſula reſolutiua contractus, quæ impe-
dit moræ purgationem. Rom. conſil. 427. col. 2.
Afflict. deciſ. 174. nu. 3. & officiales confraternita
tis profeſſi ſunt nolle amplius habere dictum
Philippum pro emphyteota. Veron. caut. 135. tu
ſcis, Dec. conſi. 138. col. 2. & conſi. 146. col. 3. *com-
munis opinio*, vt per eundem met Dec. conſil. 160.
colum. fin.

28 Quintò, quia etiam † in cōtractibus nominatis
frangenti fidem fides eſt frangenda, quando ſunt
correſpectiui. l. cum proponas. C. de pact. & ibi
Dec. Fely. in c. peruenit. il ſecondo. col. 2. & ſeq.
de iureiuran. & maximè quando non ſeruatur
29 † ſubſtantiale pactum, quod dedit cauſam con-
30 tractui, quia ſi non † impletur debito loco, mo-
do, & tpe, reſcinditur contractus. l. cùm te. C. de
31 pact. inter empt. & vend. & per viam † exceptio-

nis,& per viam actionis. Crauett.latè conſ. 192. in fi.lib.1.& conſ.299.col.1.

Præterea dato, ꝙ mora purgari poſſet non ob ſtantibus omnibus ſupra allegatis,hoc tamen cir
32 ca tempus ex *communi* ſententia remittitur† arbitrio iudicis, vt in principio dicebam, qui iudex nunquam arbitraretur poſſe moram purgari vltra annum in inſtrumento conuentum per aliũ
33 annum, ſed arbitrari debet intra modicum† tp̃s, quod tamen tempus non excedat, imo nõ aſcendat ad alium annum vltra conuentum,ſed ad aliquot menſes, hic autem eſt tranſactus annus, & vltra,meritò mora purgari non poteſt.

Ad contraria reſpondebam,& primò dum dicebatur eſſe in arbitrio iudicis intra quantum tp̃s poſſit mora purgari, quia prædicta intelligi de-
34 bent† in inſtrumentis ſimplicibus,in quibus nõ interuenerint iuramentum, clauſulæ reſolutiuæ contractus,& alia quę interuenerunt in inſtrõ de quo agitur. ita *communiter* tradunt omnes Doct. in d.l.inſulam.ff.de ver.obli. & in l.ſi quis maior. C.de tranſact. nec diſſentit Ceph.d.conſ.25.lib. 1.& ita profectò eſt intelligendus Clar. in §. emphyteoſis.q.9.

Secundum fundamentum non obſtat, dum ex Alex.in d.l.inſulam.nu.17.dicebatur, in emphyteoſi eccleſiaſtica poſſe morã purgari, cùm
35 eccleſia nõ ſit prona ad pœnã.c.tuã.extra de pœ. quòdq́; confraternitas iſta diceretur locus pius. neque ſimiliter obſtant allegata in tertio fundamento, quia bene verum eſt, ꝙ eccleſia non eſt
36 ita prona ad pœnas,hoc enim non negatur† poſſe moram purgari,etiam vbi interuenerint prædictæ clauſulę & iuramentum quo ad euitandas alias pœnas,non autem caducitatem,ita intelligi debet c.tuam.de pœn.Alex.& Afflic. & alij in ſupra citatis locis.Caſtrenſ.conſ.161 col.1.& de-
37 bent etiam intelligi prædicta† procedere in foro pœnitentiali,non autem contentioſo. Alex.in d. l.inſulam.col.antepenul.Rom.conſi.427.verſ.ſecundò iurauit.& ſingu.457. Decl.conſ.452.col. 3.& nouiſſimè Ant. Gabriel.in tract.com.opin. concl.1.verſ. tenendo tamen primam opinionẽ lib.3.in tit.de tranſact. vbi in verſi ſuperius dicit
38 in caſu d.l.ſi quis maior.etiam† de iure canonico impediri moræ purgationem.allegat Corn.conſ. 121.col.3.vol.primo.& conſi.40.col.fi.li.4.Dec. conſi.452.col.1.

Non obſtat vltimo loco deciſi. Guid. Pap.& Ceph conſi. 25. lib.1. in dubio videlicet eſſe pro
39 nunciandum, ex ſtylo † moram purgari poſſe, quia Guido Papæ loquitur de ſtylo illo locali, qui ſtylus non fuit probatus in caſu noſtro. vlterius in caſu ſuo non fuerant adhibita iuramentũ & clauſulæ quę fuerant adhibita in inſtrumento de quo agimus,præſertim clauſula annulatiua & reſolutiua contractus, & declaratio officialium confraternitatis profitentium nolle ipſum Philippum amplius habere pro emphyteota: eo enim
40 †caſu nec etiam Ceph. d.conſi. 25. negat impediri moræ purgationem, ut eſt videre in dicto conſilio. in caſu autem noſtro omnia prædicta interuenerunt, & vlterius quia confraternitatis fuit damnum paſſa vltra alia allegata in fundamentis pro confraternitate per me factis,ad quæ me refero,& in omnem euentum ceſſant omnes
41 difficultates,cùm confraternitas† iſta non dicatur locus pius, & eccleſiaſticus, vt ex Antonio Gabriele nouiter deducebam,& vltra eum idem latiſſime tenet Tiraquell. in tract. in pia cauſ.in præfat. verſi. contrarium tamen tenet, &c.manu Ser Hieronymi Euſebij,Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio XCI.

SVMMARIVM.

1 *Citatio quando fit de aliqua perſona videtur dicta perſona approbari,hoc tamen procedit,quando quis ſimpliciter citat, non autem quando quis citatur, quatenus ſua putauerit intereſſe,& nu.3. quia per dictam citationem citari non releuantur ab onere probandi, & nu.4.*

2 *Citationis prædictæ formulæ.*

5 *Citatio debet fieri ſi tua putaueris intereſſe, quando non vis approbare perſonam citati.*

ARGVMENTVM.

¶Citandus non eſt quis ſimpliciter, ne approbes perſonam citati, etiam ꝙ non docuerit de intereſſe, ſed citatio eſt fienda cõditionaliter, videlicet quatenus tua putaueris intereſſe.

REVERENDISSIMVS Epiſcopus Auximanus, & commendatarius Abbatię Sancti Ioannis caſtri Plagarij, committatus ciuitatis Peruſiæ, donauit fructus quarundam terrarum dictæ abbatiæ cuidam domino Eufroſino de Peruſia pro ſeruitijs ab eo receptis, cùmq́; dictus dominus Eufroſinus citari feciſſet coram me colonos dictarum terrarum, citari etiam fecit filios & hæredes Baldi de Caulis de Peruſia pro omni eorum iure & intereſſe, & quatenus eorum intereſſe putauerint dicti hæredes dicentes Reuerendiſſimum commendatarium non potuiſſe fructus dictarum terrarum alijs concedere, aſſerentes per prius habuiſſe in affictum omnes fructus dictæ abbatiæ, dicebantq́ue non teneri ad docendum de aliquo intereſſe, cùm per
1 † citationẽ de ipſius factam fuerint eorum perſonæ in iudicio firmatæ, & approbatæ. Innocen. in c.

in c cum inter. extra de excep. Bal. in l. fin. C. de
edict. diui Adr. tollen. de qua formula citationis
2 tradit Veſtr. † in prax. Rom. Cur. cap. 4. lib. 4. nu.
8. Alex. in l. teſtamenta omnia. C. de teſta. Domi-
nus Petrus Iacobus Amerigus procurator dicti
D. Euſroſini replicabat prædicta procedere,
3 † quando dicti hæredes fuiſſent ſimpliciter cita-
ti, non autem cum conditione illa, quatenus eo-
4 rum intereſſe putauerint, nam per talē † citatio-
nem non releuantur citati ab onere probandi,
allegauit Ang. Aret. in §. quadrupli nu. 44. verſi.
& aduerſus. Inſtitu. de actio. vbi in terminis di-
citur, ſumas tu cautelam, quando non vis habili
tare perſonam ab onere probandi de intereſſe. ci
5 tari † facias non ſimpliciter, ſed ſub conditione,
quatenus ſua putauerit, intereſſe, quia tunc cita-
tus ille tenetur docere de intereſſe. Cùmq; do-
ctrina illata Aretini eſſet in terminis, ſecundùm
eam pronunciaui videlicet ſtante illa citatione
conditionali dictos hæredes Baldi de Caulis non
eſſe audiendos, niſi docuerint de eorum inte-
reſſe, manu Ser Cæſaris Paulini, Peruſini nota.
Curi. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XCII.

SVMMARIVM.

1 *Alimentorum fauore poſſint hæredes inſolidum conue niri, quod quomodo procedat, declara vt infra nu. 14. & 15.*
2 *Debitor liberatur per ſolutionem ab alio factam creditori, declara vt infra nu. 16. 17. & 18.*
3 *Alimentorum præſtatio dicitur minus grauis hæredi, quando ille cui alimenta ſunt præſtanda, habitat cum hærede, & nu. 4.*
5 *Teſtatoris mens eſt ſeruanda.*
6 *Teſtatoris mens dominatur in teſtamentis, & omnia regit.*
7 *Alimenta ſi fuerint relicta viduæ intra annum luctus, & illa aliunde habuerit alimenta, nihilominus poteſt petere alimenta, & nu. 8. & hoc maximè procedit, quando alimenta debentur ex vltima voluntate, & nu. 9. 10. & 11.*
12 *Thobias Nonnius Iuriſconſultus Peruſinus Authoris præceptor.*
13 *Alimentarius debet operari ad commodum hæredis, quando alimenta debentur iure actionis, ſecus quando debentur officio iudicis, ut in vxore quæ tenetur operari viro, & non poteſt petere alimenta præterita, quando aliunde fuerit alimentata.*
19 *Mulier, neq; alius non poteſt habitare cum diuerſis hæredibus ſeorſum habitantibus.*
20 *Alimenta quod præſtentur in domo, intelligitur id eſt in habitatione, & nu. 21.*
22 *Alimentarius non tenetur moram trahere cum hæredibus, quando dicti hæredes diuiſerunt.*

ARGVMENTVM.

¶ Multa circa materiam alimētorum hic pertractantur, & principaliter quando alimentarius habuit aliūde alimenta, & quando dicta alimenta debentur iure actionis, ſecus quando debentur officio iudicis, & alimentarius non tenetur operari, quando ei debentur iure actionis, nec tenetur habitare cum hæredibus, quando diuiſerunt, & declaratur quando hæredes poſſint inſolidum conueniri ratione alimētorum, & quando hæredes poſſint inſolidum conueniri ratione alimentorum, & quando debitor liberetur per ſolutionem ab alio factam.

MAGNIFICA Domina Marga-
rita de Oddis de Peruſia, in eius te
ſtamēto inſtituit hæredes vniuer
ſales Mariottum Bōcambium, &
Appeninum eius nepotes ex fi-
lia, in quo teſtamento legauit don
næ Nicolæ Berardini de Como eius famulæ vi-
ctum & veſtitum, donec ſteterit in domo dicto-
rum hæredum, & quatenus cùm eis commodè
motari non poſſet, reliquit pro alimentis quoli-
bet anno ſalmas duas grani, & barilia octo vini,
mortua dicta teſtatrice hæredes prædicti diuiſe-
runt hæreditatem, & Appeninus remanſit in do-
mo teſtatricis, cum quo remanſit etiam dicta D.
Nicola quæ fuit alimentata per dictum Appeni-
num per xiij. annos, modò ipſa Nicola agit con-
tra dictum Mariottum pro medietate ſibi tan-
gente dictorum alimentorum, ipſe Mariottus
excipiebat actionem iſtam non competere di-
ctæ mulieri, cùm habuiſſet alimenta, ſed ipſi Ap-
penino allegabatur gl. in l. 2. C. de hęredit. act. vbi
1 dici videbatur † fauore alimentorum, hæredes
poſſe in ſolidum conueniri.
Secundò mouebantur per reg. l. ſoluendo. ff.
2 de neg. geſt. vbi probatur debitorem † liberari per
ſolutionem ab alio factam creditori, concordat
Afflict. deciſi. 150. nu. 25.
Tertiò dicebant dictam actricem non poſſe
obtinere, cùm non permanſerit cum hæredibus
iuxta formam teſtamenti, ad no. per Bar. in l. Ca-
io. §. Imperator. ff. de alim. & cibar. lega. quæ ver
ba ſunt appoſita ad fauorem hæredum, cùm ibi
3 ſtando dicat † minus grauis præſtatio alimento-
rum. Alex. conſ. 100. in principio. lib. 1. & conſ. 178.
4 col. 2. lib. 6. præſtanda enim cum † minori ſum-
ptu, vt latiſſimè & doctè poſt Ang. Ancha. Soc.

Bertran.Corn.Pic.& Ruin. tradit Rolan.à Valle
conſi.22.circa primuum.nu.9.lib.1.
Ad fauorem ipſius actricis ego conſiderabam
infraſcripta.
Primò,diſpoſitionem teſtatricis eſſe omnino
5 ſeruandam.l.1.C.de ſacroſan.eccle.† l.in condi·
tionibus. ff.de condi. & demonſtra. §. diſponat.
in Auth. de nup. mens enim teſtatores domina-
6 tur†in teſtamentis, & omnia regit Soci.Iun.cōſ.
1.nu.81.conſi.75.nu.11.conſ.110.nu.10.& num.
40.lib.1.
Secundò,quęſtio noſtra videtur in terminis de
cidi per Bal.in l.de alimentis. C. de tranſact.quē
ſequuti fuere Caſtrenſ.& Alexan.& ibi ſignanter
Dec.nu.6 dicentes, quòd ſi vidua, cui debentur
7 †alimenta ab hæredibus mariti intra annum lu-
ctus, aliunde habuerit alimenta, poterit tamen
petere alimenta ab hæredibus, & licèt Dec.impu
gnet Bal.in alimentis præteritis quę debentur ex
diſpoſitione legis, prout loquebatur Bal.quan·
do tamen ſumus in alimentis debitis ex diſpoſi-
tione hominis Dec.approbat Bald quòd poſſint
8 peti,etiam†ꝙ aliunde habuerit alimenta, & ma-
gis in terminis hoc deducit Ruy.conſ.81.pro cla
ra.nu.5.lib.2.vbi expreſsè dicit,quòd quando ali
9 menta debentur ex vltima † voluntate, poſſunt
peti, etſi quis alimenta aliunde fuerit conſecu-
tus.allegat Bar.in l.libertis quos.§.1.ff.de alimen.
& cibar.lega.Caſtrenſ.in l.diuortio.in princip.ff.
ſolu.matrim.& alia de quibus per eum. Alimen·
ta autem huic mulieri debentur ex diſpoſitione
hominis nempe teſtatricis, conſequenter ſumus
10 in caſu,quòd poſſint peti,licèt ab alijs fuerit † ali-
mentata,cùm pręſertim non poſſit aſſignari diſ-
ferentia inter caſum ſupra à Docto.propoſitum,
& noſtrum,de quo agimus, argu. l.à Titio ff. de
verb.obl.l.iam hoc iure.ff.de vul & pu.l.quam-
uis.C.de imp.& ali.ſub.
Hanc eandem opinionem ꝙ alimenta præſti-
ta poſſint peti, etſi alimentarius aliūde fuerit ali-
11 mentatus,† voluit Ruy.conſi.36.col.fi.lib.3.Io.
Ana.cum addi. Bolognin.conſi. 54. viſis his. &
nouiſſimè nunq̄ ſatis laudatus præceptor meus
12 †Thobias Nonnius conſ.85.iuri.nu.4.& ſeq.vbi
nu.7.dicit,quòd quando alimenta debentur iure
13 actionis,ut in caſu noſtro,tunc alimentanda†nō
tenetur operari ad commodum hæredis,ſecus di
cit eſſe in vxore & alijs quibus debentur alimen-
ta officio iudicis, quia ſi aliunde ſimiles perſonæ
habuerint alimenta,non poſſunt ea petere,& te-
nentur operari.
Contraria non obſtant,quia gl.in l.2.C.de hæ
14 redi.act.non dicit† ꝙ hæres poſſit inſolidum cō
ueniri ratione alimentorum,ſed ꝙ teſtator vel iu
15 dex†poteſt decernere ꝙ vnus hæres præſtet tan-
tummodo alimenta, ratione maioris commo·
ditatis,ita Bar.docet in d.l.2.C.de hæredit.act.
16 Neque etiam † obſtat regula l.ſoluendo.ff.de
neg.geſt.quia tunc procedit,quando intereſt cre
17 ditoris ſolutionem fieri,quod tripliciter† eueni
re poteſt, vt tradit gl.in l. cum pecuniam in fi.ff.
de neg geſt.huius mulieris autem non inter fuit,
cùm nihilominus fuiſſet alimentata à dicto Ap·
penino,ergo &c.
18 Pręterea regula illa procedit,quando†apparet
de intentione ſoluentis, animo liberandi eum
pro quo ſoluit,vt in dictis iuribus probatur,quæ
intentio non apparet in caſu noſtro.
Minus obſtat ꝙ non habitauerit cum ambo-
bus hæredibus,quia hoc nō euenit culpa ſua, ſed
culpa dicti Mariotti qui noluit cohabitare in do
mo ipſius teſtatricis, & impoſſibile erat vno &
19 eodem met tempore dictam mulierem†in diuer
ſis domibus cum dictis hæredibus ſeorſum habi
tantibus commorari,ita in terminis tradit Ruy.
conſi.80.pro clara intelligentia.nume.3.lib.2.&
conſi.81.in quæſtione.nu.11.& 12. lib.2. Rolan.
à Valle conſi.22.nu.14.& 15.lib.1.Dum enim te
ſtatrix dixit quòd alimenta præſtentur in domo
20 †ſua,intellexit de habitatione.l. lex Cornelia.§.
domum.ff.de iniur.aliàs ſequeretur, quòd ſi hæ-
redes non habitarent in domo teſtatoris, quòd
21 in illa eſſent†præſtanda,quod eſſet abſurdum &
contra mentem teſtatricis qui ſic voluit fauore
hæredum,non habendo reſpectum, ad domum
materialiter ſumptam, & nouiſſimè Menoch.in
tract.de arb.iud.caſu 170.lib.2.cent. 2.nu.12.re-
cenſet moltos caſus, quando alimenta debeant
præſtari extra domum non obſtante diſpoſitio-
ne teſtatoris, inter quos numero xvj. recenſet,
22 quando hæredes diuiſerunt,† prout euenit inter
ſupra nominatos hæredes.
Sententiaui igitur cōtra dictum Mariottum,
& ad fauorem dictæ Nicolæ,ipſum videlicet te-
neri ad præſtationem æſtimationis alimentorū
treſdecim annorum præteritorum,quæ alimen-
tare vera debentur ipſi mulieri, cùm præſertim
per teſtatricem non fuerint ſimpliciter amore
Dei,& gratis ei relicta,ſed ex cauſa oneroſa nem
pe ob ſeruitia præſtita, manu Ser Cæſaris Pauli-
ni,Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio ſicut valet ſi fiat particularibus perſonis, ita & multo magis ſi fiat eccleſiæ,& nu.2.*
3 *Donare eius bona & ſemetipſum dicare vnuſquiſq; poteſt pio loco.*
4 *Donatio prædicta valet etiam ꝙ donans non efficiatur monachus,& nu.5.*
6 *Donatio quæ fit eccleſiæ,dicitur Deo conſecrari.*
7 *Donatio quæ fit eccleſiæ non debet improbari cùm omnia Dei ſint.*
8 *Donatio omnium bonorū, an ſubſiſtat fauore eccleſiæ.*
9 *Donatio facta eccl'æ valet,etſi fuerit facta calore iracūdiæ,*

die, dummodo tamen donans non fuiſſet à mente alienatus, & nu. 10.
11 *Donatio in dubio non præſumitur etiam fauore eccleſię.*
12 *In claris non eſt opus coniecturis.*
13 *Alienatio quatuor modis in iure capitur propriiſſimè, propriè, impropriè, & impropriiſſimè. & nu. 14.*
15 *Alienatio rei eccleſiæ requirit cauſam neceſſitatis.*
16 *Alienatio prædicta debet afferre vtilitatem eccleſiæ, puta quòd res alienanda afferret incommoditatem eccleſiæ, & nu. 17. vel quòd eſſet damnoſa eccleſiæ magis quã vtilis, & nu. 18. vel pro redemptione captiuorum, & nu. 19. & his cauſis debet conſtare per publicum inſtrumentum, & nu. 20.*
21 *Alienatio prædicta vt valeat, requiritur tractatus & congregatio ad ſonum campanę.*
22 *Antiquior debet proponere, & petere ſuffragium ab omnibus ſuper re alienanda, & nu. 23. debet cõfici publicum inſtrumentum ad hoc particulariter tendens, quod inſtrũm debet præcedere ſegregatim, & nu. 24.*
25 *Alienationis prædictæ forma.*
26 *Alienatio ẽt prædicta vt valeat requiritur cõſenſus capituli ſiue confraternitatis, qui quidem conſenſus dẽt præſtari incontinenti non ex interuallo: requiritur ẽt expreßio nominum ſingulorum, & nu. 27. & ſubſcriptio, nu. 28. Authoritas epi, nu. 29 cum cauſę cognitione, nu. 30. nec valeret conſuetudo quòd huiuſmodi authoritas non præſtaretur, nec ꝫ hoc poteſt præſcribi, nu. 31. & niſi ſeruentur ſupradictæ ſolemnitates alienatio non tenet, etiam quòd fuiſſet facta ab omnibus hominibus eccleſiæ ſiue confraternitatis, & nu 32.*
33 *Syndicus etiam eccleſię ſiue cõfraternitatis habens amplam authoritatem alienandi, non poteſt alienare, niſi interuenientibus ſupradictis ſolemnitatibus, quod procedit licèt ſyndico fuiſſet data generalis authoritas, vt ſupra dixi, & nu. 34.*
35 *Alienatio rerum confraternitatis non requirit tot ſolemnitates, quando ſunt confraternitates laicorum, ſecus quando ſunt loca pia, & nu. 36.*
37 *Alienatio rerum prophanarum vniuerſitatis, vt ſubſiſtat, debet fieri omnibus congregatis in loco ſolito, & ad ſonum campanę, & nu. 39.*
38 *L. fin. C. de vendi. rerum ciuit. lib. 11. licèt loquatur in venditione, habet tamen locum in qualibet alia alienatione.*
40 *Donatio non reuocatur ob ingratitudines, niſi fuerint propoſitæ iudicialiter ante mortem donantis, & probatę.*
41 *Donationem ius reuocandi non competit hæredibus, niſi donans in vita iudicialiter porrexerit querelas, & probauerit, & nu. 42.*
43 *Ant. Gabr. locus aliter ſentientis reprehenditur, & eſt magis communis opinio contra eum, & nu. 44.*
45 *Confraternitas tunc dicitur pius locus, quando habet requiſita à Fely. in c. de quarta. extra de præſcrip.*
46 *Donatio quędam dicitur ſub cõditione, quędam ſub mõ.*
47 *Donatio ſub conditione nõ tenet, niſi cõditione impleta.*
48 *Donatio ſub modo valet à principio, & non reuocatur donec modus ille ſeruetur.*
49 *Donatio modalis quæ fit particularibus perſonis, poteſt reuocari ſtatim, quòd non ſeruatur modus. Fallit quando donatur loco pio, quia niſi expreßè fuerit conuentum, donatio non reuocatur, & nu. 50. poteſt tamen agi ad intereſſe contra eccleſiam, & nu. 53.*
51 *Rom. conſ. 284. reprehenditur, & contra eum eſt communis opinio.*
52 *Cap. verum. extra de condi. appoſ. declaratio.*

ARGVMENTVM.

¶Multa de donatione quę fit eccleſię explicantur.

¶Alienatio rerum eccleſiæ & confraternitatis, quomodo fiat, & quibus ſolemnitatibus, hic adeo plenè & abundè enarratur, vt in futuris locus iſte, ſi fuerit ritè animaduerſus & obſeruatus, abſq; nimiò labore oĩa doctè perficies.

¶Traduntur quædã ſuccinctè de alienationibus rerum prophanarum vniuerſitatum, ac confraternitatum, quæ confraternitates aliquando dicuntur loca pia, aliquando nõ, ſecundum quod hic declaratum inuenies.

¶Donationes non reuocantur ob ingratitudines, neq; etiam ab hæredibus donantis, niſi cauſæ illæ ante mortem donantis fuerint iudicialiter propoſitæ & probatæ.

¶Perutilia quædam & ſcitu digna ponunť de donatione conditionali & modali, & qualiter & quãdo tales donationes reuocari poſſint cum pulcherrima declaratione, quòd donatio modalis facta eccleſiæ non reuocatur, etiam non ſeruato modo, licèt cõtra eccleſiã poſſit agi ad intereſſe, quamuis ſit ſecus in donationibus modalibus, quę fiunt particularibus perſonis.

DOMINA Tiſea Berardini ditto di Baſcialupo de caſtro Preggij, comitatus Peruſię, titulo donationis inter viuos donauit fraternitati Corporis Chriſti dicti caſtri vnam petiam terræ, ea conditione adiecta, quòd in ſuis neceſſitatib. teneretť ei ſubuenire poſt mortẽ dictę Tiſeę quondã magiſter Angelus Vrſini, & quondã Philippus remiſerūt Simoni filio dictę dñę Tiſeę dictã donationẽ pro quadã pecuniariã ſumma, extitit dubitatum an talis remiſſio ſiue donatio valeret,

deret, quando quidem in proceſſu probatur di-
ctam donatricem conqueſtam fuiſſe, ꝙ in eius
ægritudine ei non ſubueniebatur per homines
dictæ confraternitatis, iuxta conuenta, & iactaba
bat ſe velle dictam donationem reuocare.

Cùmq; homines dictæ confraternitatis inſti-
tuerint iudicium coram me contra dictum Si-
monem, & cauſa fuiſſet instructa, & per me in
ea ſententiatum, prout in cedula, tandem aperui
ſententiam ad ad fauorem dictæ confraternita-
tis, & contra dictum Simonem, non obſtante re
miſſione eidem Simoni facta per duos homines
ſupra nominatos dictæ confraternitatis, ac iacta
tionibus factis per dictā Tiſcam ſe velle dictam
donationem reuocare.

Cuius meæ ſententię fuit ſolidiſſimum funda
1 mentum, quia queadmodum † valet donatio fa-
cta particularibus perſonis. tot. tit. ff. & C. de do-
2 na. ita † pariter & multo magis quis poteſt dona-
re eccleſiæ l. iubemus nulli. §. 1. C. de ſacroſan. ec
3 cleſ. vnuſquiſque enim † poteſt pio loco ſe & ſua
bona donare auth. ingreſſi & auth. ſi qua mulier.
C. eod. tit. c. ſi qua. & c. quia ingredientibus. 29.
q. vlti. c. in præſentia. vbi Docto. extra de proba.
4 quod † procedit etiam ſi donans non efficiatur
monachus gl. in c. vt lex cōtinentiæ. in ver profeſ-
ſi 27. q. 1. ergo multo magis fortius poterit dona-
5 re † ſua ſine ſe, arg. c. cui licet. de re. iu. in 6. & quic-
6 quid donatur † eccleſiæ, dicitur Deo conſecrari,
& ad diuinos vſus deputari, c. mancipijs. & c. ſe-
7 quen. de rerum permu, & talis donatio † non de-
bet probari cùm omnia Dei ſint c. tua. extra de
decim. quæ concluſio abſque dubio procedit in
caſu noſtro, cùm fuerit facta donatio rei particu-
laris, & non omnium bonorum: eſt enim contro
uerſi iuris apud Doct. an donatio omnium bo-
8 norum † ſubſiſtat etiam fauore eccleſiæ, vt eſt vi-
dere apud Tiraq. in tract. piæ cauſ. priuil. centeſi-
9 mo, & adeo fauorabilis eſt † donatio facta eccle-
ſiæ & pijs locis, vt ſubſiſtat, etſi fuerit facta calo-
re iracundiæ. c. ſunt qui opes. 17. q. 4. glo. in c. du-
dum. in verſi. calore. de conuerſ. coniuga. Rom.
ſing. 514. Fel. in c. Matthæus. nu. 2 extra de ſimo.
10 dummodo tamen donans non † fuiſſet alienatus
à mente propter iracundiam. Fel. in c. dilecti. nu.
15. extra de excep. in fi. Dec. in l. quicquid calore
iracundiæ. nu. 1. & ibi Cagnol. nu. 24. ff. de reg. iu.
& licèt in dubio non præſumeretur facta dona-
11 tio etiam † fauore eccleſiæ. Alci. reſpon. 38. in fi.
Menoch. in tract. de arbi. iudi. caſu. 88. nu. 7. li. 2.
cent. 1. nos autem ſumus in claris, & allegata nō
12 procedunt in caſu † noſtro, arg. l. continuus. §. cū
ita. ff. de verb. obli. cum ſimil. cùm expreſſè con-
ſtet de donatione.

Cùm ergo per dictam donationem dictæ con
fraternitati fuerit ius irreuocabiliter quæſitum,
non potuit ei fieri præiudicium per dictos duos
ſupranominatos homines, qui abſq; aliqua au-
thoritate pro parua pecuniarum ſumma remiſe
runt poſt mortem dictę dominę, Tiſcæ dictam
donationem præfato Simoni eius filio.

13 Alienatio enim † quatuor modis in iure capi-
tur. Bal. in auth. hoc ius porrectum. col. 1. C. de ſa
croſan. eccle. Barba. conſi. 15. col. 13. lib. 1. & no-
uiter declarat Rebuff. in ſua praxi. in compend.
14 de aliena. rerum eccleſ. nu. 6. & ſequen. † proprijſ-
ſimè, propriè, impropriè, & impropriiſſimè: ſed
quia huiuſmodi remiſſio & retrodonatio con-
cernit primum aſſumptū noſtrum propriiſſimæ
alienationis, cùm per eam plenū dominium fue-
rit tranſlatum, vel apta ad transferendum. l. 1. &
ibi gl. ff. de fund. dotal. ꝓpterea nulli dubium eſt
huiuſmodi remiſſionē non ſubſiſtere, cùm plura
requirantur ad eius validitatem quæ non fuerūt
adhibita in præſenti negocio.

Requirebatur enim primò ad validitatem hu
15 iuſmodi eccleſiaſticę rei alienationem † cauſa, ſ.
neceſſitatis. c. ſicut. 12. q. 2. vel ꝙ per alienatio-
16 nem afferretur vtilitas † eccleſiæ. c. tua. de his
17 quæ fiun. à prælat. vel magnæ † incommoditatis,
18 quia res quæ eſt alienanda eccleſiæ eſt † magis
damnoſa quàm vtilis. c. ſine exceptione. in fi. 12.
19 q. 2. vel ꝓ redemptione † captiuorū. l. ſancimus.
C. de ſacroſan. eccle. & de his cauſis, uel earum al
20 tera debebat conſtare per publicum † inſtrumen
tum, alioquin non credetur. Præpoſ. in c. non li-
ceat Papæ. 12. q. 2.

Secundò requirebatur tractatus, nam debet
21 † fieri congregatio ad ſonum campanę, vel alias
vt moris eſt, quibus congregatis debet antiquior
22 † proponere vel prior. l. 2. C. de decurio. & pete-
23 re † ſuffragium ab omnibus ſuper hac re alienan-
da, de quo tractatu & inquiſitione debet conſtare
per publicum inſtrumentum ad hoc ſpecialiter
24 tendens, nec probaret † inſtrumentum alienatio
nis, ſi diceret habito tractatu & colloquio, niſi
(vt ſupra dixi) præcederet ſegregatim inſtrumen
tum tractatus. Alexan. conſil. 17. viſo. col. 2. lib.
4. Feder, conſil. 243. conceſſio. in fin. Caſtrenſ.
conſil. 74. in facto. libr. 1. col. 2. Rebuff. in dicto
compend. de alie. rerum eccl. nu. 12. & nu. 13. vbi
25 tradit † formam, quomodo debeat dictari inſtru
mentum ſuper tali alienatione poſt Specu. in tit.
de locat.

26 Requirebatur tertiò, conſenſus † capituli & cō
fraternitatis qui debet in continenti præſtari, &
non ex interuallo. Ant. de Butr. in c. cum vos de
his quæ fiunt à præla. & doctè explicat Rebuff. in
citato loco, nu. 15

Quartò in dicto inſtrumento remiſſionis re-
27 quirebatur expreſſio † nominū ſingulorum. Bar.
in l. j. ff. de alb. ſcriben. per l. fi. ibi ſigillatim vnum
quemque. C. de venden. reb. ciuit. lib. 11. Rebuff.
28 vbi ſupra, nu. 16. & nu. 17. dicit requiri † etiam ſub
ſcriptionem.

29 Vltimò requirebatur licentia ſiue † authoritas
epiſcopi. auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſan.
30 eccl. vbi Bal. quę authoritas † debet præſtari cum
cauſæ cognitione. Gemin. conſil. 48. presbyter
col. 3. Rebuff. vbi ſupra num. 21. & ibi poſt alios

dicit

31 dicit non valere conſuetudinem, ꝙ non † inter-
ueniat authoritas prçlati, nec poteſt præſcribi
contra huiuſmodi conſuetudinem.

Non igitur immeritò dicendum eſt talem re
miſſionem, donationem, & alienationem factã
à dictis duobus hominibus dictę confraternita-
32 tis non ſubſiſtere, cùm etſi fuiſſet facta † ab om-
nibus hominibus dictę confraternitatis, non ua-
luiſſet non interuenientibus ſupra proximè enar
ratis requiſitis, & quemadmodum omnes homi
nes dictę confraternitatis, vt dicebam, non ſerua
tis pręmiſſis huiuſmodi peragere nõ ualuiſſent,
multo minus hoc facere potuere dicti duo ho-
mines ex ſemetipſis, licèt fuiſſent ſyndici, & pro
curatores dictę confraternitatis.

Quia ad hoc vt procurator, vel ſyndicus con-
33 ſtitutus ab eccleſia valeat † alienare, requirun-
tur omnes ſupradictæ ſolennitates. Fede.de Sen.
conſil.95. Abbas.& in indiuiduo tradit Bartho.
Soc.conſi.52.uiſo inſtrumento ſyndicatus.lib.4.
eſſet enim abſurdum, quòd ſimiles perſonę poſ-
ſent alienare res eccleſię non ſeruatis dictis ſo-
lennitatibus, & habere plus authoritatis, quàm
tota ipſa uniuerſitas, nam & ſupra dictum con-
ſilium Socini in terminis in ſyndico alienante
res eccleſię loquitur.

34 Imo non ualeret † generalis authoritas data
dicto ſyndico Dec.conſi.36.& pro tenui.colum.
3.uerſi.4.

Et ſi tu replicares omnia ſupradicta procede-
re in alienatione rerum eccleſię, non autem in
alienatione rerum confraternitatis, in quibus
35 † alienationibus non requiruntur tot ſolennita-
tes. Bal.in auth hoc ius porrectum.2.col. uerſi.2.
quęro ubi Caſtren.C.de ſacroſan.eccle. Felyn.in
c.de quarta.col.2.de pręſcrip.& in ca. 2. in fin.de
foro compe.Pariſ.conſi.34.col.3.libr.4. Anton.
Gabriel.lib.commu.conclu.6.in tit.de pia cauſa.
concluſ.prima.nu.12.

Reſpondeo hęc procedere quando cõfrater-
nitas non haberet hoſpitalitatem, campanile,
36 † & alia requiſita, de quibus per Felyn.in d.cap.
de quarta. quæ omnia cùm habeat confraterni-
tas iſta, verè dicitur locus pius & eccleſiaſticus,
& de rebus ſuis, tanquam de eccleſiaſticis eſt iudi
candum, vt ex Fely. paulò ante dicebam.

Præterea etſi confraternitas iſta non diceretur
locus pius, & conſequenter in alienatione ſuo-
rum bonorum tot ſolennitates non requireren
tur, inficiari tamen non poteſt illam ſolennita-
tem potiſſimè requiri, quæ in rebus prophanis
vniuerſitatum, quòd videlicet fiat alienatio con
37 gregatis † hominibus in loco ſolito, & ad ſonũ
campanæ. l. fina. C. de venden. reb. ciuit. libro. 11.
quæ lex licèt loquatur in venditione, habet ta-
38 men locum in qualibet † alia alienatione. Bald.
in l. 1. in princ. ff. de magiſtr. conuenien. & in l. ci-
uitas. ff. ſi cert. peta. Alex. conſi. 1. lib. 4. & in pun-
cto quòd non valeat talis alienatio etiam in re-
39 bus prophanis † non ſeruata forma d. l. fin. tradit
Ruy.conſil.175. viſa donatione. lib. 1. vbi loqui
tur in proprijs terminis donationis.

Nec quicquã officiunt iactationes dictæ mu
lieris velle reuocare dictam donationem, vt ali-
qui teſtes deponunt, quia iniuria cõquerebatur
dicta domina Tiſea, cùm bene tractaret in eius
infirmitate: in proceſſu enim probatur, quòd
tranſmiſerunt quandam dominam Lucretiam
ad eam cuſtodiendam, quòdque ei omnia ne-
ceſſaria tranſmittebant nec iactationes illæ ſunt
habendæ in conſideratione, niſi quatenus iudi-
40 cialiter fuerint expoſitæ & probatę. † tex in ter-
minis, licet vulgaris in l. fin. verſicu. ex his enim
tantummodo. C. de reuocan. dona neque Simõ
filius, & hęres dictę donatricis poteſt dictam do-
nationem impugnare & reuocare, cùm ius reuo
41 candi donationes ob ingratitudines † non com
petat hæredibus. dicta l. fin. C. de reuocan. dona.
Socin. Iun. conſi. 89. num. 29. libr. 3. Rip. in d. l. ſi
vnquam. col. 75. C. de reuoc. dona. niſi tamen do
natrix, ſiue teſtator iudicialiter ante eius obi-
42 tum † cauſam ingratitudinis propoſuiſſet, tunc
enim illud ius cõpeteret etiam hęredibus. Corn.
conſi. 15. col. fi. libr. 1. quę cauſa ingratitudinis &
inobſeruantię, cùm non fuerit propoſita iudicia
liter per dictam donatricem ante eius obitum,
meritò dictus Simon querelam proponere non
poteſt, quicquid nouiſſime dixerit Anto. Gabri.
lib. commu. concl. 3. titu. de tranſact. concl. 1. nu.
42. vbi dixit eſſe magis communem opinionem
43 ius reuocãdi donationem † ob inobſeruantiam
tranſire ad hęredes: quia perperam & tranſitiuè
loquitur, & contra caſum d. l. fin. C. de reuocan.
dona. vt ſupra deduxi: niſi enim fuerit ante mor
44 tem iudicialiter propoſita cauſa † inobſeruan-
tię, ius reuocandi donationes non competit hę-
redibus, & eſt magis *communis* & vera opin. vt ex
Socy. Iun. Corn. & Rip. deducebam, vltra dicta
diffuſè per Tiraquell. in d. l. fin. C. de reuoc. don.

Non eſt omittenda alia principalis conſidera-
tio quę me induxit ad annullandam dictam re-
miſſionẽ faciendo in primis duo pręſuppoſita.

Primum quòd iſta confraternitas dicitur lo-
45 cus pius, ex quo habet † requiſita à Felyn. in d. c.
de quarta. extra de pręſcrip. & licèt non dicere-
tur locus pius, negari tamen non poteſt, quin hu
iuſmodi relicta dicantur ad pias cauſas, Corne.
conſi. 18. nu. 15. lib. 4. Pariſ. conſi. 34. col. 2. in fin.
lib 4. Ant. Gabr. vbi ſupra.

Secundum pręſuppoſitum ſit, quòd quędam
46 dicitur donatio † ſub conditione, quędam ve-
ro ſub modo.

Donatio ſub conditione non tenet, niſi adue-
47 niente cõditione, † ſiue ea impleta. l. qui hęredi.
§. vltimo. ff. de condi. & demon.

48 Donatio ſub modo † valet à principio, &
non reuocatur donec modus ille ſeruetur. l. 1.
& 2. C. de dona. quę ſub modo, & rectè explicat
elegans glo. in ca. verum. extra de condit. appoſi.
vbi adaptando ad caſum noſtrum dum in dona

tione

ſione dicitur quòd preſtentur alimenta vel conſimile aliquid fiat; dicitur donatio ſub modo, vt ibi dict. gloſſ. quemadmodum donatio iſta dum conuenit cum hominibus dictæ confraternitatis, vt ei ſubueniretur in eius neceſſitatibus; ſed non conuenit in euentum non ſeruati modi, quod donationem reuocare poſſet, quo fit coniunctis nunc duobus præſuppoſitis quòd videlicet donatio iſta fuerit facta ad pias cauſas, & ſub modo, non tamen habita proteſtatione, quòd non ſeruato modo ei liceret dictam donationem reuocare, quod inquam non licuerit ipſi mulieri neque Simoni eius filio, & hæredi dictam donationem reuocare.

Nam licèt quando particularibus perſonis fit donatio ſub modo, abſque alia cõuentione poſ-
49 ſit donatio reuocari, quando modus † non ſeruatur. l. 1. & 2. C. de donatio. quæ ſub modo. ſecus tamen eſt, quando donatio fit loco pio, quia niſi expreſſè conuentum fuerit de reuocanda do-
50 natione in euentum modi † non ſeruati, donatio reuocari non poteſt. tex. in terminis in dicto capit. verum. extra de condi. appoſi. Didac. Couarru. poſt alios quos allegat libr. primo, variar. reſolu. cap. 14. nume. 6. vbi reprehendit Roma.
51 aliter tenentem conſil. 284. & contra eum † hodie eſt *communis* opinio per tex. in dict. ca. verum. extra de condi. appoſi. cuius textus deciſio ad cõ
52 fraternitatem iſtam adaptari † poſſe arbitror.

Bene tamen poteſt agi contra eccleſiam ad in
53 tereſſe non ſeruati † modi, vt tradit glo. Abb. & Præpoſi. in d. ca. verum. Caſtrenſ. in l. 1. 2. colum. ff. de donatio. Socin. in l. quibus §. Termilius. ff. de conditio. & demonſtratio. Couarru. in ſupra citato loco numero ſexto. ſententiam, vt dicebam, pro dicta prima donatione ad fauorem dictæ cõfraternitatis, & contra dictum Simonem, manu Ser Ioannis Thadei de Thadeis, Peruſini Notarij Curialis patrocinante pro dicta confraternitate D. Rodulfo Calidonio Peruſi. cauſidico. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XCIIII.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteota poteſt expelli de re emphyteotica, ſi in ea male verſatur.*

2 *Emphyteota tunc dicitur male verſari in re emphyteotica, quando incidit arbores fructiferas, & num. 5. ex inciſione enim arborum res locata fit deterior, & num. 3. & res deteriorata non dicitur reddita, & num. 4.*

6 *Auth. qui rem. C. de ſacroſanct. eccle. licèt loquatur in emphyteoſi eccleſiaſtica, extenditur tamen ad emphyteoſim priuatorum, & ad vſufructuarium, & numero 3.*

8 *Arbores fructiferæ quòd poſſint incidi ab emphyteota, non valet conuentio.*

9 *Emphyteota ad hoc vt poſſit priuari, tria requiruntur, primum deteriorationem eſſe in ipſa proprietate, num. 10. Secundò, quòd deterioratio fuerit facta per dolum malum, latam, vel leuem culpam, non autem leuiſſimam. nu. 11. Tertiò, deteriorationem eſſe notabilem. & nu. 12.*

13 *Emphyteota non poteſt expelli à re emphyteotica ob inciſionem arborum, quando loco inciſarum aliæ ſubrogantur, & nu. 19. exemplum ponitur ſub num. 14. 15. 16. & 17. & hæc omnia habent locum etiam in fundis priuatorum.*

ARGVMENTVM.

¶Hic ſatis planè expeditur emphyteotam tam eccleſiæ, quàm priuatorũ poſſe priuari re emphyteotica ob inciſionem arborum, quod tamen non procedit, quando loco inciſarum arborum alias arbores replantaſſet, prout latius deciſione continetur.

DOMINA Aurelia de Gratianis de Peruſia locauerat in emphyteoſim quandam vineam vetuſtam cũ quibuſdam arboribus inibi exiſtentibus Bartolo Iacobi de Caſtro Sanctæ Agnetis comitatus Peruſiæ, mortua dicta Aurelia Cęſar eius filius egit contra dictum conductorem pro recuperatione dictæ terrę ob inciſionem quarundam arborum, & diſplantationem vineæ.

Pro parte rei conuenti fuit probatum plantationem nouæ uineæ, & ob id dicebant non incidiſſe in commiſſum, licèt enim conductor ſi-
1 ne † emphyteota poſſit expelli de re locata ſi in ea malè verſetur. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. auth. qui rem. C. de ſacroſan. eccle. l. ædem ubi Bald. C. locati. Iaſ. conſi. 17. colu. 3. lib. 1. & in l. diuortio. § ſi fundum. ff. ſolut. matrimo. cum latiſſimè adductis à Mennoch. in tracta. de arbi. iud. caſu. 78. libr. 2. cent. 1. & eſt *communis* opinio, vt per Iul. Clar. in quæſt. 26. lib. 4. §. emphyteoſis. verſicu. hinc infertur. & tunc vtique quis dicatur
2 malè uerſari, † quando incidit arbores fructiferas, prout euenit in caſu noſtro d. §. ſi fundum. Tiraquell. latè in tract. de retract. §. 3. gl. 1. nu. 13.
3 Cùm ex huiuſmodi inciſione dicatur † res locata deterior fieri. Bart. in d. §. ſi fundum. & pro-
4 pterea res locata quæ debuit reddi † propter dictam deteriorationem non dicatur reddita. l. 3. §. res reddita. ff. commod. Ruy. conſi. 58. quia lo-
5 cator. nume. 1. libr. 1. & tunc vtique † dicatur res non reddita, & emphyteotam male uerſari in re locata, quando incidit arbores, ob quam inciſionem poteſt expelli. l. ſi merces. §. culpæ. ff. loc. l. ſi colonus. ff. arb. furt. cæſ. & in emphyteota eccleſiæ eſt text. in terminis in dic. auth. qui rem.
6 C. de ſacroſanct. eccle. † qui tex. licet loquatur in

emphy-

emphyteota eccleſię. extendit tamen etiam ad
emphyteotam priuati ſm Paul.de Caſt. in d.au-
then.qui rem.& Docto. communiter in d.§. ſi fun-
dum. cum alijs adductis a Ruin. in d. conſi. 58.
num.4.lib.1. & Iul.Clar in lib recep. ſent.in d.§.
emphyteoſis q 26 vbi ſimiliter dicit habere lo-
cum tam in emphyteoſi eccleſiaſtica, quàm ſe-
7 culari, vbi nu. 5 extendit etiam ad † vſufructua-
8 rium, imo non † valeret expreſſa conuentio, quod
liceret emphyteotæ omnes arbores fructiferas
incidere, vt nouiſſimè poſt alios deducit Iulius
Scarlattin. in quadam allegatione num. 16. im-
preſſa in quæſtionibus familiar. Anchar. Nouell.
poſt quæſt. 52.

Hæc tamen non ita abſolutè ſunt intelligen-
9 da, † cùm tria principaliter requirantur ad hoc,
vt huic priuationi ſit locus.

10 Primùm † requiritur, deteriorationem eſſe
in ipſa proprietate, non in fructibus.

11 Secũdo, per dolum † malum, latam culpam,
vel leuem, non autem leuiſſimam fuiſſe factam
deteriorationem.

12 Tertiò, notabilem † eſſe deteriorationem, ita
Bald. in d.auth. qui rem.nu 2. C.de ſacroſan.ec-
cle.Iaſ.conſi.17.nu.2.libr.1 Mennoch. in tract.
de arbit.iud.caſu 78.nu. 6. libr. 2. centu.1.& ante
eum diffuse idem tenet Tiraq.in tract.de iud.in
reb exig in 56.declara.

Quartò, vltra prædictos Doct. (& infraſcripta
decidunt in terminis caſum noſtrum) propter
13 incisionem arborum emphyteota † non poteſt
expelli à fundo emphyteotico, quando loco in-
ciſarum arborũ alias arbores ſubrogaſſet. Ange.
in l.ſi colonus ff arbo.fur. cæſ. & l.in fraudem.§.
conductor.ff.de iur.fiſc.Caſtren. Angel. Rapha.
Alex.& Iaſ in l.diuortio §.ſi fundum. in ſecunda
limitatione ff.ſolu.matri.

In proceſſu autem clarè conſtat fuiſſe ſupplã-
tatas vineas & alias arbores per conuentum, cõ-
ſequenter propter inciſionem prædictam non
poteſt moleſtari dictus reus conuentus, cùm pręſ-
ſertim non fuerit plantata minor quantitas vi-
neæ & arborum, quàm per ipſum fuerit euulſa
& diſplantata: tunc etenim prædicta limitatio
14 non ſubſiſteret, quãdo † ille extirpaſſet, puta quin-
quaginta arbores & loco ipſarũ quadraginta vel
vigintiquinque replantaſſet, vel duas eminas vi-
neæ euulſiſſet. & vnã eminam denuo plantaſſet,
adeo quòd etſi deficeret vna tantùm arbor quæ
non fuiſſet repoſita in locum eiectarum arbo-
15 rum, vel minima † particula vineæ, non æqui-
ualenti priori vineæ & prioribus arboribus poſ-
ſet expelli arbitrio tamen iudicis, qui circunſpi-
cere debet qualitatem arborum euulſarum, pu-
ta ſi eſſent quercus viginti & ſupplantaſſet de-
cem fructiferas & domeſticas arbores, quę decẽ
16 † arbores poſſunt eſſe magis conferentes fundo,
quàm illa viginti quercus, ſic bonus iudex arbi-
17 trabitur, † an vinea euulſa adeo vetuſta, quòd
parum aut nihil vtilitatis afferret, & magis vtile
eſſet domino habere minorem quantitatem ui-
neæ fructiferam, quàm magnam quantitatem
parui aut nullius fructus. & optimè conferunt
huic opinioni & declarationi ſcripta nouiſſimè
per Mennoch. poſt alios ibi relatos in dicto ca-
ſu.78.num.8.lib.2.cent. 1. & hæc omnia habent
locum in locationibus, ac non ſolum in fundis
18 emphyteoticis † eccleſiaſticis, ſed etiam pro-
phanis.

Verùm quia dictus conductor non curabat
permanere in dicta cõductione, ſed tantummo-
do optabat ſibi refici melioramenta, ſi qua exi-
ſterent, propterea ſententiaui ipſi eſſe reficienda
melioramenta liquidanda, & niſi cõductor con-
tentus fuiſſet recuperare ſolùm melioramenta,
pro ipſo conductore ſententiam protuliſſem,
19 † non incidiſſe in commiſſum rationibus & cau
ſis, de quibus ſupra, manu Ser Octauiani Aurelij,
Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludonicus Aud.

Deciſio XCV.

SVMMARIVM.

1 *Proxeneta tunc admittitur, quando à partibus ita fo-
ret conuentum, & multo magis in cauſa dotis, &
num.2.*

3 *Proxeneta in cauſa dotis admittuntur ad probatio-
nem dotis conſtitutæ, etiam partibus non conſentien-
tibus ſecundùm Ruy. & num.9. ſed contra, vt infra
num.14 15.19.23.32.33. & 34. vbi de magis com-
muni teſtatur.*

4 *Teſtes inhabiles admittuntur ad probandum matrimo-
nium, ſic videntur admitti ad probandum dotem tan-
quam ſequela matrimonii, & num. 5. ſed contra vt
ſupra.*

6 *Confeſſio licèt, non probet fauore abſentis, probat ta-
men fauore dotis, & nu.7.*

8 *Dotis fauore verba enunciatiua probant, & nu.13.*

10 *Teſtis mediator admittitur in odium ſimoniaci, ita de-
beret admitti fauore dotis, ſed contra nn.11. & .12.*

15 *Statutum ſiue lex generaliter loquens comprehendit
etiam cauſam dotis, ſi in eo caſu de quo loquitur, dos
non inueniatur particulariter priuilegiata.*

16 *Dos non eſt priuilegiata in materia probationum.*

17 *Teſtis mediator admittitur in crimine ſimoniæ.*

20 *Dotalia inſtrumenta vel ſcripturas non co[n]ſiſti, non eſt
veriſimile.*

21 *Dos ſiue magna ſit, ſiue parua, dicitur res maximi mo-
menti attenta qualitate perſonarum, cùm ſit patrimo
nium mulieris, & nu. 22.*

24 *Teſtes inhabiles ſpeciali fauore matrimonij admittun-
tur, & nu.25.*

26 *Matrimonium poteſt ſtare ſine dote.*

27 *Cap 1.de teſtib. in 6. declaratio.*

28 *Teſtes inhabiles in crimine ſimoniæ admittuntur, cum
timore pœnæ ſecretè eorum negocia pertractent.*

29 *Teſtes*

29 *Teſtes inhabilet admittuntur, etiam quando veriſimiliter alij teſtes non reperiuntur.*

30 *Dotis promiſſio eſt actus licitus, ideo debent adhiberi teſtes habiles, ſiue instrumenta confici, & eſt noua ratio Authoris, & nu. 31.*

35 *Proxenetæ tunc admitterentur fauore dotis, quando adeßet alius teſtis idoneus & eſt noua diſtinctio authoris, & nu. 36.*

37 *Teſti integræ & bonæ vitæ eſt ſtandum.*

38 *Teſtes mediatores etiam ſacerdotes repelluntur, licèt fauore dotis deponerent.*

39 *Promiſſio vnaquaque intelligitur de minori ſumma, Fallit quando promiſſio fieret fauore dotis alternatiue, quia intelligitur de maiori ſumma, & nume. 40. & 41.*

ARGVMENTVM.

¶Reſoluitur in præſenti deciſione cõtra opin. Ruy. & multorum, proxenetas & mediatores, licèt ſacerdotes, nõ eſſe idoneos teſtes in cauſa dotis, ſecũdùm magis commu. opin. quæ nouis rationibus conualidatur, & noua diſtinctio in hac materia affertur.

¶Demonſtratur demum, alternatiuã promiſsionem, licèt regulariter de minori promiſsione intelligi debere, ſecus tamen eſſe fauore dotis, & in diſcurſu deciſionis multa notanda inuenies in materia ſimoniæ, & noui quidam intellectus aſſeruntur.

LAZARVS Matthæi de terra Gualdi, & maritus donnæ Diacintæ ex ciuitate Nuceriæ, egit contra dominũ Ioannem Cerretanum Priorem eccleſiæ cathedralis dictæ ciuitatis pro florenis ſeptingentis à dicto domino Ioanne ipſi Lazaro pro dote dictæ donnæ Diacintæ promiſſis, ad quod probandum induxerunt tres teſtes clericos, ex aduerſo pro parte dicti domini Ioannis negabatur dictam promiſſionem dotis, dictiſq; teſtibus nòn eſſe fidem adhibendam, cùm ſint proxenetæ, & mediatores, ac attinentes dicti Lazari, & non affirmatiuè deponant de florenis ſeptingentis, ſed huiuſmodi ſermone vtantur, (*Io Giouanne gli darò per dote à donna Diacinta ſeicento ò ſettecento fiorini.*) quę donna Diacinta, vt à partibus audiui, erat filia ſpuria dicti domini Ioãnis Prioris, & dictus Lazarus obtinuit à domino Prouicario Reuerendiſſimi Epiſcopi Nucerini ſententiam ad ſui fauorem pro ſeptingentis florenis, & introducta cauſa coram me, & lata ſententia, prout in cedula, Iuxta ſtylum huiuſmodi curiæ pro parte dicti Lazari inſtabatur pro confirmatione dictæ ſententiæ, pro parte verò dict domini Ioannis prioris inſtabatur pro reuocatione, & pluries diſcuſſa cauſa tota difficultas ad duo reducebatur.

Primò, an dictis teſtibus mediatoribus eſſet omnimoda adhibenda fides, ex quo maximè erant etiam coniuncti dicti Lazari, prout in proceſſu probatur.

Secundò, dato quòd probarent, quęnam ſumma videatur promiſſa, an ſcilicet ſumma ſexcẽtorum florenorum, an verò ſumma ſeptingentorum florenorum, ad quam ſummam ſeptingentorum florenorum dictus D. Ioannes fuit cõdemnatos in prima ſententia à dicto prouicario Reuerendiſſimi Epiſcopi Nucerini.

Circa primum igitur dubium Doct. *communi*
1 calculo concludunt tunc † proxenetam admitti
ad probandum, quando à partibus ita eſſet conuentum. Ange. in Auth. de teſtib. §. quoniam verò. Bald. in l. omnibus. verſicu. ſed dubitare. C. de teſtib. Campeg. in tract. de teſtib. reg. 85. in 1. fallen. Crott. in eodem tract. de teſtib. 4. par. nume. 83. Cur. in eodem tract. conclu. 43. Felyn. in cap. cùm à nobis. in fin. de teſtib. & in capit. veniens. il ſecundo. eod. titu. Boſſi. in tit. de oppoſi. contra teſtes. num. 129. Marſil. ſing. 533. Soc. Iun. conſi. 12. nu. 17. & conſil. 29. nu. 16. libr. 1. Mennoch. in tract. de arb. iudi. quęſt. 73. libr. 1. & eſt *communis* opin. vt poſt multos quos allegat, tradit nouiſſimè Portius Imolenſ. in tract. commu. opi. conclu. 21. libr. 1. vbi multiplieiter limitat, licèt iudicio meo ſit defectuoſus, cùm in ſpecie non tangat cauſam dotis, & de magis commu. opi. poſt omnes alios nouiter etiam teſtatur Benintend. deciſi. 61. nu. 1. ſi ergo in alijs caſibus parte volen-
2 te proxenetæ admittuntur, † multo magis hoc
procedere debet in cauſa dotis, quę eſt fauorabilis: ſed hic non eſt caſus noſter, cùm prędicti teſtes non fuerint admiſſi ad probandum partibus conſentientibus.

Quare eſt inueſtigandum, an etiam partibus diſſentientibus proxenetę in promiſſionibus dotalibus admittantur.

Quod autem proxenetę admittantur ad probationem dotis conſtitutę, etiam partibus non
3 conſentientibus, tenuit † in terminis poſt alios
Ruyn. conſil. 34. libr. 4. nume. 4. cum ſequen. vbi
dicit, quòd quemadmodum fauore matrimo-
4 nij † ad probandum matrimonium admittun-
tur parentes & alij teſtes inhabiles cap. ſuper eo.
extra de teſtib. vbi Doct ita etiam debent admit-
5 ti fauore dotis tanquam † ſequela ad matrimo-
nium.

Secundò, nam quamuis in inſtrumento, puta diuiſionis quis confiteatur recepiſſe à Titio
abſente certam pecuniarum quãtitatem, ex hoc
6 non probetur † mutuum fauore Titij abſentis.
l. fin. ff. de interro. act. l. certum. §. ſi quis abſente.

ff. de

ff.de confeſſ.nihilominus ſi dicta confeſſio fieret
7 ex cauſa † dotis, probaret etiam fauore tertij ab-
8 ſentis, cùm verba † enũciatiua fauore dotis pro-
bent, licèt aliàs non probarent. l. 2. C. de dot. pro-
miſſ. eodem modo valere debet dictum proxe-
netę in promiſſione dotis, tum per ſupradicta,
9 tum etiam quia venit † acceſſoriè ad matrimo-
nium, vt ſupra dictum fuit. argum. clem. diſpen-
dioſam. de iudi. faciunt ſcripta per Soc. Iunio.
conſi. 29 circa pręſentem. nu. 16. lib. 2.

Tertiò, quia quemadmodum in odium ſimo
10 niaci admittitur † mediator. capi. 1. de teſtib. in
6. ita deberet admitti fauore dotis, cui plurimũ
fauetur in modum probandi, imo facilius de-
beret fieri iſta extenſio, cùm in caſu illo amplie-
11 tur † odium contra. l. cùm quidam. ff. de liber.
12 & poſthum. & dictis caſibus ampliatur † fauor
quòd eſt conceſſum d. l. cùm quidam. & ita ar-
guit Ruy. vbi ſupra in d. conſi. 34. nu. 7. lib. 4.

Et hanc opinionem videtur nouiter firmare
Beninten. deciſ. Bononię. 61. in cauſa per totam
deciſi. poſt multos quos allegat, qui mouetur
13 alia ratione, & ſic quarto loco dicens, quòd † fa
uore dotis verba enunciatiua probant quę aliàs
non probarent. Bart. in l. admonendi. circa med.
verſi. item quęro quòd ſi inſtrumentum. ff. de iu
reiurand. cum alijs per Beninten. adductis. d. de-
ciſi. nu. 6. ſi ergo verba enunciatiua probant fa-
uore dotis, multo magis admitti debent proxe-
netę & mediatores iſti.

Contrariam opinionem quòd imo proxene-
14 tę & mediatores non admittantur † etiam in
cauſa promiſſionis dotis, tenuit C. ſtren. conſil.
150. num. 4. lib. 2. Alexan. conſi. 13. ex his libr. 1.
Ruyn. ſibi contrarius, conſi. 164. nu. 6 libr. 4. vbi
dicit *communem*. Soc. Iun. conſi. 12. nu. 14. lib. 2.

15 Mouentur primò, quia ſtatutum, ſiue lex † ge
neraliter loquens comprehendit etiam cauſam
dotis, ſi in eo caſu de quo loquitur, dos non in-
ueniatur particulariter priuilegiata. Dec. conſil.
301. Soc. Iun. in l. 1. in 4. no. ff. ſolut. matrim. & d.
conſil. 12. num. 14. & 15. lib. 2. vbi dicunt dotem
16 † non eſſe particulariter priuilegiatam in mate-
ria probationum. Alex. dicto. conſi. 13. in 2. dub.
Bal. Nouell. in tract. dot. in 12. ſpec. nona par.

Secundò mouentur per text. in capitu. 1. de te-
ſtib. in 6. per locum à ſpeciali, nam ſpeciale eſt in
17 crimine ſimonię, vt mediator † etiam vna par-
te inuita admittatur, ſequitur quòd in contra-
rium eſt communis regula, & hęc opinio quem
18 admodum ſemper mihi verior viſa † fuit, ita
etiam eſt magis *communis*, vt etiam atteſtatur So
cin. Iun. dict. conſil. 12. num. 17. libr. 2 cùm dicti
19 † proxenetę repellantur à teſtificando, etiam
quód non habeant ſalarium, ratione affectionis
rei per ipſos pertractatę. vt dicunt Doct. vbique
communiter.

Quæ opinio ſuadetur alio fundamento, ui-
20 delicet non eſſe ueriſimile † in promiſſionibus
dotium non confici inſtrumenta uel ſcripturas,
ſiue ſaltem adhiberi idoneos teſtes ultra media-
tores, attenta enim qualitate perſonarum, ſiue
21 dos ſit magna, ſiue parua, dicitur eſſe res † ma-
22 ximi momenti, cùm dicatur † patrimonium
ipſius mulieris. l. Pomponius Pphiladelphus. ff.
famil. erciſcund. & quòd in cauſa probandæ do-
23 tis † proxenetæ non admittantur, voluit perbel-
le Benuen. Strach. in tracta. de proxenet. par. 4.
num. 12. & ſeq. vbi Tiraquell. Gozad. Curt. Iun.
& alios allegat.

Allegata in contrarium non obſtant, quia vni
co verbo reſpondetur omnibus fundamentis,
24 cùm parentes & alij inhabiles admittantur † ad
probandum fauore matrimonij, quia in hoc re-
peritur expreſsè priuilegiatum matrimonium,
quemadmodum in cõfeſſionibus abſenti factis,
25 ac in verbis † enunciatiuis, nec ſequitur argu-
mentum de dote tanquam ſequela matrimonij,
quia contrarium eſt verius, cùm matrimonium
26 † ſtare poſſit ſine dote, nec pro eius eſſentia re-
quiratur dos. l. pen. C. de dona. ante nup. Dec. in
auth. præterea. nu. 2. C. vnde vir, & vx.

Ita pariter commodè reſponderi poteſt ad di
27 ctum capi. 1. de teſtibus. in ſexto. vbi † proxene-
tæ admittuntur in odium ſimoniaci &c.

28 Quia non eſt mirum in materia ſimoniæ † in-
habiles admitti ad probandum, cùm metu poe-
næ committentes ſimoniam ſecretè eorum ne-
gocia pertractent, quod crimen niſi per media-
tores probaretur, vtique probari nõ poſſet, imo
non ſolùm in crimine ſimoniæ admittantur te-
29 ſtes inhabiles, ſed in alijs † etiam caſibus in qui-
bus veriſimiliter aliæ probationes non reperiun
tur. l. conſenſu. C. de repud. ſecus in caſu noſtro,
30 nempè in promiſſione dotis. qui † cũ ſit actus
non ſolùm licitus, ſed neceſſarius, ad not. in l. 1.
ff. ſolut. matrimo. imputetur eis, ſi teſtes habiles
non procurant adhiberi, ſiue inſtrumenta publi
31 ca fieri, non animaduertunt, & ita nouiter † vl-
tra omnes alios iuridicè videtur eſſe reſpõſum
ad d. c. 1. de teſtib. lib. 6.

32 Et ſic iſta opinio, † vt dicebam, eſt verior, &
magis commun.

33 Poſſet tamen adhiberi diſtinctio † conſideran
do duos caſus.

Primus caſus quando conſtitutio dotis non
34 poſſet probari niſi per † proxenetas, & mediato
res, & tunc nullam prorſus fidem faciant.

Secundus caſus quando vltra teſtem proxenetam,
35 ſiue mediatorem † adeſſet alius teſtis idoneus
non mediator, quia attenta qualitate teſtis fide-
36 digni, fauore dotis, iudex † poſſet adhibere om-
nimodam fidem dictis teſtibus, argum. notat.
per Grammat. conſil. 13. nume. 15. 16. & 17. vbi
37 dicit, teſti † integræ & bonæ vitæ eſſe ſtandum,
præſertim quando eſſet religioſus & ſpectatæ fi-
dei, ſi ergo, ſecundùm Grammat. ibi ſtatur dicto
vnius teſtis integerrimi, quanto magis erit ſtan-
dum in caſu noſtro, quando vltra teſtem inte-
gerrimum concurreret dictum alterius teſtis, li-
cèt

eſſet proxenetæ,ſiue mediatoris, qđ iudicio opti-
mi iudicis eſt relinquendum.

In terminis autem caſus noſtri non erat opus
vti diſtinctione,cùm omnes iſti teſtes eſſent pro
xenetæ & mediatores, ac demum attinentes, &
38 coniuncti dicto Lazaro, & licèt eſſent † ſacer-
dotes,nihilominus repellantur, vt in indiuiduo
tradit Soc.Iun.conſi.12.nu.15.& num.21.ſupra
allegato. libr.2. qui in terminis per totum ferè
conſilium decidit caſum noſtrum.

Secundum dubium nullam patitur dubita-
39 tionem,cùm etſi vnaquæque † promiſſio intel-
ligatur de minori ſumma.l.nummis. ff. de leg.3.
l.ſi ſeruus plurium.§.fin.de leg.1.l. ſemper in ſti-
40 pulationibus,de regul.iur.prædicta tamen † fal-
lunt, quando promiſſio eſt facta pro dote, quia
tunc de maiori ſumma intelligitur, ita notabili-
ter declarat in materia dotis Bal. Nouel.in tract.
de dot.priuileg.73. nu. 1. per iura de quibus per
eum,& eſt text. in l.in ambiguis.ff.de regu. iur.&
ſic quo ad iſtud caput præfatus Lazarus fouebat
ius, quòd etſi fuerit facta alternatiua promiſſio
de ſexcentis vel ſeptingentis florenis,intelligere-
41 tur facta † de maiori ſumma fauore dotis, vt ſu-
pra deductum fuit, ſed quia de dicta promiſſio-
ne non conſtabat per teſtes fidedignos, nõ opus
erat huiuſmodi difficultatem aggredi: ego de-
creueram abſoluere dictum dominum Ioãnem
reum conuentum à petitis, & reuocare ſenten-
tiam dicti domini prouicarij Nucerini, ſed de-
mum reduxi dictas partes ad concordiam pro
ſumma florenorum quingentorum, & ita de
cõſenſu partium declaraui, manu Ser Octauiani
Aurelij, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XCV.

SVMMARIVM.

1 *Statuti Peruſini diſpoſitione poteſt prorogari inſtantia ad quindecim alios dies, nu.2.& num. 14. & verba dicti ſtatuti ſunt directa in perſonam iudicis, & numero 19.*
3 *Citatio in huiuſmodi caſu non requiritur virtute dicti ſtatuti,& ex ſtylo Curiæ Peruſinæ.*
4 *Statutum remittens arbitrio iudicis prorogationem, cenſetur remittere arbitrio boni viri, declara in caſu noſtro, vt infra nu.35.*
5 *L.de vnoquoque. ff. de re iudi. ampliatur & limitatur remiſſiuè.*
6 *Stylus potius quàm conſuetudo dicitur, de actibus iudicialibus.*
7 *Stylus poteſt induci à maiori parte populi, cùm ſcientia magiſtratus habentis authoritatem.*
8 *Stylus ad hoc vt obſeruetur, requiritur quòd confirmetur à ſuperiore, declara hoc habere locum, quando tractatur de totali præiudicio. nu.28.29.& 37.*
9 *Auditores non habent authoritatem confirmandi huiuſmodi ſtylum.*
10 *Citatio quòd requiratur de ſtylo in huiuſmodi prorogatione, aliqui atteſtati fuere, alij verò ſecus dicebant.*
11 *Stylo ſtante diuerſitate à iure ſcripto non receditur, & de ſtylo notariorum conſuluit Deci. & infra nu. 12.*
13 *Stylum modo album, modo nigrum.*
15 *Citatio non requiritur quando per partem nihil opponi poteſt, & tunc ſicut prorogatio poteſt fieri inuito aduerſario, multo magis ipſo ignorante, & nu.16.17. & 36.*
18 *L.non quicquid.ff.de iudi.inductio.*
20 *Appellationem non eſſe deſertam in dubio eſt pronunciandum, & nu.23.*
21 *Iudex debet potius peccare in tempore, quàm in re.*
22 *Stylus ille præfertur, cum quo concurrit præſumptio iuris communis, quando diuerſimode ſtylus obſeruatur.*
24 *Ius commune minus debet lædi, quàm ſit poſſibile.*
25 *Appellanti datur annus, & ex cauſa biennium.*
26 *Appellari debet intra decem dies, non ſolum quando appellatur a diffinitiua, ſed etiam quando appellatur ab interlocutoria, & nu.27.*
30 *Stylus concernens modum agendi poteſt induci abſque confirmatione ſuperioris, & poteſt induci coram inferioribus iudicibus, & nu.31.*
32 *Stylus poteſt induci abſque citatione partis, nec requiritur obtinere in contradictorio iudicio.*
33 *Procedendi modum omnes actus dicuntur concernere, qui fiunt ante ſententiam diffinitiuam.*
34 *Sententiam in dubio accipimus diffinitiuam.*
36 *Stylo curiæ Peruſinæ probatum extitit quòd ab anno 1540. vſque in præſentem diem in prorogatione inſtantiæ non fuit pars citata.*
39 *Stylus vltimus attenditur, cum præcedentia & ſequentia declarent quæ ſint in medio.*
40 *Bonſignorus Finettus Romanæ Rotæ Auditor, Peruſiæ, & Vmbriæ Gubernator, inclinauit in opinionem Authoris.*
41 *Bonſignor Finettus Romanæ Rotæ Auditor fuit creatus Gubernator Peruſiæ, & Vmbriæ à S. D. N. Pio V. & Gubernium ipſius laudatur.*

ARGVMENTVM.

¶Styli materia hic explanatur exactiſſimè, quid ſit ſtylus, & quomodo introducatur, & reſoluitur per Authorem de ſtylo curiæ Peruſinæ, poſſe prorogari inſtantiam ad alios quindecim dies, etiam non citata parte.

DOMINVS Carolus de Ranerijs de
Peruſia in cauſa quam habebat cum
Franciſco Petrino de eadem ciuita-
te ſuper ſumma ſcutorum tricento-
rum quinquaginta petijt prorogari inſtantiam
1 † recurſus ad alios quindecim dies, virtute ſtatuti
Peruſini

Peruſini.rub.81. lib.primo.verſicu. addentes di-
2 cimus, vbi talia formalia verba leguntur, † quòd
iudex aditus & coram quo cauſa recurſus agita-
retur, poſſit & valeat ſi ſibi videbitur metam &
terminum dictorum quindecim dierum proro-
gare ad alios quindecim dies immediatè ſequen
tes, dūmodo dicta prorogatio fiat ante lapſum
primorum quindecim dierum, & de tali proro-
gatione rogetur notarius cauſæ. Apparet in
actis me prorogaſſe inſtantiam ad alios quinde-
cim dies, ex aduerſo replicabatur inſtantiam pri
mam fuiſſe perempiam, cùm dicta prorogatio
fuerit facta non citata parte, reſpondebat D. pro
curator dicti domini Caroli, non fuiſſe neceſ-
ſariam partis citationem, tum ob verba dicti
3 ſtatuti, tum ex † ſtylo curię generalis Peruſinæ,
de quo ſtylo teſtificati fuere maior pars domi-
norum procuratorum Peruſinorum, verùm
quia dominus procurator dicti Franciſci pro-
duxit, ac exhibuit quamplures proceſſus agita-
tos per multos annos poſtea in hac curia, in qui-
bus in terminis dicti ſtatuti apparebat in proro-
gatione inſtantiæ fuiſſe citatam partem, extitit
ſuper dicto emergenti dubitatum quid iuris, ſu-
per quo fuit per me data ſententia, prout in ce-
dula patet.

Et aſſumendo partem dicti Franciſci videba-
tur inſtantiam eſſe peremptam.

4 Primò, quia licèt † ſtatutum remittat arbitrio
iudicis prorogationem inſtantiæ, cenſetur nihi-
lominus ei remiſſum arbitrio boni viri, & ſic
partis citatio videbatur requiri. Dec. in l. ſoror.
C. de colla. exactiſſimè Menoch. in tract. de ar-
5 bi. iudi. q. 7. lib. 1. & eſt † regula generalis, l. de vno
quoque. ff. de re iudi. quam regulam hodie cum
pluribus ampliationibus & limitationibus exor
nat Ant. Gabr. lib. commu. conclu. 2. conclu. 1.
in titu. de citationibus.

6 Secundò, quia in † actibus iſtis iudicialibus pro
7 priè non dicitur conſuetudo, ſed ſtylus, † qui ſty
lus, licèt non requiratur induci à toto populo,
ſed à maiori parte populi, requiritur tamen il-
lum induci coram magiſtratu habente autho-
ritatem legis condendæ. Alexan. conſi. 36. in fi.
lib. 2. Dec. in rub. extra de conſue. colū. 3. & conſ.
677. in fi. Crauet. qui melius cæteris hanc mate
riam declarat in tract. de antiqui. temp. in 4. par.
prin. nume. 18. & vltra iſtos idem in fortioribus
terminis tenet Grammat. in conſil. 1. nume. 18.
19. & 20. quod conſilium eſt in materia fori iudi
cationis, & reperit impreſſum immediatè poſt
deciſiones eiuſdem Gramma. vbi dicit, quòd ad
8 hoc vt ſtylus ſit † obſeruandus, requiritur quòd
ſit confirmatus authoritate ſuperioris median-
te aliqua ſua conſtitutione ſeu confirmatione,
poſt Alber. Alex. Iaſ. Felyn. & alios quos allegat.
in caſu vero noſtro non ſolùm non reperitur cō-
firmatus ſtylus à ſuperiore, ſed nec etiam proba-
tur inductus, & ſeruatus tacitè coram Illuſtriſ-
ſimis Legatis ſeu Gubernatoribus iſtius prouin-
9 ciæ, ſed tantummodo coram † eorum auditori-
bus non habentibus poteſtatem neque confir-
mandi huiuſmodi ſtylum, neque etiam tacitè in
ducendi per ſupradicta.

Præterea tertio loco non fuit legitimè pro-
batum huiuſmodi ſtylum, cùm multi cauſarū
patroni huius curiæ atteſtati fuerint adeſſe hu-
10 iuſmodi ſtylum, vt pars citetur in prorogatio-
ne dictæ inſtantiæ: multi autem citationem hu-
iuſmodi non requiri ex dicto ſtylo depoſuerunt,
11 quare ſtante tali † diuerſitate a iure ſcripto non
receditur. Barto. in l. 2 in princip. ff. ſol. matrim.
12 & in terminis ſtyli † notariorum tradit Dec. cōſ
11. & pro tenui. nume. 12. vulgò enim dici ſolet
13 † ſtylum modò album modò nigrum.

Verùm pro parte dicti domini Caroli facie-
bant plura & potiora fundamenta, per quæ vide
batur omnino concludendum dictam proroga-
tionem per me factam non citata parte ſubſiſte
re etiam ſemoto ſtylo.

Et ſolidum fundamentum huius cōcluſionis
14 eſt diſpoſitio dicti † ſtatuti, quo expreſsè caue-
tur per iudicem ad omnem partis requiſitionē
poſſe inſtantiam prorogari ad alios quindecim
dies, ſi ergo (vt innuunt verba dicti ſtatuti) per
15 partem nihil † opponi poteſt, quin prorogatio
illa fiat, ſequitur partis citationem minimè re-
quiri, cùm ergo dicta prorogatio poſſit fieri in-
16 uito aduerſario, † multo magis ipſo ignorante
& non citato. l. qui poteſt. ff. de reg. iur. vbi Dec.
Cagnol. & alij. idem Dec. in terminis citationis
in conſi. 698. in caſu. nu. 3. poſt Oldrad. Rom. &
Alexan. quos allegat. idem tradit infinitos ferè
congerens dictus Ant. Gabriel. d. lib. commu.
opi. 2. tit. de citatio. nu. 333. in 16. limitatione. &
iſta eſt *communis* opinio, quando præſertim eſt
certum, prout in caſu noſtro, quòd ſi pars fuiſſet
17 præſens † non potuiſſet iudicem vel principem
trahere in ſuam ſententiam.

Secundò facit regula l. non quicquid. ff. de iu-
18 dic. Non quicquid † (dicit ibi Iuriſconſul.) iudi-
cis poteſtati permittitur, ſubijcitur iuris neceſſi-
tati. quam regulam ponit Felyn. in cap. exceptio
nem. nume. 5. quarto caſu. extra de excep. & hæc
19 omnia † de facili procedunt, quando verba di-
riguntur in perſonam iudicis, prout cantant ver
ba ſtatuti noſtri de quo loquimur. Hoſtien. &
Imo. in cap. ſignificauerunt. extra de teſtib. Me-
noch. in d. tracta. de arbi. iudi. quæſtio. 7. nume.
79 lib. 1.

Confert ad hæc iuris regula quæ eſt in dubio
20 eſſe pronunciandum appellationem † non eſſe
deſertam, ita vltra loca vulgaria tradit Soci. Iun.
21 conſi. 31. nume. 2. lib. 3. † adagio enim fertur po-
tius in tempore, quàm in re: quia enim Franciſco
nihil de ſuo iure deperit in negocio principali,
ſed ſolùm aliquantum negocium ipſum princi-
pale differtur.

Confirmantur prædicta, quia etſi ſtylus fue-
rit diuerſimode obſeruatus, magis videtur præ-

H ualere

22 ualere†ille ſtylus cum quo concurrit etiam pręſumptio
23 iuris, quæ eſt, ꝙ in dubio †non pręſumatur appellatio deſerta, & debet ēt fieri interpretatio,
24 vt minus lædatur†ius cõe. l. 2. C. de noxa.
25 act. cum ex diſpoſitione iuris cõis detur† annus, & ex cauſa biennium. auth. ei qui appellat. C. de tempo. appel. cum vulgaribus.

Sed quid plura? innotuit dicta pronuncia D. procuratori dicti Franciſci, & non appellauit
26 †intra debitum tempus, ex quo fecit dicta pronuncia tranſitum in rem iudicatam, & vtique
27 dicta appellatio†debet fieri intra decem dies, nõ ſolùm qñ appellatur à diffinitiua. auth. hodie. C. de appel. ſed ēt qñ appellatur ab interlocutoria. gl. in c. ſignificauerunt. extra de teſtib. Bal. & Iaſ. in l. ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſda. cogan. Maran. in trac. iud. par. 6. nu. 202. verſi. tertiò principlr.
28 Accedat prædictis, quia licèt ſtylus †non poſſit induci niſi coram ſuperiore habente poteſtatem legis condendæ, vel cum confirmatione ip-
29 ſius ſuperioris, hæc tñ procedunt †qñ agitur de totali pręiudicio cauſæ, & negocij principalis:
30 ſed qñ ſtylus concernit †modum agendi (prout in caſu noſtro) tunc non requiritur cõfirmatio,
31 & ſtylus iſte poteſt†induci ēt coram inferiori iudice. Ita notanter tradit Aym. Crauett. in tract. de antiqui. tempo. in 4. par. allegat Bartho. Soc. conſi. 36. num. 2. & conſi. 39. col. 5. lib. 4. vbi dicit Crauett. poſt alios non requiri citationem, neq;
32 ꝙ fuerit dictus ſtylus obtentus † in contradictorio judicio, & de citatione idem vltra eos tradit Afflict. deciſi. 391. num. 5. & licèt Crauett. exprimat prędicta habere locum, quando ſtylus concernit modum procedendi, mihi videtur inclu-
33 di caſus noſter, nam †omnes actus dicuntur concernere modum procedendi, qui fiunt ante ſententiam diffinitiuam, vt tradunt Doc. in l. cunctos populos C. de ſumma Trini. & fid. catho. &
34 debet intelligi doctri. Doct. †de ſententia diffinitiua, & cognitionis negocij principalis. arg. no. in l. 1. ff. ſi ager vect. vel emph. pet.

Contraria non obſtant, quia tunc requiritur
35 citatio, quando† verba non ſunt directa in perſonam iudicis, vt ſupra ex Menoch. dicebã, quę
36 citatio non eſt pariter neceſſaria quando † pars non poteſt contradicere, & in ſtylo tunc requiritur confirmatio ſuperioris, vel quod fuerit inductus coram ſuperiore habente poteſtatem legis
37 condendæ, qñ tractaretur de ſtylo †concernente negocium principale, nõ autem modum procedendi, vt Crauett. poſt alios dicebat, & licèt ſtylus ille fuerit diuerſimode obſeruatus, tamen
38 in hoc ɔcordant cauſarum patroni, quòd à †: ãno 1540. vſque in præſentem diem de ſtylo non fuerit citata pars, & ſic vltimus iſte ſtylus eſt at-
39 tendendus, cùm præcedētia †& ſequentia declarent quæ ſunt in medio. Ruy. conſi. 114. nume. 7. 8. & 18. lib. 2.

Sed ēt ſemoto ſtylo in terminis dicti ſtatuti iudicaui poſſe fieri prorogationē ad alios quindecim dies, ēt non citata parte, licèt, qñ pcedē ret citatio, eſſet abundare cautela, feci verbũ de hoc caſu corã me pendente cũ Reuerendiſſimo
40 dño patrono meo obſeruãdiſſimo, Dño† Buonſignoro Fineito Senenſi, Romanæ Rotæ Auditori, ad pñs Perùſiæ & Vmbriæ gñali Gubernatore, qui inclinabat in meam ſnĩam, cùm pręſertim iam inſtantia fuerit prorogata, & ita iudici viſum fuerit adeo ꝙ alacriori animo ſteti in meã ſnĩam, audita opinione Reuerendiſſimi Domi-
41 ni mei, qui ob eius virtutes, † & pſertim ob ſciẽtiam profundam legalem annis proximè elapſis fuit cooptatus in numero dñorum auditorũ Sacri palatij Apoſtolici, & ad pñs à Summo Põtifice Pio V. fuit deputatus ad hãc prouinciã moderandã & gubernandã, quippe qui in pñti gubernio ius ſuũ vnicuiq; tribuit, & pacatã ciuitatem hanc, & prouincia reſtituit cũ laude, amore, ac timore omnium. Scripſi cedulam ad fauorē dicti domini Caroli contra dictum Frãciſcũ Petrinſi, manu Ser Simonetti Peruſini, Notarij Curiæ generalis, licèt crediderim non fuiſſe publicatam, & partes feciſſe concordiam. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XCVII.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactioni contrauenient efficitur periurus.*

2 *Remedium. l. 2. C. de reſcin. vend. ſecundum aliquos, nõ habet locum in venditione iurata.*

3 *Remedium d. l. 2. non habet locum quando eſt facta vēditio cum pacto redimendi, quia debet fieri æſtimatio cum dicto pacto.*

4 *Vendita res cum pacto redimendi valet minus triginta florenis pro quolibet centenario florenorum, & nu. 5. & 6.*

7 *Teſtes debent deponere re valere tot cum illo pacto redimendi, & non ſimpliciter, aliàs non probant, immo licèt articuletur, difficiliter tamen probatur per teſtes præſertim idiotas.*

ARGVMENTVM.

¶ Remedium l. 2. C. de reſcin. vendi. non habet locum, quando eſt facta venditio cum pacto redimendi, niſi teſtes deponant de valore rei, etiam adhibito pacto illo redimendi, quod quidem pactum facit valere rem minori precio triginta pro quolibet centenario, & propterea eſt articulandum & probandũ de valore rei adhibito dicto pacto, materia notabilis, quotidiana, & quolibet die contingens in facto.

BER-

BERTVS Marci Roberti de villa Pōtis Ciproporum, vendidit D. Eliſabettæ Nicolai detto da l'occhio duas eminas terræ ſitæ in pertinētijs caſtri Lidarni, in vocabulo, li termini, iuxta ſua notiſſima latera pro florenis 60. pro qualibet emina, cum pacto ꝙ dicto Berto liceat pro eodem precio redimere dictas duas eminas terræ inter terminū triū annorum, elapſo dicto termino triū annorū præfatus Bertus conuenit dictā Eliſabettā ſub prętextu ꝙ in dicta venditione fuerit enormiſſimè læſus, probauit ꝑ multos teſtes dictas terras tunc tpis valere non ſolùm dictos ſexaginta florenos, ſed ēt centū triginta pro qualibet emina, & ppea tanquā læſus vltra dimidium iuſti precij inſtabat dictū inſtrm̄ reſcindi, iuxta diſpoſitionem. l. 2 C. de reſcin. vendi.

Putaui tamen ex infraſcriptis huiuſmodi remedio non eſſe locum.

1 Primò, quia † contraueniendo eſt effectus periurus, ad no. in l. ſi quis maior. C. de tranſac.

2 Secundò. quia † remedium. d. l. 2. non vł hēre locū in venditione iurata, vt dicit Cagnol. in d. l. 2. nu. 91. ver. qō frequens. hoc tñ nō firmo, ſed me remitto ad no. per Cepha. conſi. 34. nu. 26. lib. 1. Burſat. conſi. 9. nume. 36. & conſi. 117. nume. 15. lib. 1.

3 Tertiò, quia † remedium. d. l. 2. non habet locum, qñ eſt facta venditio cum pacto de redimēdo, quia tunc debet fieri ęſtimatio rei venditæ cū dicto pacto de reuēdēdo, vt tradit Tiraquel. in trac. de vtroq; retrac. in ꝑfatione, nu. 25. & res
4 vendita cum dicto † pacto cenſet valere minori precio florenorum triginta pro quolibet centenario florenorū, vt præfatus Tiraquel. dicit in dicto loco, nu. 20. & de *comm.* teſtatur, adeo ꝙ ſi res
5 † vendita fuit pro florenis centum pro qualibet emina, cum dicto pacto, communiter debet iudicari commune precium eſſe florenorum ſeptuaginta propter onus dicti pacti de redimendo, vt per Tiraquel. d. loco, d. nu 20. & 25.

6 Quæ res † vendita cum dicto pacto debet minori precio æſtimari, vt dicebam, & vltra Tiraquel. idem voluit Abb. & Doc. in c. ad noſtram. extra de emp. & vendi. Iaſ. conſi. 151. 2. colum. & 153. col. 4. lib. 4. Soc. conſi. 248. in fi. lib. 2. & 57. lib. 4. Crauett. conſi. 145. nu. 9. Dec. conſi. 167. & 338. Pariſ. conſi. 83. nu. 37. lib. 2. Cor. conſi. 141. litera E. lib. 1. Ruy. conſi 66. nu. 9. lib. 4. Cagnol. in repe. l. 2. nu. 16. nu. 36. C. de reſcin. vend. Soc. Iaſ. & Rip. in l. 1. §. etſi hęres. ff. ad Trebel. & quod valet centum cum dicto pacto, valet ſeptuaginta. Soc. conſi. 15. col. pen. lib. 1. quem refert & ſequitur Rol. à Valle conſi. 96. nu. 38. & ſeq. lib. 2. vbi nu. 42. poſt alios dicit, quòd probando quis ſim-
7 pliciter precium rei non debet obtinere † in remedio l. 2. ſed dēt probari rē eſſe tanti valoris cū illo pacto. Allegat Ruy. conſ. 16. num. 5. lib. 4. & Cagnol in d. l. 2. nu. 16. aliàs venit abſoluendus, quod eſt admodum notandum, quia ego mul-
8 toties vidi † hoc articulari, ſed nunquam probari, nec mirum, quia cum iſti termini ſint de apicibus iuris, & niſi teſtes ſint literarum expertes, vix poſſunt percipere efficaciam iſtius propoſitionis, & conſequenter concludenter probare, ex quibus motiuis inclinatus decreueram ſententiare contra dictum Bertum, reduxi tamen partes ad quandam concordiam, & de conſenſu partium ſententiaui, & ſententia ab ambabus partibus fuit acceptata, manu Ser Philippi Peruſini, Notarij Curialis. Laus Deo.

Ipſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XCVIII.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſiue conſtitutio tunc ligat, quando eſt in vſu, & onus probandi fuiſſe in obſeruantia, incumbit fundanti ſe in ſtatuto, ſiue conſtitutione, & nu. 2.*
3 *Minor pars non poteſt præiudicare maiori parti, & infra nu. 6.*
4 *Ex facto ius oritur.*
5 *Conſtitutio ſemper loquitur tanquam lex.*

ARGVMENTVM.

¶ Statutum, ſiue conſtitutio tunc ligat, quando eſt in vſu, & fundans ſe in ſtatuto, ſiue conſtitutione debet probare eſſe in vſu, & minor pars vniuerſitatis non poteſt præiudicare maiori parti, vide hic lector quid determinetur per Authorem, in collegio artis clauariorū ciuitatis Peruſiæ, quæ determinatio poterit ſæpe deſeruire in alijs collegijs & vniuerſitatibus.

PRIORES & Prępoſiti artis clauariorū ciuitatis Peruſiæ egerūt cōtra multos clauarios aduenas, vt ſoluerent gabellas ſolitas, iuxta eorum matriculas quas produxerunt, præfati clauarij aduenę recuſabāt ſoluere dictas gabellas aſſerētes dictā matriculā vllo vnq̄ tpe fuiſſe obſeruatā, niſi quoad Pe-

ruſinos,& ↄtinuò habitãtes Peruſiæ, aſſerebãtq́;
dictas constitutiones non fuiſſe ſimpliciter con-
firmatas, ſed quatenus ſint in vſu, ita enim can-
tat confirmatio Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi
Cardinalis Ariminenſis, tunc temporis Peruſiæ
& Vmbriæ Legati, & aliæ confirmationes Illu-
ſtriſſimorum Legatorum, & Reuerendiſſimo-
rum Dominorum Gubernatorum pro tempo-
re exiſtentium, quo fit vt primo aſpectu videre-
tur d cendum d.ctos clauarios aduenas mini-
mè teneri, non obſtante dicta matricula, quæ
1 cùm non ſit in vſu eos non ligat, lex enim, † ſta-
tutum, ſiue conſtitutio tunc ligat, quando videli
cet eſt in vſu, aliàs ſecus. c. 1. vbi latè Felyn. extra
de treuga & pac. Socin. in l. ſi filius eius. nume. 7.
ff. de libe. & poſthu. Dec. conſi. 469. ponderando.
nu. 8. Pariſ. conſi. 105. num. 8. lib. 4. Cepha. conſi.
136. nume. 18. lib. 1. Rolan. à Valle conſi. 99. nu.
39. lib. 2.

Et ipſi clauarij aduenæ habent intentionem
fundatam, cùm non ad ipſos, ſed à parte aſſeren-
2 te ſtatutum ſiue † conſtitutionem fuiſſe o. ſerua
tam incumbat onus probandi, vt poſt alios tra-
dit Rolan. d. conſi. 99. nu. 39 lib. 2.

Immo nõ ſufficit ſtatutum, reformationem,
ſiue legem eſſe obſeruatam à minori parte popu
li, ſed requiritur fuiſſe obſeruatam à maiori par-
3 te populi, ne ſit † in poteſtate minoris partis præ
iudicare maiori parti, ita dicit Pariſ. conſil. 105.
nume. 9. lib. 4 adeo quòd licèt aliqui ex claua-
rijs aduenis ſoluerint dictas collect.s, non po-
tuerunt afferre p ◌̨iudicium maiori parti alio-
rum clauariorum, vt tradit Pariſ. d. conſil. 105.
nume. 9. lib. 4. & hęc erant quæ excogit.ui fa-
cere contra dictam a.tem, quæ verè nil faciunt
4 ſi factum, prout iacet, intelligatur, † cùm ex co
ius oriatur. l. ſi ex plagiis. ff. ad legem Aquil.

Præſupponendum eſt igitur in facto, quòd
conſtitutio cantat, quòd tam clauarij degentes
Peruſiæ, quàm alij forenſes teneantur ſoluere ar-
ti dictorum clauariorum tale quid.

Pręſupponendum eſt etiam quòd per came-
rarios dictæ artis fuit probatum in proceſſu di-
ctam conſtitutionem eſſe in vſu.

Demum eſt præſupponendũ in proceſſu fuiſ-
ſe d ductum & probatum maiorem partem cla
uiorum forenſium conuerſantium Peruſiæ per-
ſoluiſſe dictas collectas, adeo quòd concurrant
omnia requiſita ad hoc, vt iſti teneantur ad ſolu-
tionem dictarum collectarum.

Concurrit primò conſtitutio, ſiue matricula
quæ ſemper loquitur tanquam lex. l. Arriani. ff.
5 de † actio. & obliga. quæ quidem matricula, vt
in præſuppoſitis affirmabam, ſemper fuit in vſu,
prout requiritur, ad no. per Docto. in d. c. 1. ex-
tra de treuga & pac. Dec. d. conſi. 469. ponderan
do. nu. 8. Pariſ. conſi. 105. nu. 8. lib. 4. Ceph. d. cõſ.
136 nume. 18. lib. 1. Rolan. à Valle d. conſi. 99.
nu. 39. lib. 2.
6 Fuerunt † etiam probatæ ſolutiones à maiori
parte dictorum clauariorum forenſium eſſe fa-
ctas, vt requiri dicebat Pariſ. d. conſi. 105. nu. 9.
lib. 4. propterea cũ omnia requiſita fuerint pro-
bata, ego ſententiaui ad fauorem dictæ artis cla-
uariorũ contra clauarios aduenas & forenſes re-
cuſantes ſoluere, manu Ser Raynaldi de Rubeis,
Notarij Peruſini. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Mulier nubendo cenſetur omnia ſua bona tradidiſſe in dotem, & infra nu. 2. præſertim quando vir eſſet dignus tanta dote, & infra nume 3. vel ſecundùm Bal. dos debet conſtitui arbitrio boni viri, & infra num. 4. interueniente maximè patientia, ſed contra, vt infra nume. 8 & eſt commu. opi. vt infra nu. 26.*

5 *Matrimonia ex generali conſuetudine non contrahuntur ſine dote.*

6 *Dos incerta debet declarari pro modo facultatum, & dignitate perſonarum.*

9 *Matrimonium poteſt ſtare ſine dote.*

10 *Dotis conſtitutio præſumi non debet, cùm ſit quid facti.*

11 *Dos dicitur variabilis, & quando maiores, & quando minores dotes conſtituuntur.*

12 *Dos eſt titulus qui non præſumitur.*

13 *Patientia quando præiudicet.*

14 *Mulier ſimpliciter nubendo cenſetur conſtituere marito dotem ſibi relictam in teſtamento.*

15 *Mulier ſimpliciter ſecunda vice nubens, cenſetur conſtituere eandem dotem quam conſtituerat primo uiro. & nu. 6. ſi tamen plures habuiſſet viros, quoad iſtud lucrum attenderetur vltima dos, & nu 17.*

18 *Mediens diuerſis vicibus ab aliqua communitate conductus, ſi denuo conducatur ab eadem communitate, cenſetur conductus cum ſalario, quod vltima vice habuit à dicta communitate.*

19 *Vxor confitendo legitimè ſe conſtituiſſe dotem viro, ſibi præiudicat.*

20 *Vxor ſibi præiudicat, quando permittit ipſa ſciente virum poſſidere eius bona tanquam dotalia, limita vt per Authorem infra nu. 21. & nu. 22. quando videlicet vxor poſſit ſe obligare abſque præſentia conſanguineorum, & vxor eſſet maior.*

23 *Conſuetudine ſiue ſtatuto induci poteſt, vt vir lucretur certam partem dotis, etiam nulla facta conſtitutione dotis.*

24 *Vxor dicens viro, do tibi bona mea, intelligitur dare in dotem, licèt hoc non dixerit, & ſic præmoriente vxore vir lucrabitur partem dotis ſtatutariam.*

25 *Maritus ſuperlucratur dotem, etiam nulla facta conſtitutione dotis, quando vir eſſet dignus tanta dote, & vxor tali viro indiguiſſet, pro recuperatione ſuorum bonorum.*

ARGVMENTVM.

¶ Deciſioni huic qui vigilanter incumbet, abſque reuolutione chartarum inueniet cumulatas omnes & ſingulas limitationes, quando vir ſuperlucretur partem dotis ſtatutariam etiã nulla à principio conſtituta dote, quandoquidem regulariter non conſtituta dote vir nihil ſuperlucretur, cùm ex commu. opin. cenſeatur contractum matrimonium ſine dote.

DOMINA Horatia filia dominæ Eliſabettæ de villa Tuori, comitatus Peruſiæ, egit aduerſus quendam Ceccum Mariã pro relaxatione quorũdam bonorum, tanquam ad ſe ſpectantium & pertinentium, qui præfatus Ceccus Maria dicebat tertiam partem dictorum bonorum pertinere vigore ſtatuti Peruſini permittentis virum ſuperlucrari tertiam partem dotis, quando mulier prędecedit in matrimonio, cùmque pręfata domina Heliſabeth mater dictæ dominæ Horatiæ præmortua fuerit in matrimonio, iure merito putabat ipſi competere retentionem dictæ tertiæ partis bonorum, ex aduerſo replicabatur præfato Cecco Mariæ non competere aliquam retentionem, cùm nulla à principio fuerit conſtituta dos: fuit igitur dubitatum, an ex quo dictæ dominæ Heliſabettæ nulla fuit conſtituta dos, ipſe Ceccus Maria poſſit ſuper lucrari dictam tertiam partem dotis ſaltem arbitrio boni viri conſtituendæ.

Ad fauorem dicti Cecchi Mariæ facere videtur infraſcripta.

1 Primo, † quia mulier ſimpliciter nubendo cenſetur omnia ſua bona tradidiſſe in dotem. l. dotem. & l. diuus. ff. de iur. dot. l. cùm maritus. §. Titius. ff. de pact. dota. l. in his. §. vxor. ff. ſolu. ma-
2 trimo. vbi probatur, † quòd mulier contrahendo matrimonium cum aliquo tacitè ei videtur conſtituere bona omnia in dotem, & fuit de mẽte Ariſtot. relati per gloſ. in l. mulier bona. in
3 princip. ff. de iur. dot. † quando maximè vir eſſet dignus tanta dote, idem tenuit Barto. in l. ſi conſtante. in 4. quæſtio. 3. quæſtio. princi. ff. ſolu. matrimo. & in l. fina. verſic. ſed quid ſi tradidit. ff. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt. Abb. cõſ. 46. in 2. dubio. lib. 1. & Bald. in conſil. 100. lib. 4.
4 vbi dicit † ſaltem deberi dotem marito arbitrio
5 boni viri, & inter alia allegat rationem, † quia matrimonia ex generali conſuetudine non con-
6 trahuntur ſine dote, & quando † dos eſt incerta, debet declarari pro modo facultatum & dignitate perſonarum. l. cùm poſt. §. gener. & l. quęro. ff. de iur. dot. Alexan. conſi. 159. viſis inſtrumentis. ad fi. lib. 7. ita etiam arguit Socin. Iun. conſi. 8. in præſenti. nume. 13. libro ſecundo. prę-
7 ſertim quando † interuenit ſaltem patientia, prout in caſu noſtro, quia ſecundùm Socin. Iun. vbi ſupra opin. Bal. videtur probabilis & æqua, & eam ſequitur Iaſ. in rub. ff. ſol. matri. col 5. ver. adde quòd Bal. Iac. de Sancto Georgio in l. mulier bona. ff. de iu. dot.
8 Sed ad fauorem dominæ Horatiæ † iura & doctrinæ quamplurimæ Docto. reperiuntur, adeo quòd (vt ex infraſcriptis apparebit) iſta ſit recepta, & *communis* Docto. opinio. quam tenuit in terminis legum monarcha. Barto. in ſua ſolenni diſputatione, incip. mulier habens magnum patrimonium, quæ eſt quæſtio 7. in qua quidem diſputatione per decem fundamenta hanc vltimã partem comprobat, & defendit, hanc eandẽ opinionem tenuit Bal. ſibi contrarius in l. nulla. 2. col. verſic. ſed pone. C. de iur. dot. Roma. conſil. 44. colum. 2. Caſtren. conſi. 283. col. 2. cum cõſi. 56. Corn. conſi. 127. 2. col. lib. 4. Alex. conſi. 144. lib. 5. Guid. Pap. deciſi. 499. Hippol. ſing. 588. Iaſ. ſibi contrarius in l. ſi conſtante. col. ſi. 32. ff. ſolu. matri. Socin. Iun. conſi. 8. lib. 1. Dec. in authen. præterea. nume. 6. vbi etiam Curt. C. vnde vir & vxor. Gozad. conſi. 33. nume. 20. Dec. conſi. 521, & nouiſſimè Rolan. à Valle in tract. de lucr. dot. quęſt. 71. vbi de communi teſtatur. & quæſt. 74. in qua quæſt. 71. nume. 7. allegat vltra prædictos Alexan. conſi. 122. col. 2. in fi. lib. 7. Soc. conſi. 81. col. fi. lib. 9. Bal. Nouel. in tracta. de dot. in 6. par. ſpec. 14. Campeg. in co. trac. in 5. par. q. 99. Calcan. conſi. 11. col. 1. Dec. conſi. 521. col. 3. Bertrã. conſi. 160. col. 2. lib. 2. Pariſ. conſi. 42. lib. 4. col. 3. Curt. Iun. conſi. 168. col. 2.

Et licèt plura fundamenta allegentur, tria tamen ſunt, vel quatuor quæ ſtringunt.

Primùm, quia non eſt de eſſentia matrimonij
9 dos, ſine qua matrimonium † poteſt ſtare, non è contra. l. cùm mulię. C. de don. ante nup. l. 3. ff. de iur. dot. Saly. in auth. maximis. C. de inceſt. nup. Rol. à Valle in trac. de lucr. dot. q. 101. quid ſi ſtatutum. nu. 2.

Cùm ergo matrimonium ſtet ſine dote, & in caſu noſtro dos aliqua non fuerit conſtituta,
10 cùm ſit quid facti, conſtitutio † iſta dotis præſumi non debet, cùm facta non pręſumantur. l. in bello. §. factę. ff. de capt. & poſtli. reuer. cum ſi-
11 milibus, pręſertim cùm dos † ſit variabilis, & quando maiores, & quando minores dotes conſtituantur, aliquando in pecunia numerata, aliquando in bonis ſtabilibus. Roland. in d. quęſt. 71. nume. 6.
12 Secundò, † quia dos eſt titulus, qui titulus non pręſumitur. §. alię, Inſtitu. de act. & tantùm

ea dicunt dotalia quæ in dotem dantur. l. ſi ego.
§. dotis. ff. de iur. dot.
13 Tertiò, quando † aliquis patitur fieri aliquid
in re ſua, & ille qui facit, tinietur, & reueretur,
iuxta l. 1. C. de bon. mat. Auth. de nupt. §. ſi verò
collatio. 4. talis patientia non præiudicat, vt etiã
dicit Barto. in d. diſputa. mulier habens amplum
patrimonium. nume. 3. & dicitur poſſidere iu-
re familiaritatis. ff. de acquir. poſſ. l. qui iure fami
liaritatis. Dec. conſi. 400. Rol. à Valle conſil. 76.
nu. 26. lib. 1.

Limitatur tamen iſthæc communis opinio,
vt colligere ſparſim potui aliquibus modis, licèt
à Doct. non ita clare hæc explicentur.
14 Primò, † quando vxori eſt relicta dos à patre,
vel alio, etiam in teſtamento, vel alia diſpoſitio-
ne etiam imperfecta, quia tũc mulier etiam ſim-
pliciter nubendo cenſetur conſtituere viro do-
tem ſibi relictam, & ſic præmoriente vxore in
matrimonio vir lucrabitur partem ſtatutariam.
Soc. Iun. conſi. 8. nu. 14. 15. & ſeq. lib. 2.
15 Secundò fallit, † quando mulier habuiſſet aliũ
virum, cui conſignaſſet determinatam dotem,
tunc etenim ex quo etiam nubendo ſimpliciter
16 intelligitur eandemmet dotem † conſtituiſſe ſe-
cundo viro quæ primo viro fuit conſtituta. glo.
in authen. ſed quamuis. C. de rei vxo. actio. Ri-
minal. conſi. 105 nume. 2. & nume. 11. lib. 1. &
conſi. 63. nume. 4. iſte ſecundus vir etiam non fa
cta aliqua conſtitutione dotis lucrabitur partem
ſibi debitam vigore ſtatuti, ſiue conſuetudinis.
Socin. Iun. d. conſi. 8. nume. 18. lib. 2. & conſi. 29.
in fi. lib. 1. Rolan. à Valle de lucr. dot. quæſt. 75.
Hoc tamen non intelligas procedere, quando
17 vxor plures habuiſſet viros, quibus diuerſas do-
tes dediſſet, nam attenditur dos vltimo viro cõ-
ſtituta quoad ſuperlucrandam dotem. Ruyn.
conſi. 137. nume. 5. lib. 4. Pariſ. conſi. 34. nume. 3.
lib. 3. ob quæ aliàs terminaui quæſtionem in con
18 tingentia facti in quodam † medico qui diuerſa
habuerit ſalaria à quadam communitate, fuit
demum reconductus idem medicus ab eadem
communitate cum ſalarijs ſolitis, ego dixi intel-
ligi conſtitutum ſalarium, iuxta id, quod vlti-
mo loco habuit, quod no.
19 Tertiò, quando † mulier aliquando confeſſa
fuiſſet præſente vel abſente parte, dummodo cõ
feſſio legitimè probetur, dicitur talem dotem
eius viro conſtituiſſe. Socin. Iun. d. conſil. 8. nu-
me. 19. libr. 2. Socin. Sen. conſil. 60. colum.
2. lib. 1. Rolan. à Valle de lucr. dot. quæſtio. 74.
nume. 12.
20 Quartò, quando vir † publicè, & palàm etiam
ſciente vxore diceret ſe poſſidere dicta bona tã-
quam dotalia, quia tunc ex iſta patientia abſque
contradictione videtur conſtituta dos Bertran.
conſi. 106. in fi. Calcan. conſil. 11. verſic. adeſt &
alia præſumptio. Rolan. à Valle de lucr. dot.
quæſt. 74. in fi. vbi dicit dictam limitationem eſ-
ſe menti tenendam, quia per eam datur caute-
la marito capienti vxorem ſine dote, & quæ pa-
titur eius bona poſſideri per virum vt inducatur
titulus dotis, teſti- us aſſerat, & dicat dicta bo
na tenere & poſſidere titulo & nomine dotis,
quia tunc per mortem eius non poterit priuari
lucro dotis de quo in ſtatuto. hanc tamen limi-
tationem intelligerem procedere, quando mu-
lier poſſet ſe obligare abſque præſentia proxi-
miorum, nã ſi ſtatuto non requireret pñtia pro
ximorũ obligatio ſubſiſteret, aliàs ſecus eſſet ſi-
21 ne dicta præſentia † ob timorem fraudum, cui
mulieres ſubiacent. Barto. in l. tranſactionem.
C. de tranſac. Socin. in l. 1. nume. 6. ff. de reb. dub.
Cephal. conſil. 109. nume. 12. lib. 1. quia ſi non
poſſet mulier abſque dicta præſentia facere hoc
expreſsè, multo minus poterit facere tacitè. Se-
cundò declararem hanc limitationem non pro
22 cedere in muliere † minore, quia præſumit ſim-
plex & ignara, apta magis vt decipiatur, quàm
vt decipiat. l. 1. de minor. Dec. conſi. 45. nu. 1. &
conſi. 203. nu. 5. Ruy. conſ. 60. nu. 25. lib. 3. Ceph.
conſi. 109. nu. 15. lib. 1.
23 Quintò limitatur, & fallit, quando † adeſſet
conſuetudo, ſiue ſtatutum, quòd etiam nulla fa-
cta conſtitutione dotis vxor intelligatur omnia
eius bona dediſſe in dotem vel aliam partem bo
norum, tunc etenim ſtante tali conſuetudine
vir lucrabitur partem dotis, etiam nulla facta
conſtitutione dotis. Bart. in authen. res quæ. col.
3. C. commu. de lega. Alexan conſi. 144. colum.
2. lib. 5. & 122. colũ. 3. lib. 7. Curt. Iun. in authen.
præterea. colum. 8. verſicu. tertiò limita. C. vnde
vir, & vxor. Rolan. à Valle de lucr. dot. quæſt. 71.
in fine.
24 Sextò fallit, quando † mulier diceret viro ſuo,
do tibi bona mea, quia etſi nullam dotis fecerit
mentionem, nihilominus intelligi debet in do-
tem, adeo quòd præmoriente vxore ſine liberis
vir lucrabitur partem dotis ſtatutariam. Rolan.
à Valle de lucr. dot. quæſtione 72. per totam
quæſt.
25 Septimò fallit, quando † maritus eſſet dignus
tanta dote, & mulier tali viro indigeret pro con
ſeruatione bonorum, & quòd maritus recupe-
rauerit bona ſciente vxore, & ad libitum ſuum
de eis diſpoſuerit. Calcan. conſi. 11. Riminal. cõſ.
105. nu. 1. lib. 1.

In caſu noſtro nullum prædictorum interue-
nit, ſed eramus ſimpliciter in diſpoſitione iuris,
propterea ſententiaui ad fauorem dictæ domi-
næ Horatiæ contra dictum Ceccum Mariam,
quòd videlicet non ſuperlucretur aliquam par-
tem dotis.

Non obſtat conſi. Bal. 100. lib. 4. & alia allega-
26 ta, quia contra eum eſt † commu. opi. vt dicit Ro
lan. à Valle de lucr. dot. q. 71. & Soc. Iun. conſi. 8.
lib. 1. & 19. lib. 2. manu Ser Adriani Peruſini, No
tarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio C.

SVMMARIVM.

1 *Mutuum probabitur per teſtes qui viderint mutuare pecuniam, licet quantitatem ignorent, & poterit deferri iuramentum ſuppletorium, & num. 2. ſi tamen ſumma ſit modica, & num. 4.*

3 *Iudex taxat quantitatem.*

5 *Iudicum poteſtas eſt maxima in cauſis breuibus.*

6 *Iuramentum ſuppletorium defertur in cauſis paruis.*

7 *Iuramentum prædictum defertur etiam in cauſis magnis, quando eſſet pluſquam ſemiplenè probatum.*

8 *Probatum dicitur pluſquam ſemiplenè, quando ſunt duo teſtes, vnus integer, alter non, vel ſunt alia cum vno teſte indicia.*

ARGVMENTVM.

¶In hac breui, licèt ſucci plena, deciſione determinatur, an ſit deferẽdum iuramentum ſuppletorium, quando probatur mutuum, ſed non quantitas mutuata, quod iuramentum datur in cauſis paruis, niſi fuiſſet pluſquam ſemiplenè probatum, quia tunc datur etiam in cauſis magnis.

GREGORIVS hoſpes, aliàs il Bianco, petebat cuidam Petro de monte
Aguto quandam pecuniarum ſummam, licet minimam, ex quo præfatus Petrus in hoſpitio dicti Gregorij pluries manducauerat & biberat, cùmque dictus Petrus hoc
negaret, induxit nonnullos teſtes, conteſtes dictum Petrum confeſſum fuiſſe eſſe debitorem
pro prædicta cauſa dicti Gregorij, ſed neſciebant
quantitatem, & cauſa redacta ad ſententiam fuit
dubitatum, an præfato Gregorio fuiſſet deferendum iuramentum ſuppletorium pro declaranda quantitate in qua erat creditor, & dubium faciebant allegata per Iaſ. in repet. l. admonẽdi. nu.
202. & ſeq. ff. de iureiur. vbi dicit Iaſ. poſt Barto.
1 quòd ſi † quantitas poteſt probari per alias coniecturas, puta quòd Titius petiit à Sempronio decem mutuo, certè per iſtos alios teſtes qui viderunt numerari pecuniam, licet quãtitatem ignorent, mutuum probabitur, allegat etiam Bald. in
l. data opera. C. qui accuſa. non poſſunt. & Caſtrenſ. in conſi. 112. incip. in cauſa quæ vertitur.
& alia de quibus ibi per Iaſ. ſed in caſu noſtro nõ
adſunt aliæ coniecturæ, meritò non videbatur eſſe locum iuramento ſuppletorio.
Pro dicto hoſpite faciebat in terminis caut. Cepol. 210. aliquis. vbi dicit poſt Rayne. de Forli. in
2 l. 1. ff. de in litem iuran. ſi † mutuaui frumentum,
& probem mutuum, licet non quantitatem, poterit deferri iuramentũ ſuppletorium ſuper quãtitate, & refert D. Rayn. aſſerentem ita fuiſſe iudi-
3 catum, dummodo † tamen iudex poſſit taxare
dictam quantitatem, licèt alleget Barto. aliter tenentem in l. admonendi. in 11. colum. ff. de iureiur. ſecundùm quam cautelam ego ſententiaui
ad fauorem dicti hoſpitis, deferendo iuramentũ
ſuppletorium, licet non adeſſent aliæ cõiecturæ.
bene verum eſt quòd ex eo inclinaui ſententiam
Cæpol. eſſe locum iuramẽto ſuppletorio abſque
4 aliis coniecturis, quia † ſumma erat modica: ſi enim ſumma fuiſſet magni momenti, ego potius
ſequutus fuiſſem opi. Bart. Iaſ. & aliorum quàm
Cæpol. tenentium dicto iuramento non eſſe locum, niſi concurrant aliæ coniecturæ, quod voluit etiam Crauet. conſi. 198. nume. 9. vbi Barto.
Alex. Iaſ. & Dec. allegat. tum quia mihi magis videtur vera, tum etiam quia maioribus authoritatibus eſt fulcita, manu Ser Philippi Peruſini,
Notarij Curialis. Et nõ ſunt multi dies, quòd ſententiaui ad fauorem cuiuſdam principalis D. Ludouici Gerardi ſecũdùm d. cautel. Cæpol. dictus
enim principalis D. Ludouici probauerat ſe eſſe
creditorem in quadam parua olei quãtitate, ego
attenta paruà quantitate mandaui eſſe deferen-
5 dum iuramẽtum ſuppletorium: † maxima enim
eſt iudicum poteſtas in cauſis leuibus, breuibus,
paruiſque diffiniendis, præſertim in iuramento
6 probationum ſuppletorio, quod in cauſis † paruis non in magnis defertur. Iaſ. in repet. l. admonendi. nu. 222. ff. de iureiuran. Soc. in tract. fallẽt,
regũ. 204 fallen. 21. Mennoch. in tráct. de arbit.
iudi. caſu. 72 nu. 1. lib. 2. cent. 1.
Quando tamẽ eſſet pluſquam ſemiplene pro
7 batum, † iuramentum ſuppletorium deferretur etiam in cauſis magnis & arduis. Gozadi. conſil. 11. num. 18. Crauet. qui multos cumulat conſil. 198. nu. 10. Alex. conſi. 122. in fine. libro ſecundo. Rolan. à Valle conſil. 26. in fine. libro primo.
Burſat. conſi. tregeſimo nono. nu. tregeſimo ſexto. libro primo. Cephal. conſilio 141. nu. 20. libr.
primo. Natt. conſi. 305. nu. 5. Grammat. deciſ. 42.
nu. duodecimo. Petr. Duenna reg. 300. limita. pri-
8 ma. & tunc † diceretur pluſquam ſemiplenè probatum, quando ſunt duo teſtes, vnus integer, alter non, vel ſunt alia cum vno teſte indicia, vt latè per Boer. poſt multos, deciſi. 85. numero 4.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus And.

Deciſio CI.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio niſi obſeruetur, poteſt rediri ad actionem primæuam, & ſubuenitur etiam actori cõdictione ob cauſam, & num. 2. quando tamen res euincitur in parua quantitate, & ſine culpa alterius tranſigentis, ſed poteſt agi de euictione, vt num. 16. & 16.*

3 Tran-

3 *Tranſactioni contrauenire dicitur, qui non ſoluit in tempore, etiam in re minima, & num. 4.*
5 *Scriptura eſt de ſubſtantia ad validitatem actus, quando ita partes conueniunt, hoc tamen non procedit ſimpliciter, ſed quando annullatur actus, & num. 13. vbi declaratur doctr. Caſtrenſ.*
6 *Tranſactione media promittens dare prædium tenetur dare liberum, & poteſt rediri ad primæuam actionem, & nume. 7.*
8 *Creditori debet aſſignari res quæ euinci non poſſit.*
9 *Receſſum à priori obligatione tunc dicitur, ſi res ita aſſignetur, quod euinci non poſſit.*
10 *Tranſactio nõ reſcinditur etiam quòd euincatur fundus, ſi non euincatur culpa conſignantis fundum, ſed poteſt agi de euictione, & num. 16.*
11 *Lites finitæ non debent inſtaurari, & num. 21.*
12 *Fraudibus eſt obuiandum.*
14 *Emphyteotica bona poſſunt alienari, reſeruato conſenſu domini directi.*
15 *Dolus in dubio non præſumitur in materia tranſactionis.*
17 *Solui non poteſt vna res pro alia inuito creditore, ſecus eo conſentiente, & nu. 18. & ſi ſoluat alteri de commiſſione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis, & nume. 19.*
20 *Attenditur id, quod principaliter agitur,*

ARGVMENTVM.

¶ Tranſactio non reſcinditur quando aliquid in tranſactione aſsignatum euincitur ſine culpa conſignantis, & id, quod euincitur non eſt quantitas notabilis. & concordantur opiniones Doctorum in l. ſi pro fundo. C. de tranſactio.

TISEVS de Berardis de caſtro montis Abbatis, comitatus Peruſiæ, tranſegit cum aliis de Berardis, cum quibus diu litigauerat cedens omnia eius iura & actiones, & verſa vice alij de Barardis dederunt ipſi Tiſco florenos mille in pecunia numerata præterquam petium terræ æſtimatum pro precio 140. florenorum, quòd quidem petium terrę ex quo ipſi Tiſco fuit datum poſt tranſactionem, & ei fuit euictum, tentauit reſcindere dictam tranſactionem, & redire ad primæuam actionem, huiuſmodi cauſa fuit coniunctim commiſſa Magnifico Domino Hieronymo Menghino collegæ meo honoran. & mihi, & pluries diſcuſſa cauſa hæc faciebant ad fauorem dicti Tiſci.

Nam aduerſus inobſeruantes tranſactionem
1 ille cui non obſeruatur tranſactio, poteſt † redire ad actionem ſuam primæuam. l. tale pactum. §. qui prouocauit ff. de pact. vbi glo. Barto. & Bald. num. 6. & in reo non obſeruante eſt tex. in l. ſiue
2 apud acta. C. de tranſact. ſubuenitur etiam † actori conditione ob cauſam l. ſi quis accepto. & l. fi. ff. de condi. ob cau. Curt. in l. ſiue apud acta. nu. 48. C. de tranſact.

3 Contrauenire † dicitur tranſactioni qui non ſoluit in tempore illud ad quod ſoluere tenebatur. Curt. poſt Paul. de Caſt. & Alexan. in l ſi quis
4 maior. num. 31. C. de tranſact. etiam ſi in † minimo contraueniſſet. Alex. in l. in executione. §. itẽ ſi ita. ff. de verb oblig. & in conſi. 106. col 6. lib. 3. Dec in l. cum proponas. C. de pact. Grat. conſi. 4. num. 16. & 17. lib. 1.

Sed Octauianus & fratres de Berardis in tempore non ſoluerunt integram ſummam, meritò dicendum videtur debere ſuccumbere.

Conſignatio facta in dicto petio terræ non videtur opitulari, cùm videantur remanſiſſe conſicere inſtrumentum de dicta cõſignatione, & ſic
5 ante confectionem † ſcripturæ pactum nihil videtur operari. Fulg. conſi. 220. in quæſt. in fine. Aret. in conſi. 160. col. 3. Soc. conſi. 165. col. 5 lib. 1. Dec. conſi. 11. colum. 1. & conſi 159. col. 2. in fi. Rip. in l. fi. colum. 29. C. de reuoc. dona. Hippoly. ſing. 666. Boer. deciſ. 48. nu. 11. par. prima.
6 Et promittens † in trãſactione dare prædium, tenetur illud dare liberum l. ex his. & ibi Bald. C. de euict. l. 1. §. 1. ff. de act. emp l. quotiens. in vltima. ff. de ædil. edicto. not. in l. qui concubinam §.
7 ſi hæres de lega. 3. adeo † quòd ſi euinceretur, potuit redire ad primam actionem ſuam l. ex ſextante. §. Latinus in fi. ff. de excep. rei iudi. & ita res
8 debet † aſſignari creditori, quòd euinci non poſ-
9 ſit l. ſi aliam. ff. de ſolu. & tunc demum dicitur † receſſum à priori obligatione, ſi res ita aſſignata ſit creditori, quod euinci non poſſit. l. ſi aliam. ff. de ſolu.

Et ex eo fecerunt depoſitum videntur tacitè fateri dictam conſignationem fuiſſe nullam.

Nihilominus prædictis non obſtantibus ſupra dictus D. Hieronymus, & ego fuimus in contraria opinione pro tuenda tranſactione inita per dictũm Tiſcum cum aliis de Berardis, & tota difficultas huius cauſæ redacta fuit, an ex quo ſupradicti de Berardis poſt tranſactionem conſignauerũt dictum petium terræ præfato Tiſco, quod quidem petium terræ fuit euictum ipſi Tiſco, an ob hoc præfatus Tiſcus poſſit petere reſciſſionẽ dictæ tranſactionis, & ad primæuam actionem redire, an autem habeat tãtummodo actionem ad petendas pecunias depoſitas per dictos de Berardis occaſione petij terræ vt ſupra euicti.

Deciſionem huius dubij ponit Imper. in l. ſi pro fundo. & ibi Barto. num. 1. & Iaſ. num. 7. C. de tranſact. dicit enim Barto. quod eſt ſpeciale odio litis, quando reus dat fundum, & euincatur non eſt locus pœnitentiæ, ſi quantum fuit in ſe impleuit, ſed † poteſt agere de euictione, & eſt ratio ſe-
10 cundum

11 cundum Iaſ. vbi ſupra, num. 7. ne lites † finitæ in-
ſtaurentur. l. ſiue apud acta. verſi. nec huius. C. de
tranſact. & hãc opinionẽ tenuit nouiſſimè Natt.
conſ. 33. num. 3. ſi enim ob euictiones quæ quo-
tidie fiunt de rebus datis, occaſionis tranſactio-
num, tranſactiones ipſæ reſcinderentur, & tran-
ſigens poſſet redire ad primæuam actionem, vl-
tra quod lites fierent immortales, vt ſupra dice-
bam, conſidero etiam quòd de facili daretur ma
teria tranſigentibus recedere à tranſactionibus,
& ad primæuas actiones redire, quandoquidem
vna ex partibus poſſet colludere doloſè cum ali-
quo qui ipſum in fundo in trãſactione aſſignato
infeſtaret ad hoc, vt à tranſactione diſcedere alte
12 ri ex partibus liceret quibus fundibus † eſt omni-
no obuiandum l. 1. §. ille autem. C. de latin. lib.
toll. Soc. Iun. conſi. 125. circa nume. 22. lib. 1. & li-
cèt D. aduocatus dicti Tiſei conaretur oſtendere
præfato Tiſeo licere redire ad primæuam actio-
nem ob quandam ſubtilem diſtinctionem Bald.
in d. l. ſi pro fundo. nihilominus ex quo alij de Be
rardis fecerant effectuale depoſitum pro re illa
euicta, ad eo quòd in eis nullus poterat deprehẽ-
di dolus: propterea Magnificus D. Hieronymus,
& ego ſententiauimus contra dictum Tiſeum
non licere eis redire ad primæuam actionem ob
rem illam euictam, ſed debere cõſequi pecunias,
vel ſaltem partem pecuniarum depoſitarum vſ
que ad concurrentem quantitatem florenorum
mille; nec ex aduerſo obiecta obſtant, quia loquũ
tur in diuerſis terminis, nam non poteſt dici
quòd iſti de Berardis non fecerint quãtum in eis
erat, & ſic quoad ipſos dicuntur cõſignaſſe & ad-
impleuiſſe, nec vllibi apparet partes remanſiſſe
conficere inſtrumentum de dicta conſignatio-
ne, propterea dicta conſignatio valuit, & quate-
nus ita remanſiſſent, non propterea infringitur
conſignatio.

13 Nam doctri. † Caſtrenſ. in l. contractus. C. de
fid. inſtru. & in l. cùm res. C. de proba. dum voluit
actum non ſubſiſtere, niſi redigatur in ſcripris,
quando partes ita conuenerunt, non ſimpliciter
intelligitur, ſed quando vlterius partes proceſſe-
runt annullando actum, ita colligitur ex dictis
Imolen. concl. 39. & vltim. lib. 5. vbi innumeros
ferè congerit, ſed nos ſumus extra omnem dubi-
tationem, cùm iſta expreſſa conuentio non repe
riatur, & petium terræ fuit datum liberum quo
ad eos, & licèt fuerit euictum ab agentibus Illu-
ſtriſſimi Cardinalis de Cæſis, commendatarij ab-
batiæ Vallis Pontis, ſiue ſciuerint, ſiue ignoraue-
rint, non ſunt in dolo iſti de Berardis, cùm in cõ-
ſignatione reſeruauerint conſenſum dicti illu-
ſtriſſimi Commendatarij, quatenus appareret di
14 ctum petium terræ ad eum pertinere, † per hu-
iuſmodi enim cautelam non poſſunt dici dicti
de Berardis incidiſſe in commiſſum. Iaſ. in l. fi. nu.
144 cum ſeq. C. de iur. emph.

Si dicimus ignoraſſe dictum petium terræ alie
num, tunc ſimiliter non poteſt in eis comprehẽ-
15 di dolus, & in dubio præſumitur † talis ignoran-
tia, vt in indiuiduo in materia iſta tradit Iaſ. in d.
l. ſi pro fundo. num. 7. C. de tranſact.

Nec obſtat depoſitum factum, quia immo il-
lis adiuuat, cùm dignoſcatur non habuiſſe ani-
mum fraudandi dictum Tiſeum, ſed tranſactio-
nem pro eorum parte adimplendi, propterea, vt
dicebam ſententiauimus contra dictum Tiſeum
ei nõ licere ad primæuam actionem redire, tum
quia pro parte aliorũ de Berardis fuerũt adimple
16 ta adimplẽda, tum etiã quia etſi † fundus vel alia
res fuiſſet euicta, non datur propterea regreſſus
ad primæuam actionem ſed tantummodo po-
teſt agi pro euictione, vel ad intereſſe iuxta tra-
dita per Docto. in d. l. ſi pro fundo. & per Natt.
poſt alios in d. conſi. 133. num. 3. & licèt in tranſa
ctione fuerint promiſſa mille, & ſic vna res pro
17 alia ſolui † non potuiſſet l. 2. §. mutui datio. ff. ſi
18 cer. pet. ſi tamen † fiat ſolutio ipſi creditori per
debitorem de alia re, ipſo creditore non recuſan
te eam accipere, debitor liberatur. Barto. in l. ſi
cùm fundum. ff. de pact. ſi verò ſoluatur alteri
19 † de voluntate & commiſſione creditoris, debi-
tor liberatur ope exceptionis Dec. in d. §. mutui
datio. num. 10. in fin. cùm igitur præfatus Tiſeus
acceptauerit dictum petium terræ, negari non
poteſt quin alij de Berardis fuerint liberati, etiam
quòd loco petij terræ ſoluerint centum quadra-
ginta florenos: tunc enim fuiſſet licitum ipſi Ti-
ſeo redire ad primæuam actionem, quando non
fuiſſet conſecutus omnia promiſſa in tranſactio-
ne, puta quòd loco illorum florenorum mille de
diſſent fundum valoris mille, qui quidem fun-
dus ex cauſa tranſigentium fuiſſet euictus iuxta
not. per Riminal. conſi. 102. num. 25. lib. 1. ſed in
caſu noſtro iſte Tiſeus non fuit inductus ad tran
ſigendum principaliter pro illo petio terræ, ſed
pro magna illa ſumma pecuniarum, nempe flo-
20 renorum mille, & ſic id, quod principaliter † a-
ctum fuit, eſt attendẽdum. l. non omnis. ff. ſi cer.
pet. immo vt potui colligere ex proceſſu, à prin-
cipio magis libenter dictus Tiſeus voluiſſet in pe
cunia numerata totam ſummam florenorum
mille, & ſic cùm dictum petium terræ non fuerit
euictum ex cauſa aduerſariorum dicti Tiſei, &
dictus Tiſeus in aliquo non damnificetur, cum
loco illius petij terræ conſequatur dictos florenos
140. & non eſt aliquo pacto tolerandum, vt ipſe
poſſit ad primæuam actionem redire, & lites iam
21 ſopitas † reuiuiſci facere, ita poſt Caſtrenſ. &
Raph. in d. l. ſiue apud acta. voluit Riminal. con-
ſil. 107. num. 15. lib. 1. manu Ser Octauiani Aure-
lij, Peruſini Notarij Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CII.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum conditionale tranſmittitur ad deſcen-
dentes exiſtentibus coniecturis, & num. 6.*

2 Conie-

2 Coniectura eſt illa, quãdo filij ſunt adinuicem ſubſtituti.
3 Amor idem non cadit in tranſuerſalibus, ſicut in filiis.
4 Tranſmiſſio non fit ad tranſuerſales, etiam exiſtentibus coniecturis, & eſt magis commu. opin. ſed contra, vt infra num. 8. vbi reprehenditur Cepha. conſi. 132. nume. 6. lib. 1.
7 Teſtator poteſt relinquere cui vult, non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè.
9 Tranſmiſſio fit etiam ad tranſuerſales ex coniecturis, quę tamen coniecturæ magis operantur in deſcendentes.
10 Filij poſiti in conditione, an cenſeatur vocati.
11 Teſtator faciens plures gradus ſubſtitutionum intelligitur ſubſtituere dummodo.

ARGVMENTVM.

¶ Fideicommiſſum conditionale ex coniecturata mente teſtatoris tranſmittitur, non ſolùm ad deſcendentes, ſed etiam ad tranſuerſales, contra opinionem Cépha. & ſequacium, & hic recenſentur aliquæ ex dictis coniecturis.

HIERONYMVS quondam Ludouici de Peruſia condidit teſtamenum, in quo hæredem vniuerſalem inſtituit Franciſcum, & ſi dictus Franciſcus vllo vnquã tempore ſine filiis decederet, natis ex legitimo matrimonio, eidem Frãciſco ſubſtituit pleno iure Marcum Antonium eius fratrem, cui ſi deceſſerit ſine filiis, ſubſtituit Agnetem ſororem.

Mortuo dicto Hieronymo Franciſcus hæres accepit hęreditatem, qui ſimiliter obiit relicto poſt ſe dicto Horatio; per cuius obitum Florutius prætendit fuiſſe purificatum fideicommiſſum ex perſona & morte Marci Antonij ſui patris.

Et omiſſis quibuſdam difficultatibus, de quibus extitit dubitatum præſertim quæ bona eſſent comprehẽſa in fideicommiſſo, dictus Florutius non videbatur vocatus ex infraſcriptis.

1 Primò, quia etſi fideicommiſſum † etiam con-
ditionale tranſmittatur ad deſcendentes exiſten-
tibus coniecturis, Ant. Gabr. poſt alios lib. com-
mu. conclu. 4. de hæredi. inſtituen. in 3. limit. nu.
5. Ruy. Dec. Cepha. Ceſſ. Hug. Ber. Duran. de art.
teſtam. Alſan. & alij de quibus nouiſſimè per Bur.
ſat. conſi. 71. nu. 7. lib. 1. Zanch. in §. cum ita. nu.
2 213. 215. & ſeq. & inter alias † coniecturas eſt illa,
quando filij ſunt adinuicem ſubſtituti. Bald. in l.
vni. in fi. C. de his qui ante aper. tab. & in l. 1. in 1.
not. C. vt act. ab hæred. & contr. hæred. quia dato
3 quòd iſthæc opinio eſſet vera, nos non † ſumus
in filiis, ſed in tranſuerſalibus, in quibus non ca-
dit idem amor & eadem charitas, propterea vi-
debatur dictum Florutium non fuiſſe vocatum,
4 cùm ad trãſuerſales † non fiat tranſmiſſio etiam
exiſtentibus coniecturis ſecũdum magis *commu.*
opinio. vt per Ceph. conſi. 132. num. 6. lib. 1. vbi te-
ſtatur de magis commu. immo etiam quòd eſſe-
5 mus in filiis, & adeſſet qualitas † illa maſculinita-
tis, non propterea cenſerentur vocati. Iul. Clar. in
§. teſtamentum. q. 77. verſi. contrariam ſenten-
tiam, & ſic videbatur admittenda dicta Agnes
tanquam proximior in gradu ipſi Hieronymo.

Res tamen aliter ſe habet, & fideicommiſſum
6 † conditionale ex coniecturata mente teſtatoris
tranſmittitur. Bald. in l. vnica. colum. fi. C. de his,
qui ante aper. tab. verſic. tu dic. & in l. 1. colum. 1.
in. 1. not. C. vt act. ab hæred. & contr. hæred. Dec.
conſi. 397. num. 5. conſi. 594. num. 7. conſi. 515. in
princ. & 574. num. 2. in fi. Pariſ. conſi. 50. num. 32.
& conſ. 52. num. 18. & in conſi. 66. num. 30. & 31.
lib. 3. conſi. 25. num. 5. lib. 2. Grat. conſ. 101. nu. 2.
5. & 8. lib. 2. Soc. Iun. conſi. 141. nu. 21. lib. 2. Ruy.
conſi. 145. nu. 6. lib. 2. & conſi. 156. lib. 1. & conſi.
179. & 201. colum. 5. lib. 2. Tiraquell. in tract. de
retract. §. 1. glo. 2. num. 24. Ant. Gabr. lib. comm.
concl. 4. tit. de hæred. inſtituen. concl. 2. vbi am-
pliat, & limitat Cepha. conſi. 16. num. 40. lib. 1.

Si enim aliter diceremus, eſſet arctare mẽtem
7 † teſtatoris, qui quemadmodũ expreſsè, ita etiam
tacitè non poſſet cui vellet relinquere contra §.
diſponat. Auth. de nupt. l. 1. de ſacroſan eccle. &
non poſſum mihi perſuadere quòd aliqui etiam
peritiſſimi hoc negauerint, bene tamen fateor
quòd dictæ coniecturæ magis operarentur in de-
ſcendentibus, quàm in aliis, cùm in eis maior ca-
dat affectio. l. ſcripto. ff. vnde libe.

Propterea perperam iudicio meo, locutus fuit
8 Cepha. d. conſi. 132. nu. 6. lib. 1. & ſequaces, dum
dixit magis commu. opin. eſſe, quòd etiam ſtan-
tibus coniecturis non fiat tranſmiſſio, niſi ad de-
ſcendentes, quia & ratione, & numero, ac autho-
ritate Docto. deprehenditur eius dictum eſſe fal-
ſiſſimum.

Regula igitur noſtra quoad tranſmiſſionem
9 † fiendam operatur etiam in tranſuerſalibus ſtã-
tibus coniecturis, vt dicebam, licèt magis operẽ-
tur in deſcendentes, & ita forſan eſt intelligẽdus
Corn. quem refert & ſequitur Deci. conſi. 417. &
ſi aliter intellexerunt, malè locuti fuere, & cõtra
prædictos tenet in indiuiduo Pariſ. conſi. 25. col.
2. verſic. præterea expreſſa mens. lib. 2. & d. conſi.
66. Grat. d. conſi. 101. Curt. d. conſi. 16. Soc. Iun.
d. conſi. 141. Caſſan. conſi. 62. col. 5. ver. etiam da
to. & expreſſius hanc opinionem tenet Bero. qui
contrariis reſpondet in conſi. . . . .
Riminal. conſi. 18. num. 6. lib. 1.

Nec in caſu noſtro eſt opus ingredi illam ar-
10 duam difficultatem, an filij † poſiti in conditio-
ne cenſeantur vocati, de qua per glo. in l. Lucius,
la ſecunda ff. de hæred. inſti. per Rolan. à Valle
poſt alios conſi. 51. nume. 5. verſi. quibus non ob-
ſtantibus. lib. 3. quia iſte Florutius vult venire ex
perſona ſua, iuxta dicta per Soc. Iun. d. conſi. 141.
num. 7. & conſi. 158. num. 69. cum pluribus ſeq.
dicens hanc opinionem eſſe magis æquam.

Conie-

Coniecturę autem quæ faciebant ad fauorem Florutij erant quāplurimæ, vt deducebat D. Blaſius Angelicus aduocatus, & nos cōſiderabamus ex intentione Doctorum.

11 Prima eſt, quia teſtator † fecit plures gradus ſubſtitutionum, vnde cenſetur ſubſtitutum cum conditione ſi ſine filiis deceſſerit grauaſſe tranſmittere ad filium ſuum. Pariſ. d. conſi. 66. nu. 52. & conſi. 78. col. 1. lib. 3. & conſi. 77. nu. 20. & 21. li. 2. Grat. d. conſi. 101. col. 1. in fin. lib. 2. Dec. conſi. 194. Soc. Iun. d. conſi. 141.

Secunda coniectura ad fauorem dicti Florutij eſt, quia fuit poſitus in conditione, & ad illum
12 † quoque teſtator videtur habuiſſe affectionem. Bald. in d. l. vnica. C. de his qui ante aper. tab. Soc. in l. hæredes mei. § cùm ita col. 1. verſic. ex cuius dicto ff. ad trebell. Grat. Soc. Iun. & Pariſ. vbi ſupra, & diffusè Ant. Gabr. in ſuis commu. conclu. lib. 4. in titu. de hæred. inſtituen. conclu. 2 nu. 35.

13 Tertia coniectura fuit propter † æqualitatem ſeruandam inter coniunctos eiuſdem gradus, nā quemadmodum Marcus Antonius ſuccedebat de iure communi vnà cum dicto agente, & nihilominus teſtator voluit anteferri, ita pariter eſt credendum voluiſſe anteferri Florutium eius filium, Rry. conſi. 145 colum. pen. in fi. verſic. & quamuis regulariter. lib. 2. & ita veriſimiliter teſtator reſpondiſſet, ſi fuiſſet interrogatus. Gabr. vt ſupra. num. 39.

Vltima coniectura, ob quam præcipue moti
14 fuimus, erat diſpoſitio ſtatuti † virtute cuius excluduntur fœminæ ob maſculos, cum qua diſpo
15 ſitione † ſtatuti cenſetur ſe conformaſſe teſtatorem. Bar. & Doct. in l. hæredes mei § cùm ita. ad trebell. & Corn. conſi. 41. nu. 8. & ſeq. lib. 4.

Et ſic præfati Domini Auditores Rotæ, & ego ſenteutiauimus ad fauorem dicti Florutij, videlicet fuiſſe purificatum fideicommiſſum ad fauorem ipſius, & declarauimus in ſententia quæ bona eſſent ei reſtituenda, manu Ser Raynaldi de Rubeis, Notarij Peruſini Curialis. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CIII.

SVMMARIVM.

1 *Operarij excuſantur, quando aliquid faciunt de mādato conducentis. Fallit quando operarentur nocturno tempore, & num. 2. Fallit quando eis fuiſſet proteſtatum, & num. 3. Fallit quando dicti operarij eſſent vicini fundo, vbi operabantur, uel aliàs ſciuiſſent fundū non eſſe conducentis dictos operarios, & num. 4. Fallit quando fundus eſſet litigioſus, & operarij hoc ſcirent, & num. 13. arbitrio tamen iudicis, & nu. 14.*

5 *Vicinus præſumitur ſcire facta uicini. Fallit quādo uicinus fuiſſet abſens, & nu. 6. Fallit quando uicini eſſent noui, & nu. 7.*

8 *Poſſeſſio magis probatur per uicinos, quàm per alios.*

9 *Vicinitas ubi eſt maior, ibi maior eſt præſumptio ſcientiæ.*

10 *Scire illud dicimur, quod ab aliis audiuimus.*

11 *Scire etiam illud dicimur, quod per præſumptiones & coniecturas ſcimus.*

12 *Scientia inducitur ex publica uoce & fama.*

ARGVMENTVM.

¶ Nouæ quædam afferuntur limitationes, quòd operarij non excuſentur ex mandato domini, Vicinus regulariter præſumitur ſcire facta vicini, exceptis quibuſdam caſibus hic enumeratis, vbi etiam ſatis pulchrè deducitur, quomodo probetur ſcientia & notitia alicuius rei.

1 ETSI operarij † excuſentur quando aliquid faciunt de mandato conducentis, glo. fin. in l. in rem. § tignum. ff. de rei vendi. Iaſ. in l. de pupillo. § nunciationem. nu. 7. ff. de ope. nou. nuncia. Boſſ. in titu. de mandat. ad homicid. num. 12 Rolan. à Valle conſ. 54. nu. 6. lib. 1. Soc. & Bal. in multis conſiliis allegatis per Iul. Clar. in practi. criminal. § fin. quæſtio. 60. verſicu. ſolet dubitari nunquid mandatum vbi de
2 *communi* teſtatur, † Dummodo tamen dictis operariis non fuerit proteſtatum, vt ab opere deſiſterent. Deci. in l. velle non creditur. nume. 3. ff. de
3 regul. iuris. & dummodo † nocturnò tempore non laborauerint, vt voluit Plot. in l. ſi quando. num. 790. C. vnde vi. & ſequitur Clar. ubi ſupra. Menoch. in tracta. de arbit. iud. lib. 2. cent. 4. caſu 344. num. 36.

Nihilominus in præſenti etiam caſu non videtur excuſandi dicti operarij, non quòd eis fuerit proteſtatum, ut ab opere deſiſterent, uel quòd
4 laborauerint de nocte, ſed † quia fuit probatum partim ex dictis operariis eſſe uicinos fundo de quo agitur, præſertim cùm ad inſtantiam Franciſci fundi prædicti pluries in dicto loco laboraſſent, ex quo fit q̀ illi qui erant uicini dicto fundo, poterant ſcire ſcire dictum fundum non ſpectare ad eum qui eos conduxerat, ſed ad dictum Franciſcum, cum vicinus regulariter præſuma-
5 tur ſcire facta uicini. l. octaui, ff, unde cogna. Anton. Gabriel. qui cumulat ampliat. & limitat. libro commu. concluſ. primo. concluſio ſexta. tit. de præſumpt. & Pet. Duen. regul. 125. qui ſimiliter ponit ampliationes, & limitationes, præſertim

6 tim. cùm iſti operarij non fuerint † abſentes, adeo
quòd potuiſſent prætendere ignorantiam facto-
rum vicini, ad late tradita per Duenn. poſt alios
7 d. reg. num. ſecundo. in ſecunda limita. † neque
etiam eſſent noui vicini, vt ibidem conſiderat
8 Duenn. num. 3. ꝙ propterea poſſeſſio † probatur
magis per vicinos, quàm per alios. Ant. Gabriel.
vbi ſupra. verſic. & propterea. poſt Bald. in capit.
primo. § ſi tres. de pace iuramen. firman. Corn.
conſilio ducenteſimo quinquageſimo. colum-
na prima. Purpuratus in l. 1. colum. 12. ff. ſi cert.
petat.

Et eo magis non veniunt excuſandi iſti opera
rij, quia habeb. int terras coonguas dicto fundo,
& ſciebant fundum ſpectare ad dictum Franciſ
cum, cùm in eo ſæpe eum viderint conducere
9 operas, & vbi eſt maior vicinitas, vbi maior † eſt
præſumptio ſciētiæ. d. l. octaui. c. quoſdam. extra
de præſumptio. Duenn. vbi ſupra. num. 3. Rimi-
nal. conſi. 397 num. 15.

Similiter etiam iſti alij non vicini, non excu-
ſantur, quia fuit probatum eos audiuiſſe dici ab
aliis dictum fundum ſpectare ad dictum Franciſ
10 cum, & vtiq; illud † ſcire dicimur, quod ab aliis
audiuimus Riminal. poſt Speculator. conſi. du-
11 centeſimo tertio. viſo. num. 5. & ſcire † is dicitur,
qui per præſumptiones, & cōiecturas à iure pro-
batas ſcit. Mennochus poſt Bald. in tractatu de
arbitr. iudic. caſu octuageſimo nono. num. deci-
12 mo ſeptimo cēturia prima. lib. 2. & publica † vox
& fama inducit ſcientiam. Riminaldus conſilio
ducenteſimo ſexageſimo nono. numer. 8. erant
enim omnes iſti operarij ex eodem loco, adeo ꝙ
in eis non cadebat ignorantia, quemadmodum
in operariis foreſibus, & profectò non excuſa-
rentur iſti operarij per prædicta ſi accederent ad
13 laborandum, & cultiuandum † fundum litigio-
ſum ad inſtantiā vnius ex partibus, & ipſi præſu-
merentur ſcire fundum eſſe litigioſum, quia etiā
iſto caſu debent adſtinere, & non excedere ad la-
borandum huiuſmodi fundum litigioſum ſine
commiſſione iudicis, quia cùm ſit par ratio in
vno caſu quæ in altero, neque in vno neque in al
tero ex dictis caſibus accuſentur, quæ limitatio
nes poſſunt addi ad Clar. in ſupra citato loco ex
quibus pronunciaui contra dictos operiarios. In
14 hoc tamen articulo ſatis verſatur † arbitrium bo
ni iudicis qui attendere debet ad qualitatem ope
rariorum, an ſint vicini, an forenſes, an eis fuerint
proteſtatum, an nocturno tempore laborauerint, & ad alias circunſpectiones conſiderabiles,
Iuridicas, æquas, & Chriſtianas. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Audi.

Deciſio CIIII.

SVMMARIVM.

1 *Præcepta præſumuntur ſubſcripta ab auditoribus de mā
dato Reuerendiſſimi Gubernatoris, quando guber-
nator eſt præſens, ratione quia de facili poteſt adi-
ri: & num. 2.*

3 *Stylus ſubſcribendi præcepta & literæ inhibitoriales in
prouincia Vmbriæ, & in prouincia Marchiæ Anconi-
tanæ, & nume. 4.*

5 *Stylus reſcriptorum Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi San-
ctæ Romanæ Eccleſię Camerarij aſſerētis in literis ali-
quid fuiſſe ſib. mandatum, viuo uo. is oraculo à Sum-
mo Pontifice, cui aſſertioni ſtetur, quando Summus
Pontifex eſt in Vrbe, ſiue in alio loco, vbi etiam degit
idem Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Camerarius,
& nume. 6.*

7 *Paulus Epiſcopus Odeſcalcus Marchiæ Anconitanæ Gu-
bernator, & Authoris dominus.*

8 *Chriſtoforus Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Cardina-
lis Tridentinus, Marchiæ Anconitanæ Legatus de
latere.*

9 *Franciſcus Beta Tridentinus, Marchiæ Anconitanæ Lo-
cumtenens.*

10 *Preces ſignatæ à Locumtenente, ſiue ab auditoribus,
præſumuntur ſignatæ de mandato & commiſſione Il-
luſtriſſimi & Reuerendiſſimi Legati, quando legatus
eſt præſens in prouincia.*

11 *Auditores ducentes equites, birruarios, & caualcatas,
ac notarios, vicefiſcales, & alios officiales in commiſ-
ſionibus præſumuntur eos ducere de commiſſione Illu
ſtriſſimorum Legatorum, ſiue Reuerendiſſimorum Gu
bernatorum, quod procedit quando Illuſtriſſimi Lega
ti, aut Reuerendiſſimi D. Gubernatores ſunt in prouin
cia, & num. 12.*

ARGVMENTVM.

¶ Præcepta, & literę inhibitoriales in prouincia Vmbriæ, & in prouincia Marchiæ Anconitanæ, ſubſcribuntur ab auditoribus, & ex ſtylo ſubſcriptio illa præſumitur facta de commiſſione Illuſtriſſimorum Legatorum, ſiue Gubernatorum.

¶ Et Franciſcus Beta Tridentinus, Marchiæ Anconitanæ Locumtenens, ſignauit quaſdam preces, ſiue ſupplicationem capitalem de mandato Illuſtriſſimi Cardinalis Tridentini, prouinciæ Marchiæ Anconitanæ Legati, & licèt non appareret de cōmiſſion dicti Illuſtriſſimi Cardinalis, nihilominus decidetur per Authorem debere præſumi præceſſiſſe commiſſionem, ex quo tūc temporis Illuſtriſſimus Legatus degebat in prouincia.

¶ Et ex

¶ Et ex dicta præſumpta commiſſione excuſantur auditores ducentes ſecũ caualcatas, quia præſumuntur hoc facere de mandato & commiſſione ſuperiorum pro tempore exiſtentium, & excuſantur in ſyndicatu.

SVBSCRIPSI quædam præcepta
ſub nomine Reuerendiſſimi Domini
Buonſignori Finetti huius prouinciæ
Gubernatoris, fuit dubitatum, an præ-
ſumeretur me dicta præcepta ſubſcripſiſſe de ex
preſſo mandato præfati Reuerendiſſimi D. Gu-
1 bernatoris, ego oſtendi quòd ſic, quia † quando
Reuerendiſſimus Gubernator eſt præſens in lo-
co in quo ſubſcribuntur præcepta, præſumitur
quòd auditor illa ſubſcripſerit de mãdato Reue-
rendiſſimi Domini Gubernatoris, ſecus ſi Domi
nus Gubernator eſſet abſens, quia opus eſt doce-
re de mandato & commiſſione per literas. ita in
indiuiduo voluit Grãm. poſt alios quos allegat
deciſ. 36. num. 26. & ſeq. & ratio, quia cùm de fa-
2 cili poſſit † adiri ſuperior & ab eo certiorari, ꝙ iu-
dex id fecerit de mandato ſuperioris, & iſte eſt in
3 ueteratus † ſtylus huius prouinciæ, vt fiant præce-
pta ſub nomine Illuſtriſſimorum Dominorum
Lagatorum, & Illuſtriſſimorum Dominorum
Gubernatorum, & Auditores ſubſcribunt præce
pta ſub nomine ipſorũ. alius ſtylus eſt in prouin-
4 cia † Marchiæ Anconitanæ, quòd quando appel-
latur à ſentẽtia alicuius Auditoris, fiunt literę in
hibitoriales ſub nomine Illuſtriſſimorum Lega
torum, ſiue Reuerendiſſimorum Dominorum
Gubernatorum, & vnus ex Auditoribus ſubſcri
bit dictas literas, talis auditor de mandato. quæ
quidem literę faciunt competentem auditorem
illum qui eas ſubſcripſit.
5 Iſte etiam † ſtylus ſeruatur Romæ ab Illuſtriſſi
mo & Reuerẽdiſſimo Cardinali camerario, qui
ratione ſui officij aſſerit in literis id ſibi fuiſſe in-
iunctum a Sãctiſſimo D.N. viuo vocis oraculo,
licèt ſummus Pontifex nihil ipſi iniunxerit, & ni
6 hilominus † aſſertioni dicti Illuſtriſſimi Camera
rii ſtatur, quãdo Summus Pontifex eſt in Vrbe,
vel in alio loco, vbi etiam reperiatur Illuſtriſſi-
mus Camerarius.
Et memini me aliàs in prouincia Marchię An
conitanæ, dum prima vice ibi fuiſſem Auditor,
ſub Reuerendiſſimo Domino & patrono meo
7 colendiſſ. Domino Epiſcopo † Odeſcalco, fuiſſe
in cauſa vt liberaretur quidam capitaneus Rober
tus Cima de Cinguio, qui tempore legationis Il-
8 luſtriſſimi & Reuerendiſſimi Chriſtofori † Car-
dinalis Tridentini, prouinciæ Marchiæ Anconi-
tanæ Legati, obtinuit gratiam de nonnullis præ-
tenſis delictis forſan capitalibus, ſed preces, ſiue
ſupplicatio non erant ſignatæ manu Illuſtriſſimi
Cardinalis Tridentini, ſed manu cuiuſdam Do-
9 mini Franciſci † Betæ Tridentini, Locumtenen-
tis ipſius Illuſtiſſimi Cardinalis in dicta prouin-
cia, & ex quo tempore dictæ ſubſcriptionis præfa
tus Illuſtriſſimus Legatus permanebat in ciuita-
te Maceratæ, vbi idem Dominus Franciſcus Be-
ta Locumtenẽs ſignauit dictas preces, ego decla-
10 raui dictas preces † ſubſiſtere & valere æquè, acſi
fuiſſent ſignatæ manu pręfati Illuſtriſſimi Cardi
nalis Legati. ita etiã declaraui hic Peruſiæ in pro-
poſito themate per dictam deciſionem Grãmat.
trigeſimã ſextã numero vigeſimo ſexto, & ſeq.
virtute cuius deciſionis. vidi etiam euadere & de
11 fenſari multoties Auditores tempore † ſyndicа-
tus in prouincia Marchiæ Anconitanæ, contra
quos porrigebantur querelæ, quòd dum equita-
bant per prouinciam ob aliqua delicta commiſ-
ſa, ſecum duxiſſent maiorem numerum equitũ,
quàm fuiſſet opus, attenta qualitate delictorum:
pręfati tamen Auditores excuſabantur hoc feciſ
ſe de mãdato & commiſſione Illuſtriſſimorum
Legatorum, & Reuerendiſſimorum Gubernato
12 rum. & in ſumma, ex quo † Legati Illuſtriſſimi, ſi
ue Gubernatores erant pręſentes in prouincia,
præſumebatur Dominos Auditores ſecum du-
xiſſe & equites, & pedeſtres birruarios de cõmiſ-
ſione Illuſtriſſimorum Legatorum, ſiue Reue-
rẽdiſſimorum Dominorum Gubernatorum, ſi-
ue Vicelegatorum pro tempore exiſtẽtium per
dictam deciſionem Grammati. trigeſimam ſex-
tam. num. 26. & ſeq. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CV.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio verbalis regulariter non ſufficit, ſed requiritur realis.*

2 *Obligatio minus realis ſufficit, niſi afferens extrahat pecunias oblatas de marſupio in præſentia teſtium.*

3 *Depoſitum debet fieri congruo tempore & loco, parte citata, purè & liberè ſine aliqua conditione & inuolutione reſeruationum, & debent deponi pecunia numerata in integra ſumma, & pecuniæ currentes.*

4 *Facto vbi eſt opus, verba non ſufficiunt.*

5 *Feriato tempore debemus abſtinere ab omni negocio, tum de iure communi, tum etiam ex bulla Pij V. Pont. Max.*

6 *Oblatio verbalis ſufficit, quando creditor recuſat recipere pecunias, & eſt magis communis opinio.*

7 *Oblatio verbalis poteſt recuſari, quando creditor habet iuſtam cauſam recuſandi.*

8 *Oblatio non nocet non citatis.*

9 *Impedimentum excuſat à pœna & mora.*

10 *Impedimentum proueniens ex facto principis excuſat & dicitur iuſtum, & legitimum impedimentum, & ponitur exemplum de impedimento Summi Pontificis, & num. 11.*

12 *Impedimentum excuſat licet cauſetur iniuſtè, & ſcribitur caſui fortuito.*

13 *Impedimentum iuris etſi dicatur impedimentum notorium, nihilominus requiritur proteſtatio.*

14 *Impeditus tenetur docere, quod ſi non fuiſſet impeditus, obſeruaſſet.*

15 *Impedimenta plura vbi ſunt, ibi plures amotiones impedimentorum requiruntur.*

16 *Diſpoſitio vnaquæque intelligitur rebus ſic ſtantibus.*

ARGVMENTVM.

¶De oblatione verbali plura tractantur, an & quando dicta verbalis oblatio ſufficiat, & quando non ſufficiat etiam realis, & ponitur praxis vera quomodo oblatio ſit fienda, quæ quidem oblatio non debet fieri tempore feriate, & ad hoc vt noceat, requiritur citatio omnium quorum intereſt.

¶Concluditur etiam impedimentum proueniens etiam à Summo Pontifice excuſare & dici iuſtum, & legitimum impedimentum, requiri tamen proteſtationem in omni impedimẽto, quamuis notorio, & quod impeditus obſeruaſſet, niſi impeditus, puta Titius; & quando ſunt plura impedimenta, omnia dicta impedimenta tolli debent.

QVIDAM Ioannes Maria de Interanna emerat à quibuſdam Bartoccio & litis cõſortibus de caſtro Bruſę, comitatus Peruſię certam grani quantitatẽ pro certo conuento precio exburſando tempore quo fieret menſuratio dicti grani, quæ menſuratio debebat menſem, quo tempore adueniente præfatus Ioannes Maria obtulit exburſare dictas pecunias pręfatis Bartoccio & conſociis, qui recuſauerunt accipere dictas pecunias ante grani menſurationẽ, interim donec debebat fieri menſuratio, quidam commiſſarius ex vrbe inhibuit dictis Bartholomęo & ſociis ne conſignarent dictũ triticum præfato Ioãni Mariæ, cùm intenderet eũ conducere ad vrbem, iuxta eius cõmiſſionem, poſt aliquos dies Ioannes Maria de quo ſupra, reuocari obtinuit dictam inhibitionem tranſacto tamẽ menſe, ſed quia præfatus Ioannes Maria habuerat partem dicti grani remanſeratq; debitor prædictorum in ſumma ſcutorũ quinquaginta vnius, dicti Bartoccius & litis cõſortes egere contra ipſum, & Dominum Rodulfum Calidoniũ eius procuratorem pro dicta ſumma conſequenda, replicabitur ex aduerſo non teneri ad dictam pecuniarum ſummam exburſandã, cùm ipſi recuſauerint eas recipere immo reconuenit ipſos pro conſequendo dicto grano vel intereſſe quanti plurimi voluerit.

Pro Dictis Bartoccio & cõſociis faciebat regu
1 la iuris quæ eſt, quòd oblatio † verbalis non ſufficit, ſed requiritur realis. l. qui decem. verſi. idẽ reſpondet in fi. ff. de ſolut. Bar. in l. prætor. §. ſi quis paratus. ff. de oper. nou. nunciat. & in l. acceptam verſ. venio ad quęſt. C. de vſur. Alex. conſ. 130. in cauſa. 3. col. verſ. non obſt. quòd dicatur. li. 4. Matheſ. not. 134 notat. Neguſant. in trac de pignor. 2. pat. 3. membri. 5. part. prin. & per totã illã particulam. oblatio autem illa fuit verbali, meritò dictus Ioannes Maria ex ea minus ſe iuuare poteſt.

Immo nec etiam realis ſufficeret oblatio, niſi
2 offerens habens pecunias † in marſupio dictas pecunias de marſupio extromitteret, & teſtibus oſtenderet. Bart. in l. cum ſeruus. ff. de condi. & demonſtra aliàs nõ cõſtaret, quid offereretur, cùm poſſit dubitari quid ſit in marſupio, argu l. 1. §. ſi ciſta. ff. depoſ. Bart. in l. ſi mora. 3. col. ff. ſolut. matrim. Neguſant. vbi ſupra num. 2.

3 Et diſpoſitio † debet fieri loco cõgruo, & tẽpore idoneo parte citata purè & liberè ſine aliqua cõditione & inuolutione reſeruationũ, & debẽt deponi pecunię numeratę in integra ſumma; & pecunię currẽtes. ita hęc omnia poſt alios nouiſſime congerit. Mennoch. in tracta. de arbitr. iud. caſu 232. li. 2 cent. 3. vbi ſingula ſingulis referẽdo Bal. Iaſ. Rom. Neuiz Rip Piant. Afflic. Fulgoſ. & Tiraquell. allegat. facit regula, qui vbi opus eſt
4 facto † verba non ſufficiunt, gl. fi. in c. paſtoralis, de offi. ordin. Neguſant. loco de quo ſupra nu. 2.

Sed Iſte Ioãnes Maria neutrum prædictorum adimpleuit, meritò oblatio illa ipſum iuuare nõ videtur, cùm non fuerit cõgruus locus neq; con-
5 gruũ tempus: erat enim dies dominicæ quo † tempore abſtinere debemus ab omni negociatione l. fi. C. de fer. & nouiter ſuper hoc emanauit bulla ſanctiſſimi domini noſtri Pij. V. Pont. Max. ſimiliter pecunię fuerunt retẽtę in marſupio nec numeratę, & ſic, vt dicebam, prędicti Bartoccius & litis conſortes non videbãtur conſtituti in aliqua mora, tũ quia oblatio nõ fuit facta formiter, tum etiã quia intra conuentum tẽpus non conſignauerunt granũ, ex quo facto ſuperioris fuerũt impediti, & licèt poſtea præfatus Ioannes Maria reuocauerit dictã inhibitionẽ, nõ eam reuocauit intra dictũ menſem, ſed poſtea & ſic re non amplius integra, videtur ergo dicendũ eos potuiſſe aliis vendere dictum granũ, & Ioannẽ Mariã teneri ad exburſandum ſcuta quinquaginta vnũ, pro reſiduo grani ad eius manus peruenti.

Pro parte dicti Ioannis Mariæ replicari poterat, quòd etſi iuris regula ſit quòd oblatio verbalis non ſufficiat, vt latè ſupra deductum fuit, iſta tamẽ regula quãplurimas patitur limitationes, & inter alias præcipua eſt ea, quando creditor expreſſe recuſat pecunias recipere, tunc etenim
6 † verbalis oblatio ſufficit. Bal. in l. 1. in fi. C. ne lic. ter. prouoc. Fulg. Caſtr. Alex. & alij in l. qui Romæ. ff.

mæ.ff.de verb.oblig.idem Alex.in l.ſi mora.in 5.
lim.ff.ſol.mat.& in l.ſi ſeruus.col.3.verſic.puto.
ſic concludendum.ff.de vulg.& pup.Boer.deciſ.
134.Caſſan.qui dicit hanc opin.veram & magis
commu. conſi. 113.col. 1. Hanc etiam opi. magis
cōmunem appellat nouiſſimus Moder. Anton.
Gabr.lib.3.cōmu.conclu.in tit.de ſolution. con-
clu.8.vbi allegat Fulg.Caſtr.Alex.Caſſan. Bertr.
Grat.Grammat.Titaquell.& Rayn.conſ.49.col.
fi.li.2.& vltra eum idem tenuit Ruy. conſi. 113.
num.1.lib.1.& conſi.70 num.4.eod.lib.1.Negu-
ſant.in d tract.de ping.loco ſupra citato. num. 7.
in quinta lim.& in pulcherrimo caſu oblationis
verbalis eſt videndus Benintend.deciſ.77.

Cùm ergo iſti Bartoccius & litis conſortes re-
cuſauerint & diſtulerint recipere dictas pecu-
nias,nō fuit neceſſe eas numerare, ſed ſat fuit eas
ſolùm in marſupio retinere,& verbaliter offerre
ſtante eorum recuſatione.

Verùm quia non adeo expreſsè recuſauerunt
dictam oblationem,vt præſupponitur,& quate-
nus recuſaſſent,excuſarentur, quādo habuiſſent
iuſtam cauſam recuſandi,prout vidētur habuiſ-
ſe,cùm fuerit facta die dominicali.d.l.fi.C.de fer.
ſuccedit alia limitatio ad dictam regulam, quòd
7 † quando creditor habet iuſtam cauſam recuſan
di, poteſt recuſari dicta oblatio tam effectualis,
quàm verbalis, Seiſſell. in d.l.ſi mora. colum.3.
ff.ſol. matr. Grat. conſi.93. colum.fin.lib.1.poſt
Ant.Gabr.vbi ſupra.

Accedat prædictis, quia dicti venditores erāt
quamplures, oblatio autem non fuit facta niſi
Bartoccio,& vni ex aliis, & ſic non debet aliis nō
8 † præſentibus vel non citatis obeſſe.l. ſępe. ff.de
re iud.ior.tit.res inter alios acta.

Stantibus ergo præmiſſis videlicet oblatione
modo quo ſupra facta,& recuſata ad tēpus,ſtan-
te etiam quòd non fuit facta dicta oblatio omni-
bus,ſequutus fui æquitatem, & condemnaui di-
ctum Ioannem Mariam ad ſoluendum pro reſi-
duo grani habiti de ſcutis quinquaginta vno ſcu
ta viginti quinque tātùm, ab aliis autem petitis
per dictum Ioannem Mariam,videlicet intereſſe
quanti plurimi valuerit granum non habitū,di-
ctos Bartoccium & litis conſortes liberaui, tum
quia oblatio non fuit facta debito tempore,& o-
mnibus præſentibus, vel citatis, tum etiam quia
ex facto ſuperioris nempe dicti commiſſarij fue-
runt impediti,quin reſiduum grani venditū non
9 conſignarent,quod† impedimētum eos excuſat
à pęna & mora.c.ſicut.lo vltimo.extra de iureiu.
vbi Hoſt.& Abb.Nat.conſi.50.materiam.nu.7.
10 li.2.impedimentum enim † proueniens ex facto
ſupremi principis excuſat,& dicitur iuſtum & le
gitimum impedimentum l. ſed & ſi per prætorē
ff.ex quib.cau.maior.Abb.& alij in c.ex tranſmiſ
ſa extra de præſcrip.& ibi Feli num.8.glo.in c.cu
pientes §. quod ſi per viginti.in verſi.præpoſita.
extra de electíon.Alex.in l.properādum §.ſi au-
tem vtraque.in fi.C.de iud.& in l. de pupillo §.ſi
quis ipſi pretori.col.5.ff.de oper.noui nunciat.&
11 de impedimento † ſummi Pontificis prout eſt
impedimentū iſtud voluit in puncto Pariſ.conſi.
5.nu.52.& 53.li.4.loquens de Leone X.ſummo
Pontifice,vbi nu.54.dicit Pariſ.quòd iſtud impe-
dimentum excuſat licèt iniuſtè cauſetur à princi
12 pe,aſcribēdumq; eſſe caſui†fortuito.l. quis ergo
caſus.ff.de pecul.& tanto magis videntur iuuari
dicto impedimento,tū quia docuerunt de dicto
impedimēto,tum etiā quia de eo proteſtati fue-
re,prout tenebantur,quia etiam in impedimen-
13 to†iuris quod dicitur impedimentum notor ū
requiritur proteſtatio. Ang.in l.de quare.ff.de iu
dic. Iaſ. in l.properandum. §. ſi autem vterque.
14 col.1.C.co.Neuiz.cōſi.51.nu.3. tenetur † etiam
impeditus,docere,quod ſi non fuiſſet impeditus,ob
ſeruaſſet.Corn.conſ.109. primo aſpectu litera q.
& voluit Neuizan.vbi ſupra,immo ſi plura fuiſ-
15 ſent†impedimēta,plures amotiones impedimē
torum fuiſſent neceſſariæ. Loffred.conſi. 12.nu.
16 25.& †vnaquæq; diſpoſitio intelligitur rebus ſic
ſtātibus.l.quæro.§. inter locatorem ff. locat.Iaſ.
in l.quod ſeruus,in fi.ff.de cōdict.cau.dat.Nauiz
d.conſ.51.nu.15.vbi loquitur de materia impe-
dimenti. Sententiaui ex æquitate vt ſupra etiam
cum conſenſu partium,manu Ser Simonetti Eu
ſebij Notarij Curialis Peruſini. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CVI.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio longæua habet vim conſtituti, pacti, ac priuilegij, & eo maximè quando opponitur per viam exceptionis, & num. 2.*

3 *Grauatus in vno, in alio debet releuari.*

4 *Colonus non poteſt præſcribere contra annuam præſtationem in futurum, niſi interpellatus recuſet ſoluere, & interuertat poſſeſſionem.*

5 *Poſſeſſio longiſſimi tēporis, cuius initii memoria non exiſtit in contrarium, habet præſumptionem iuris & de iure pro ſe, adeo quòd non admittitur probatio in contrarium.*

6 *Præſcriptione immemorabili acquiritur etiam directum dominium.*

7 *Bal.doctr. in l.malè agitur.C.de præſcri.triginta, vel quadraginta annorum, declaratio, & num. 12.*

8 *Laici non poſſunt præſcribere decimas in totum, ſed bene in partem, & num. 9.*

10 *Fructus omnes debent diuidi inter dominum, & colonū*

11 *Fœnum dicitur eſſe in fructu.*

12 *Colonus ſi ſteterit per centum annos, quin reſpondiderit de fructibus, numquam tamen præſcribit ius coloniæ.*

14 *Eadem eſt ratio de parte fructuum, quæ de omnibus fructibus.*

15 *Præſcriptio tunc cucurriſſet, quando fuiſſent requiſiti, deinde cucurriſſet tempus triginta annorum.*

16 *Si quis accedit longiſſimo tempore ad furnum ſiue molendinum, nō propterea dominus acquirit ius, niſi poſt prohibitionem prohibitus longiſſimo tempore acceſſe-*

rit ad furnum, ſiue molendinum, ſic in caſu de quo loquimur, id eſt materia berbarum.

17 *Teſtes non debent deponere de auditu, ſed de ſenſu, & eſt commu. opi.*

18 *Teſtes deponentes ſuper conſuetudine, debent habere vltra quinquaginta annos.*

19 *L. cùm ſatis §. ????? autem. C. de agric. & cenſit. lib. 11. declaratio, & inductio ex intentione Ruy. conſi. 151. viſo. ſub num. 18. verſi. non ob. lib. 4. & nu. 21.*

22 *Colonus qui per viginti annos ſletit in colonia, inde recedere non poteſt, & dominus poſſeſſionis non poteſt ei moleſtiam inferre, aut veterem conſuetudinem immutare, aliàs tenetur ad intereſſe, exiguntur tamen requiſita in d. §. cùm igitur, & num. 2 :.*

23 *Locatio non dicitur contracta quando ſoluitur pecunia numerata.*

24 *Locatio non dicitur inducta inter partiarios, ſed ſocietas.*

25 *Diuiſionem iurĩ p'tendi non praeſer bitur.*

26 *Dominus non cogitur permanere in conductione.*

27 *Ratio eadem eſt de parte ad partem, quæ de tota ad totã.*

28 *Societas quòd perpetuo duret non poteſt fieri.*

29 *Conductio ſi fiat tempore belli vel peſtis conductor non poteſt petere remiſsionem mercedis.*

30 *Emphyteota recipiens rem caſibus fortuitis ſuppoſitam, & aquis, non petit remiſſionem.*

31 *Decimæ dicuntur fauorabiles, & debentur iure diuino.*

32 *Ex diuerſis non fit illatio.*

33 *Decimæ, eſt controuerſi iuris, an poſſint præſcribi.*

34 *Decimæ prædiales non poſſunt præſcribi, & eſt communis opinio.*

35 *Conſuetudo immemorabilis habet vim conceſſionis.*

36 *Conſuetudinis probandæ forma.*

ARGVMENTVM.

¶ Notabilis & pulcherrimus caſus deciditur, quòd domino debeatur pars frondium arundinetorum ſiue cannetorum, non obſtante quòd coloni per longiſsimum tempus dictas frondes nõ perſoluerint.

¶ Declarantur multa vtilia in materia coloniæ, & an iuri coloniæ poſsit præſcribi cum inductione aliquarum legum & doctrinarum ad materiam facientium.

PIVS V. Pont. Max. conceſſit Reuerendo Domino Marco Antonio Florentino Peruſino eius cubiculari pedatas lacus Peruſini, videlicet terrã propè litus dicti lacus, quæ terræ derelinquuntur, quãdo in dicto lacu diminuũtur aquæ, in quibus terris ſic derelictis nũcupatis, le pedate del lago, fuerunt plantata quàmplurima arundineta per ruſticos ibi degẽtes abſq; eo tamẽ ꝙ appareat ipſis fuiſſe factam locationẽ, neq; in ſcriptis neq; alio modo, qui quidẽ ruſtici per multos annos ſoluerũt agẽtibus cameræ Apoſtólicæ medietatẽ cannarum: modò quidam Marinus Salis Peruſinis agẽs dicti domini Marci Antonij, ſiue actuarius prædictorum bonorum, inſtituit iudicium corã me contra prædictos ruſticos pro conſequenda etiam medietate herbarum dictorum arundinetorum vltra medietatem cannarum aſſerens eſſe in fructu dictas herbas quemadmodum cannæ.

Pro parte dictorum conuentorum dicebatur
nõ teneri ad huiuſmodi herbarum præſtationẽ,
1 cùm huiuſmodi longæua poſſeſſio, ſiue † quaſi
habeat vim conſtituti, pacti, vel priuilegij. l. 1. §.
ductus aquæ ff. de aqua quoti. & æſti. l. 1. § deniq;
ff. de aqua plu. arcen Soc. Iun. cõſi. 68. Iam plura
per me. col. verſi. veruntamen. lib. 1. & præſertim
2 cùm in † caſu noſtro opponatur per viam exce-
ptionis. Bar. in l. quidam in ſuo. ff. de condi. inſtit.
3 quæ cõſuetudo eſt iuri conſona, † vt qui vno gra
uatur, in alio releuetur l. cum qui. ff. de iureiurã.
fuerũt enim grauati iſti coloni in hoc quòd ſuis
ſumptibus arundineta prædicta plãtauerint, ſub-
iacẽtq; periculo inundationis lacus.

Nec obſtat ſecundùm D. aduocatum dictorũ
conuentorum doctri. Bal. in l. male agitur. C. de
præſcrip. triginta, vel quadraginta annorum, vbi
4 dicitur, quòd colonus non † poteſt præſcribere
contra annuam pręſtationem in futurum, niſi in
terpellatus recuſet ſoluere, & interuertat poſſeſ-
5 ſionem, quia non loquitur in poſſeſſione † longiſ
ſimi temporis, cuius initij memoria in contrariũ
nõ exiſtit, quæ habet præſumptionem iuris & de
iure, adeò quòd non admittat probationem in
cõtrarium. Fely. in c. cùm nobis. col. 3. verſi. ſcias
etiam. de præſcript. Alexandrin. conſi. 13. col. 3.
6 per quam præſcriptionem † immemorabilẽ ac-
quiritur etiam directum dominiũ. Fely. in rubr.
extra de præſcrip. col. 3. in 3. fall. Bal. & alij in l. tra
ditionibus. C. de pac. Dec. conſ. 85. 2. col. & conſ.
496. colum. 2. circa med.

7 Secundò, Bal. loquitur † in volente præſcribe-
re annuas præſtationes in totum in verſi. decidit
ergo glo. nos in præſcriptione quid modici & vi
liſſimæ rei nempe frondium quemadmodum
8 † laici, licèt in totum non poſſint præſcribere de
9 cimas, poſſunt tamen † præſcribere in partẽ. Bal.
in l. competit. C. de præſcrip. triginta, vel quadra-
ginta annorum. Can. in c. cum aliquibus. extra
de decim. Balb. in tract. præſcrip. in 6. par. princi.
quæſt. 7. nume. 8. vbi allegat authoritatem tam
Theologorum, quàm etiam Canoniſtarum.

Pro parte dicti domini Marci Antonij facie-
bat in primis regula iuris, quæ eſt, quòd omnes
10 † fructus diuidi bebent inter dominum & colo-
num. l. ſi non fuerint. in princ. ff. pro ſoc. quæ her-
bæ cannarum & arundinetorum dicitur eſſe in
fructu paleę. d. l. ſi vſufructuarius meſſem. in ver-
ſic. ſi ſtipula. quæ in meſſe iacet. ff. quib. mod. vſu-
fruct.

11 fruct.amit.ſimiliter † fœnum dicitur eſſe in fru-
ctu.l. pratum. ff. de verbo ſignific. Rom.ſingu.
555.niſi alia appareat conuentio l.legem. C.loc.
quæ conuentio non fuit probata in caſu noſtro.
Secundò,quia allegata præſcriptio & conſue-
tudo non habeat locum in caſu iſto per doctr.
12 Bal. † in terminis in l. malè agitur. C.de præſcri.
triginta vel quadriginta.ann. vbi Bal.dicit quod
13 etſi colonus † ſteterit per centum annos, quin
reſpondiderit de fructibus, nunquàm tamen
præſcribit, & eadem videtur eſſe ratio de parte
14 fructuum, quæ eſt de omnibus † fructibus.argu
men.l.quæ de tota. ff. de rei vendic. ad hoc enim
15 vt dicti coloni † potuiſſent præſcribere partem
dictorum fructuum, erat neceſſe fuiſſe requiſi-
tos, & poſt requiſitionem cucurriſſe tempus tri-
ginta vel quadraginta annorum, vt deducit D.
aduocatus poſt Rolan.à Vall.conſil. 53.num.28.
& 29. libr. 2. & faciunt vltra eum quæ poſt alios
tradit Boſſ.in titu. de regul.num.41. vbi dicit, quod
16 licet † quis iuerit longiſſimo tempore ad furnũ
ſiue molendinum domini, non dicitur acquiſi-
uiſſe tale ius contra eum, ſi tamẽ dominus pro-
hibuiſſet, deinde longiſſimo tempore perſeue-
raſſet prohibitus in coquẽdo vel molendo,aliud
eſſet: ſic dicamus in caſu noſtro, tunc potuiſſe
17 dictos colonos dictas herbas † præſcribere quã-
do aliàs fuiſſent ab eis petitæ, & cucurriſſet dein-
de longum tempus,& ſic fuiſſet præſcriptum.
Tertiò, vt deducebat idem dominus aduoca-
tus, adhoc vt præſcriptio habeat vim conſtitu-
18 ti † & priuilegij, requiritur quòd initij memoria
non adſit in contrarium.d.§.ductus. Iaſ.in l.quo
minus.in 2.quæſtio. Barto. ff. de flum.ſcriben.in
19 cap.1.de preſcrip.lib.6.Item † teſtes non debent
deponere de auditu, ſed de ſenſu,& eſt commu.
opin.quòd ita ſemper obſeruatum fuerit, vt per
Pariſ. poſt Alexan.in multis conſilijs conſil. 112.
20 num.21.lib.1. vbi ſubditur, quòd † teſtes depo-
nentes ſuper conſuetudine debent habere vltra
quinquaginta annos, teſtes autem examinati nõ
deponunt de commu. opin.neq; immemorabi-
li tempore, neq; probatum fuit eſſe illius ætatis,
conſequenter non videntur probare.
Quartò vltra omnia allegata per dominos ad
uocatos pro vtraque parte putaui in materia iſta
de qua diſceptamus, inueniſſe tex.in terminis qui
21 decidat hanc quæſtionem, nempe text.in l. † cũ
ſatis §. cum autem. C de agrico. & cenſit. lib.11.
cum declaratione additionis ad Barto. ibi.num.
14.& 15. legitur in effectu in dicto tex. quòd co-
22 lonus † qui ſtetit per viginti annos. tanquàm
colonus, inde poſtea recedere non poteſt,& do-
minus poſſeſſionis non poteſt ei moleſtiam in-
ferre, aut veterem conſuetudinem immutare,
aliàs tenetur ad intereſſe &c.qui text. licet prima
fronte uideatur facere contra dictum dominum
Marcum Antonium, recte tamen intuenti pro-
bat eius intentionem vt mox deducam, nam ad
hoc vt narrata in dicto text. procedant, requiri-
tur quòd per pactum vel ſcripturam prius ſe ab-
ligauerit, aliàs ſolus curſus dicti temporis, vel
pactum tantum, vel ſcriptura ſolum non ſuffi-
cit, ſed hæc omnia requiruntur ad operandum
dictos effectus ſecundum gloſ. & doct. ibid.& ita
23 etiam legem † illa ſubtiliter declarat Ruyn. cõ-
ſil.151.viſo.ſub num.1.verſi. non obſtat tex.in l.
cum ſatis.lib.4. vbi dicit, quòd filij dictorum co-
lonorum non ligantur dicta lege, niſi ſint con-
cepti poſt conſcriptionem finitam per partem
ipſorum. quæ requiſita cum non interuenerint
in themate noſtro propoſito, merito eſt dicen-
dum ipſum dominum Marcum Antonium poſ
ſe petere partem dictarum frondium tanquàm
pars fructuum dictorum arundinetorum. Nec
cauſatur dictis colonis aliquod præiudiciũ, quia
24 † quemadmodum non interuenientibus requi-
ſitis in d. §. cum igitur. dominus fundi poteſt re-
pellere colonos,& mutare veterem conſuetudi-
nem fructuum: ita colonus poteſt verſa vice à
fundo diſcedere, quatenus ipſi huiuſmodi alte-
ratio fructuum non placeat.ita dicit ibi text. quẽ
hoc modo intelligunt doct. & particulariter ita
præſupponit Ruyn. in d. conſi.151.ſub num.18.
verſi.non obſtat etiam l. lib. 4.
25 Præterea inter dominum † Marcum Anto-
nium & eius authores & dictos colonos non di-
citur contracta locatio; ex quo non ſoluitur pe-
cunia numerata. l. 1. §. ſi quis ſeruum, vbi not. ff.
depoſ.& in l.ſi vir.vxori.ff.de don.int.vir.& vxo.
& not. Bar. in l.ſi merces.§. vis maior.in vlti.col.
26 ff.locat.vbi legitur,quòd † inter iſtos partiarios
non dicitur contracta locatio, ſed ſocietas: ſi er-
go eſt contracta ſocietas,nõ poteſt perpetuò du-
27 rare, cùm iuri petendi † diuiſionem non præſcri-
batur, vt poſt alios in terminis proprijs noſtris
declarat Ruy.d.conſi.151. num. vndecimo li.4.
diſcedant ergo à conductione dicti ruſtici, ſi eos
28 nõ iuuat ſoluere ratã frondium, & ſtare † in con
ductione in qua dominus non cogitur permane
re,vt per quàmplurima fundamenta firmat Cra
uett. in tract.de antiq. temp.par.4.nu.216.& ſeq.
vltra eum in puncto tradit Ruy.d. conſi. 151.per
totum conſi.li.4.reprehendens Bal.in l. male agi
tur.C.de præſcrip.triginta vel quadraginta anno
rum.ſi ergo non præſcribitur colonia (quatenus
eſſet coloniæ, quod negatur) multo magis præ-
ſcribi poteſt reſtitutio in ac reſponſio in etiã mi-
nimæ partis fructuũ. ſat ſit ergo ipſis ruſticis ſu-
perlucraſſe præteritos fructus dictarum frondiũ,
nec iudicio meo eſt facienda vis,quòd Bal.loqua
tur in reſpõſione omnium fructuum, quia vt di-
29 cebam eadẽ met eſt ratio † in minima parte ipſo
rum.arg.d.l.quæ de tota.ff.de rei vend.
Cui opinionẽ non obſtant contraria licèt ſub-
tilia,quia non fuit probatum de immemorabili
poſſeſſione & præſcriptione, nec teſtes depoſue-
runt ſecundùm quod erat opus deponere in pro
banda conſuetudine & præſcriptione in l. ta: & li-
cèt depoſuiſſent formiter, nihil eſſet, quia ex quo

non eſt locatio, vt prçſupponit dominus aduoca
tus, ſed ſocietas, vt deduxi ex Ruy. dicto conſi.
151. lib. 4. non poteſt fieri neque per præſcriptio
30 nem neque per pactum, † quòd ſocietas perpe-
tuò duret, ſed erant fienda requiſita per text. in
d. l. cũ ſatis. §. cũ igitur. C. de agric. & cenſit. lib. 11.
Nec eſt in conſideratione quòd iſti ruſtici gra
uentur in periculo inundationis, & ſic debeant
in alio releuari, quia cũ à principio plantationis
cannetorum imminerent iſtudmet periculum, ſi-
bi ipſis eſt imputandum, ad quod comproban-
dũ infinita congeri poſſent, ſed ſufficiat allega-
re Bald. in l. ex conducto. §. j. ff. locat. Alexand.
in l. interdum §. quod ex naufragio. ff. de acqui.
poſſeſ. Boſſ. in titu. de remiſſ. merced. nu. 84. vbi ſi
31 fiat † conductio tempore belli vel peſtis, condu
ctor non poteſt petere remiſſionem, & in tantũ
hæc concluſio eſt vera, ut ſufficiat timor belli,
vel peſtis. Alex. in l. diuortio. in prin. 3. colum. ff.
ſoluto matrimon. Boſſ. vbi ſupra, & conductori
32 † ſiue emphiteotæ accipienti rem aquis & caſi-
bus fortuitis ſuppoſitam non fit remiſſio, cùm
periculum ineſſet tempore conductionis, & eſt
communis opinio, ut poſt alios nouiter voluit
Burſat. conſil. 11. nu. 30. lib. 1. ſic in caſu noſtro
Ruſtici iſti qui ſponte plantauerunt arundineta
prope lacum traſimenum, excogitare potuerũt
periculũ inundationis, propterea ex hoc capite
nulla ipſis eſt habenda conſideratio.
Non obſtat demum ſimile de decimis, videli-
33 cet quòd pars ſolutionis † decimarum poſſit
præſcribi, quæ ſolutio decimarum videtur fauo-
rabilis, & fortiori iure debentur, nempe iure di-
uino, cùm nos habeamus deciſionem iuris cla-
ram in d. l. cum ſatis. §. cum igitur. C. de agric. &
34 cenſit. & Bal. in d. l. male agitur. † ex diuerſis igi-
tur non eſt facienda illatio. l. Papinianus exuli. ff.
de min. vulg.
Præterea non eſt abſolute verùm poſſe præ-
ſcribi ſolutionẽ decimarũ, doct. n. modo in vnã
35 modo in aliam iuere ſententiam, † vt eſt videre
ex Didac. Couarr. qui melius cæteris hanc mate-
riam explanat in c. 16. lib. 1. uar. reſol. imo in d. lo
co. numero. 9 Couarr. expreſſe firmat decimas
36 † prædiales minimè præſcribi poſſe, dicens hanc
eſſe commu. opi. & poſt eum idem nouiter tenet
Natta cõſi. 136. nu. 7. & per tot. conſi. lib. 2. Nos.
tamen ſumus extra omnem difficultatem, quia
teſtes examinati ad fauorem dictorum ruſtico-
rum non probant de conſuetudine immemora-
37 bili, † quæ tamen conſuetudo immemorabi-
lis, & non alia, habet vim conceſſionis. Natta
conſi. 154. dubium. nu. 6. lib. 2. vbi num. 5. dat for
38 mam probandi conſuetudinem immemora-
bilem, quæ forma non fuit ſeruata in caſu no-
ſtro, vt etiam ſuperius dictum fuit, propter-
ca ſententiaui dictos ruſticos teneri ad præſta-
tionem frondium dictarum cannarũ manu ſer
Lemmi de Rubeis Peruſini not. Cur. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CVII.

SVMMARIVM.

1 *Mandatorum copia non datur ex ſtylo prouinciæ Vm-*
briæ, & prouinciæ Marchiæ Anconitanç, & num. 4.
Fallit quando procurator ageret tanquam ſubſtitutus
alterius, & nu. 2. Fallit quando quis eſſet procurator
collegij vniuerſitatis, monaſterij, minoris, mulieris, &
ſimilium perſonarum, & num. 3.

ARGVMENTVM.

¶ Mandati copia licèt regulariter
danda ſit, hoc tamen de ſtylo non ſer-
uatur in prouincia Vmbriæ, & in pro-
uincia Marchiæ Anconitanæ, exceptis
tamen aliquibus caſibus hic adnotatis.

MVLTOTIES Mihi
euenit, quòd ad bãcum
iuris procuratores nega
bant alios procuratores
habere mandatum, illi
autem faciebant fieri fi-
dem de eorum manda-
tis oretenus ab aliquo
ex notarijs actuarijs, ſi-
ue curialibus, ſed aduerſarij nihilominus non cõ
tenti de dicta fide petebant copiam mandatorũ
forſam ad protelandum iudicium, cùmque ego
paſſim decernerem copiam mandatorum, alij
1 procuratores replicabant ex † ſtylo & inuetera-
ta conſuetudine iſtius curiç non eſſe dandam co
piam mandatorum, ſed ſufficiat ſimplex fides,
quando de dictis mandatis fuiſſet rogatus aliqs
2 notarius curialis, ſiue actuarius, niſi † tamen ali-
quis compareret tãquã ſubſtitutus alterius pro-
curatoris, quia tunc eſt neceſſe decernere copiã
mandati procuratoris principalis, an habuerit
in principali mandato poteſtatem ſubſtituendi
in alio etiam caſu, etiam ſtante ſtylo, decerneba-
3 tur copia, quando aliquis fuiſſet † conſtitutus pro
curator ab aliquo collegio, conuentu, monaſte-
rio, confraternitate, uniuerſitate, muliere, mino
ri, vel ſimilibus perſonis, quia ex quo in iſtis mã-
datis requiruntur aliquæ ſolennitates, ſemper
erat ſolitum decerni copiam mandatorum, licet
de mandato procuræ fuiſſet rogatus notarius cu
rialis, vel actuarius, quæ copia mandatorũ tunc
ẽt decernebatur, quando in mandato aliquid cõ
tineretur, quod requireret ſpeciale mandatum,
& ſecundùm iſtum ſtylum pluries pronũciaui.
4 arg. l. minimè. ff. de legib qui quidem † ſtylus ſer
uatur etiam in prouincia Marchiæ Anconitanç,
vbi dùm pluries fui auditor multoties pronun-
ciaui ſecundùm iſtum ſtylum. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CVIII.

SVMMARIVM.

1 *Suſpicionum cauſæ contra Iudices vbi tractentur remiſsiuè.*

2 *Gubernator quando allegatur ſuſpectus, omnes eius Auditores poſſunt allegari ſuſpecti, & nu.9. quod ab ipſo Gubernatore, & nu.4*

3 *Poteſtas quando allegatur ſuſpectus, tota eius familia redditur ſuſpecta.*

5 *Collegium totum poteſt allegari ſuſpectum, quando caput ſiue principaliores dicti collegij forent ſuſpecti.*

6 *Concilium prouinciale non autem generale poteſt allegari ſuſpectum.*

7 *Suſpicio in iudice eſt, quando datur ad inſtantiam alterius partis, qua etſi datio teneat, parte tamen reclamante debet remoueri, & nu.8.*

ARGVMENTVM.

¶ Gubernator, poteſtas, & alij ſimiles ſi allegantur ſuſpecti, omnes eius Auditores, & tota familia poteſt allegari ſuſpecta, quemadmodum collegium, & concilium prouinciale, quando caput, ſiue principaliores forent ſuſpecti.

EVERAT commiſſa
ex vrbe per breue. S.D.
N. quadam cauſa Reuerendiſſimo D. Buonſignoro Finetto huius prouinciæ gubernatore, in
eā per alteram ex partibus dictus Reuerendiſſimus Dn̄s Gubernator
allegabatur ſuſpectus licèt iniuſtè, cùm præfatus
Reuerēdiſſimus Gubernator eſſet iuſtiſſimus &
literatiſſimus, nihilominus idem Reuerendiſſimus Dominus gubernator non curans de prędi
ctis offerebat committere cām prædictam alteri
ex auditoribus, de quo eadem met pars conquerebatur, præſupponens q̄ ſtante ſuſpicione Reuerendiſſimi gubernatoris redderētur ſuſpecti
ēt eius auditores, & officiales, tanquam ab eo dependentes, cùmq́; idem Reuerendiſſimus D. Gubernator hæc mecum contuliſſet, ego eram opinionis, q̄ quatenus iuſtè & legitimis cauſis ſuſpi
cionis ſubſiſtentibus contra perſonam Reueren
1 diſſimi Gubernatoris, quas cauſas † ſuſpicionum
congerit poſt Spe. & alios Marant. in trac iudic.
par.6. ver. recuſatio. nu.27. & ſeq. ipſe Reuerendiſſimus gubernator potuiſſet allegari ſuſpect⁹,
2 q̄ † oēs eius auditores & miniſtri poterant allega
ri ſuſpecti. mouebar per l.1. C. ſi qua pręd poteſt.
quam ad hoc propoſitum allegat Rolā à Valle
3 conſ.19. nu.13. lib.3. vbi legitur, q̄ † ſi poteſtas eſt
ſuſpectus, tota eius familia eſt ſuſpecta, quæ rō
viget ēt in auditoribus ratione ſubiectionis, ſiue
4 † ſuppoſitionis, etiam quòd auditores depēdeant
ab vrbe, & non a Reuerendiſſimo gubernatore,
cùm ſemper ſint ſuppoſiti ipſi Reuerendiſſimo
gubernatori.

Comprobatur iſthæc opinio authoritate Bal.
in l.2. col.2. ver. nota quòd ſi caput C. ſi rect pro
uinc. quem ſequuti fuere Fely. in c. cauſam quæ
in princ. de offic. delegat. & in c. inſinuante. eod.
tit. Rolan. à Valle d. conſi.19. nume.12. lib.3. vbi
5 dicunt; quòd totum collegium † poteſt allegari
ſuſpectum, quando caput, ſiue principaliores dicti collegij forent ſuſpecti, dicens Roland. poſt
6 alios, idem † eſſe in concilio, ſiue ſynodo prouinciali non generali, poſt Alber. de Roſat. Dec. &
alios quos allegat ſubdens Roland. nume.15. &
ſeq. poſt Bal. in l. obſeruandorum. ff. de iudi. ma-
7 ximam cauſam † ſuſpicionis eſſe, ſi iudex fuerit
datus ad petitionem alterius partis, quia etſi
8 † datio iudicis teneat, debet tamen remoueri inſtante parte, & iſtis principalioribus fundamentis, & alijs ego retuli præfato Reuerendiſſimo
Domino gubernatori me eſſe in opinione, quòd
9 ſtantibus pro veris cauſis ſuſpicionum, † quæ
obijciebantur contra ſuam dominationem Reuerendiſſimam, omnes eius auditores & miniſtros poſſe allegari ſuſpectos. quam opinionem tanquam iuri conſonam approbabat etiam præfatus Reuerendiſſimus gubernator, ſed vt in principio dicebam, nullam pœnitus propoſuerunt cauſam ſuſpicionis contra ſuam Dominationem Reuerendiſſimam, meritò quemadmodum non erat ſuſpectus ipſe Reuerendiſſimus gubernator, ita non poterant eſſe ſuſpecti eius Auditores. fuit tandem dicta cauſa compromiſſa, & ſic ceſſauerunt omnes iſtæ controuerſiæ. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CIX.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri ſiue vxori competit retentio bonorum viri, donec ei reſtituatur dos, quod ius tranſmittitur ad filiū, & ad ſingularem ſucceſſorem etiam non facta liquidatione, & nu.2.*

3 *Retentio iſta competit quando poſſeſsio eſt vacans, dummodo vxor verbis, vel facto declaret velle mutare cauſam ſuæ poſſeſsionis, & nu.4.*

5 *Mutatio voluntatis non præſumitur.*

6 *Propoſitum in mente retentum nihil operatur.*

7 *Animus talis præſumitur in futurum, qualis fuit de præterito, de quo animo poteſt conſtare & re, & verbis. & nu.8.*

9 *Animus*

9 *Animus re quomodo oſtendatur.*
10 *Poſſeſſio domus includit poſſeſſionem rerum mobiliũ in domo exiſtentium, fallit quando mulier limitate pe tiſſet poſſeſſionem domus tantum, & nu. 2.*
12 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*
13 *Animus verbis quomodo demonſtretur.*
14 *Hæres ſola deſtinatione animi efficitur hæres, & in caſu propoſito æquiparatur declaratio animi hæredis, & vxoris, & nu. 15*
16 *Vxoris animus dignoſcitur ſi præcipi feciſſet laboratoribus, vt eam de fructibus recognoſcerent.*
17 *Vxor continuando poſſeſſionem bonorum mariti, præſumitur quòd poſſederit ex titulo præcedenti.*
18 *Vxori eiectæ de domo ante factam declarationem non competit remedium recuperandæ poſſeſſionis, ſed debet agere remedio l. dotis actione, C. ſol. matr. & nu. 19.*
20 *Rota Romana quid ſeruet in hoc caſu, et quomodo eius obſeruantia intelligatur.*
21 *Mulieres habent conſulere peritos.*
22 *Mulieres ſicut vadunt ad eccleſias pro indulgentijs, ita ad aduocatos pro conſilijs accedere debent.*

ARGVMENTVM.

¶Determinatur in hac deciſione poſt multos Doctores ad inuicem altercantes, qui vel conciliantur ab auctore, vel validiſsimis rationibus reprobantur, vxorem debere ſiue re, ſiue verbis, ſaltem tempore turbationis declarare ſe velle mutare cauſam poſſeſsionis in retinendo bona mariti ſui pro recuperatione ſuarum dotium, aliàs niſi declarauerit, & fuerit eiecta ab hæredibus viri, non competet vxori remedium recuperandæ poſſeſsionis, ſed experietur aduerſus hæredes remedio l. dotis actione. C. ſolu. matrim.

1 CLARA eſt apud Docto. concluſio, quòd † mulieri, ſiue vxori competit retentio bonorum viri, donec ei reſtituatur dos. Barto. in l. filio. la prima. ff. ſolut. matrimo. Bald. in l. penul. C. de pigno. actio. in l. cùm tibi. C. qui pot. in pig. habe. Saly. in l. pen. C. de non nume. pec. Iaſ. in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. colum. fi. ff. de condi. indebi. Dec. conſi. 232. colum. 1. conſi. 400 colum. 2. conſil. 671. colum. fina. Socin. Sen. conſi. 131. colum. 2. lib. 1. Bal. Nouell. in tract. de dot. priuile. 6. in 13. limi. verſic. limita ſecundò. Roland. à Valle conſi. 77. nume. 27. lib. 1. Gramm. deciſ. 58. nume. 3. & deciſ. 92. nume. 19. dicens, nume. 20. † hoc non ſo-
2 lùm licere vxori, † verum etiam filio ipſius vxoris, ex quo ius iſtud retentionis tranſit in ſingularem ſucceſſorem. l. cùm prætor ff. de diſtrac. pig. Franc. Marc. deciſi. 181. par. 1. Caualc. in tract. de vſufru. nume. 201. quod procedit etiam non facta liquidatione debiti. Gramma. d. deciſi. 58. nume. 12. idem in caſu principali, quòd mulier poſſit retinere bona viri: voluit Capic. deci. 119. nume. 3. Franc. Burſ. conſi. 9. nume. 4. & hæc eſt communis, & recepta omnium Doctorum concluſio nemine penitus diſcrepante, quæ tamen
3 opinio limitatur duobus modis, primò, † hoc debere intelligi, quando poſſeſſio fuiſſent vacans, & à nemine occupata, quia ſi fuiſſent bona occupata, non poteſt vxor propria authoritate bona inuadere, ſed debet experiri contra hæredes viri actione l. dotis actione. C. ſolu. matrim. ita voluerunt communiter Docto. Soc. Sen. cõſ. 131. nume. 6. verſ. præterea cum non in plus. lib. 1. Bal. in l. pe. C. de non num. pec. Dec. conſ. 232. nu. 2. Rol. à Valle d. conſi. 77. nume. 35. Barto. & alij in d. l. filio. Iaſ. in d. §. ſi centum. Fran. Burſ. d.
4 conſi. 9. nume. 4. † Secundò limitatur iſta opinio, vt procedat, dummodo vxor verbis, vel facto declaret eius animum, videlicet quòd intendit ratione ſuæ hypothecæ inſiſtere in bonis mariti, in quibus viuente eius marito inſiſtebat iure familiaritatis, l. q. iure familiaritatis. vbi Bar. & alij. ff. de acqui. poſſeſ. Menoch. in tracta. de arbi. iud. caſ. 160. nume. 14. lib. 2. cent. 2. vbi multa cõgerit ad materiam circa ea quæ fiunt iure familiaritatis, & ita dixit Socin. d. conſi. 131. nume. 7. per tex. in l. qua ratione. §. interdum. & l. 3. §. ſi rem. in fi. ff. de acqui. poſſ. Dec. conſi. 232. nume. 2. & conſi. 400. nume. 5. ver. nec obſtat. in l. dotis. C. de colla. Alci. præſump. 32. reg. 2. Curt. Iun. conſi. 168. nu. 36. & conſi. 110. nume. 22. verſ. nec obſtat. Roll. à Valle d. conſi. 77. nume. 28. vſque
5 ad nu. 34. Burſ. d. conſi. 9. nu. 7. mutatio † enim voluntatis non præſumitur, niſi probetur. l. 3. §. in amittenda. ff. de acqui. poſſ. Pariſ. conſi. 67. num. 25. lib. 3. latiſſimè Rol. d. conſi. 77. nume. 32. Neuiz. conſi. 2. nume. 9. Ceph. conſi. 277. nume. 99. lib. 2. & conſ. 288. nu. 3. eo. lib. Grat. reſp. 128. nu.
6 nu. 5. lib. 1. Bero. conſi. 55. nume. 8. lib. 3. & † propoſitum in mente retentum nihil operatur. l. ſi
7 repetendi. C. de condi. ob cau. † & animus talis præſumitur in futurum, qualis fuit de præterito.
8 Bertran conſi. 39. nu. 2. lib. 1. de † quo tamen animo & re, & verbis conſtare potuiſſet. Pariſ. conſ. 131. nume. 20. lib. 1. cum congeſtis doctiſſimè à Rol. à Valle d. conſi. 77. nume. 31. re & facto poteſt oſtendi animus, iuxta materiam l. Paulus. ff.
9 rem rat. hab. † quando vxor non permiſiſſet hæredes in domum ingredi, & claudendo domum ipſius claues penes ſe retinuiſſet. l. clauibus. ff. de contrahen. emp. l. ſi ego. §. dotis. ff. de iu. do. Soc. Sen. d. conſi. 131. nume. 2. ver. ſecundò quia fru-
10 ctus. ex † qua poſſeſſione domus, & clauium retentio-

tentione includitur etiam poſſeſſio rerum mo-
bilium exiſtentium in domo, vt notatur in ſupra
dictis iuribus. & ponit Soc. Sen. d. conſi. 131. nu.
11 6. vbi nu. 9. declaras hoc procedere, † niſi mulier,
vel alius limitatè petiiſſet ſe tantũmodo immit-
12 ti in poſſeſſionem domus, quia limitata illa † pe
titio, includit ſolum domum, non autem exiſtẽ
tia in domo, arg. l. in agris. ff. de acqui. rer. do. l. cã-
cellauerat. ff. de his quæ in teſta. del. poſſent poni
alia exempla de poſſeſſione, quæ facto & re dice
retur acquiri per vxorem, quæ conſultò omitto,
cum diligens legum indagator per ſeipſum alia
exempla eius ſtudio congerere poſſit, exemplũ
13 de declaratione verbali eſſet, quando † vxor, vel
apud acta, vel coram teſtibus profeſſa fuiſſet vel
le mutare cauſam poſſeſſionis, quam per prius
detinebat iure familiaritatis, & modò velle iure
proprio detinere: quemadmodum de hærede di
14 cimus, † qui licèt ſola deſtinatione animi hæres
efficiatur l. ſi auia. C. de iu. delib. de tali tamẽ ani
mo conſtare debet. Bar. & Doc. in l. gerit. & in l.
15 pro hærede. ff. de acqui. hær. quam † ſimilitudinẽ
declarationis animi hæredis ad caſum noſtrum
in terminis ponit Rolã. d. conſi. 77. nume. 29. &
16 30. cognoſceretur etiam animus † vxoris, ſi præ-
cipi feciſſet laboratorib. vt retinerent fructus fun
di ad eius inſtãtiam, vel eam de fructib. recogno
ſcerent, quia quoquomodo conſtet de eius vo-
luntate ꝙ voluerit mutare cauſam ſuæ poſſeſſio
nis, & non poſſidere amplius iure familiaritatis,
ſufficit ipſi mulieri, ad no. in d. l. gerit. & d. l. pro
hęrede, vt ponunt omnes ſupra relati Do. maxi-
mè Dec. d. conſi. 400. nu. 5. & propterea non vi-
deo quomodo poſſaluari. Bero. conſi. 60. nu. 5. &
17 6. lib. 2. vbi dicit ꝙ mulier † continuando poſſeſ-
ſionem bonorum mariti, quæ viuente ipſo mari
to poſſidebat iure familiaritatis, nec delictum ex
parte vxoris præſumatur, iuxta l. meritò. ff. pro
ſoc. præſumendum eſt quòd mulier poſſederit
ex titulo præcedenti, quod etiam voluit nouiſ-
ſimè Burſat. conſi 8. nume. 15. ver. inſuper. lib. 1.
18 & videtur voluiſſe Dec. d. conſi. 400. † quia di-
ctum Bero. Burſat. & ſequacium eſt falſum, &
contra communem opinionem, quia non ne-
gatur dictam mulierem continuando poſſeſſio-
nem non committere delictum, ſed ni declara-
uerit ſe velle mutare cauſam poſſeſſionis re vel
facto, iuxta ea, quæ ſupra diximus, ſaltem tempo
re moleſtationis, vt per Caualcan. in trac. de vſu
fru. mul. nume. 201. dicetur poſſidere, & conti-
nuare poſſeſſionem iure familiaritatis, prout fa-
19 ciebat viuente eius viro, adeo † quòd ſi ante fa-
ctam per ipſam qualem qualem declarationem
mutationis eius voluntatis fuerit eiecta ab hære
dibus viri, non competit ipſi remedium recupe-
randæ poſſeſſionis prout dicunt Rolan. & cæte-
ri pręcitati Doc. ſed ipſi vxori opus erit agere re-
medio d. ſ. dotis actione. C. ſol. mat. & licèt con-
20 trariũ ſeruetũ † in Rota Romana, vt dicit Burſat.
d. cõſi. 8. nu. 15. allegando Acchil. deci. 4. de cauſ.
poſ. & propr. Paleot. deci. 422. puto tñ dictas de-
ciſiones Rotæ debere intelligi, vt ſaltem tpe tur
bationis requiratur qualis qualis declaratio ani-
mi ipſius mulieris. Caualcan. d. trac. de vſufr. mu
lier. nu. 201. quod nec nos negamus.

In caſu autem noſtro iſta Magnifica D. Lu-
cretia & re, & verbis declarauit ſe velle inſiſtere
in bonis viri, donec ei reſtituatur dos. Propterea
ad fauorem ipſius iudicaui: fuit enim mulier iſta
prudentiſſima in conſulendo peritos, quemad-
21 modum facere deberent omnes aliæ † mulieres.
Bal. & Docto. in l. bonorum. & in l. iuris. C. qui
admit. Grat. reſpon. 36. nu. 24. lib. 1. vbi dicunt,
22 quòd ſicut vadunt † mulieres ad eccleſias pro in
dulgentijs, ita ad aduocatos pro conſilijs accede
re debent. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Audi.

Deciſio CX.

SVMMARIVM.

1 *Procurator præſumetur habere mandatum, ſi vltra productionem ſcripturarum ad cauſam facientium probabit conſignationem dictarum ſcripturarũ fuiſſe factam à domino principali.*

2 *Ruin conſi. 107. nume. 6. lib. 4. & Loffred. conſi. 27. in prin. declarantur.*

3 *Scripturarum conſignatio poteſt probari per teſtes.*

4 *Mandatum priuati poteſt probari per duos teſtes.*

5 *Mandatum principis debet probari per ſcripturam.*

6 *Procurator quando producit ſcripturas facientias ad cauſam, admittitur cum cautione de rato, etſi non docuerit de conſignatione ſcripturarum.*

7 *Procurator etiam illo caſu admittitur ſine mandato, quando vltra productionem ſcripturarum ad cauſam facientium docuerit ſe extrahi feciſſe dictas ſcripturas de ſuo.*

8 *Procuratorem de ſuo ſoluere non eſt veriſimile.*

9 *Procurator præſumetur habere mandatum, ſi in præſentia ſui principalis faceret actus iudiciales: Nam tunc dominus mandare creditur, ex quo patitur fieri actus iudiciales in eius præſentia per aliquem, & nu. 10. & 17.*

11 *Inno. in c. ex parte decani. extra de re iudi. declaratur, & defenditur.*

12 *Coniunctus admittitur pro coniuncto cum cautione de rato, ſimiliter admittitur ſocius, nu. 13. item amicus, & nu. 14.*

15 *Inno. dictum de quo ſupra, procedit tam in iudicialib. quam in extraiudicialibus.*

16 *Veriſimilia quæ non ſunt, dici non debent.*

ARGVMENTVM.

¶ Quod diu fuit ambiguum, hic hodie luce meridiana clariùs dilucidatur, an & quomodo ex productione ſcri-

pturarum

pturarum ad cauſam facientium procurator præſumatur habere mandatum, nec ne.

DOMINVS Petrus Iacobus Amerigus, cauſidicus Peruſinus in quadam cauſa Tudertina, produxerat quaſdã ſcripturas, & inſtrumenta facientia ad cauſam, inſtabatque audiri in dicta cauſa, etſi non haberet aliquod mandatũ, ex aduerſo replicabatur non eſſe audiendũ, niſi produxerit mandatum. dubitatum fuit quid iuris. hanc quæſtionem poſuit originaliter glo. in l. fina. in princ. C. de pac. conuen. vbi Bal. & Docto. & idem Bal. in l. ſi quis per calumniam. in fin. C. de epiſc. & cle. Docto. in l. Mæuia. in princip. ff. ſolu. matr. Iaſ. in l. 1. in fi. C. de procur. Felyn. in cap. coram. colũ. 4. verſic. limita primò. extra de offi. deleg. Rom. ſing. 643. & conſi. 446. Boer deci. 434. Alciat in tracta. præſumpt. reg. 1. praſumpt. 33. Vant. in tract. de nullit. in tit. qualiter ſent. & proceſ. qui dicun. nul. defen. ſeu reper. poſſin. nume. 96. Cagno. in l. velle. nume. 9. ff. de reg. iur. Ant. Gabrie. lib. comm. conclu. 2. tit. de procur. concl. 1. num.
1 27. vbi dicunt communiter, † ꝙ ſi vltra productionem ſcripturarum facientium ad cauſam probetur per procuratorem conſignatio dictarum ſcripturarum facta per eius principalẽ, iſto caſu plenè probabitur mandatum, & hæc eſt cõmunis opinio, vt dicit Marſ. in l. ſi quis. verſic. & ad hoc dicendum. nume. 171. ff. de quæſt. & ita
2 intelligendus eſt Rui. † qui nimis generaliter locutus fuit in conſi. 107. nume. 6. lib. 4. & Loffred. conſi. 27. in princ. & alij doct. qui abſque diſtin-
3 ctione nimis generaliter pertranſeunt, & † conſignatio poteſt probari per teſtes, quemadmodũ
4 poteſt probari † mandatum priuati per duos teſtes, Ceph. conſil. 65. nume. 1. licèt ſecus ſit in
5 † mandato Principis. Nat. conſi. 420. nume. 2. & nume. 4. quid quidem probari debet per ſcripturam, ſi verò non probaretur conſignatio ſcripturarum per dominum principalem ipſi procuratori facta, tunc procurator nõ admitteretur ſim
6 pliciter, † ſed cum cautione de rato. Bar. in l. vulgo. in fin. ff. de admin. tut. Vant. vbi ſupra. nu. 97. Rom. & ibi apoſtil. ad eum d. ſing. 643. quæ tamen cautio non requireretur, etiam ꝙ per procuratorem non probaretur conſignatio ſcriptu-
7 rarum, quando videlicet † probaretur dictũ procuratorem extrahi feciſſe ſcripturas, & inſtrumẽta facientia ad cauſam, & de ſuo expendiſſe pecunias pro extractione dictarum ſcripturarum, ad no. per gl. in cle. fi. de reſcrip. & per Anto. de Burr. in c. fi. extra eod. tit. & hanc limitationem poſuit Loffred. d. conſi. 37. nu. 2. & licèt Loffred. non dicat, viua ratio huius concluſionis eſt ea,
8 quia non eſt veriſimile quemquam iactare † ſuũ, & procuratorem ſoluere de ſuo. Rot. deci. 23. in antiq. Soc. Sen. conſi. 46. colum. 2. lib. 3. Dec. cõſi. 36 colum. 5. & conſi. 42. col. pen. & in l. 2. colũ. 4. C. qui admitt. Gozad. conſi. 2. colũ. 4 Socin. Iun. conſi. 139. nu. 10. & ſeq. lib. 3. cum alijs doctè cõgeſtis à Viui. in lib. comm. opin. in ver. mandatũ. nu. 6. quę limitatio Loffred. ita à nobis confirmata licèt ſit noua. & à doct. præſertim à Vant. non cognita, puto tamen eſſe veram. & iuri conſonã rationibus de quibus ſupra præſumeretur etiam
9 mandatum in † procuratore, ſi procurator in præſentia principalis faceret actus iudiciales. Nam ex quo cauſam ſuam per procuratorem tractari
10 † videt, & non contradicit, mandare creditur. l.
11 qui patitur. ff. mand c. fin. de iur. iurand. in 6. † Innocen in c. ex parte decani, extra de re iud. Fely. in c. cum olim. col. 2. extra de reſcript. latè Vant. in tracta. nullit. in tit. quib. mod. ſentent. nul. repar. poſ. nu. 94. & ponit Crauet. in tract. de antiquir. temp. 1. parte in 4. limit. nume. 57. Guid. Pap. q. 40. & licèt Alex. in l. ſæpe. colum. 1. cum ſeq. ff. de re iudi. & in multis conſilij congeſtis p Van. vbi ſupra dicat dictum Innocen. eſſe communiter reprobatum, nihilominus idem Alex. conſi. 80. viſo proceſſu. colum. pen. & fi. lib. 4. reprobat tantummodo dictum Innocen. in extraiudicialibus, & Crauet. vbi ſupra, nume. 53. dicit dictum Innocen. habere locum, quando ſocius ageret pro alio ſocio, coniunctus pro cõiuncto, amicus pro amico, quæ declarationes non ſunt admodum notatu dignæ, cùm ſimiles perſonæ etiam ſi faciant actum abſque præſentia princi-
12 palium, admittantur ſaltem † cum cautione de rato. in coniuncto eſt tex. in l. exigendi. C. de pro
13 cur. de † amico no doc. & in l. ſed & hæ. ff. de pro
14 cur. Ruin. conſi. 100. nu. 1. lib. 4. de ſocio † ponit Batt. in l. & hæc diſtinctio. § ſi fundum. ff. loc. declarando tamen vt per Rui. conſi 65. nume. 6. & 7. lib. 5. Propterea quicquid dixerit Alex. ego pu
15 to generaliter dictum † Inno. procedere, ſiue ſimus in iudicialibus ſiue in extraiudicialibus quis enim eſſet tam demens ac fatuus, ꝙ faceret actus in præſentia principalis niſi ipſo principali mandante? profectò nullus: ideo quod non eſt veriſimile, non eſt dicendum, arg. l. non eſt veriſimile, non eſt dicendum, arg. l. non eſt veriſimile. ff.
16 quod met. cau. & quæ † non ſunt veriſimilia, habent imaginem falſitatis, dicamus igitur actus cenſeri factos per procuratores de mãdato prin-
17 cipalium, † quando fiunt in præſentia ipſorum principalium, d. l. qui patitur. hæc autem poſui ad exornandam deciſionem, cùm caſus iſte non eſſet in controuerſia, ſed tantum diſputaretur, an dictus procurator deberet admitti nõ docto de mandato, ex quo producebat ſcripturas, & inſtrumenta facientia ad cauſam, ſed quia non docuit de conſignatione ei facta per dominum, neque ipſum feciſſe extrahere dictas ſcripturas ſuis ſumptibus, ideo declaraui, eum fore admittendum cum cautione de rato. Laus Deo. 5

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CXI.

SVMMARIVM.

1 *Aduocati, ſiue procuratores gratuiti non poſſunt petere ſalarium.*

2 *Procurator, etſi nihil petat ab eo, pro quo patrocinatus fuit, habet tamen illum obligatum ad antidora: prædicta an habeant locum, quando procurator dixiſſet nil conſequi velle, & nu. 5. & 6.*

3 *Antidoralis obligatio eſt ius naturę, vt benefacienti benefaciamus, & nu. 15.*

4 *Dominus tenetur fideiuſſori non ſolùm de eo quod ſoluit, ſed etiam de eo quod donatum fuit.*

7 *Procurator adiuuans filium amici, cenſetur adiuuare ob amicitiam quam cum eius patre habebat, & ideo nil conſequi velle.*

8 *Obligatio iſta antidoralis ceſſat, quando iſti pro quibus patrocinantur, eſſet pauperes, & nu. 9.*

10 *Aduocati, & procuratores pauperum habentes ſalarium de publico noſtris temporibus extorqueant à miſellis perſonis & pecunias, & munera.*

11 *Aduocatus, vel procurator, quando patrocinantur tacitè, vel expreſsè non repetuntur expenſæ, ſed contra, nu. 12. & nu. 14.*

13 *Procurator qui patrocinatur in cauſa ſua, non repetit expenſas.*

ARGVMENTVM.

¶ Aduocati, ſiue procuratores, qui patrocinantur in eorum cauſis, non repetunt expenſas: quãdo autem habent aduocatum, ſiue procuratorem gratuitum, repetunt expenſas taxandas per iudicem per medietatem, vel alio modo arbitrio iudicis, ea ratione, quia, etſi nihil perſoluerit litigans, remanet tamen obligatus ad antidora aduocato, ſiue procuratori pro eo patrocinati fuere.

IDEMMET procurator de quo fuit facta mẽtio in alia deciſione, cũ patrocinatus fuiſſet in quadam cauſa propria, & obtinuiſſet tã pro ſorte principali quam pro expenſis, petebat in taxatione expenſarũ haberi etiam rationẽ eius patrocinij, & licèt iſta quæſtio parui momenti, & vulgaris videatur, eſt tamen adeo difficilis ob contrarietates Doctorum, vt vix dignoſci poſſit, quęnam opinio in praxi ſit tenenda, ego tamen recitabo ſuccinctè Doctorum opiniones: deinde concluſiuè & quibuſdã nouis diſtinctionibus adhibitis, quid in praxi fuerit tenendũ proponam. Prima opinio fuit Barto. & Bal. in l. fina. in fi. C. de fruct. & lit. expen. vbi dicunt, quod petere
1 non poſſit ſalarium † aduocati, ſiue procuratoris gratuiti Iaſ. in l. properandum. §. ſin autem alterutra. nume. 14. C. de iudi. Marſ. in l. patre, vel marito. nu. 68. ff. de quæſt. refert Tiraq. in tracta. de vtroque retract. §. 29. glo. 4. nume. 5 & ſequẽ. quæ dicta Tiraq. ad verbum recenſet nouiſſimè Ioan. Baptiſta Aſin. in tract. ſtat. Florent. §. 32. in 66. ampl. nume. 3. 4. 5. & ſequen. Secunda fuit opinio Barto. ſibimet contrarij in l. quod ſi domus. ff. loc. Iac. de Are. in tract. de expenſ. colum. pen. verſ. ſed quid ſi habent. Alber. in d. l. properandum. §. ſin autem alterutra. verſic. quærit etiam. Tiraq. vbi ſupra nume. 6. Grat. reſponſ. 108. nu. 7. lib. 1. & in hanc partem videtur inclinaſſe Ioã. Baptiſta Aſin. in d. trac. ſtat. Florẽ. d. §. 32. ampl. 66. in fi. qui Doctores tenent ſalarium in iſto caſu peti poſſe. mouentur duplici fundamento, primò quia, etſi dictus aduocatus, vel procurator nihil petant ab eo, pro quo gratis patrocinati fuere,
2 negari tamen non poteſt quin † iſte talis rema-
3 neat eis obligatus ad antidora, quod eſt ius † naturæ vt benefacienti benefaciamus. l. veluti. ff. de iuſti. & iur. not. in l. ex hoc iure. ff. eod. titu. de iuſtit. & iur. l. ſed ſi lege. §. conſuluit. ff. de petit. hæredi. de qua obligatione multa ponit Tiraq. in l. ſi vnquam. in ver. donatione largitus. nu. 2. C. de reuoc. dona. Io. Baptiſta Aſin. vbi ſupra. num. 5. Iaſ. & recent. in d. l. ex hoc iure.

Secundò per tex. in l. ijdem. §. ſi cum l. ſeq. ff.
4 manda. vbi † dominus tenetur fideiuſſori, nõ ſolùm de eo quòd ſoluit, ſed etiã de eo quod donatum fuit, & licèt aliqui dicant prædicta non
5 procedere † quando aduocatus, vel procurator profeſſus fuiſſet nolle conſequi patrocinium, vel etiam quando ex coniecturis appareret eos nolle conſequi patrocinium, puta quando adiu-
6 uaſſent filium † amici eorum, iuxta doctrinam Bartoli in l. 2. nume. 4. C. de neg. geſt. Menoch. in tract. de arbi. iudi. lib. 2. cent. 1. caſu 88. nume.
7 60. vbi dicunt † procuratorem adiuuantem filiũ amici in iudicio præſumi ob amicitiam, quam cum eius patre habebat adiuuaſſe, & ob id impẽſam, vel ſalarium conſequi nolle: quia licèt prædicta fuerint vera, negari tamen nõ poteſt, quin remaneat obligatio illa naturalis, quæ iuſtinctu quodam naturę nos obligat, ac deuincit, vt benefacienti benefaciamus. d. l. veluti. & d. l. ex hoc iure. quam obligationem naturalem, obligationem ad antidora vocant Doctores, in quo potiſſimum fundamento obligationis naturalis, & ad antidora ſe fundant, ideo iudicio meo, fundamentum iſtorum corruit, ſi tamen iſti pro qui-
8 bus patrocinãtur, † eſſent pauperes, tunc ex quo ceſſat ratio iſtius obligationis naturalis, & ad an-
9 tidora, † ex quo amore Dei tenentur patrocinari,

ti, neque eis debetur ſalarium. Roland. à Valle
conſi.87.nume.25.lib.2.iſto caſu ex quo non in-
tuitu ſui principalis, & amicitiæ, ſed amore Dei
patrocinatur, ſiue patrocinari debent, propterea
in taxatione expenſarum non eſſet habenda ra-
tio iſtius ſalarij, ad tradita per Roland. vbi ſupra,
ſed vtinam prędicta ſeruarentur in practica no-
ſtris temporib. quia etiam aduocati, & procura-
10 tores † pauperum habentes ſalarium de publi-
co, non erubeſcunt extorquere à miſellis perſo-
nis, & pecunias, & munera, aliquando ſatis par-
ua, & continuò iſtę miſerabiles perſonæ vexan-
tur ab illis non aduocatis, & procuratoribus pau
perum, ſed immo excoriatoribus, & dilaniatori
bus, quæ non ſunt adſcribenda vitio tam ipſis,
quàm magiſtratibus, communitatibus, & pro-
uincijs, qui nō procurant huiuſmodi officia ca-
dere in perſonas timentes Deum, & magnificiē
tes honorem mundi huius. Tertia fuit opinio
Speculatoris diſtinguentis in tit. de expenſ. §. po
ſtremò. verſicu. quid ſi victor. vbi dicit, quòd ſi
11 conſtat, † quòd aduocatus patrocinatus fuerit
animo donandi, dicas tu vel expreſsè, vel præ-
ſumptiuè, iuxta ea quæ ſupra diximus, & ponit
Bal. in l.2. nume.2. C. de iur. dor. & tunc non re-
petit. quam diſtinctionem probat Abba. in cap.
finem litibus. nume. 29. extra de dolo, & contu.
& Iaſ. in d. §. ſi autem alterutra. nume.14. verſic.
limita tamen prædicta quam quidem diſtinctio
nem ego falſiſſimam puto, vt ſupra dixi, ſiue ad
uocatus expreſsè profeſſus fuerit nolle conſe-
qui ſalarium, ſiue ex coniecturis hoc dignoſca-
tur, quia vtroque caſu remanet obligatio illa
naturalis, vt benefacienti benefaciamus, quę qui
12 dem † obligatio cùm non cadat in procuratore,
ſiue aduocato met, qui patrocinatur in cauſa pro
pria, qui parum ab alijs negocijs diſtrahitur, ideo
13 fui in opinione quod iſte procurator † qui patro
cinatus fuerat in cauſa ſua, non poſſit in taxa-
tione expenſarum conſequi aliquod ſalarium,
& cùm multoties caſus iſte mihi euenerit, nun-
quàm vidi aduocatos, & procuratores iſtos pa-
trocinantes in cauſis proprijs poſſe conſequi ali-
14 quod ſalarium: quando verò non ipſimet † pa-
trocinantur, ſed alij aduocati ſiue procuratores,
etiam quòd ſit aliqua coniectura donationis,
immo expreſſa donatio, ex quo remanet obliga
tio ad antidora, poſſunt petere in taxatione ha-
beri rationem ſalarij aduocati, ſiue procurato-
ris, etiam quòd aliquid eis non perſoluerint, &
iſta opinio, quæ eſt ſecunda in ordine, prout di-
gnoſcere potui, eſt communiter à Doctoribus
recepta & in fundamento illo ineuitabili funda-
ta obligationis remanentis ad antidora, quæ ob-
15 ligatio † etiam militat in expreſſa donatione, vt
benefacienti benefaciamus. d. l. veluti. & d. l. ex
hoc iure. bene verùm eſt, quòd nunquàm hu-
iuſmodi ſalaria gratis præſtita & ab amicis ta-
16 xantur ad rigorem, ſed more ruſticorum † taxan
tur per iudices vel in dimidio ſalarij, vel in ter-
tia parte plus vel minus, ſecundum quod ipſi
iudici videbitur, & ita vidi ſeruari in hac pro-
uincia, & in prouincia Marchiæ Ancon. Laus
Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CXII.

SVMMARIVM.

1 *Hæres grauatus à teſtatore vt vendat fundum duob. & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri ſuā partem vendere.*

2 *Stante ſtatuto quod locator non poſſit vendere rem locatam, niſi prius denunciauerit conductori an emere velit, ſi ſint duo conductores, & vnus velit emere, alter verò non, poterit vnus pro ſua portione emere.*

3 *Promittens duobus, cenſetur promittere ſeparatim, et cuilibet pro virili.*

4 *Emptor emens rem cum pacto redimendi, ſi dictus emptor moriatur relictis pluribus filijs, non tenetur retrouendere, niſi omnibus hæredibus, & nu. 5.*

5 *Emptor qui integrum fundum emit, non eſt veriſimile quòd velit habere partem fundi, & reuendendo partem incideret in communionem, & nu.7.*

8 *Communio ſolet parere diſcordias.*

9 *Promiſſio rem tradi, continet factum, & dicitur indiuidua.*

10 *Hæres poteſt cogere cohæredem ad reuendendum eius partem, vel ad cedendum ſibi ius redimendi.*

11 *Hæres cogere poteſt cohæredem ad luendum partem ſuam pignoris, vel ad cedendum ſibi ius.*

12 *Emptor tenetur totam rem vni ex hæredibus retrouendere, qui integrum pretium perſoluere offert, ſiue alter cohæres repudiet, ſiue non, quia ſi repudiat, manet ius apud alterum iure accreſcendi, & nu. 13.*

14 *Hæres poſtea tenetur, recepto precio, retrouendere cohæredi eius partem.*

15 *Opinio vltimo loco relata, cenſetur approbata.*

16 *§. agri plagam l. vxorem. ff. de leg.3. declaratio.*

17 *Cautela pro vendente fundum cum pacto retrouendendi, ad hoc vt emptor poſt venditionem teneatur retrouendere cuilibet ex hæredibus, durante tamen tempore redimendi.*

ARGVMENTVM.

¶ Ex communi opinione Doctorum concluditur, emptorem cum pacto redimendi, etiam durante termino ad redimendum poſt mortem venditoris nō teneri, niſi omnibus hæredibus inſimul totum fundum retrouendere, niſi tamen vnus ex hæredibus velit integrū fundum redimere, & partem precij

ad co-

ad cohæredem tangentem perſoluere
adhibeturq; in fine deciſionis per Au-
thorem noua & plana cautela, quam
qui in poſterum in inſtrumentis ſimili-
bus adhiberi curabit, cogere poterit iu
re medio emptorem durante termino
ad reuendendum vni ex hæredibus etiã
partem fundi.

GENTILES de Peruſia emit fundũ
à magiſtro Ioanne de eodẽ loco, pro
pretio ſcutorum tricentorum, cum
pacto quòd ipſi magiſtro Ioanni li-
ceret redimere pro eodem precio dictum fun-
dum intra biennium currens, durante biennio
moritur magiſter Ioanne relictis tribus filijs ma-
ſculis, quorum duo volebant redimere eorum
partem dicti fundi, alter verò filius non curabat
eam redimere, extitit dubitatum, an iſte Gen-
tiles teneretur, & cogi poſſet ad retrouẽdendum
iſtas duas partes dicti fundi, prout iſti duo filij in-
ſtabant, & profectò prima facie videbatur dicen-
dum dictum Gentilem cogi poſſe ad retrouen-
dendum iſtas duas partes dicti fundi, per tex. in l.
vxorem. §. agri plagam. ff. de lega. 3. vbi ſi hæres
1 † eſt grauatus a teſtatore, vt vẽdat fundum duo-
bus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres
2 alteri ſuam partem vendere, & † ſtante ſtatuto
quòd locator non poſſit vendere rem locatam,
niſi prius denunciauerit conductori, an emere
velit, ſi ſint duo conductores & alter nolit eme-
re, poterit tamen alter pro ſua portione emere.
Alex. conſil. 126. viſis his de quibus col. 1. libr. 5.
facit text. in l. ſi quis legata §. duobus. & in l. cui
fundus. ff. de condi. & demonſtra. Qui enim pro-
3 mittit † duobus vel pluribus, videtur promiſiſſe
ſeparatim, & cuilibet pro virili. l. reos. §. cùm in
tabulis. ff. de duob. reis. & hanc opinionem te-
nuerunt Obert. & Cremenſ. Doct. antiqui in l. ſi
legato. §. ſi Stichus. ff. de manumiſ. teſta. per illũ
tex. & in l. legatarius. in prin. ff. de legat. 1. & in l.
cui fundus. ff de condi. & demonſtra. Bertach. in
ſuo repertorio, in ver. emptor retrouendens uer.
tertiò. vbi dicit ſe ita conſuluiſſe Senis. & in ver.
obligatus. verſi. 125 Contraria tamen opinio eſt
verior, & communis, quòd imo iſte emptor non
4 teneatur † iſtas duas partes retrouendere, niſi in-
ſimul dicti hæredes ſint parati totum fundum
redimere & hanc opin. tenuit Barto. in l. ſi quis
aliam. ff. de ſol. & in l. cui vſusfructus ff. de vſufr.
5 leg. vbi concludit ꝙ ille qui promittit † rem re-
trouendere duobus, à quibus eam emerat, non
cogitur vni vendere partem, hanc quoq; opinio
nem tenuit Iaſ. ac cæteri in l. ſtipulationes non di
uidũtur. ff. de verb. obli. Bal. in l. 2. in fi. C. de pac.
int. empt. & vendi. vbi etiam Cagnol. in 15. q. &
ibi Gozad. Rui. conſi. 82. nu. 4. libr. 1. Rub. Alex.
conſi. 90. nu. 3. Soc. Sen. conſi. 16. nu. 1. & 2. lib. 4.
Dec. in l. eius qui in prouincia. §. quas verò nu. 8.
ff. ſi cer. pet. Boer. deciſ. 251. Alciat. in l. 4. § Cato.
nu. 57 cũ ſeq. ff. de ver. obl. & cumulatiſſimè mo
re ſuo Tiraq. in tract. de vtroq; retract. §. 23. gl. 1.
nu. 1. vſq; ad nu. 16. & melius in eodẽ libro, in ti.
de retract. conuent. gl. 6 §. 1. nu. 30 & ſeq. mouen
tur ex pluribus, ea quæ ſtringunt, ſuccinctè refe-
6 ram, primò quia non eſt veriſimile ꝙ † emptor
qui integrum fundum emit, velit habere tñ par
tem dicti fundi Bart. in d. l. ſi quis aliã. præſertim
ſi emptio, & venditio ſit facta vno precio. l. qđ ſi
7 vno. ff. de in diem addict. ſecundò † quia retrouẽ
dendo partẽ incideret inuitus in cõmunionem,
ꝫ l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condi. indeb.
8 cõmunio † enim diſcordias parere ſolet. l. cùm
pater. § dulciſſimis. ff. de leg. 2. Coraſ. in l. filium
quem habentem. nu. 139. C. famil. erciſ. Menoc.
in tract. de arbit. iud. caſ. 164. nu. 4. lib. 2. cent. 2.
9 Tertiò quia promiſſio iſta † rem tradi, conti-
net factum, ergo eſt obligatio indiuidua. l. obliga
tiones non diuidunt. in prin. ff. de ver. obl. & hæc
eſt cõis ſententia, vt dicit Tiraq. in d. tract. de re-
tract. cõuen. §. 1. gl. 6. nu. 31. ver. verũ quæſtionis
eſt. à qua non eſt vllo pacto recedendũ. bene ve-
10 rum eſt, ꝙ hæres † poteſt cogere cohæredẽ ad re
dimendum eius partẽ, vel ad cedendum ſibi ius
redimendi. l. his conſequenter. § Celſus. ff. famil.
erciſ. l. hæredes mei §. idẽ iuris. ff. eo. vbi vnus hæ
11 redum † poteſt alium eadem ratione cogere ad
luendum pignus pro parte ſua, niſi tñ is qui non
vult luere, ius ſuũ cohæredi cedat. l. cùm fructua-
rius. ff. de vſu. fr. l. is cum quo. in fi. ff. de aqua plu.
arc. Cagnol. in d. l. 2. in 15. quæſt. Tiraq. in d. tract.
de retract. conuent. de ver. verum quæſtionis eſt.
ſin aũt vnus hæredum vellet totam rem redime
re, & integrum precium perſoluere, hoc eſt con-
trouerſi iuris apud Doctores, & ne ſim aliorũ la-
borũ occultator Tiraq. in ſupra proximè citato
loco, verſ. at maius dubiũ eſt. refert quatuor Do-
ctorum opiniones, ego omiſſis illarũ tribus ma-
gis cõiter reiectis à Doctoribus, eam tñ adijciã,
quæ maiori calculo ſcribentium eſt approbata,
ꝗ vltimo loco refert Tiraq. ubi ſupra, in ver. po-
ſtremò. vbi tenet ꝙ emptor teneatur totã rem
vni ex hæredibus retrouendere, qui integrũ pre-
cium perſoluere offert, ſiue alter cohæres repu-
13 diet ſiue minus: nã ſi repudiat, intergrum † ma-
net ius apud alterũ iure accreſcendi. l. ſi quis lega
ta. §. duobus. ff. de condi. & dem. ſi non repudiat,
14 ei ſeruatur ius illæſum, quia põt cogere † ſociũ,
vel cohæredem, qui totum redemit, vt ei par-
tem ſuam reuendit, reſtituto pro portione pre-
cio. Caſtrenſ. conſi. 221. in hoc paſſu. ante fin. lib.
1. & conſi 74. in cauſa mota. in fin. libr. 2. Iaſ. in d.
l. ſtipulationes non diuiduntur. col. 14. verſi. ſed
pulchrum, & vtile dubium Socyn. in l. 1. §. ſed
quoties. ff. ad trebellia. & conſi. 16. libr. 4. Boer. d.
deciſi. 251. & Rub. Alexand. d. conſi. 90. & Tira-
15 quel. vbi ſupra, quæ † opinio tanquã ab eo vlti-

mo loco relata, cenſetur approbata. Rimin. poſt
alios conſi 213 nu. 76. libr. 2. ſicut in rei veritate
iſta opinio eſt vera, & communis, ſecundū quā
opinionem pluries iudicaui & hic, & alibi. Con-
traria ſupra adducta in caſu principali non ob-
ſtant, & dictis fundamentis reſpondet ex inten-
tione Doctorum. Tiraquell. in ſupra citatis lo-
16 cis, & magis † pūctualiter Rui. in d. conſi. 82. nu.
4. dicens, quod d. l. vxorem. §. agri plagam. lo-
quitur in hęrede qui fuerat grauatus vendere
duobus, nos autem in eo qui promiſerat vni re-
trouendere pro eodem precio, aliæ leges loquū-
tur in vltimis voluntatibus, nos in contractibus
in quibus ſtricta fit interpretatio. l. quicquid a-
ſtringendæ. ff. de verbo. oblig. remitto te ad alias
reſponſiones. Rui. in d. conſi. 82. in fin. nume. 4.
& ad Tiraquel. vbi ſupra, & ad Boer. d. deciſ. 251.
Nec de authoritate Obert. & Cremenſ. Docto.
antiq. & Bertach. eſt curandum, quia contra eos
eſt communis opinio. Iſti duo filij dicti magi-
ſtri Ioannis fuerunt profectò male conſulti, quia
non tentauerunt, vt cohęres ipſis cederet ius
ſuum, neque obtulerunt integrum preciū. Ideo
contra eos iudicaui, & ad euitanda iſta dubia
17 poſſet apponi in inſtrumento, ꝙ emptor † pro-
mittit retrouendere intra tantum temporis ſpa-
cium pro eodemmet precio rem emptam, vel
ipſi venditori, vel ipſius filijs, ſiue hęredibus, ſiue
alteri ipſorum filiorum vel hęredum, quia ob
adiectionem iſtorum verborum, emptor tenere
tur retrouendere etiam alteri ex cohęredibus
tantùm, ex conuentione inter eos inita, quæ eſ-
ſet omnino ſeruanda. l. 1. ff. de pact. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CXIII.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum debet intelligi cum effectu.*
2 *Gabella debet ſolui, etſi inſtrumentum poſtea diſ-ſoluatur.*
3 *Gabellam de iure communi tenetur ſoluere emptor, & non venditor.*

ARGVMENTVM.

¶Quamuis verba inſtrumenti debeāt intelligi cum effectu, nihilominus ex quo per perfectionem inſtrumenti fuit quæſitum ius gabellarijs, dicta gabella debet perſolui, etſi poſtea inſtrumentum diſſoluatur:

QVIDAM qui vendiderat domum,
recuſabat ſoluere gabellam, quæ ſol-
ui debet de quolibet contractu perfe-
cto, & de ſimilibus venditionibus, &
ex eo gabellam ſoluere recuſabat, quia per ali-
quot dies poſtea contrahentes receſſerant de cō-
muni conſenſu à dicta emptione, & venditione
ex qua reſolutione contractus videbatur dicen-
dum gabellam non eſſe ſoluendam, cùm inſtru-
1 mentum † non habuerit effectum, verba enim
debent intelligi cum effectu. l. ſi quando. ff. de
lega. 1. Rolan. à Valle conſil. 53. nume. 8. libr. 1.
Contrarium tamen ego determinaui in contra-
dictorio iudicio, quòd imo ex inſtrumento præ
2 dicto, licèt † poſtea diſſoluto, debeat ſolui ga-
bella, quia cùm ex contractu iſto ius fuerit quæ-
ſitum gabellarijs, non poſſunt partes recedere à
contractu in præiudicium gabellariorum, qui-
bus ius quæſitum fuerat. ita in indiuiduo voluit
Bal in l. ſi conſtante. C. de dona. ante nupt. Vaſq.
de ſucceſ. creat. par. 1. libr. 3. §. vigeſimo quinto.
3 nume. 5. quam † gabellam, niſi aliter diſponatur
per ſtatutum, tenetur ſoluere emptor, & non
venditor. Bald. in l. ſi precium. columna ſecun-
da. C. de ædilitio. actio. Gozadi. conſil. ſexageſi-
mo quinto. numero ſecundo. & eſt communis
opinio, vt poſt Alber. Iaſ. Soc. & deciſi. Capel.
Tholoſa. voluit nouiſſime Franciſ. Burſat. conſi.
56. nu. 16. lib. 1. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Gabella ſemel ſoluta gabellarijs, iterum ſolui nō debet.*
2 *Conditionis tempore videtur ius quæri emptori.*

ARGVMENTVM.

¶Si fiat inſtrumentum conditionale, de quo ſoluatur gabella gabellarijs exiſtentibus tempore inſtrumenti, non debet denuo ſolui gabella alijs gabellarijs exiſtentibus in conductione gabellarum tempore euenientis cōditionis.

EVENIT alia conten-
tio occaſione gabellarū
in contradictorio iudi-
cio, fuit enim confectū
inſtrumentū venditio-
nis ea conditione adie-
cta, ꝙ non transferatur
dominium ī emptorē,
niſi mortuo vēditore,
contractus ille fuit celebratus tempore quorun-
dā gabellariorū, quibus fuit ſoluta gabella, con
ditio autem mortis teſtatoris euenit tpe aliorum
gabellariorum, & cùm iſti gabellarij adinuicem
altercarentur, ego determinaui in contradicto-
1 rio † emptorem non teneri iterum ad ſoluen-
2 dum gabellam: licet quando † euenit conditio,
ius ſit quæſitum emptori. Bart. & Ioan. de Plat.
in l. ſancimus. C. de cōſul. lib. 12. Loffre. conſ. 15.
nu. 16

nu.16. Tiraquell.in tract. de vtroque lignagier. §.primò.glo.10.num.115.ponit remiſſiue Boer. deciſ.5.nu.25. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio CXV.

SVMMARIVM.

1 *Notarius quis non præſumitur, niſi probetur, præſertim quando opponitur, & nu.2.*

3 *Inſtrumentum producenti incumbit onus probandi, quod ille qui confecit inſtrumentum erat notarius.*

4 *Notarius quando eſt mortuus debet probari per comparationem literarum, quòd ſcriptura ex qua ſumptum eſt inſtrumentum, erat manu talis notarij.*

5 *Notarium quem eſſe non ſat eſt probare, niſi probetur fuiſſe notarium tempore confecti inſtrumenti.*

6 *Fundans ſe in tempore debet illud probare.*

7 *Notarius aliquis eſt hodie, non ſequitur quòd fuerit heri.*

8 *Notariatus probatur, ſi capituletur, quòd tempore confecti inſtrumenti ille talis fungebatur officio tabellionatus, & eſt communis opinio.*

9 *Notarius præſumitur, quotieſcunq; cùm antiquitate temporis concurrit publica vox, & fama, illum eſſe notarium, quòdque exerceat cum ſcientia ſuperioris, & nu.13.*

10 *Notarius quis præſumitur ex productionibus inſtrumentorum, fama, & antiquitate temporis, & nu.11.*

12 *Scriptura recens vix poteſt fieri, vt videatur facta de antiquo.*

14 *Tempus antiquum dicitur ſpacium centum annorum.*

15 *Notariatus qualitas adminiculatur, ſi producantur inſtrumenta antiqua confecta à dicto notario, ſiue ante, ſiue poſt inſtrumentum, de quo diſputatur.*

16 *Notarium quem non eſſe debet opponi in proceſſu, non autem in allegationibus iuris, & nu.18.*

17 *Scientia ciuilis pro habenda eſt neceſſe habere omnes libros, illiſque continuo incumbere, & ſtudere.*

19 *Scriptura reperta in archiuio probant tribus concurrentibus. Primo, quod archiuio præſit officialis publicus. Secundo, quod ſcriptura ſit poſita inter ſcripturas authenticas. Tertio, quod eis detur fides ex conſuetudine, & nu.20.*

21 *Scriptura reperta in archiuio Senenſi, non probat in ditione Peruſina, & ſic non probat extra iuriſdictionē archiuij, & nu.22.*

23 *Notarius non poteſt conficere inſtrumenta extra iuriſdictionem illius, qui eum creauit. Fallit niſi creatus eſſet à Papa vel Imperatore, & num. 24. Fallit etiam quando conficeret inſtrumenta intra territorium contrahentium, & nu.25.*

26 *Inſtrumentis tabellionum ad hoc vt ſine diſputatione credatur, ſolent adhiberi fides, quas vulgo legalitates communitatum appellant, cum ſigillo communitatum, per quas fides teſtificatur, quem eſſe notarium eiuſque ſcripturis fidem adhiberi.*

ARGVMENTVM.

¶Multa & quidem perutilia, & quotidie in praxi contingentia hic explicātur ſeriosè, notarij qualitatem non præſumi, niſi probetur, & quomodo argumentis, & præſumptionibus qualitas iſthæc demonſtretur, refertur: communis practica, quòd in calce inſtrumētorum fiant fides à cōmunitatibus quē eſſe notarium cum ſigillo communitatum, & aliqua pertinentia ad archiuiū recenſentur, quomodo, & quibus requiſitis probent ſcripturæ archiuij.

ANTEQVAM aperirem ſententiā
in cauſa Pacianenſi, fuit dubitatum,
& oppoſitū in allegationibus iuris,
non conſtare in proceſſu, iſtum qui
rogatus fuit de dicta donatione fuiſſe notarium,
& licèt ad hoc per Dominū Aduocatum nihil
fuerit allegatum, nihilominus in ſe iſta conclu-
1 ſio eſt vera quod quis non præſumitur † notarius,
niſi probetur, cum hæc qualitas ſiue officiū notariatus
non conferatur nobis à natura. Crauet.
poſt alios in terminis conſi.72.colum.2.& quòd
2 probari debeat quando opponitur, quem † non
eſſe notarium, voluit Specul.in titu.de inſtrum.
edit.§.reſtat.doct. in cap.1. extra de fid. inſtrum.
Crauet.d.conſi.72. & conſil.122.nu.16.& conſi.
150.in princip.& in tract.de antiquit. temp.in 3.
part.in verſi.videmus.nu. 3. & ſeq. ornatiſſimus
Rol.à Valle conſi.32.nu.3. & ſeq.libr. 2. vbi nu.
3 6.dicit, onus huius probationis incūbere † pro-
ducenti inſtrumentū, & nu.13.dicit, debere pro-
bari illum notarium eſſe, de quo habetur men-
4 tio in inſtrumento confecto, & nu.14. quod † quan-
do notarius eſt mortuus debet probari per com-
parationem literarum, quòd ſcriptura ex qua
erat ſumptum dictum inſtrumentū, erat manu
talis notarij.l.ſi quis decurio.C.de falſ.glo.in au-
then.etſi contractus.C.de fid. inſtru. Alex.conſi.
5 97.num.3.lib.7.nec † ſufficit probare quem eſſe
notarium, niſi probetur fuiſſe notarium tempo
re confecti inſtrumenti. Alex.conſi. 166.colū.2.
libr.2.& conſi.97.nu.4. Rol. à Valle.d. conſi.32.
6 nu.9.quia qui ſe fundat † in tempore, oportet quod
articulatè & limitatè probet de tempore. l. eum
7 actum.ff.de nego.geſto.nec ſequitur, † hodie ali-
quis eſt tabellio, ergo fuit heri, vel pridie. Bald.in
l.ex perſona col.2. C. de probat. & in l.qui adul-
terij.C.de adulter. Alexan.conſi.198. col.2.lib.2.
Rol.d.conſi.32.num.11.vbi nu.12.poſt Io. And.
Butr.& alios dicit eſſe capitulandum, & proban-
dum, quod tempore, quo fuit confectum tale in-

8 ſtrumentum de quo eſt quæſtio, talis † qui illud
confecit fungebatur publico officio tabellio a-
tus. argumen. l. 3. ff. ad Maced. & ponit Port. Imo
len. vbi teſtatur de communi. lib. 2. commu. opi.
conclu. 13. in 3. limit. in fin. quæ obiecta maxi-
mè videntur procedere in caſu noſtro, cùm non
ſimus in antiquis Iaſ. poſt alios in l. Barbarius. co
lum. 2. verſicu. tertiò notabiliter limita. ff. de off.
præt. & cumulatè Crauet. in tract. de antiquit.
tem. in 3. part. num 2. & 3. & 6. dicunt tunc pro-
9 bari, quem † notarium, quotieſcunq; cum anti-
quitate temporis concurrit communis opinio,
& fama, quem eſſe notarium. Innocent in c. ve-
niens. de verb. ſigni. Bal. in d. l. Barbarius. colum.
9. verſi. qualiter autem probetur. Dec. conſil. 36.
col. 2. poſt medium. & conſi. 47. colum. 2. ſubdit
Crauet. vbi ſupra. nu. 9. poſt Iaſ. in d. l. Barbarius.
in 3. limi. ꝙ ſupradicta procedunt quando pro-
10 ducuntur † alia inſtrumenta notarij. Nã ex pro-
11 ductionibus inſtrumentorum † fama, & anti-
quitate temporis præſumetur inſtrumentũ fuiſ-
ſe confectum à notario, vel quando nulla ſuſpi-
cio conſiderari poſſet contra producentem, in-
ſpecta qualitate, & legalitate eius perſonæ, & at-
12 tenta qualitate ſcripturæ, vix † enim fieri pote-
rit ſcriptura recens, vt videatur multum de an-
tiquo, quin ſigna aliqua ſuſpicionis appareant, &
illa fama melius diceretur probata, quando pro-
baretur notarium exercuiſſe eius officium cum
ſcientia ſuperioris: dicitur enim notarius acqui-
rere poſſeſſionem tabellionatus, quãdo exercet
13 † cum ſcientia ſuperioris. Iaſ. in d. l. Barbarius.
nume. 52. in fin. Menoch. in tract. de arbit. iud. ca
ſu 161. numero 2. libr. 2. cent. 2. & ad præſumen-
14 dam iſtam qualitatem notariatus † requiritur
tempus antiquum ad minus centum annorum,
Afflict. deciſ. 245 & 261. Guid. Pap. deciſ. 257.
Crauet. vbi ſupra, nu. 10. & ad adminiculandum
15 probatione † qualitatis notariatus, ſufficit pro-
ducere plura inſtrumenta antiqua confecta à di-
cto notario, vt dixi, ſiue ante, ſiue poſt inſtrumẽ-
tum de quo diſputatur. Bocr. deciſ. 36. colum.
penul. & licet ſupradicta omnia in ſe ſint vera in
iure, nihilominus tunc oppoſitio iſta obfuiſſet
fundantibus ſe in dicto inſtrumento donationis,
quando in proceſſu hoc fuiſſet oppoſitum: ſed
cum fuerit oppoſitum in allegationibus iuris,
16 ego dico quòd oppoſitio † iſta nihil releuat, quia
debebat opponi in proceſſu, non autem in alle-
gationibus iuris, iſta eſt deciſio aurea, & recondi
ta. Gul. Pap. 404. licèt quæ mihi maximopere in-
ſeruiuit in præſenti cauſa, nec dñs aduocatus
ſciuit quid reſponderet, Propterea inficiari non
17 poteſt, quin pro habenda † plena ſcientia legali
ſit neceſſe habere omnes libros, illiſque conti-
nuò ſtudere, & incumbere, & ſic redeundo ad
propoſitum, cùm de qualitate iſtius notarij non
fuerit oppoſitum in proceſſu ſed in allegationi-
18 bus iuris, eſt præſumendum † quòd ille qui con
fecit inſtrumentum donationis fuerit verè nota
rius. ex alio probatur pro inſtrumento donatio-
19 nis, quia illa ſcriptura fuerit reperta in † archiuio.
l. cenſus. ff. de probat. auth. ad hæc. C. de fid. in-
ſtrum. c. ad audientiam extra de præſcript. vbi Fe
lin. dicit hoc procedere tribus concurrentibus,
20 † primò ꝙ archiuio præſit officialis publicus,
ſecundo quòd ſcriptura ſit poſita inter ſcriptu-
ras authenticas, tertiò quòd eis detur fides ex cõ
ſuetudine. & veritatem iſtius dicti latè ponit
Crauet. in tract. de antiquit. temp. part. 1. verſic.
quarto limitatur. Ant. Gabriel. lib. 1. communi. con
clu. in tit. de probat. concl. 5. quæ omnia concur
rebãt in caſu noſtro, ſed quia dicta ſcriptura fuit
21 reperta in archiuio Senẽ ſi, † non videbatur pro
bare in ditione Peruſina. Bald. in l. exemplo co-
lum. 1. in fin. verſicu. tertius caſus. C. de probat.
& in rub. C. de fid. inſtrum. colum. fin. verſi & re-
ſtat dubium. Alex. Iaſ. Dec & alij de quibus per
Soc. Iun. conſi. 2. col. 2. verſi. ſecundo principali-
ter. lib. 2. & fuſiſſimè Ant. Gabriel. in præcitato
loco limit. 2 quia hoc non negatur, quando eſſe
mus in ſimplici, & pura ſcriptura reperta in ar-
chiuio, cui nõ daretur fides, niſi calore archiuij,
& tunc non probaret extra iuriſdictionem, vbi
poſitum eſt archiuium, ſed illa non eſt ſimplex
22 ſcriptura, ſed publicum † inſtrumentum, quod
probat, etſi non fuiſſet repertum in archiuio tot.
titu. de fid. inſtrumen. & licèt iſte notarius ſit Se-
23 nẽſis, † & nõ videatur poſſe conficere inſtrumẽ-
ta extra iuriſdictionem illius, qui eum creauit.
Spec in titu. de inſtrum. edi. §. reſtat. verſic. quid
de his. Bart. in l cunctos populos. col. 13. verſic.
ſeptimo quæro C. de ſum. trinit. & fid. cathol.
24 Rui. conſi. 69. nu. 8. lib. 3. niſi tamen † eſſet crea-
tus à Papa vel Imperatore, vt dicit Spec. vbi ſu-
pra, & latiſſimè Port. Imolen. concl. 30. libr. 5. in
1. fallent. iſthæc tamen regula habet plurimas li-
mitationes, quas congerit Port. vbi ſupra & in-
25 ter alias potiſſima eſt ea quando † notarius etiã
creatus ab inferiore conficit inſtrumenta intra
territorium contrahentium prout fuit in caſu
noſtro, quia poteſt conficere inſtrumenta etiam
inter non ſubditos, Abba. in cap. cum P. tabellio.
col. fin. verſ. ſi verò tabellio. & ibi Fely col fin.
verſi. in 14 quæſtione. extra de fid. inſtrum. Port.
vbi ſupra, in 3. fallent. ita punctualiter euenit in
caſu noſtro, merito dictum inſtrumentum pro-
bat. ex quibus apparet ſententiam per me latam
fuiſſe iuſtam, non prætermittendo quòd hodie
ex communi obſeruantia in inſtrumentis tabel-
26 lionum ſolent † in calce adhiberi fides commu
nitatum, quas legalitates vulgo appellant, in qui
bus ſub nomine communitatum & cum ſigillo
dictarum communitatum fit fides Titium eſſe
publicum notarium, ſcripturiſque ipſius eſſe ſo-
litum adhiberi plenam & indubitatam fidem,
& iſto caſu ceſsãt omnes difficultates. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

DECISIO

Deciſio CXVI.

SVMMARIVM.

1 *Notarius ſcribens inſtrumentum nocturno tempore, ſi apponit diem, non autem noctem in inſtrumento, non incidit in pœnam falſi, tutius tamen eſt, vt notarius ſcribat horam noctis, vt appareat, & nu. 2. & 3.*

4 *Teſtamenta poſſunt condi nocturno tempore, luminaribus tamen accenſis, & nu. 5.*

6 *Collatio beneficiorum ſpectat ad Summum Pontificẽ, & quibuſdam menſibus ad ordinarios.*

7 *In collatione beneficiorum attenditur ad diſtinguendum diem de nocte. l. more Romano. ff. de fer.*

8 *Buonſignori Finetti Peruſiæ, & Vmbriæ Gubernatoris, & Romanæ Rotæ Auditoris mors.*

ARGVMENTVM.

¶Valet inſtrumentum notarij factum nocturno tempore, etſi factum fuerit de nocte, & fuerit ſcriptum de die, nihilominus inſtrumẽtum valet, & tenet, & notarius non incidit in pœnam falſi.

¶Collatio beneficiorum ſpectat quibuſdam menſibus ad Summum Pontificem, quibuſdam verò ad Epiſcopos.

NOTARIVS iſte non obſtantibus obiectis cõtra eum, non ſolum nõ põt puniri de falſo, ſed inſtrumẽtum ab ipſo cõfectum, & in iudicio productum valet, & tenet: quia etſi inſtrumentum prędictum fuerit confectũ de nocte, & dictus notarius ſcripſerit inſtrumentum fuiſſe cõfectum tali die, valet, & tenet,
1 licèt nõ fuerit facta mentio noctis, & † notarius
ita ſcribens non incidit in pœnam falſi Innoc. & alij in c. conſuluit, de offic. dele. Bal. Imo. & Aret. In l. qua ætate. ff. de teſta. doc. communiter in l. more Romano. ff. de fer. Alex. conſ. 190. plura narrata ſunt. verſ. præterea. libr. 6. Tiraq. copioſe in tract. de vtroq; retract. lignagier. §. 1. gl. 11. in ver. de anno. quædam ſub verſ. & hũc pertinet. nu. 8. char. mihi. 262. vbi poſt Bal. in d. c. cõſuluit.
2 col. 2. verſ. quæro quando † contractus, dicit tu-
tius eſſe, vt notarius ſcribat horam noctis, vt ex eo appareat vtrum diei pręcedenti, vel ſubſequẽti actus attribuatur, ſed de cõſuetudine ego ſemper vidi apponi diem, licèt fuerit factum inſtru-
3 mentum de nocte. † & ſemper dicta inſtrumen-
ta fuerunt pro validis reputata, abſque eo ꝙ notarij vnquam fuerint in aliqua ſuſpicione falſi, & ita ego etiam ſecutus opinionem cõmunem, & cõmunem practicã iudicaui & pro inſtrumento, & pro notario. Verum ſi fieret teſtamentum
4 † nocturno tempore, prout de iure cõdi. poteſt. l.
ad teſtium. §. poſſe. ff. de teſta. dictum teſtamentum nocturno tempore conditũ non valet, niſi adſint luminaria accenſa, cùm teſtes non potuerint teſtatorẽ videre. Bart. in l. non minorem. C.
5 de tranſact. Dec. conſ. 354. & ideo opus eſt, † ꝙ
fiat mẽtio, fuiſſe factum nocturno tempore luminaribus accẽſis, vt ſupra. In multis etiam caſibus eſt bonum, ꝙ fiat mentio, an actus fiat de nocte, vel de die, imo etiã aliquando eſt neceſſaria
6 expreſſio horæ noctis, exemplum † poteſt poni
in collatione beneficiorum, nam ſunt quidam menſes, in quibus collatio beneficiorum ſpectat ad ſummum Pontificẽ, quidam alij mẽſes ſunt, in quibus ſpectat collatio ad ordinarios locorũ, euenit aliquãdo, quòd vacant beneficia in vltima nocte menſis, adeo quòd ſi accidit quòd aliquis beneficiatus moriatur ante mediam noctẽ menſis ordinarij, collatio beneficij ſpectabit ad ordinarium: in conferendis enim beneficijs quo
7 ad diſtinguendum diem à nocte, † attenditur di-
ſpoſitio l. more Romano. ff. de fer. & ꝙ dies incipiat à media nocte in conferendis beneficijs, voluit Rota deciſ. 110. diuerſorum. in deciſ. manuſcriptis. ſi verò beneficium fuerit vacatum intra mediam noctem, collatio beneficij ſpectabit ad ſummum Pontificem, & cũ iſte caſus concurrerit in Auditorio Rotæ Romanæ de beneficio vacato in quodam oppido, vel villa, in quo loco non aderat orologium, & eſſet vltima nox menſis, iuxta illud, quod ſuprà propoſui, & fuiſſet probatum per teſtes, ꝙ tempore, quo deceſſit beneficiatus ille, galli cantabant, qui veriſimiliter ſolent cantare verſus diem, fuit per Dominos de Rota ſentẽtiatum dictam vacationem poſt mediam noctẽ eueniſſe & collationem ſpectare ad ordinarium, & ita fuit reſolutum coram Reuerendo Patre domino Oradino in vna auerſana parrochiali decimaſecunda Martij. 1562. vt per Caputaquen. in eius deciſ. quæ præ manibus in curia Romana habentur manu ſcriptis deciſ. 71. lib. 2. & annis proximè elapſis iſtemet caſus euenit in ciuitate Aſiſij patria mea: Reuerẽdiſſimus enim Philippus Gerius Epiſcopus dictæ ciuitatis vltimo ſero vnius menſis, in quo ſpectabat ad eũ collatio, multò ante mediam noctem contulerat vnum Canonicatum, & quia, vt tunc audiui, fuit probatum quota hora noctis mortuus fuerat alius Canonicus, & annotatum in collatione dicti Canonicatus, vt tunc audiui, collatio dicti Canonicatus fuit reputata valida, & ſubſiſtens, cùm fuerit facta ante mediam noctem, & ſic de menſe, in quo tangebat collatio beneficiorũ ad præfatum Reuerendiſs. Epiſcopum virum integerrimum, iuſtum, exemplaris vitæ & in rebus, ac negocijs Principum pertractandis multum accuratus, & Dominum meum obſeruandiſſimum, quæ oĩa ſunt notanda ad cautelã no-

cariorum, vt curent pro eorum poſſe ſemper apponere horam in ſimilibus negocijs arduis, & an actus fuerit confeſſus de die vel de nocte & dictam deciſionem Rotæ Romanæ didici à Reuerendiſſimo Domino † meo obſeruandiſſimo
8 Domino Buonſignoro Finetto dictæ Rotæ Romanæ Auditore, & huius prouinciæ Gubernatore digniſſimo, cuius anima requieſcat in pace, obijt enim Romæ ſtatim peracto gubernio maximo cum honore de menſe Iulij. 1572. cuius morte non ſolum Romana Rota, & Vrbs fuit priuata tanto viro, ſed orbs totus, cum re vera in ſcientia ciuili, & canonica nemini foret poſtponendus, & vtinam imprimerentur eius ſcripta quæ habebat, & quæ mihi oſtendit; profectò ex lectura ſuorum laborum legum profeſſores mirificè ſubleuarentur. Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

Deciſio CXVII.

SVMMARIVM.

1 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*
2 *Clauſula, omni meliori modo, multum operatur.*
3 *Clauſula prædicta facit ceſſare pœnam petentis plus debito, vt melior via cenſeatur electa, & nu 4 facit valere actum ex omni capite, nu. 5 donatio facta de bonis præſentibus & futuris facit eam valere de bonis præſentibus, nu. 6. habet clauſulam derogatoriam ad alia teſtamenta, nu. 7. & ſi non valet aliquid ſecundum verba expreſſa, valet ſecundum id, quod exprimi debebat, nu. 8. relictum filio cenſetur relictum iure inſtitutionis, licèt non fuerit dictum, nu. 9. ordinarius putans ſe delegatum ſi proceſſerit tanquam delegatus ſuſtinetur proceſſus, nume. 10. prælegatum ſi non valet, ſuſtinetur tanquam donatio cauſa mortis, nume. 11. & nu. 28.*
12 *Mandati fines diligenter ſunt cuſtodiendi, & numero 13.*
14 *Mandatum excluditur ex ſerie, & qualitate verborum.*
15 *Mandati probatio debet eſſe clara, lucida, & neceſſario concludens.*
16 *Mandatum dicitur inextẽdibile, & ad expreſſa reſtringitur.*
17 *Mandatum ad id, quod agitur, non ſe extendens, non dicitur mandatum.*
18 *Mandatum non extenditur ad perſonas in eo non comprehenſas, licèt ſit generale, & in eo ſit appoſitum iuramentum, & nu. 19 & 21.*
20 *Mandatum non habere, & illud inualidum idem eſt.*
22 *Clauſula, omni meliori modo, non facit extendi actum ad caſus non expreſſos, & non ſpecificatos, ſed ad expreſſos, & ſpecificatos, & eos eo meliori modo, quo poteſt, validat, non autem quod omiſſum eſt, ampliat, & nu. 29.*
23 *Clauſula prædicta non tollit uitium contrarietatis, ſi petitio ſit difformis, & probata petitioni non conueniãt, nec etiam quando exprimitur modus acceptus, & nu. 24. neque tribuit ius actui verè nullo, nec pariter operatur, quando adeſt uitium poteſtatis, & nu. 26. & tamen quod in mãdato fuiſſent appoſita verba, facias, prout tibi videbitur, & nu. 27.*
30 *Crauetta, & Thobiæ Nonnij conſilia declarantur.*
31 *Scholaris tenetur defendere opinionem ſui præceptoris.*
32 *Melioramenta ſunt reſarcienda, & nu. 36.*
33 *Melioramenta debent reſici, quando linea eſt finita, ſecus ſi per cenſum non ſolutum, quod habet locũ etiam in emphyteota priuati, & nu. 34. vbi dicitur hanc eſſe communem opinionem: prædicta non habent locum, quando aliter inter partes eſſet conuentum.*

ARGVMENTVM.

¶ Clauſulæ, omni meliori modo, virtus ita ordinatè declaratur, vt non fuerit relictus additioni locus.

¶ Mandati materia exornatè, licèt ſuccinctè ponitur.

¶ Melioramenta regulariter ſunt reſarcienda conductoribus, quando linea eſt finita, ſecus ſi conductores ceciderint ab eorum iuribus per canonem nõ ſolutum, vel alienationem irrequiſito domino factam, quando autem aliter inter partes eſſet conuentum, melioramẽta non ſunt reſarcienda.

PROCVRATOR Illuſtriſſimi & Reuerẽdiſſimi Domini petri Donati, Cardinalis de Cæſis, & abbatiæ Vallis Pontis commendatarij, egit contra Thomam Franciſci, & litis conſortes de Villa Pontis Felcini, comitatus Peruſiæ pro recuperatione vnius petiæ terræ cum domo in ea exiſtente, præſupponens perperam fuiſſe eis ſupradicta bona locata, & non ſeruatis ſeruandis, ac à non habente authoritatem. Pro parte aduerſa replicabatur dicta bona fuiſſe eis cõceſſa in emphyteoſim ſeruatis ſeruandis ab habente authoritatẽ nempe à quodam Seraphino Ferlicchio de Barbara, tunc tpe Illuſtriſſimi & Reuerẽdiſſimi Dñi Federici de Cæſis bonæ memoriæ, & dictæ Abbatiæ Vallis Pontis commendatarij perpetui, in qua procura leguntur infraſcripta verba, videlicet (*gli concediamo piena, & omnimoda facultà di potere fare le rinoue di qualũque bene di detta abbatia, recaduti per linea finita, & censi non pagati in ogni melior modo, che di ragione può, & deue, & che noi medeſimi fare potiamo.*) fuit dubitatum an prædicta conceſſio ſubſiſteret, quandoquidẽ dicta bona erant deuoluta ad eccleſiam per lineam finitam, ſed non fuit facta renouatio comprehenſis in prima inueſtitura, & conceſſio-

conceſſione, ſed alijs nouiter inueſtitis. Secun-
dò, an quatenus dicta locatio nō ſubſiſteret, iſtis
conductoribus veniant reficienda melioramen-
ta. Circa primum, facultas conceſſa iſti procura-
tori ab Illuſtriſſimo Cardinale de Cæſis videba-
tur limitata, cùm tantummodo ei data eſſet au-
thoritas renouandi bona reuerſa ad eccleſiam
per cenſum non ſolutum, vel per lineam finitā,
non autem locandi de nouo alijs non compre-
henſis in primis conductionibus, & inueſtituris,
& ſic cùm iſta authoritas eſſet limitata, non vi-
1 debatur poſſe niſi limitatum † producere effe-
ctum. l. in agris. ff. de acquir. rer. domi. l. cancella-
uerat. ff. de his, quæ in teſtamen. delen. cum vul-
gar. & in terminis mandati limitat. Pariſ. conſi.
93. nu. 51. libr. 1. Nihilominus quia in mandato
erāt inſerta illa verba (*in ogni melior modo virtute*)
dictæ clauſulæ, mandatū prædictum videbatur
extendi, vt D. procurator poſſet denuò etiam lo-
care non comprehenſis, in primis inueſtituris,
iuxta ea, quæ ſupra latè retulimus: virtus enim
2 dictæ clauſulæ † multùm operatur. Alex. conſil.
7. col. 3. ver. hoc etiam. lib. 3. Fely. in c. cùm ſuper
col. pen. extra de offi. deleg. Pariſ. conſi. 33. num.
28. lib. 3. & conſi. 76. nu. 9. lib. 1. conſi. 50. nu. 9. lib.
2. conſi. 3. nu. 8. & conſi. 21. nu. 53. & conſi. 62. nu.
9. cum ſeq. lib. 3. conſi. 126. nu. 15. lib. 4. conſi. 54.
nu. 9. lib. 2. conſi. 79. nu. 31. lib. 2. conſi. 62. nu. 16.
lib. 2. Alciat. reſpon. 114. nu. 9. conſi. 73. nu. 4. cōſ.
479. nu. 9 Natt. conſi. 120. num. 27. & conſi. 453.
nu. 13. cum ſeq. Dec. conſi. 77. nu. 4. Alex. conſi.
80. nu. 7. lib. 5. Petr. Io. Anchar. quæſtio. famil. 57.
nu. 8. & 9. par. 2. Loffred. conſil. 29. nu. 1. Grat. re-
ſpon. 7. nu. 25. & reſpō. 117. nu. 31. lib. 2. & reſpō.
3 79. nu. 18. eodem lib. 2. dicta † enim clauſula facit
ceſſare pœnam petentis plus debito. Grat. reſpō.
4 63. nu. 6. lib. 2. operatur etiam † vt melior via cē-
ſeatur electa. Grat. reſpon. 23. nu. 11. & reſpon.
5 48. nu. 20. libr. 1. & facit valere † actum ex omni
capite, quo fieri potuit Grat. reſpon. 34. nu. 6. &
reſpon. 58. nu. 9. lib. 1. nouiſſimè pręceptor meus
Thobias Nonnius bonæ memorię. conſi. 22. nu.
6 10. & conſi. 59 nu. 10. & † donatio facta de bonis
pręſentibus, & futuris, virtute dictę clauſulę ſu-
ſtinetur quoad pręſentia. Grat. reſpon. 70. nu. 21.
libr. 1. & facit valere teſtamentum in ſcriptis, vt
nuncupatiuum. Afflict. deciſi. 164. nu. 2. habetq;
7 dicta clauſula vim † derogatoriam ad alia teſta-
menta. idem Thobias Nonnius pręceptor meus
8 d. conſil. 22. nu. 12. etſi non † ualet aliquid ſecun-
dùm uerba expreſſa, ualet ſecundùm id, quod ex
primi debebat, idem Thobias Nonnius pręce-
9 ptor meus conſil 19. nu. 11. uirtus † etiam dictæ
clauſulę operatur, ut relictum aliquid filio, cen
ſeatur relictum iure inſtitutionis, licèt hoc non
fuerit dictum, ad hoc, vt teſtamentū ualeat. Bal.
in l. quoties col. fin. C. de hęred. inſtituen. Fulg.
conſi. 90. col. 2. Pariſ. conſi. 3. num. 9. libr. 3. idem
pręceptor meus conſil. 43. nu. 8. ubi etiam dicit
10 poſt alios, quòd ſi ordinarius putans † ſe delega
tum proceſſerit ut ordinarius, uirtute dictę clau
ſulę ſuſtinebitur proceſſus poſt Deci. conſil. 14.
nu. 4. dicit etiam pręceptor meus ubi ſupra, quòd ſi
11 fuerit factum pręlegatum, quod uirtute pręlega
ti ualere non poteſt, ualebit tanquam donatio
cauſa mortis. allegat Signor. conſil. 30. quidam
Oroldus. Pariſ. conſi. 79. nu. 32. lib. 2. imo opera-
tur dicta clauſula, ut non fiat reſtrictio ad ſpeci-
ficata tantùm Bal. in l. unum. col. 7. ff. ſi cert. pet.
Crauet. conſil. ultimo. num. 15. nouiſſime idem
pręceptor meus conſi. 5. nu. 6. & conſi. 19. nu. 12.
quę quidem opinio Bald. Crauet. & pręceptoris
mei, uidetur decidere caſum noſtrum, ꝙ licèt in
mandato authoritas dicto procuratori non uide
retur attributa faciendi ſimiles locationes, uir-
tute tamen dictę ſalutiferę clauſulę, uidetur di-
ctum mandatum extēdendum ad caſum iſtum,
licèt non ſpecificatum. Cęterum non obſtante
clauſula illa, omni meliori modo, dicto procura
tori non fuit conceſſa, niſi auctoritas renouandi
bona deuoluta ad eccleſiam per cenſum non ſo-
lutum, & per lineam finitam, non autem ei fuit
conceſſa auctoritas de nouo reinueſtiendi extra-
neas perſonas non comprehenſas in primis con-
ductionibus, uel ab eis deſcendentes, ut cantant
uerba mandati, conſequenter ex defectu manda
12 ti conceſſio huiuſmodi ſubſiſtere † nō uidetur,
arg. l. diligenter. ff. man. l. qualem. ff. de arbitr. &
c. nouit. extra de appellat. Afflict. deciſ. 91. ſterſ.
col. 2. Alex. conſi. 6. nu. 3. libr. 4. Dec. conſi. 493.
nu. 8. Vant. in tract. nullit. in tit. ex defect. mand.
nu. 75. Riminal. conſi. 275. nu. 25. & nu. 28. libr. 2.
Cephal. conſi. 219. nu. 1. & conſil. 220. nu. 8. lib. 2.
Pariſ. conſi. 96. nu. 36. lib. 3. & conſi. 136. nu. 6. lib.
4. Grat. reſpon. 25. nu. 12 reſponſ. 127. nu. 10. lib.
1. reſponſ. 10. nu. 49. & reſponſ. 159. num. 1. lib. 1.
Vaſq. in tract. de ſucceſ. creat. §. 4. nu. 52. Benint.
13 deciſ. 21. nu. 7. & Neuiz. conſi. 70. nu. 7. † in qui-
bus omnibus locis diſponitur diligenter eſſe cu-
ſtodiendos fines mandati, quod quidem proce-
dit etiam circa qualitates dicti mandati Benint.
d. deciſ. 21. nu. 8. Cephal. d. conſi. 219. num. 2 &
conſi. 220. num. 15. libr. 2. & Neuiz. ubi ſupra, &
14 † mandatū excluditur ex ſerie, & qualitate ver-
borum. Riminal. conſi. 55. nu. 9. lib. 1. quę quidē
15 probatio † mandati debet eſſe clara, lucida, &
neceſſariò concludens. Crauet. conſil. 265. nu. 5.
in eoq; attenditur mens ipſius mandantis. idem
Crauet. conſil. 247. nu. 5. & conſil. 274. nu. 9. dici-
16 turq; mandatum inextendibile, & ad expreſſa
reſtringitur. Alciat. reſpon. 371. nu. 1 & 2. & man
17 datum † ad id de quo agitur non ſe extendens,
non dicitur mandatum, ex quo circa illud nihil
extitit mandatum, Vant. in tract. de nullit. in tit.
18 de inhabil. ex defect. mand. nu. 74. & non † ex-
tenditur ad cauſas ſiue perſonas in eo non com-
prehenſas, Vant. ubi ſupra nu. 85. & licèt ſit gene
19 rale, ac † etiam fuerit interpoſitum iuramentū,
intelligitur quoad comprehenſa in mandato,
Vant. ubi ſupra nu. 114. & idem eſt, non habere
manda-

20 mandatū,† vel illud habere inualidū, idē Vant.
in præcitato loco nu.121. cùm ergo iſte prouo-
cator haberet mandatum tantùm in ſupradictis
duobus caſibus, non potuit excedere fines man-
dati, & denuo bona ad eccleſiam reuerſa locare
extraneis perſonis nunquam comprehēſis, neq;
deſcendentibus à primis conductoribus, iuxta
ſeriem dicti mandati. Si enim Illuſtriſſimus Car
dinalis Cæſius bonæ memoriæ, ei hoc concede-
21 re voluiſſet, vtique † expreſſe in dicto manda-
to dixiſſet, arg.l.vnicæ.§.ſinautem ad deficien-
tis.C.de cadu.tol.nec clauſula illa (*in ogni meglior modo*) cū verbis prægnantibus ibi appoſitis, ope
ratur, vt non expreſſa in mandato, intelligantur
expreſſa, quia licèt dictæ clauſulæ, omni meliori
modo, virtus ſit maxima, vt ſupra ſatis abundè
fuit oſtenſum, nihilominus vera & communis
22 opinio Doctorum eſt, quòd virtus † dictæ clau-
ſulæ non faciat extendi actum ad caſus non ex-
preſſos, nec ſpecificatos, ſed tantum modo exten
datur ad caſus expreſſos & ſpecificatos, & eos
meliori modo quo poreſt, validat, non autem
quod omiſſum eſt, ampliat. Bald. in l.quoties.C.
de hæred. inſtitu. Dec.in l.precibus. nu. 16. C.de
impube.& alijs ſubſti. Alexan. conſi. 113. libr.3.
Gozad.conſi 78.nu.12.Cepha.conſi 43.nu. 120.
lib.1.Riminal.conſi.438 nu.24.lib.3.Pariſ.conſ.
12.nu.68.& 69 lib.2.Natt.conſi.402.num.36.&
37.Grat.reſpon.70.nu.19.lib.1. hinc videmus ꝙ
23 dicta clauſula † non tollit vitium contrarieta-
tis, ſi petitio ſit difformis, & probata petitioni
non conueniant.Capit.deciſ.96.nu.8.non enim
dicta clauſula portigitur ad non expreſſa in libel
lo.Grammat.deciſi.103.num.51.clauſula etiam
24 † prædicta nihil operatur, quando exprimitur
modus ineptus Caſſa.deciſ.7. in titu.de appella-
tio Fely.in c cùm ſuper.nu.2. verſi. tertius inſti-
25 tutus.extra de offic.deleg.neque † tribuit affectū
actui verè nullo. Anchar.conſi.358. quia præſup
ponitur.col.2.Dec.conſi.14.col.4.verſic.quartò
conſiderandum.& magis in terminis, ꝙ clauſu-
la illa, omni meliori modo, nil operetur, quan-
26 do † adeſt defectus poreſtatis, voluit eleganter
Mennoch.in tract.de arbit.iudi.q 47.nu.5 lib.1.
imò ſecundùm Mennoch.vbi ſupra, licèt in mā
dato vltra dictam clauſulam fuiſſent adiecta alia
27 verba prægnantia, vt puta, facias † prout tibi vi-
debitur, vel ſecundùm mentem tuam. Nihilomi
nus intelligitur facta commiſſio non liberè, ſed
arbitrio boni viri: nec obſtant multę,& infinitæ
propemodū auctoritates ſupra allegatæ de im-
portantia,& virtute dictæ clauſulæ, omni melio
ri modo, quia non negatur virtutem dictæ clau
ſulæ eſſe multam, nihilominus dicta clauſula nō
28 operatur † aliud, niſi ꝙ facit valere actum mi-
nus ſolenniter geſtum, & virtute dictæ clauſulæ
ſaluatur petens plus debito, prælegatum valet in
vim donationis cauſa mortis,& donatio omniū
bonorum validatur quo ad præſentia, & hoc ex
po eſt, quia iam in omnibus ſupradictis exem-
plis erat explicatus actus, licèt inualidus, qui qui
dem actus poſtea validatur virtute dictæ clauſu
29 læ, ſed † non extenditur ad nō expreſſa. Pariſ.d.
conſi.12.nu.68.& 69. libr.1. Natt.conſi.402.nu.
36.& 37. etſi hęc procedūt de facili in omnibus,
in mandato non eſt dubitandum, vt voluit Men
noch.in d.tract.de arbi.iudi.q.47.nu 5.libr.1.&
licèt Bal.in d.l.vinum.col.7.ff.ſi cer.pet. Crauet.
poſt quoſdam alios d.conſi.vltimo.nu.15.& no-
uiſſimè præceptor meus Thobias Nonnius in d.
conſi.5.nu.6.& conſi.19 nu.12 uoluerint uirtu-
tem dictę clauſulæ operari, ut non fiat reſtrictio
30 ad ſpecificata, † dictum eorum uel eſt intelligen
dum quando conſtare poſſet ex expreſſis uirtua
liter aliquod tacitum, uel ex uerbis diſpoſitionis
uel ex mente, iuxta exempla ſupra tradita, uel di-
ctum eorum non eſt uerum, & Bal. fuit ſibi con-
trarius in l.quoties. C. de hęred. inſti. nec eſt cu-
randum de auctoritate Crauet.& aliorum, cùm
opinio contraria ſit melioribus rationibus fulci-
ta, & communis, ut eſt uidere ex numero Do-
ctorum allegatorum per Burſat.d.conſi 34. nu.
51.libr.1.& ultra eum allegaui Riminal. conſi.
438.nu.24.lib.3.& Pariſ.d.conſi.12.nu.68.& 69.
Natt.d.conſi.402.nu.36 & 37.Grat.reſpon. 70.
num.19.lib.1.& profectò pro comperto habeo,
præceptorem meum non ſenſiſſe ſimpliciter, ꝙ
uirtus dictę clauſulę faciat extendi actum ad nō
ſpecificata, niſi quatenus ex verbis, uel ex mente
uirtualiter aliquid, licèt perperam intelligeret
ſpecificatum: nam tunc uirtute dictę clauſulę
31 ualidatur actus: ſcholaris † enim tenetur defen
dere opinionem ſui præceptoris, in caſu noſtro
ceſſat omnis difficultas, cùm ſimus in mandato,
in quo fit extenſio, ut ſupra dictum fuit. Quo ue
rò ad melioramenta nulli dubium eſt, dicta me-
32 lioramenta † eſſe reſarcienda prędictis condu-
ctoribus per illuſtriſſimum & Reuerendiſſimū
Dominum Comendatarium, cùm dicti condu-
ctores ea inibi bona fide fecerint.l.qua ratione.ff.
de acquir.rer.do.§.certi.Inſtit.de rer.diuiſ Men-
noch.in tract. de recuper. poſſeſ. remed. 15. nu.
501.quę quidem melioramenta debenr eis, qui
ſucceſſerunt in locum illorum qui fecerunt me-
lioramenta. Nam uno ore fatentur doct. à ſuc-
ceſſoribus emphyteotę eſſe deducenda meliora
menta facta in fundo emphyteotico, quādo per
33 lineam † finitam res emphyteotica reuertitur
ad dominum, ſecus quando per cenſum non ſo-
lutum.l.colonus in prin.ff.locat.l.ſenatus.§.Mar
cellus.ff.de leg.j.Iaſ.in l.2.nu.27. C.de iur.emph.
& in auth.qui rem.C.de ſacro.ſanct. eccle. Dec.
conſi 439.& 518. Mennoc. ubi ſupra nu. 502. &
ſeq. Petr. Duen.reg.337.incip.emphyteota, ubi
innumeros doctores hanc opinionem commu-
nem ſectantes recenſent, & hęc eſt communis
34 opinio, quę etiam † ſeruatur de conſuetudine
tam in emphyteota eccleſię, quàm priuati, vt
uoluit Clar.lib. recept.ſenten.§. emphyteoſis.q.
45, quam etiam opinionem tanquam ueram, &
commu-

communem nouiſſime ſecutus fuit Franc. Burſ.
conſi.80.nu.35.lib.1.poſt Brun.conſi.116.in fin.
& conſi.107.Pariſ. conſi.28.lib.3. Rol. conſi.28.
nu.2.in fi.lib.1.prędicta tamen non haberent lo
cum, quando pacto eſſet conuentum, ꝙ etiam fi
35 nita † emphyteoſi, melioramenta reuertantur
ad eccleſiam, prout quotidie fieri aſſolet. Bald in
l.iubemus.§.ſanè.C.de ſacr.ſanct.eccle. Iaſ.in d.
l.2.nu.28.C.de iur.emphy.Rolan.d.conſi.28.nu.
15.& 16.quod tamen pactum non apparebat in
caſu noſtro appoſitum. cumq; igitur ex prędi-
ctis appareat dictam conceſſionem fuiſſe factam
à non habente authoritatem, cōdemnaui dictos
emphyteotas ad relaxandum Illuſtriſſimo & Re
uerendiſſimo Domino Cardinali de Cęſis, Co-
mendarario dictę Abbatię Vallis pontis, poſſeſ-
ſionem prędictā refectis ipſis emphyteotis me-
36 lioramentis in primis, melioramētorum† enim
ratio in reſtitutione, & ęſtimatione rei ſemper
eſt habenda, Burſat.nouiſſimè poſt alios conſi.
23.num.30.lib.1.ambasq; partes ab expenſis ab-
ſolui manu Ser Ludouici Alexij Peruſini Nota-
rij Curialis. Laus Deo.

Ioſ.Ludouicus Aud.

Deciſio CXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Animal venditum, quando moritur intra triduum, prę-
ſumitur mori ex morbo pręcedenti, & ęgritudine ge-
nerata apud venditorem.*

ARGVMENTVM.

¶De animali vendito, & mortuo intra triduum poſt perfectam venditionem cuius periculo intelligatur mortuum, hic declaratur.

MOLENDINARIVS quidā emit
equum, qui quidem equus mortuus
fuit per diem poſt factam emptio-
nem, & cōſignationē, dictus emptor
egit contra uenditorem pro recuperatione pre
tij, replicabatur ex aduerſo dictum equū obiiſſe
ex magnitudine ſalmę ei impoſitę, ſed quia non
concludenter probauit, ego ſententiaui dictum
uenditorem teneri ad reſtitutionem pretij, quia
1 quando † animal uenditum moritur intra tri-
duum poſt factam uenditionem, & conſignatio
nem, præſumitur mori ex morbo pręcedenti, &
ex egritudine generata apud uenditorem.l.cum
ſex.cum l.ſeq.& l.ſciendum.§.fin.& l.redhiberi.
in prin.ff.de ędilit. edict.Iacob. Nouel.reg.226.
ubi ponit fallentias. Boer.deciſi.323.nume.22.
manu Ser Simonetti Euſebij Notarij Curialis.
Laus Deo.

Ioſ. Ludouicus Aud.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K.

Omnes ſunt terniones.

INDEX
IN SECVNDAM PARTEM
DECISIONVM

CLARISS. D. IOSEPHI LVDOVICI ASSISIENSIS,

dudum Peruſiæ & Vmbriæ, nunc verò Prouinciæ Marchiæ Anconitanæ tertia vice generalis Auditoris.

IN QVO MATERIAE OMNES NOTABILIORES bono ordine adeo diſpoſitæ dignoſcantur, vt cuique ſine labore aut errore facile ſit eas inuenire. Et ſi quid deprauatum in toto opere foret, in hoc reſtitutum eſt.

A

Abſolutio à iuramento præſtito niſi petatur, contrauenieus eſſet periurus. Deciſ.64.num.22

Acquirendi modus eſt de iure ciuili, dominium poſtea acquiſitum eſt de iure gentium, cui princeps ſine cauſa derogare non poteſt. Deciſ.72.nu.26

¶ Actio funeraria non competit ad repetendum expenſas factas in funere, niſi fiat proteſtatio. Deciſ.78.numero 1.fol.62.& decla ea vt ibi.

Actio perſonalis competit colono partiario aduerſus dominũ fundi venditorem. Deciſ.83.nu.4

Actio perſonalis non tranſit ad emptorem, & ſic ad ſingularem ſucceſſorem. Deciſ.83.nu.8

¶ Actus omnes qui fiunt ante ſententiam diffinitiuam dicũtur concernere modum procedendi. Deciſ.96.nu.33

¶ Aduocatus non dicitur habere mandatum ad præiudicandũ domino. Deciſ.82.nu.8

Aduocatus non eſt idoneus teſtis. Deciſ.82.nu.6

Aduocatus, vel procurator, quando patrocinantur tacitè, vel expreſsè, non repetuntur expenſæ. Deciſ.111.nu.11.ſed contra.nu.12.& 14

Aduocati, ſiue procuratoris confeſſio ideo non nocet domino, quia ſe habet ad inſtar donationis. Deciſ.82.nu.9

Aduocati & procuratores pauperum habentes ſalarium de publico noſtris temporibus extorquent à miſellis perſonis & pecunia, & munera. Deciſ.111.nu.10

Aduocati, ſiue procuratores gratuiti non poſſunt petere ſalarium. Deciſ.111.nu.1

¶ Aequitas eſt ſpectanda. Deciſ.65.nu.9

¶ Aeſtimatio aliquando fit ad declarationem meliorationis & deteriorationis, & partes non poſſunt diſcedere à priori æſtimatione. Deciſ.89.nu.5.& 6

Aeſtimatio attenditur ſecundùm tempus collati arbitrij. Dec. 89.nu.3

Aeſtimatio facit emptionem. Deciſ.89.numero 1.fol.83.& numero 8

Aeſtimatio quæ currit tempore conſignationis, non autem ea quæ currit tempore reſtitutionis, eſt attendenda, ſecundùm magis communem opinionem. Deciſ.63.nu.25

Aeſtimatio tunc attenditur, quando non fit ex longo interuallo. Deciſ.89.nu.10

Aeſtimationis tempus attenditur, non tempus reſtitutionis. Deciſ.89.nu.2

¶ Affectus non punitur in leuioribus, niſi ſequatur effectus, ſecus in grauioribus de iure communi, ex conſuetudine tamẽ etiam in grauioribus non punitur affectus, niſi ſequatur effectus. Deciſ.80.nu.2.& 3.& 9

¶ Afflictio non debet dari afflicto. Deciſ.77.nu.2

¶ Agens ſine actione excluditur. Deciſ.71.nu.18

¶ Alexand. Bald. & Bertr. opiniones reiectæ. Deciſ. 79.numero 15

¶ Alienatio quatuor modis in iure capitur, propriiſsimè, propriè, impropriè, & impropriiſsimè. Deciſ.93.numero 13. & 14

Alienatio rei eccleſiæ debet afferre vtilitatem eccleſiæ, puta quòd res alienanda afferret incommoditatẽ eccleſiæ, uel quòd eſſet damnoſa eccleſiæ, magis quàm vtilis, vel pro redẽptione captiuorum, & de his cauſis conſtare debet per publicum inſtrumentum. Deciſ.93. numero 16. 17. 18. 19. & 20

Alienatio rei eccleſiæ requirit cauſam neceſsitatis. Deciſ. 93. nume.15

Alienatio rei eccleſiæ vt valeat, requiritur conſenſus Capituli, ſiue confraternitatis, qui quidem conſenſus debet præſtari incontinenti, non ex interuallo requiritur etiam expreſſio nominum ſingulorum, ſubſcriptio, & auctoritas epiſcopi cũ cauſæ cognitione, nec valeret cõſuetudo, quod huiuſmodi auctoritas nõ præſtaretur, nec contra hoc põt præſcribi, & niſi ſeruentur ſupradictæ ſolennitates alienatio nõ tenet, etiam quòd fuiſſet facta ab omnibus hominibus eccleſiæ, ſiue confraternitatis. Deciſ.93.nu.26.& 27.fol.94.& num. 28. 29.30.31.& 32

Alienatio rei eccleſiæ vt valeat, requiritur tractatus, & congregatio ad ſonum campanæ. Deciſ.93.nu.21

Alienatio rerum confraternitatis non requirit tot ſolennitates, quando ſunt confraternitates laicorum, ſecus quando ſunt loca pia. Deciſ.93.nu.35.& 36

Alienatio rerum prophanarũ vniuerſitatis, vt ſubſiſtat, debet fieri hominibus congregatis in loco ſolito, & ad ſonum campanæ. Dec.93.nu.37.& 39

Alienationis rei eccleſiæ forma. Deciſ.93.nu.25

Alienationes à ſtatuto in forenſes prohibitæ non prohibentur ſi auctores eorum quibus ſunt alienationes, ſubierint munera. Deciſ.85.nu.6.

¶ Alimenta quando dicantur parua vel magna, attenditur qualitas perſonarum, & remittitur arbitrio iudicis. Deciſ.78.nume.14

Alimenta quod præſtentur in domo, intelligitur, ideſt in habitatione. Deciſ.92.nu.20.& 21

Alimenta ſi fuerint relicta viduæ intra annum luctus, & illa aliunde habuerit alimenta, nihilominus poteſt petere alimenta, & hoc maxime procedit, quando alimenta debentur ex vltima voluntate. Deciſ.92.nu.7.8.9.10.& 11

Alimentorum fauore poſſunt hæredes inſolidum conueniri, quod quomodo procedat, declara vt infra. Deciſ.92.nu.1.fo 90.& nu.14.& 15

Alimentorum præſtatio dicitur minus grauis hæredi, quando

ille

Ille cui alimenta ſunt præſtāda, habitat cum hærede. Deciſ. 92.nu.3

Alimentarius debet operari ad commodum hæredis, quādo alimenta debentur iure actionis, ſecus quando debentur officio iudicis, vt in vxore quæ tenet operari viro, & non poteſt petere alimenta præterita, quando aliunde fuerit alimentata. Deciſ.92.nu.13

Alimentarius non tenetur moram trahere cum hæredibus, qñ dicti hæredes diuiſerunt. Deciſ.92.nu.22

¶ Amor idem non cadit in tranſuerſalibus, ſicut in filijs. Deciſ. 102.nu.3.

¶ Animal irrationabile habens acceſſum ad mulierem debet comburi vnà cum muliere. Deciſ.77.nu.6

Animal venditum, quando moritur intra triduum, præſumitur mori ex morbo præcedenti, & ægritudine generata apud vēditorem. Deciſ.118.nu.1

Animalia conſtituunt tertiam ſpeciem inter mobilia & ſe mouentia. Fallit quando ſecus conſtaret de mente teſtatoris. Deciſ.61.nu.21.

¶ Animus re quomodo oſtendatur. Deciſ.109.nu.9

Animus talis præſumitur in futurum, qualis fuit de preterito, de quo animo poteſt conſtare & re, & verbis. Dec.109. nu. 7. & 8

Animus verbis quomodo demonſtretur. Deciſ. 109. numero 13

Animus vxoris dignoſcitur ſi præcipi feciſſet laboratoribus, vt eam de fructibus recognoſcerent. Deciſ. 109. numero 16

¶ Annibalis egregium factum circa ſepulturā Pauli Aemilij. Deciſ.78.nu.26

¶ Antidoralis obligatio ceſſat, quando iſti pro quibus patrocinantur, eſſent pauperes. Deciſ. 111. numero 8. & 9

Antidoralis obligatio eſt iuris naturæ, vt beneſacienti benefaciamus. Deciſ. 111. numero 3

¶ Antiquior debet proponere, & petere ſuffragium ab omnibus ſuper re alienanda, & debet confici publicum inſtrumentum ad hoc particulariter tendens, quod inſtrumentum debet præcedere ſegregatim. Deciſ.93. numero 22. 23.& 24

¶ Antonius Maria Saluiatus Epiſcopus, Cameræ apoſtolicæ clericus, & totius ſtatus eccleſiaſtici annonæ præfectus. Deciſ. 80.nu.1

Antonij Gabrielis concluſionem liber, Calepinus Doctorum nuncupari poteſt. Deciſ.66.nu.7

Antonij Gabrielis locus aliter ſentientis reprehenditur, & eſt magis communis opinio contra eum. Deciſio. 43. & 44

¶ Appellationem non eſſe deſertam, in dubio eſt pronunciandum. Deciſ.96.nu.20.& 23

¶ Appellari debet intra decem dies, non ſolùm quando appellatur a diffinitiua, ſed etiam quando appellatur ab interlocutoria. Deciſ.96.nu.26.& 27

¶ Appellanti datur annus, & ex cauſa biennium. Deciſ.96.numero 25

¶ Apprehenſi perſonaliter magis videntur puniendi, præſertim quando ſunt conuicti teſtibus. Deciſ.80.nu.14

¶ Arbores fructiferæ quòd poſſint incidi ab emphyteuta, non valet conuentio. Deciſ.94.nu.8

¶ Articulos non eſſe admittendos generales parte opponente, nec illo caſu declarari poſſe. Deciſ.62.nu.34

¶ Attenditur id quod principaliter agitur. Deciſ. 101. numero 20

¶ Attentata non cadunt in remedio retinendæ poſſeſſionis, quia qui ius ſuum proſequitur, nihil attentare dicitur: victoria n. ſuper illis attentatis dependet à cauſa principali, & fieret præiudicium negotio principali. Deciſ.69.nu.7.8.& 9.

¶ Auctoris noua opinio contra communem, quòd ſi furioſus partū ante delictum fuiſſet confeſſus eius peccata, poſſit vltimo ſupplicio affici. Deciſ.77.nu.12

Auctoris nouæ opiniones & declarationes, quando bona minorum illata in domum conductam intelligantur obligata, hactenus non animaduerſæ à doctor. Dec.75.nu.14.15.16. 17. & 18

¶ Auditores ducentes equites, birruarios, & caualcatas, ac notarios, vicefiſcales, & alios officiales in cōmiſsionibus, præſumuntur eos ducere de commiſsione Illuſtriſs. Legatorum, ſiue Reuerendiſsimorum Gubernatorum, quod procedit quando Illuſtriſsimi Legati, aut Reuerendiſsimi D. Gubernatores ſunt in prouincia Deciſ. 104. numero 11. & 12

Auditores non habent auctoritatem confirmandi ſtylum. Dec. 96.nu.9

¶ Auth. hoc niſi debitor. C. de ſol. quomodo procedat, & cū quibus requiſitis. Deciſ.64.nu.1.

Auth. qui rem, C. de ſacroſan. eccl. licèt loquatur in emphyteuſi eccleſiaſtica, extenditur tamen ad emphiteuſim priuatorum, & ad uſufructuariam. Deciſ.94.nu.3.& 6

B

BAL. Alexan. & Beroi opiniones reiectæ. Deciſ. 79. numero 15.

¶ Bannum publicatum præſumitur deueniſſe ad notitiam omnium qui ſunt de loco, & ibi commorantur. Deciſ.67.numero 7.

¶ Bannimenta & proclamata ſunt modi probandi prædia fuiſſe venalia. Deciſ.67.nu.6.

Bannimentis reuerendiſſimi domini Bonſignori Finetti Peruſiæ, & Vmbriæ gubernatoris, cauetur ne quis propria auctoritate poſſeſſionem accipiat. Deciſ.69.num.15.

¶ Baptiſmum dicitur ianua ad alia ſacramenta. Deciſ.22.numero 4.

Baptiſmi pro datione nil ſolui debet. Deciſ.72.nu.2.

¶ Bartholomæus Corſettus procurator Peruſinus. Deciſ.61.numero 22.

¶ Barto. doctri. in l.2.§.fi.nu.4. ff. de cuſto. reo. quomodo intelligatur Deciſ.70.nu.8.

¶ Beneficio iuris incarcerandi quis renunciare non poteſt. Deciſ.64.num.18.

Beneficiorum in collatione attenditur ad diſtinguendum diem de nocte, l. moræ Romano. ff. de fer. Deciſ.136.nu.7.

¶ Beroi, Bald. Alexan. opiniones reiectæ. Deciſ.79.nu.15.

Beroi dictum in conſ.50.num.51.lib.2. reprehenditur. Deciſ.63. num.21.

¶ Blaſius Angelicus aduocatus Peruſinus. Deciſ.61.nu.22.

Blaſius Angelicus, Horatius Mannus, & Petrus Paulus Serjus aduocati Peruſini. Deciſ.71.nu.1.

Blaſius Boſſetus almæ vrbis ſenator in rebus criminalibus expertus. Deciſ.77.nu.15.

Bonum eſt eligendum, & malum prohibendum. Deciſ. 80.numero 5.

¶ Bona eius donare, & ſemetipſum dicare vnuſquiſque pōt pio loco. Deciſ.93.num.3.

Bona emphyteutica poſſunt alienari, reſeruato conſenſu domini directi. Deciſ.101.nu.14.

Bona illata & inuecta in domum conductam cenſentur tacitè obligata pro penſione domus. Deciſ.84.nu.1.

Bona illata in domum, quod cenſeantur obligata pro penſione domus, quomodo habuerit originem. Deciſ.84.nu.2.

Bona litigioſa tunc poſſunt donari ſuper poſſeſſorio, quando lis erat ſuper petitorio. Deciſ.68.nu.9.

Bona minoris recipientis dotem nō ſunt tacitè obligata pro reſtitutione dotis. Deciſ.75.nu.3.

Bona minorum illata in domum conductam an intelligantur obligata, nouæ auctoris opiniones, & declarationes, hactenus non animaduerſæ à docto. Deciſ.75. nume. 14.15.16.17. & 18.

Bona minorum illata in domum conductam, ſecundum vnam opinionem non ſunt obligata pro penſione domus. Deciſ.75. numero 1.

Bona minorum inuecta in domum, intelliguntur tacitè obligata pro penſione domus, quando conduxit domum condecentem ſecundum aliam opinionem. Deciſ.75.num.13.

Bona minorum non poſſunt alienari ſine auctoritate creatoris. Deciſ.75.nume.8.

Bona minorum ob cauſam ſupradictam non obligantur. Deciſ. 75.num.5.

Bona minorum ſunt tacitè hypothecata pro pēſione domus ſecundum

ſundum aliam opinionem,& communem,quam tamen noni ter declarat auctor in fine deciſionis.Deciſ.75.nu.7.

Bona mobilia,& pecuniæ videntur æquiparari.Deciſ.63.numero 24.

Bona omnia tutoris cēſentur obligata pro adminiſtratione tutelæ.Deciſ.75.nu.4.

Bona quæ teſtator reliquerit tempore mortis , debet probari per inſtitutos & legatarios Deciſ.51.nu.19.

Bona ſtabilia venalia quotidie Peruſiæ reperiuntur,& homines perquirentes pecunias ad vſus,& ad mercaturas.Deciſ.67.numero 32.

Bonorum mobilium appellatione comprehēduntur dolia. Deciſ.61.num.34.

Bonorum ſtabilium venditiones banniri ſolent. Deciſ. 67. numero 9.

¶Bonſignoris Finettus Romanæ Rotæ auditor fuit creatus gubernator Peruſiæ,& Vmbriæ à S.D.N. Pio V.& gubernatū ipſius laudatur.Deciſ.96.nu.41.

Bonſignoris Finettus Romanæ Rotæ auditor Peruſiæ , & Vmbriæ gubernator,inclinauit in opinionem auctoris.Deci.96. nume.40.

Bonſignori Finetti Peruſiæ,& Vmbriæ gubernatoris,& Romanæ Rotæ auditoris mors.Deciſ.116.num.8.

Bonſignori Finetti Romanæ Rotæ auditoris;Peruſiæ,& prouinciæ Vmbriæ gubernatoris virtutes.Deciſ.80.nu.24.

C

CAdauera aliquando ſuſpenduntur, & dilaniantur in atrociſsimis delictis , arbitrio tamen iudicis. Deciſ.77 numero 7.

¶Cāpſores & mercatores non admittuntur regulariter ad obſeſsionem bonorum.Deciſ.64.nu.24.& 26.

Campſores,& mercatores non habent beneficium excuſsionis. Fallit quando paterentur aliquod infortunium.Deciſ.64.numero 25.& 27.

¶Carceratus pro cauſa criminali non poteſt recommendari pro cauſa,& debito ciuili,& ita ſeruatur in ſtatu eccleſiaſtico.Deciſ.70.nu.2.& 9.

Carcerati remiſsio eſt fienda ſumptibus remiſsionem petentis , ſecus ſi ipſemet carceratus peteret ſe remitti , quia ſumptibus ipſius carcerati eſſet fienda remiſsio. Deciſ. 74. nume.4. & 5.

¶Caro humana non debet marceſcere in carceribus.Deciſ.64. numero 9.

¶Caſtren.opinio reprobatur.Deciſ.88.nu.14.

¶Cautela pro vendente fundum cum pacto retrouendendi ad hoc vt emptor poſt venditionem teneatur retrouendere cuilibet ex hæredibus, durante tamen tempore redimendi . Deciſ.112.nu.17.

¶Cautio ab hærede fideicommiſsis grauato non præſtatur de ſoluendis bonis,quando frater teneretur reſtituere alteri fratri,vel mater filijs.Deciſ.63.nu.5.

Cautio ab hærede fideicommiſsis grauato non requiritur, quādo eſſet remiſſa per teſtatorem , quod fieri poteſt. Deciſ.63. numero 4.

Cautio iuratoria habet locum non ſolum in actionibus bonæ fidei , verum etiam in actionibus ſtricti iuris. Deciſ. 63. numero 13.

Cautio iuratoria nō ſufficit in ſupradicto caſu vſusfructus. Deciſ.63.numero 15.

Cautio iuratoria nunquam admittitur , quando non poteſt eſſe conſultum vtrique parti.Deciſ.63.nu.10.

Cautio iuratoria nunquam admittitur,ubi alio remedio poteſt eſſe conſultum vtrique parti.Deciſ.63.nu.23.

Cautio iuratoria ſufficit in eo qui bonis cedere vult. Deciſ.63. numero 20.

Cautio non præſtatur ſtante impoſsibilitate,quia impoſsibiliū nulla obligatio.Deciſ.53.num.7.

Cautio quando eſt præſtāda de neceſsitate,vel ex natura actus, tunc non ſufficit iuratoria cautio.Deciſ.63.num.18.

Cautionem hæres fideicommiſſo grauatus tenetur præſtare de ſoluendis bonis fideicommiſſo ſubiectis , licet eſſet perſona ditiſsima,& valde digna.Deciſ.63.nu.22.

Cautionum genera ſunt duo.Deciſ.63.nu.14.

Cauere tenetur vſufructuarius de vtendo,& fruēdo arbitrio boni viri.Deciſ.63.num.16.

¶Cautum idoneè tunc dicitur, quādo & pignoribus,& fideiuſſoribus cauetur.Deciſ.63.nu.15.

¶Cedere nolens bonis,obtinet prius abſolutionem à iuramento,quando debitum eſt iuratum.Deciſ.64.nu.21.

¶Cedens bonis licet teneatur de concordādo , ſi peruenerit ad pinguiorem fortunam. ſi tamen fideiuſſorem non reperierit, admittetur cum cautione iuratori .Deciſ.63.nu.8.

¶Cephal.conſ.129.nume.8.lib.1.reprehenditur. Deciſ.63.numero 23.

¶Chriſtophorus illuſtriſsimus & Reuerendiſsimus Cardinalis Tridentinus, Marchiæ Anconitanæ legatus de latere. Deciſ. 104.num.8.

¶Citatio debet fieri , ſi tua putaueris intereſſe,quando non vis approbare perſonam citati.Deciſ.91.num.5.

Citatio in huiuſmodi caſu non requiritur dicti ſtatuti,& ex ſtylo curiæ Peruſinę.Deciſ.96.nu.3.

Citatio non requiritur quādo per partem nihil opponi poteſt, & tunc ſicut prorogatio poteſt fieri inuito aduerſario,multo magis ipſo ignorante. Deciſ.96. numero. 15.16.& 17. & numero 36.

Citatio quando fit de aliqua perſona videtur dicta perſona approbari,hoc tamen procedit , quando quis ſimpliciter citat , non autem quando quis citatur , quatenus ſua putauerit intereſſe,quia per dictam citationem citati non releuantur ab onere probandi.Deciſ.91.nu.1.3.& 4.

Citatio quòd requiratur de ſtylo in prorogatione,aliqui atteſtati fuere,alij verò ſecus dicebant.Deciſ.95.nu.10.

Citationis formula,qua licet quis citatus fuerit, non tamen per eam releuatur ab onere probandi.Deciſ.91.nu.2.

¶ Clauſula conſtituti,ad hoc vt operetur,eſt neceſſe quòd conſtituens probet quod tempore facti conſtituti poſsidebat. Fallit quando eſſemus in antiquis,quod declara procedere , quoad ſemiplenam probationem , quę ſuppleatur ex alijs indicijs, aut adminiculis.Deciſ.68.nu.1.& 2.

Clauſula illa,ceſsit atque conceſsit omne ius, omnemque actionem,& petitionem,iuncta alia clauſula , ponens ex nunc in locum ſuum proprium,tanquàm procuratores & dominos in rem ſuam,operatur,vt licet donatarius nō habeat dominiū , poſsit agere rei vendicatione Deciſ.68.nu.6.

Clauſula , omni meliori modo , facit ceſſare pœnam petentis plus debito,vt melior via cēſeatur electa,& facit valere actū ex omni capite.Deciſ.117.nu.3.& 4.

Clauſula,omni meliori modo, non facit extendi actum ad caſus non expreſſos,& non ſpecificatos,ſed ad expreſſos,& ſpecificatos,& eos eo meliori modo,quo poteſt validat,non autem quod omiſſum eſt,ampliat.Deciſ.117.num.22.fol.144. & numero 29.

Clauſula omni meliori modo,non tollit vitium cōtrarietatis , ſi petitio ſit deformis, & probata petitioni non conueniant, nec etiam quando exprimitur modus acceptus , neq; tribuit ius actui vere nullo , nec pariter operatur , quando adeſt vitium poteſtatis,etiam quod in mandato fuiſſent appoſita verba, facias prout tibi videbitur.Deciſ.117. nu.24.& 25.& numero, 26.& 27.

Clauſula,omni meliori modo,multum operatur.Deciſ.117.numero 2.

Clauſula renuncians omni legum auxilio , impedit moræ purgationem, ſecundum communem opinionem. Deciſ.90. numero 15.

Clauſula reſolutiua contractus impedit morę purgationē. Deciſ.90.nu.27.

¶Clericum carceratum ſi epiſcopus ſibi remitti petat,remiſsio ſumptibus petentis eſt fienda.Deciſ.74.nu.6.

¶Cœnaculum eſt pars ſuperior domus , cœnacularium pro locatore & conductore accipimus.Deciſ.84.nu.3.

¶Collatio beneficiorum ſpectat ad ſummum Pōtificem,& quibuſdam menſibus ad ordinarios.Deciſ.116.nu.6.

¶Collegium totum poteſt allegari ſuſpectum,quando capit, ſiue principaliores dicti collegij forent ſuſpecti. Deciſ. 108. numero 5.

¶Colonus non dicitur reſtituere terras in eo ſtatu in quo ſuſcepit

L

ſcepit

ſeepit, quando eas deteriores reddit. Deciſ. 61. nu. 6.

Colonus non poteſt preſcribere contra annuam præſtationem in futurum, niſi interpellatus recuſet ſoluere, & interuertat poſſeſſionem Deciſ. 106. nu. 4.

Colonus, qui percepit fructus indebitè, poteſt conueniri actione furtiua, & certi conditione generali. Deciſ. 61. nu. 4.

Colonus, qui per viginti annos ſteterit in colonia, inde recedere non poteſt, & dominus poſſeſsionis non poteſt ei moleſtiam inferre, ant veterem conſuetudinem immutare, aliàs tenetur ad intereſſe. exiguntur tamen requiſita in d. §. cum igitur. Deciſ. 106. num. 12.

Colonus ſi ſteterit per centum annos, quin reſponderit de fructibus, nunquam tamen præſcribit ius coloniæ. Deciſ. 106. numero 12.

Colonus ſi totum fundum ſeminauit, non poterit dominus ſeminare. Deciſ. 62. nu. 2.

Colono partiario competit actio perſonalis aduerſus dominum fundi venditorem Deciſ. 83. nu. 4.

¶ Communio ſolet parere diſcordias. Deciſ. 112. nu. 8.

¶ Compenſatio de ſpecie ad quantitatem non admittitur, neq; etiam vbi adeſt iuramentum. Deciſ. 88. nu. 17.

¶ Concilium prouinciale, non autem generale poteſt allegari ſuſpectum. Deciſ. 103. nu. 6.

¶ Conditionis tempore videtur ius quæri emptori. Deciſ. 114. numero 2.

¶ Conductio ſi fiat tempore belli vel peſtis, conductor non põt petere remiſsionem mercedis. Deciſ. 106. nu. 29.

¶ Conductor antiquus non poteſt in fine anni fundũ exfructuare in præiudicium noui conductoris. Deciſ. 62. nu. 1.

Conductor præcedens datij non poteſt aliquid facere, vel ſtatuere poſt eius conductum finitam in preiudicium futuri datiarij. Deciſ. 62. nu. 3.

Conductor tenetur reſtituere prædia in eo ſtatu, in quo illa reperijt tempore conductionis. Deciſ. 62. nu. 5.

¶ Confeſsio aduocati, ſiue procuratoris ideo non nocet domino, quia ſe habet ad inſtar donationis. Deciſ. 82. nu. 9.

Confeſsio à ſocero facta de dote recepta poteſt reuocari etiam ꝙ fuerit iurata. Deciſ. 66. nu. 31.

Confeſsio de dote recepta confirmatur morte mariti, quemadmodum confirmantur aliæ donationes inter virum & vxoré. Deciſ. 66. num. 3.

Confeſsio de dote recepta etiam in caſu ualida non ſubſiſteret ſine inſinuatione, quando excederet ſummam quingentorum aureorum antiquorum. Deciſ. 66. nu. 5.

Confeſsio de dote recepta nocet & marito & eius hæredib. ſtatim, non expectato biennio. Deciſ. 66. nu. 29.

Confeſsio de dote recepta non præiudicat anterioribus creditoribus. Deciſ. 66. nu. 32.

Confeſsio de dote recepta præiudicat & marito, & eius hæredibus, & eſt communis opinio. Deciſ. 66. nu. 27.

Confeſsio dotis à marito facta ante lapſum biennij non operatur quin poſteriores creditores non poſsint opponere defectus dictæ confeſsionis. Deciſ. 66. nu. 38.

Confeſsio dotis à marito facta nocet etiam poſterioribus creditoribus poſt elapſa tempora opponendi exceptionem non numeratæ dotis, & æquipollet reali ſolutioni ſecundũ communem opin. Deciſ. 66. nu. 37.

Confeſsio dotis à marito facta non nocet poſterioribus creditoribus habentibus cauſam onerosam. Deciſ. 66. nu. 34.

Confeſsio dotis à marito facta non nocet, quãdo poſſet conſtare de fraude aliqua. Deciſ. 66. nu. 36.

Confeſsio dotis à marito facta non nocet, quando tantummodo eſſent præſtita alimenta, niſi concurrerent aliæ coniecturæ. Deciſ. 66. nu. 35.

Confeſsio dotis licet retrotrahatur ad tẽpus mortis, hoc tamen intelligitur reſpectu fructuum, non autem reſpectu proprietatis. Deciſ. 66. nu. 33.

Confeſsio dotis receptæ à patre, ſiue à cognato valet, & tenet ſecundum multos, licet hoc per auctorem reuocetur in dubium. Deciſ. 66. nu. 28.

Confeſsio extraiudicialis etiam abſente parte, habet vim ſemiplenæ probationis. Deciſ. 82. nu. 1.

Confeſsio extraiudicialis in terris eccleſiæ de æquitate canonica plenè probat dẽt tñ probari per teſtes. Deciſ. 85. nu. 2. & 7.

Confeſsio facta à marito ob ſeruitia recepta ab vxore valet à principio tanquam remuneratoria, quæ tamen merita & ſeruitia probari debent, cum ſimus inter perſonas prohibitas. Deciſ. 66. nu. 19.

Confeſsio factis poſitionibus, probat contra confitentem, nec poteſt reuocari, niſi docto de errore. Deciſ. 68. nu. 8.

Confeſsio licet non probet fauore abſentis, probat tamen fauore dotis. Deciſ. 95. num. 6. & 7.

Confeſsio mariti de dote recepta non confirmatur iuramento aſſertorio, ſed iuramẽto promiſſorio, & obligatorio, & eſt magis communis opinio. Deciſ. 66. nu. 11.

Confeſsio mariti de dote recepta valet, & tenet, & præiudicat creditoribus, quando præcedit promiſsio dotis. Deciſ. 71. numero 5.

Confeſsio mariti de dote recepta valet, quãdo eſt modicæ ſummę. Deciſ. 66. nu. 23.

Confeſsio mariti de dote recepta valet, quando pro parte probatur vera, quia in totum prę ſumetur vera. Deciſ. 66. nu. 24.

Confeſsio mariti de dote recepta valet, quando vltra confeſsionem concurrunt alię coniecturę, puta quòd vxor fuiſſet alimentata per decennium, quod declara procedere quando vltra alimenta concurriſſent alię coniecturę. Deciſ. 66. num. 22.

Confeſsio mariti diſparis ętatis, ſiue conditionis, quia dicitur fieri in recompenſationem, valet à principio etiam abſq; iuramento. Deciſ. 66. nu. 12.

Confeſsio mariti valet, quando ante confeſsionem pręcedebat promiſsio dotis. Deciſ. 66 num. 25.

Confeſsio mariti valet, quando conſtat de vera numeratione. Deciſ. 66. nu. 26.

Confeſsio ſimpliciter facta à marito de dote recepta abſque iuramento ex quo eſt facta inter perſonas prohibitas, nõ valet. Deciſ. 66. nu. 1.

Confeſsio ſoceri, abſente parte, probat in terris eccleſię de ęquitate canonica. Deciſ. 66. nu. 30.

¶ Confraternitas an dicatur locus pius. Deciſ. 5. & 9. & nu. 45.

Confraternitas tunc dicatur pius locus, quando habet requiſita à Felyn. in c. de quarta, extra de preſcrip. Deciſ. 93. nu. 45.

¶ Coniectura eſt, quòd fideicommiſſum tranſmittitur ad deſcẽdentes, quando filij ſunt ad inuicem ſubſtituti. Deciſ. 102. numero 2.

¶ Coniunctus admittitur pro coniuncto cum cautione de rato, ſimiliter admittitur ſocius, item amicus. Deciſ. 110. num. 12. 13. & 14.

¶ Conſignatio ſcripturarum poteſt probari per teſtes. Deciſ. 110 num. 3.

¶ Conſilium Neapolitanum in materia attentatorum conſuluit auditores Rotę Romanę. Deciſ. 86. nu. 2.

¶ Conſtitutio ſemper loquitur tanquam lex. Deciſ. 97. nu. 5.

Conſtitutio ſiue ſtatutum tunc ligat, quando eſt in viu, & onus probandi fuiſſe in obſeruantia, incumbit fundanti ſe in ſtatuto, ſiue conſtitutione. Deciſ. 97. nu. 1. & 2.

Conſtitutiones Ieſuitorum & Teatinorum fuerunt confirmatę in ſacroſancto Concilio Tridentino. Deciſ. 71. nu. 8.

¶ Conſtituti clauſula ad hoc vt operetur eſt neceſſe ꝙ conſtituẽs probet, ꝙ tempore facti conſtituti poſſidebat. Fallit quando eſſemus in antiquis, quod declara procedere quoad ſemiplenam probationem, quæ ſuppleatur ex alijs indicijs, aut adminiculis. Deciſ. 68. nu. 1. & 2.

¶ Conſuetudo æquiparatur pacto. Deciſ. 65. nu. 12.

Conſuetudo æquipollet veritati. Deciſ. 65. nu. 13.

Conſuetudo debet eſſe rationabilis. Deciſ. 62. nu. 30.

Conſuetudo debet induci à tacito conſenſu vniuerſitatis, vel maioris partis ipſius. Deciſ. 6. nu. 44.

Conſuetudo eſt attendendenda in locationibus. Deciſ. 62. numero 7.

Conſuetudo eſt attendenda, quicquid diſponat ius commune. Deciſ. 65. nu. 8.

Conſuetudo eſt domina omnium rerum. Deciſ. 62. nu. 10.

Conſuetudo eſt facti, ideo probari debet. Deciſ. 62. nu. 25.

Conſuetudo facit de non licito licitum. Deciſ. 62. nu. 14.

Conſuetudo immemorabilis habet vim conceſsionis. Dec. 106. numero 37.

Conſuetudo inducitur abſq; actu iudiciario quemadmodũ lex. Deciſ. 62. num. 21.

Conſuetudo

Conſuetudo inducitur etiam in actibus iudicialibus,licet eſſet contra legem. Deciſ.62.nu.22.11
Conſuetudo inducitur,etſi non deuenerit ad notitiam populi congregati,& eſt communis opinio.Dec.62.nu.17. 10
Conſuetudo inducitur,etſi non fuerit obtenta in contradictorio iudicio,& eſt communis opinio.Deci.62.nu.18, 10
Cõſuetudo inducit ex pluralitate actuũ.Deci.62.nu.48. 12
Conſuetudo inducitur ex vſu populi, frequentia actuum, & diuturnitate temporis.Deciſ.62.nu.29.11
Conſuetudo inducitur ſine ſcientia principis, quãdo ſumus in rebus concernentibus intereſſe particularium perſonarum.Deciſ.62.nu.43.12
Conſuetudo in terris Imper.inducitur ſpacio decem annorum,in terris verò eccleſiæ ſpacio quadraginta annorum, & eſt communis opinio.Deciſ.62.nu.41.12
Cõſuetudo irrationabilis non attẽdenda.Dec.62.nu.38. 12
Conſuetudo ligat minores, pupillos , furioſos, ac mentecaptos.Deciſ.62.nu.15.10
Conſuetudo non differt a lege,niſi tacitum & expreſſum. Deciſ.62.nu,20.11
Conſuetudo non probatur ex teſtibus ſingularibus.Deci.62.nu.35.12
Conſuetudo nutritiua peccati non ualet.Deciſ.62.nu.39. 12
Conſuetudo optima legum interpres.Deciſ.62.nu.9. 10
Conſuetudo patriæ tanquam altera lex eſt ſequenda. Deciſ.62 nu.11,12
Conſuetudo percipiendi decimas in aliena parrochia eſt cõtra ius commune.Deciſ.72.nu.21.49
Conſuetudo quomodo probetur per teſtes,& quomodo debeant probare teſtes examinati ſuper conſuetudine. Deciſ.62.nu.33.12
Conſuetudo quando probetur remiſsiue.Dec.62.nu.32. 11
Conſuetudo triplicis generis.Deciſ.62.nu.47.12
Conſuetudo tunc inducitur ex frequentia actuum , quando illa multitudo actuum eſt facta ad finem inducendi conſuetudinem.Deciſ.62.nu.31.11
Cõſuetudo unius hominis dicit aſſuefactio.Dec.62.n.46. 12
Conſuetudo unius hominis non dicitur conſuetudo,& ei nõ conuenit diffinitio conſuetudinis. Deciſ.62.nu. 45.12
Conſuetudinis probandæ forma.Deciſ.106.nu.38. 126
Cõſuetudinis probatio eſt ualde difficilis.Dec.62.nu.27. 11
Conſuetudini detrahenti iura alicuius eccleſiæ de iure canonico non præſcribitur minori ſpacio quadraginta annorum,de iure autem ciuili ſpacio decem annorum. Deciſ.72.nu.20.22,& 23.49
Conſuetudinem ad probandam multa requiruntur. Deciſ.62.nu.28.11
Conſuetudinem ad probandam tria requiruntur, diuturnitas temporis,actuum frequentia , illoſque actus fuiſſe factos publicè.Deciſ.72.nu.19.49
Conſuetudine poteſt præſcribi ius percipiendi decimas in alia parrochia.Deciſ.72.nu.5.47
Conſuetudine,ſiue ſtatuto induci poteſt, vt vir lucretur certam partem dotis etiam nulla facta conſtitutione dotis. Deciſ.99.nu.23.110
¶ Contrahentes quicquid ad inuicem contraxerint, eſt ſpectandum.Deciſ.65.nu.8.22
¶ Contrarius non debet audiri.Deciſ.61.nu.11.3
¶ Corpora defunctorum non remanere in ſepulta intereſt reipublicæ.Deciſ.78.nu.27.64
¶ Creditor,& debitor non debent ad imparia iudicari. Deciſ.65.nu.10.22
Creditor in præſenti themate nõ poteſt eligere, quã rem velit,nec debitor põt offerri quã rem malit,ſed debet creditor mediocrẽ rẽ eligere arbitrio boni uiri. Dec.65.n.6.21
Creditori dẽt aſsignari res q̃ uinci nõ poſsit.De.101.n.8.113
Creditori non poſſe ſolui aliud pro alio eo inuito,habet locum etiam in creditore pecuniæ.Deciſ.64.nu.5.17
Creditori nõ põt ſolui aliud ꝓ alio eo inuito.De.64.n.4. 17
Creditore inuito,ſecus eo cõſentiente res vna pro alia ſolui non poteſt,& ſi ſoluat alteri de cõmiſsione creditoris,debitor liberat ope exceptionis.Dec.101.nu.17.18.& 19. 114
Creditor nõ poſſunt impedire excarcerationem detẽti pro cauſis criminalibus.Deciſ.70.nu.5.41
Creditores nõ poſſunt impedire ſepeliri cadauer mortui debitoris,& eſt commun. opin. contra Ang.& Segur.Deciſ.78.nu.24.64
Creditores ob impenſam funerariam præferuntur anterioribus creditoribus,etiã priuilegiatis.Deciſ.78.nu.22.64
Creditores poſſunt obtinere, ut executio carcerati pro cauſa criminali ſuperſedeatur,donec reddatur ratio adminiſtrationis,Deciſ.70.nu.1.41
Creditores qui habuerunt cauſam a marito intra tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis , & ignoraſsẽt dictam confeſsionem,reſtituerentur in integrum dicti creditores ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis.Deciſ.66.nu.40.29
¶ Culpa ubi non eſt,ibi pœna eſſe nõ debet.Dec.80.nu.7.69
¶ Cumani opin.humana,æqua, & quæ ſeruatur in practica tanquam communis.Deciſ.79.nu.16.67
¶ Curator,& tutor tenentur dare pecunias pupillares ad honeſtum lucrum,& ad cambium ,alias tenentur ad intereſſe Deciſ.67.nu.1.31
¶ Cuſtos carcerũ æquiparat depoſitarios.Deci.70.nu.6. 41
¶ Cyn.& Gulielmi de Cuneo opin.reiecta.De.75.nu.12. 56

D

Damnum furioſi æquiparatur damno a quadrupede facto.Deciſ.77.nu.4.60
Debitor & credit. nõ dẽnt ad ĩparia iudicari.De.65.n.10. 22
Debitor habens electionem,ſi ſemel elegit rem,& litem fuerit conteſtatus,non poterit amplius uariare,& aliam rem eligere.Deciſ.64.nu.20.23
Debitor liberat per ſolutionẽ ab alio factã creditori. Deciſ.92 nu.2.90.& declara vt infra.nu.16.17.& 18.91
Debitor offerens liſtã bonorũ debet tradere inſtrumenta titulorũ,& debet probare non reperijſſe emptores propter diffamationem creditorum.Deciſ.64.nu.30.19
Debitor poteſt viliorem rem diſtrahere, & pretium creditori conſignare.Deciſ.65.nu.1.21
Debitor qui non habet pecunias, poteſt offerre liſtam ſuorũ bonorum,& creditor poteſt eligere quaenam uelit ex dictis bonis.Deciſ.65.nu.2.21
Debitor ſp videt volũtarie dare in ſolutũ.Dec.65. nu.5. 21
Debitor ſi patitur litem conteſtari,tenetur ſoluere pecunias uel offerre omnia bona.Deciſ.64.nu.19.
Debitor ſoluens partem debiti in alia re, quam eſſet obligatus,ſibi præiudicat , & creditor poterit petere reliquum partim in alia.Deciſ.64.nu.21.23
Debitorib.nõ dẽt dari materia fraudandi.Dec.65. nu.4. 21
¶ Decimæ baptiſmales debẽt ſolui adminiſtranti ſacrũ baptiſma,& eccl. parrochiali baptiſmali.Dec.72.n.2.& 3.47
Decimæ debẽt capellis q̃b.ſit aſsig.certa parro.D.72.n.11.48
Deci.dicũt fauorabiles,& debẽt iu re diuino.D.106.n.31.126
Decimæ,eſt controuerſi iuris,an poſsit præſcribi.Deciſ.106.nu.35.126
Decimæ neque prædiales,neque perſonales, aut aliæ nõ ſunt ſoluendæ eccleſiæ baptiſmali , niſi eccleſia baptiſmalis ſit etiam parrochialis.Deciſ.72.nu.9.& 13.48
Decimæ prædiales non poſſunt præſcribi, & eſt communis opinio.Deciſ.106.nu.36.126
¶ Defunctorum corpora non remanere inſepulta intereſt reipublicæ.Deciſ.78.nu.27.64
¶ Delegatus ad examinandũ teſtes, nõ põt ꝓceſſum publicare,ſed ad delegãtẽ literas obſignatas remittere dẽt,ad quẽ delegantẽ ſpectat publicatio ꝓceſſus.Dec.73.n.2.& 3. 51
¶ Delicti iuxta qualitatem quis debitas luit pœnas. Deciſ.77.nu.10.61
Delictum commiſſum furoris tempore eſt impunibile, & pe-

rinde habet, ac ſi caſu aliquo ſine facto perſone accidiſſet. Deci. 77. nu. 3.

¶ Delinquens forenſis debet puniri, ſecundum bannimenta loci commiſſi delicti. Deci. 80. nu. 15.

¶ Depoſitū debet fieri congruo tēpore & loco parte citata, pure & libere ſine aliqua conditione, & inuolutione reſeruationū, & debent deponi pecuniæ numeratæ in integra ſumma, & pecuniæ currentes. Deciſ. 105. nu. 3.

¶ Ditari ex aliena iactura quis non debet. Deciſ. 61. nu 40.

¶ Dictio quæcunque, cū uerbis hic adnotatis operatur, ac ſi bonis expreſſa mentio facta fuiſſet. Deciſ. 68. nu. 7.

¶ Dictū Innoc. in c. ex parte decani. extra de re iudic. pcedit tā in iudicialib. q̄ in extraiudicialibus. Deci. 110. nu. 15.

¶ Dies pauci quoſ ſīt, relinquit arbitrio iudicis. D. 89. n. 3 c

¶ Dilatio ad repulſandum teſtes in materia attentatorum aſsignatur, niſi iudici notorie conſtet de calumnia, & tunc datur quando petitur ante publicationem proceſſus. vel pars reſeruauerit ſibi ius opponendi contra teſtes ante publicationem proceſſus. Deciſ. 66. nu. 3. & 4.

Dilatio non debet peti calumnioſa animo differenti iudiciū. Deci. 86. nu. 1.

Dilationem ſi faciat alicui princeps ad ſoluendum ob paupertatem, ſuffiicit iuratoria cautio. Deci. 63. nu. 9.

¶ Diſpoſitio hominis debet adaptari ad intellectum iuris. Deci. 65. nu. 8.

Diſpoſitio vna quæq; intelligiť reb. ſic ſtantib. De. 105. n. 16.

¶ Diuiſionē petendi iuri non preſcribitur. Dec. 106. n. 27.

¶ Dolia cōprehendunť appellatione mobiliū. De. 61. nu. 34.

¶ Dolus in dubio non præſumitur in materia tranſactionis. Deci. 101. nu. 15.

¶ Dominium directum acquiritur præſcriptione immemorabili. Deci. 106. nu. 6.

¶ Dominus non cogitur permanere in conductione. Deciſ. 106. nu. 16.

Dominus tenetur fideiuſſori non ſolum de eo quod ſoluit, ſed etiam de eo quod donatum fuit. Deciſ. 111. nu. 4.

¶ Domicilium, & incolatus tribus modis principaliter conſtituitur. Deci. 76. nu. 11. 12. 13. & 14.

Domicilij locus minus attenditur, quam locus originis. Deciſ. 85. nu. 4.

Domicilia duo habere non eſt inconueniens. Dec. 85. nu. 5.

¶ Domus magni ualoris, & parui fructus dicit, & nō dēt æſtimari ex ualore ędificij, ſed ex redditu. Deciſ. 65. nu. 11.

Domū ſuæ quis dicitur ſecurus. Deci. 70. nu. 3.

Domus magnæ pro cultu vrbium potius quam occaſione fructus ædificantur. Deci. 65. nu. 13.

¶ Donatio de hęreditate viuentis non ualet. Fallit quando interuenit conſenſus illius de cuius hæreditate agitur, qui quidem conſenſus ſat eſt, quod ſuperueniat. Deci. 71. nu. 6. & nu. 13. & 14.

Donatio facta de bonis præſentibus, & futuris, facit eam valere de bonis præſentibus, & habet clauſulam derogatoriam ad alia teſtamenta, & ſi non valet aliquid ſecundum verba expreſſa, valet ſecundum id quod ex primi debebat Deci. 112. nu 5. 6. & 7.

Donatio facta eccleſiæ ualet, etſi fuerit facta calore iracundiæ dummodo tamen donans non fuiſſet a mente alienatus. Deci. 93 nu. 9 & 10.

Donatio in dubio nō præſumiť etiā fauore eccl. De. 93. n. 15.

Donatio inter parentes & filios, & è contra validatur iuramento, & eſt magis communis opinio. Deciſ. 17. nu. 19.

Donatio licet retrotrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur reſpectu fructuum, non autem reſpectu proprietatis. Deci. 66. nu. 33.

Donatio mariti per confeſsionem dotis mulieri facta licet retrotrahatur ad tempus factę donationis, hoc tamen intelligitur reſpectu fructuum, non autem reſpectu proprietatis. Deciſ. 66. nu 33.

Donatio modalis quæ fit particularibus perſonis, poteſt reuocari ſtatim, quod non ſeruatur modus. Fallit quando donatur loco pio, quia niſi expreſſe fuerit conuentum, donatio non reuocatur, poteſt tamen agi ad intereſſe contra eccleſiam. Deci. 93. nu. 49. 50. & 53.

Donatio morte confirmata quando retrotrahatur ad tempus factæ donationis. Deciſ. 66. nu. 4. & dilata, ut infra nu. 33. ead. Deciſ.

Donatio nō reuocať ob iactationes, niſi fuerint ppoſitę indiſtincialiter ante mortē donantis, & probatæ. Deciſ. 93. nu. 40.

Donatio omnium bonorum an ſubſiſtat fauore eccleſiæ. Deci. 93. nu. 8.

Donatio præſumitur quotieſcunque confeſsio appareat facta conſtante matrimonio. Deci. 66. nu. 2.

Donatio quæ fit eccleſiæ, dicit Deo cōſecrari. Dec. 93. nu. 6.

Donatio quæ fit eccleſiæ non debet improbari, cum omnia Dei ſint. Deci. 93. nu. 7.

Donatio quædam dicitur ſub conditione, quædam ſub modo. Deci. 93. nu. 46.

Donatio rei litigioſę non ſubſiſtit. Deci. 68 nu. 8. & nu 9.

Donatio ſicut valet ſi fiat particularibus perſonis, & multo magis ſi fiat eccleſiæ. Deci. 93. nu 1. & 2.

Donatio ſub conditione non tenet, niſi coditione impleta. Deciſ. 93 nu. 47.

Donatio ſub modo ualet a principio, & non reuocatur, donec modus ille ſeruetur. Dec. 93. nu. 48.

Donatio valet etiam quod donans non efficiatur monachus Deci. 93. nu. 4.

Donationis titulus eſt validus & permiſſus. Dec. 68. nu. 5.

Donationi merita debent eſſe correſpondentia arbitrio tamen iudicis. Deci. 66. nu. 20.

Donationem ius reuocandi non competit hæredibus, niſi donans in vita iudicialiter porrexerit querelas, & probauerit. Deci. 93. nu 41. & 42.

Donare eius bona, & ſemetipſum dicare vnuſquiſque poteſt pio loco. Deci. 93. nu. 3.

¶ Dos dicitur uariabilis, & quando maiores, & quando minores dotes conſtituuntur. Dec. 99 nu. 11.

Dos nō eſt priuilegiata in materia poationū. Dec. 95. nu. 16.

Dos eſt titulus qui non præſumitur Deci. 99. nu. 12.

Dos incerta debet declarari pro modo facultatum, & dignitate perſonarum. Deci. 99. nu. 6.

Dos ſecundum Bal. debet conſtitui arbitrio boni viri interueniente maxime patientia, & eſt commu. opiā. Deci. 99. nu. 4. & 8. & nu. 16.

Dos ſiue magna, ſiue parua ſit, dicitur res maximi momenti attenta qualitate perſonarum, cum ſit patrimonium mulieris. Deci. 95. nu. 21. & 22.

Dotis cauſa poſſunt alienari bona ſubiecta fideicommiſſo, & ſpectat ad mulierem probare non ſubeſſe alia bona. Deci. 71. nu. 3. & 4.

Dotis confeſsio a marito facta ante lapſum biennij non operatur quo poſteriores creditores non poſſint opponere defectus dictę confeſsionis. Deci. 66. nu. 38.

Dotis confeſsio a marito facta licet retrotrahatur ad tempus mortis, hoc tamen intelligitur reſpectu fructuum, non autem reſpectu proprietatis. Deci. 66. nu. 33.

Dotis confeſsio a marito facta nocet etiam poſterioribus creditoribus poſt elapſa tempora opponendi exceptionē non numeratæ dotis, & æquipollet reali ſolutioni ſecundū commu. opin. Deci. 66. nu. 37.

Dotis confeſsio a marito facta nō nocet poſteriorib. creditoribus habentibus cauſam oneroſam. Deci. 66. nu. 34.

Dotis confeſsio a marito facta non nocet, quando poſſet con ſtare de fraude aliqua. Deci. 66. nu. 36.

Dotis cōfeſsio nō nocet, quādo tātūmodo eſſent præſtita alimenta, niſi concurrerent aliæ coniecturæ. Dec. 66. nu. 35.

Dotis conſtitutio præſumi non debet, cum ſit quid facti. Deciſ. 99. nu. 10.

Dotis fauore verba enunciatiua probat. Deci. 95. nu. 8. & 13.

Dotis

Dotis promiſsio eſt actus licitus ideo debent adhiberi teſtes habilis, ſiue inſtrumenta confici, & eſt noua ratio auctoris. decis. 95. numero 30. & 31.

¶ Dotalis res æſtimata tunc eſt reſtituenda, quando maritus eſt inops. decis. 89. nu. 7.

Dotalis rei dominium poſt mortem viri ipſo iure reuertitur ad vxorem, ſecus tamen poſſeſsio. decis. 61. nu. 9. & 10.

Dotalia inſtrumenta, vel ſcripturas non confici, non eſt veriſimile. decis. 75. nu. 20.

¶ Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda. decis. 80. numero 6.

E

Eccleſia parochialis tenetur ſoluere quarteſium, ideſt quartam partem Epiſcopo. decis. 72. nu. 14.

Eccleſiæ redditus debentur illi eccleſiæ, intra cuius confinia ſunt ſita prædia. decis. 75. nu. 12.

¶ Emphyteuta ad hoc vt poſsit priuari, tria requiruntur, primũ deteriorationem eſſe in ipſa proprietate, ſecundum quòd deterioratio fuerit facta per dolum malum, latam, vel leuem culpam, non autem leuiſsimam. Tertium, deteriorationem eſſe notabilem. decis. 94. numero 9. & numero 10. 11. & 12.

Emphyteuta eccleſiæ poteſt purgare moram, cum eccleſia non ſit prona ad pœnas, hoc tamen declara, quando non adeſſet iuramentum el uſulæ reſolutiuæ contractus, & ſimiles clauſulæ. decis. 90. numero 3. & 6. & numero 34. vſque ad numero 36.

Emphyteuta non cadit à iure ſuo, quando per biennium nõ ſoluit cenſum de rebus boſcatis, de quibus ſingulo quinquennio ſolent fructus colligi, ſed requiritur ceſſatio per quinquennium. decis. 79. num. 20.

Emphyteuta non poteſt expelli à re emphyteutica ob inciſionẽ arborum, quando loco inciſarum aliæ ſurrogantur, exemplũ ponitur ſub nu. 14. 15. 16. & 17. & hæc omnia habent locum & in fundis priuatorum. decis. 94. nu. 13. & 19.

Emphyteuta poteſt expelli de re emphyteutica, ſi in ea male verſatur. decis. 94. nu. 1.

Emphyteuta poteſt purgare moram intra modicum tempus, quod modicum tempus ex cõmuni opinione remittitur arbitrio iudicis. decis. 90. nu. 1. & 2.

Emphyteuta recipiens rem caſibus fortuitis ſuppoſitã, & aquis, non petit remiſsionem decis. 106. nu. 30.

Emphyteuta tunc dicitur male verſari in re emphyteutica, quando incidit arbores fructiferas, ex inciſione enim arborum res locata fit deterior, & res deteriorata non dicitur reddita. decis. 94. nu. 2. 3. 4. & 5.

¶ Emphyteutica bona poſſunt alienari, reſeruato conſenſu domini directi. decis. 101. nu. 14.

¶ Emptor cum pacto de retrouendendo non poteſt rem illã ante tranſactum tempus perpetuò vendere. decis. 79. nu. 12.

Emptor de iure communi tenetur ſoluere gabellam, & nõ venditor. decis. 153. nu. 3.

Emptor emens rem cum pacto redimendi, ſi dictus emptor moriatur relictis pluribus filijs, non tenetur retrouendere, niſi omnibus hæredib. decis. 112. nu. 4. & 5.

Emptor qui integrum fundum emit, non eſt veriſimile quod velit habere partem fundi, & reuendendo partem incideret in cõmunionẽ. decis. 112. nu. 6. & nu. 7.

Emptor tenetur totam rem vni ex hæredibus retrouendere qui integram pecuniam perſoluere offert, ſiue alter cohæres repudiet, ſiue non, quia ſi repudiat, manet ius apud alterũ iure accreſcendi. decis. 112. nu. 12. & 13.

Emptori tempore conditionis ius quæri videtur. decis. 114. numero 2.

¶ Epiſcopi dicuntur in dignitate conſtituti, ac ſummi ſacerdotes, & reſpectu ordinis dicuntur maiores presbyteri Cardinalibus. decis. 74. nu. 12.

¶ Exequiæ pompaticæ plus ſunt ſolatia viuorum, quàm ſuffragia mortuorum. decis. 78. nu. 19.

¶ Expenſas funerales facere non tenetur maritus niſi ſuperlucretur dotem. decis. 78. nu. 3. & decl. ra vt ibi. nu. 4.

Expenſas funerales omnes tenetur facere maritus, quãdo nullã habuit dotem. decis. 78. nu. 4.

F

Factum egregium Annibalis circa ſepulturam Pauli Aemilij. decis. 78. nu. 26.

Facto vbi eſt opus, verba non ſufficiunt. decis. 105. nu. 4.

Facta non præſumuntur. Decis. 62. nu. 26.

¶ Feriato tempore debemus abſtinere ab omni negotio, tam de iure communi, tum etiam ex Bulla Pij V. Pontif. Max. decis. 105. num. 5.

¶ Fernan. Valq. reprehenditur. decis. 62. nu. 45.

¶ Fideicommiſſum conditionale tranſmittitur ad deſcendẽtes exiſtentibus coniecturis. decis. 105. nu. 1. & nu. 6.

Fideicommiſsi bona eſſe ſubiecta aſſerens tenetur probare illa bona fuiſſe tempore mortis in hæreditate fideicommittẽtis. decis. 71. nu. 10.

Fideicommiſsi bona ſubiecta poſſunt apprehendi per vocatos, quando poſſeſsio eſt vacans, quo caſu dicuntur legitimi contradictores ad impediendam immiſsionem in poſſeſsionem, quando incontinenti volunt docere de eorum iuribus. decis. 71. numero 11.

Fideicommiſsi bona ſubiecta ſi alienentur, intelligitur data licentia vocatis apprehendendi bona ſubiecta fideicommiſſo propria auctoritate. decis. 71. nu. 9.

Fideicommiſſo ſubiecta bona tunc poſſunt alienari, quando alia bona non ſubiecta non ſufficiunt, & non concurrat duplex prohibitio legis, & teſtatoris. Decis. 71. nu. 21. & 22.

¶ Fides eſt frangenda frangenti in contractibus nominatis, & correſpectiuis, hoc tamen procedit, quando non ſeruatur ſubſtantiale pactum, & debet impleri debito loco, tempore, & modo, & hoc per viam actionis, & per viam exceptionis. decis. 28. 29. 30. & 31.

¶ Fiendum de proximo, habetur pro facto. decis. 80. nu. 13.

¶ Filij poſiti in conditione an cenſeantur vocati. decis. 102. nume. 10.

¶ Fiſcus ſi vult obtinere, debet articulare & probare rem venditam perueniſſe ad manus forenſium. decis. 85. nu. 8.

Fiſcum contra ſemper eſt pronunciandum. decis. 85. nu. 12.

¶ Fœnum dicitur eſſe in fructu. decis. 106. nu. 11.

Franciſcus Beta Tridentinus, Marchiæ Anconitanæ locumtenens. decis. 104 nu 9.

Franciſcus Burſatu Iuriſconſ. Mantuanus excellens, ordinatus, & exuberans. decis. 62. nu. 19.

Franciſci Burſati conſ. 82. nu. 31 & 32. lib. 1. perpenditur, & declaratur. decis. 65. nu. 7.

¶ Fraudibus eſt obuiandum. Decis. 102. nu. 21.

¶ Fraudantes quærunt ſe tueri ſub prætextu, quòd deferant granum ad molendinum, dicunt etiam illud deferre ad eorum domos de foras. Decis. 80. nu. 18 & 19.

¶ Fructus dotis debent deſeruire pro oneribus matrimonij. Decis. 79. nu. 6.

Fructus, & penſio dicuntur iuſti, quando reddunt quinque pro quolibet centenario. Decis. 65. nu. 15.

Fructus nondum collecti ſpectant in totum ad emptorem, ac etiam pars coloni, & eſt communis opinio. Decis. 83. nu. 6.

Fructus omnes debent diuidi inter dominum & colonum. Decis. 106. nu. 10.

Fructus omnes pendentes ſpectant ad eum qui redemit non habita ratione ad rationem temporis, ſecundum opinio. Bald. Alex. & Bero quæ tamen reprobatur. Decis. 79. nu. 1.

Fructus pendentes debent diuidi pro rata temporis. Decis. 79. nume. 7.

Fructus pendentes dicuntur pars fundi. Decis. 79. nu. 3.

Fructus pendentes ſequuntur illius fundi alienationem. Decis. 83. nume. 5.

Fructus percepti ante retrouenditionem, niſi data mora ſpectant ad venditorem. Decis. 79. nu. 5.

Fructus ſeparati à ſolo non cenſentur venditi. Decis. 83. numero 9.

Fructuum liquidatio vt dicatur legitimè facta, eſt neceſſe articulari, & probare quòd in locis circumſtantibus & conuicinis tot fructus percepti fuerunt. Decis. 87. nu. vnico.

Fructuum rata quomodo debeat diuidi, hic exactiſsimè declaratur. Decis. 79. nu. 19.

¶ Frumentum extrahentes pro eorum vſu ſine licentia non puniuntur

hinitur de iure communi, ſecus tamẽ diſponitur in ſtatu eccleſiaſtico per bannimenta.Deciſ.80.nu.20.& 22.

Fundans ſe in paupertate debet eam deducere & probare. Deciſ.89.num.13.

Fundans ſe in tempore debet illud probare.Deciſ.115.nu.6.

¶ Fundamentum ſuæ intentionis vnuſquiſque probare tenetur Deciſ.69.nu.19.& Deciſ.85.nu.9.

¶ Funeris impenſa debet eſſe condecens,& debet fieri ſecundum qualitatem,& diuitias defuncti.Deciſ.78.nu.15.

Funeris impenſa eſt maior in hyeme, quàm in æſtate.Deciſ.78. num.18.

Funeris impenſa,& pompa maior debet eſſe in nobili,quàm in ignobili.Deciſ.78.nu.16.

Funeris impenſa ſi fuerit tam modica, quæ potius cedat in contumeliam mortui,quàm in honorem, non poteſt repeti. Deciſ.78.nu.17.

Funeris ſumptus faciens non animo donandi poteſt eos repetere.Deciſ.78. num.2.

¶ Funerales expenſas facere non tenetur maritus, niſi ſuperlucretur dotem. Deciſ. 78. numero 3. & declara. vt infra numero 4.

Funerales expenſas omnes tenetur facere maritus, quando nullam habuit dotem.Deciſ.78.nu.4.

Funerales impenſas tenetur facere hæres, non autẽ vſuſructuarius.Deciſ.78.nu.20.

Funerales impenſas tenentur facere hæredes clerici, dummodo tamen ſuccedant in bonis clerici ex diſpoſitione ſua, ſiue ab inteſtato,ſecus ex fideicommiſſo.Deciſ.78.nu.21.

¶ Funeraria actio non competit ad repetẽdum expenſas factas in funere, niſi fiat proteſtatio. Deciſ.78.numero 1.declara vt infra.

¶ Furnum ad ſiue molendinum ſi quis longiſsimo tempore accedit,non propterea dominus acquirit ius,niſi poſt prohibitionem prohibitus longiſsimo tempore acceſſerit ad furnum ſiue molendinum,ſic in caſu de quo loquimur, idest in materia herbarum.Deciſ.166.nu.16.

¶ Furoris tempore commiſſum delictũ eſt impunibile, & perinde habetur,acſi caſu aliquo ſine facto perſonæ accidiſſet. Deciſ.77.num. 3.

¶ Furioſus æquiparatur mortuo,& ſicut mortuus non poteſt puniri,ita nec furioſus.Deciſ.97.num.6.

Furioſus ſi parum ante delictum fuiſſet conceſſus eius peccata, an poſsit vltimo ſupplicio affici, noua opinio auctoris contra communem.Deciſ.77.nu.12.

Furioſus ſi quis fuerit effectus in carceribus poſt commiſſum delictum,non poteſt puniri in perſonam ſed in bonis, & eſt cõmunis opinio, quæ tamen ita ſimpliciter intellecta damnatur ab auctore, & affertur noua declaratio.Deciſ.77.nume.1. & num.15.

Furioſi damnum æquiparatur damno à quatrupede facto.Deciſ. 77.num.4.

Furioſi delinquentes non peccant,nec etiam quo ad Deum.Deciſ.77.num.5.

Furioſi licet non poſsint niti proprio ſenſu, nitũtur tamen alieno.Deciſ.62.num.16.

G

Gabella debet ſolui, etſi inſtrumentum poſtea diſſoluatur. Deciſ. 113.num.2.

Gabellam de iure cõmuni tenetur ſoluere emptor,& non venditor.Deciſ.113.num.3.

Gabella ſemel ſoluta gabellarijs, iterum ſolui non debet. Deciſ.114.num.1.

¶ Geſtor negociorum defuncti impendens, ſumptibus defuncti impendiſſe dicetur, quod tu extende etiam ad coniunctum, quando impenſæ ſunt modicæ.Deciſ.78.nu.7.& 8.

¶ Gratus reſpon.100.nu.29.lib.1.& reſpon.50.num.31.eo.lib.1. reprehenditur.Deciſ.62.nu.24.

¶ Grauatus in vno,in alio debet releuari.Deciſ.105.nu.3.

¶ Gubernator quando allegatur ſuſpectus, omnes eius auditores poſſunt allegari ſuſpecti ab ipſo gubernatore. Deciſ.108. num.2.4.& 9.

¶ Gulielmi de Cuneo,& Cyn.opin.reiecta.Deciſ.75.nu.12.

H

HAEres & legatarij tenentur probare quæ bona mortis tẽpore reliquerit teſtator.Deciſ.61.nu.19.

Hæres grauatus a teſtatore vt vendat fundum duobus, & vnus ex illis nolit emere, tenetur hæres alteri ſuam partem vendere.Deciſ.112.nu.1.

Hæres grauatus fideicommiſſo, ſiue vniuerſalis, ſiue particularis,ſiue in diem, ſiue ſub conditione,tenetur conficere inuentarium.Deciſ.63.nu.1.

Hæres grauatus fideicommiſſo vel legatis tenetur etiam ſatiſdare fideicommiſſarijs ſubſtitutis, aut legatarijs, de ſoluendis bonis fideicommiſſo ſubiectis, à qua cautione non excuſatur,etiam quod grauatus eſſet ditiſsimus,& perſona valde digna. Deciſ.63.nu.2.

Hæres poteſt cogere cohæredem ad luendum partem ſuam pignoris,vel ad cedendum ſibi ius.Deciſ.112.nu.11.

Hæres poteſt cogere cohæredem ad reuẽdendum eius partem, vel ad cedendum ſibi ius redimendum.Deciſ.112.nu.10.

Hæres poſtea tenet,recepto pretio, retrouendere cohæredi eius partem.Deciſ.112.nu.14.

Hæres ſola deſtinatione animi efficitur hęres,& in caſu propoſito æquiparatur declaratio animi hæredis, & vxoris.Deciſ. 109.nu.11.& 15.

Hæres tenetur facere impenſas funerales, non autem vſufructuarius.Deciſ.78.nu.20.

Hęredes clerici tenentur facere impẽſas funerales, dummodo tamen ſuccedant in bonis clerici ex diſpoſitione ſua, ſiue ab inteſtato,ſecus ex fideicommiſſo.Deciſ.78.nu.21.

Hæredes fideicommiſſo grauati niſi ſatiſdederint de ſoluendis bonis fideicommiſſo ſubiectis, contra eos iurabitur in litem, & vocati mittentur in poſſeſsionem bonorum, Deciſ.63. numero 3.

¶ Hæretici,& Iudæi non ſunt idonei teſtes, etiam parte conſentiente.Deciſ.86.nu.8.& nu.10.& 11.

¶ Homicida doloſus quis duobus caſib. punitur, vt debitas luat pœnas, & vt pœna illius ſit exemplum aliorum. Deciſ.77. numero 11.

¶ Horatius Maurus,Petrus Paulus Serius, & Blaſius Angelicus aduocati Peruſini.Deciſ.71.nu.1.

I

IAſonis limitatio in l.filiusfamilias.in fin.de leg.1. reprobata per auctorem.Deciſ.83.nu.10.

¶ Idiotæ perſonæ, & ruſtici poſſunt reſpondere poſitionibus pręſente eorum aduocato, ſiue procuratore, qui poſſunt eos inſtruere.Deciſ.81.nu.1.

¶ Ignorantia facti alieni ſemper pręſumitur,niſi probetur ſcientia,ſecus in facto proprio,& eſt communis opinio. Deciſ.83. num.11.& 12.

¶ Illatio non fit ex diuerſis.Deciſ.106.nu 32.

¶ Impedimentum excuſat à pœna & mora.Deciſ.105.nu.9.

Impedimentum excuſat licet cauſetur iniuſtè, & aſcribitur caſui fortuito.Deciſ.105.nu.12.

Impedimentum iuris etſi dicatur impedimentum notorium,nihilominus requiritur proteſtatio Deciſ.105. nu.13.

Impedimentum proueniens ex facto principis excuſat, & dicitur iuſtum,& legitimum impedimentum, & ponitur exemplum de impedimento ſummi Pontificis. Deciſ.105. numero 10.& 11.

Impedimenta plura vbi ſunt,ibi plures amotiones impedimẽtorum requiruntur.Deciſ.105 nu.15.

¶ Impeditus tenetur docere, q ſi non fuiſſet impeditus,obſeruaſſet.Deciſ.105.nu.14.

¶ Impenſa,& pompa funeris maior debet in nobili,quã in ignobili.Deciſ.78.nu.16.

Impenſa funeris debet eſſe condecens, & debet fieri ſecundum qualitatem,& diuitias defuncti.Deciſ.78.nu.15.

Impenſa funeris eſt maior in hyeme,quam in ęſtate. Deciſ.78. num.18.

Impenſa funeris ſi fuerit tam modica,quę potius cedat in contumeliam mortui,quam in honorem, non poteſt repeti.Deciſ.78.nu.13.

Impenſas funerales tenetur facere hæres, non autem vſufructuarius. Deciſ. 78. nu. 20.

Impenſas funerales tenentur facere hæredes clerici, dummodo tamen ſuccedant in bonis clerici ex diſpoſitione ſua, ſiue ab inteſtato, ſecus ex fideicommiſſo. Deciſ. 78. nu. 21.

¶ In claris non eſt opus coniecturis. Deciſ. 93. nu. 22.

¶ Incolatus & domicilium tribus modis principaliter conſtituitur. Deciſ. 76. nu. 11. 12. 13. & 14.

¶ Iudicium abſolutorium debet eſſe in re dubia, in qua re dubia non decet certam facere ſententiam, & ſatis eſt reo, quòd actoris intentionem reddat dubiam. Deciſ. 72. numer. 16. 17. & 18.

¶ Inhabilitas teſtium quando conſtat iudici iudex poteſt ex officio reijcere etiam parte non opponente. Deciſ. 86. nu. 7.

¶ Innoc. dictum in c. ex parte decani. extra de re iud. procedit tam in iudicialibus, quàm in extraiudicialibus. Deciſ. 110. nume. 15.

¶ Inſinuationis defectus ſecundum magis communem opinionem ſuppletur iuramento Deciſ. 66. nu. 6.

¶ Inſtrumentum debet intelligi cum effectu. Deciſ. 113. nu. 1.

Inſtrumentum iuratum habens, dicitur habere probationem probatam, & veritatem apparentem. Fallit quando verba inſtrumenti ſunt enunciatiua, & pro inſtrumento præſumitur. Deciſ. 82. nu. 3. 4. & 5.

Inſtrumentum iuratum ſemper dicitur habere clauſulam derogatoriam. Deciſ. 82. nu. 12.

Inſtrumentum producenti incumbit onus probandi quod ille qui confecit inſtrumentum erat notarius. Deciſ. 115. nu. 2.

Inſtrumenti expreſſa, & indiuidua mentio fieri debet. Deciſ. 81. nume. 13.

Inſtrumentis tabellionum ad hoc vt ſine diſputatione credatur, ſolent adhiberi fides, quas vulgò legalitates communitatum appellant, cum ſigillo communitatum, per quas fides teſtificatur, quem eſſe notarium, eiuſque ſcripturis fidem adhiberi. Deciſ. 115. nu. 26.

Inſtrumenta dotalia, vel ſcripturas non confici, non eſt veriſimile Deciſ. 95. nu. 20.

¶ Intellectus ad c. 1. de teſtib. in 6. Deciſ. 95. nu. 27.

Intellectus ad capit. verum. extra de condi. appoſi. Deciſ. 93. nu. 52.

Intellectus ad conſ. Ruyn. 107. nu. 6. lib. 4. & conſ. Loff. 27. in principio. Deciſ. 110. nu. 2.

Intellectus ad conſilia Cranettæ, & Thobiæ Nonnij. Deciſ. 117. nume. 30.

Intellectus ad doct. Bal. in l. male agitur. C. de præſcrip. triginta, vel quadraginta annorum. Deciſ. 106. nu. 7.

Intellectus ad Inno. in c. ex parte decani, extra de re iudi. Deciſ. 110. nu. 11.

Intellectus ad l. cum ſatis. §. cum autem. C. de agrico. & cenſi. li. 11. ex intentione Ruy. conſ. 151. viſo ſub nu. 18. ver. non obſt. lib. 4. Deciſ. 106. nu. 19. & 21.

Intellectus ad l. non quicquid. ff. de iudi. Deciſ. 96. nu. 18.

Intellectus ad l. 2. C. de pac. inter emp. & vend. Deciſ. 79. nu. 4. 6. 5. & nu. 14.

Intellectus ad §. agri plagam. l. vxorem. ff. de leg. 3. Deciſ. 112. nume. 16.

Intellectus ad §. ſed interdum. l. at ſi quis. ff. de relig. & ſump. fune. Deciſ. 78. nu. 6.

Intellectus ad §. ſi fructus. l. Iulianus. ff. de act. emp. Deciſ. 79. nume. 2.

¶ Interrogator tranſmittitur ſumptibus communibus. Deciſ. 74. nu. 9.

¶ Inuentarij confectio remitti non poteſt per teſtatorem. Quod ampliatur procedere etiã ſi teſtator huiuſmodi licentiam dediſſet ex licentia ſibi conceſſa à Principe. Deciſ. 61. nume. 16. & 17.

Inuentarij confectio totaliter per teſtatorem remitti non poteſt, remiſſio tamen ita operatur vt ſufficiat aliqualis deſcriptio. Deciſ. 61. nu. 37.

¶ Inuentus in loco proximo, niſi oſtendat ſe ire ad locum permiſſum, punitur. Deciſ. 80. nu. 10.

¶ Ioannes Paulus Lancillottus aduocatus Peruſinus. Deciſ. 61. nu. 22.

¶ Iudæi, & hæretici non ſunt idonei teſtes, etiam parte conſentiente. Deciſ. 86. nu. 8. & nu. 10. & 11.

¶ Iudex debet potius peccare in tempore, quàm in re. Deciſ. 96. numero 21.

Iudex taxat quantitatem. Deciſ. 100. nu. 3.

Iudices debent eſſe cauti, ne deludantur à carceratis qui aliquãdo ſe fingunt furioſos, ad protelandam executionem iuſtitiæ, & recenſetur id euenisse auctori in arce Spoletana, dum eſſet commiſſarius Summi Pontificis Pij Quinti. Deciſ. 77. numero 14.

Iudicum poteſtas eſt maxima in cauſis breuibus. Deciſ. 100. numero 5.

¶ Iudicandum eſt aliorum ſtylo & exemplo in dubio. Deciſ. 90. nu. 8. & declara vt ibi ca. nu. 39. & 40.

Iudicandum eſt pro regula in dubio. Deciſ. 89. nu. 9.

Iudicandum in dubio eſt pro eccleſia. Deciſ. 90. nu. 18.

¶ Iuramentum abſenti afferri petentis ſumptibus eſt fienda remiſſio, ſecus quando actor, & reus communiter inſtant quòd alteri eorum, vel de iure, iuramentum tranſmittatur, quia ſumptibus communibus impenſa fieri debet. Deciſ. 74. numero 7. & 8.

Iuramentum aſſumit naturam illius actus, ſuper quo interponitur. Deciſ. 64. nu. 15.

Iuramentum confirmatorium, confirmat etiam actum inualidũ. Deciſ. 90. num. 23.

Iuramentum habet eandem vim quam habet clauſula, rato manente pacto, habet etiam vim expreſſæ renunciationis. Deciſ. 90. nu. 19. & 20.

Iuramentum intelligitur interpoſitum rebus ſic ſtantib. Deciſ. 64. numero 17.

Iuramentum non alterat naturam actus ſuper quo interponitur Deciſ. 64. nu. 16.

Iuramentum non operatur, quin aliquis non poſſit offerre de bonis quibuſdam circumſtantijs concurrentibus hic adnotatis. Deciſ. 64. nu. 10.

Iuramentum non ſupplet defectum inſinuationis ſecũdum vnã communem opinionem ex Fernan. Vaſq. ſed contraria opinio eſt magis communis, vt in num. 6. dictum fuit. Deciſ. 66. numero 10.

Iuramentum ſimplex adhibitum non debet operari, vt quis marceſcat in carceribus, etiam ꝙ expreſſe renunciaſſet ceſſioni bonorum. Deciſ. 64. nu. 6.

Iuramentum ſuppletorium defertur in cauſis paruis. Deci. 100. numero 6.

Iuramentum ſuppletorium defertur etiam in cauſis regnis, quando eſſet pluſquam ſemiplenè probatum. Deciſ. 100. nu. 7.

Iuramentum tres comites habere debet iuſtitiam, veritatem & honeſtatem. Deciſ. 64. nu. 14.

Iuramentum vnicum ſupplet plures defectus. Deciſ. 66. numero 8.

Iuramenti abſolutio petitur in terris eccleſię, & concurrentib. alijs requiſitis hic adnotatis, officitur liſta bonorum creditori, iuxta diſpoſitionem auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut. non obſtante iuramento. Deciſ. 64. nu. 19.

Iuramenti abſolutio niſi petatur, contraueniens eſſet periurus. Deciſ. 64. nu. 22.

Iuramenti virtus operatur, vt quis præciſè teneatur adimplere promiſſa. Deciſ. 64. nu. 8.

Iuramenti virtus operatur, vt quis teneatur ſoluere in pecunia numerata, & quando procedat, declaratur. Deciſ. 64. nu. 3.

Iuramenti virtute quis tenetur ſeruare præciſè promiſſa. Deci. 64. num. 11.

Iuramento medio quis non poteſt promittere tacitè ea quæ nõ poſſit expreſſè. Deciſ. 64. nu. 12.

¶ Iuratum pactum quòd quis renunciet ceſſioni bonorum non valet, ne caro humana marceſcat in carceribus, Deciſ. 64. numero 13.

¶ Ius commune minus debet lædi, quàm ſit poſſibile. Deciſ. 96. numero 24.

Ius oritur ex facto. Deciſ. 97. nu. 4.

Iura tranſgredi aliquando licet ob delictorum atrocitatem. Deciſ. 77. num. 8.

¶ Iuſiurandum tranſmittendum eſt ſumptibus explicari petentis Deciſ. 74. nu. 3.

¶ Iuſtè poſſidet, qui auctoritate iudicis poſſidet. Deci. 69. nu. 15.

Laici

L

LAici non poſſunt præſcribere decimas in totum, ſed bene in partem. Deciſ.106.nu.8.& 9.

¶Legatus de latere non poteſt reſcribere aduerſus rem iuditatam, imò eſt dubium de ſupremo principe. Deciſ.72.nu.25.& nu.28.

¶Legatum ſi fieret in racompenſationem, non teſtamenti tempus, ſed mortis teſtatoris attenditur. Deciſ.61.num.38.

Legatum ſi ſit armentum animalium, vel ſimilium rerum quæ patiuntur augmentum & diminutionem non teſtamenti tẽpus, ſed mortis teſtatoris attenditur. Deciſ.61.nu.48.

¶Legitima aſſignanda filio non poteſt aſſignari in vna re ſumptuoſa, & abſq; fructu. Deciſ.64.nu.16.

Legitima licet poſſit aſſignari per patrem filio in vna re, non tamen poterit aſſignari in re deteriori. Deciſ.64.nu.18.

¶L.de vnoquoq; ff.de re iudi.ampliatur, & limitatur remiſſiuè. Deciſ.96.nu.5.

L. finalis. C. de edicto Diui Adriani tollen. emanauit ad bene eſſe, ſecundum Caſtrenſem, & Decium quorum intellectus reprobatur per auctorem. Deciſ.69.numero 5.& numero 16. & 17.

Lex fin.C.de vend.rerum ciuit.lib. 11. licet loquatur in venditione, habet tamen locum in qualibet alia alienatione. Deciſ.93.nu.38.

Lex generaliter, & indiſtincte loquens comprehendit etiã perſonas priuilegiata. Deciſ.75.num.11.

Lex Iulia.de fundo dotali, fuit introducta fauore mulierum. Deciſ.89.nu.16.

L.fin.C.de peric.& comm.rei vend.explanatio.& inductio. Deciſ.67.nu.29.

¶Liber priuati ad hoc vt probet, attenditur qualitas, & quantitas rei, ac difficultas probationis, & defunctum qui ſcripſit, fuiſſe bonæ famæ, ac etiam facultates ſcribentis, quòdq; aliquæ partitæ verificantur, & quòd habet locum in partites connexis, ſecus in ſeparatis. Deciſ.88. numero 6. 7. 8. 9. & 10.

¶Liberatio facta ad fauorem abſentis, non prodeſt abſenti, niſi aliquis nomine abſentis acceptet, & eſt magis cõmunis opinio. Deciſ.82.nu.10.

¶Limitatio Iaſonis in l.filiusfamilias.in fi.de leg.j. reprobata p auctorem. Deciſ.83.nu.10.

¶Limitata cauſa limitatum producit effectum. Deciſ.109.num.12.& Deciſ.117.nu.1.

¶Lites finitæ non debent inſtaurari. Deciſ.101.numer.11.& numero 21.

¶Literæ remiſſoriæ decernuntur ſumptibus abſentis pro reſpõſione fienda teſtibus, quod procedit in epiſcopis, & perſonis nobilibus, ſiuè in dignitate conſtitutis, reprobata opin.Spec. Deciſ.74.num.10.& 11.

¶Litigioſa bona tunc poſſunt donari ſuper poſſeſſorio, quando lis erat ſuper petitorio. Deciſ.68.nu.9.

Litigioſa res quando dicatur remiſſiuè. Deciſ.68.nu.4.

¶Locator in rebus inuectis, & illatis non præfertur alijs anterioribus, diſtinctione tamen hic adhibita. Deciſ.84.nu.1.

¶Locatio non dicitur contracta quãdo ſoluitur pecunia numerata. Deciſ.106.nu.23.

Locatio non dicitur inducta inter partiarios, ſed ſocietas. Deci.106.nu.24.

Locatio ſimplex ad actum iuratum non extenditur. Deciſ.90. numero 14.

¶Loffred.dictum in conſi.41.nu.8.quomodo procedat, declaratur. Deciſ.90.nu.16.

¶Lugduni, Romæ, Venetijs, & in alijs ciuitatibus inſignib.ſolent dari pecuniæ ad cambia, & recambia, & in multis locis adſunt montes non vocabiles. Deciſ.67.num.15.

¶Lupus dicitur qui exiuerit ſyluam, ideſt in actu exeundi fuerit. Deciſ.80.nu.11.

M

MAlum eſt prohibendum, & bonum eligendum. Deciſ.80. numero 5.

¶Mandatum ad id, quod agitur, non ſe extendens, non dicitur mandatum. Deciſ.117.num.17.

Mandatum dicitur inextendibile, & ad expreſſa reſtringitur. Deciſ.117.nu.16.

Mandatum excluditur ex ſerie, & qualitate verborum. Deciſ.117. numero 14.

Mandatum non extenditur ad perſonas in eo non comprehenſas, licet ſit generale, & in eo ſit appoſitum iuramentum. Deciſ.117.num.18.19.& 21.

Mandatum non habere, & illud inualidum, idem eſt. Deciſ.117. numere 20.

Mandatum principis debet probari per ſcripturam. Deciſ.110. numero 5.

Mandatum priuati poteſt probari per duos teſtes. Deciſ.110.numero 4.

Mandati fines diligenter ſunt cuſtodiendi. Deciſ.117. numero 12.& 13.

Mandati probatio debet eſſe clara, lucida, & neceſſario cõcludens. Deciſ.117.num.15.

Mandatorum copia non datur ex ſtylo prouinciæ Vmbriæ, & prouinciæ Marchiæ Anconitanæ. Fallit quando procurator ageret tanquam ſubſtitutus alterius. Fallit etiam quando quis eſſe procurator collegij, vniuerſitatis, monaſterij, minoris, mulieris, & ſimilium perſonarum. Deciſ.107.numero 1.2.3. & 4.

¶Maritus non efficitur dominus rei dotalis, ſed vſufructuarius pro oneribus matrimonij ſuſtinendis. Deciſ.89.nu.17.& 18.

Maritus ſi non poteſt ſatiſdare in termino legali de dote reſtituenda, condemnabitur ſtatim ad reſtitutionem, deducto interuſurio medij temporis. Deciſ.63.nu.11.

Maritus ſuperlucratur dotem, etiam nulla facta conſtitutione dotis, quando vir eſſet dignus tãta dote, & vxor tali viro indigeret, pro recuperatione ſuorum bonorum. Deciſ.99.numero 25.

Mariti renunciatio non debet obeſſe creditoribus, licet dicta renunciatio præiudicet marito, & eius hæredibus. Deciſ.66. numero 39.

¶Marſilij locus deprehenditur. Deciſ.70.nu.10.

¶Mater impendens pro filio alimentando, an cenſeatur id feciſſe animo donandi, recurritur ad coniecturas, an mater ſit diues vel pauper, & an impenſæ ſint magnæ vel paruæ, eadem ratio militat in fratre, & patruo. deciſ.78.nume.11.12. & 13.

¶Materia ſepulturæ vbi tractetur remiſſiuè. deciſ.78.nu.25.

¶Matrimonium poteſt ſtare ſine dote. deciſ.95.num.16. & deciſ. 99.numero 9.

Matrimonia ex generali conſuetudine non contrahuntur ſine dote. deciſ.99.num.5.

¶Medicus diuerſis vicibus ab aliqua communitate conductus, ſi denuo conducatur ab eadem communitate, cenſetur conductus cum ſalario, quod vltima vice habuit à dicta communitate. deciſ.99.nu.18.

¶Melioramenta debent refici, quando linea eſt finita, ſecus ſi per cenſum non ſolutum, quod habet locum in emphyteuta priuati, vbi dicitur hanc eſſe communem opinionem, prędicta non habent locum, quando aliter inter partes eſſet conuentum. deciſ.117.nu.33.& 34.

Melioramenta ſunt reſarcienda. Deciſ. 117. numero 32. & numero 36.

¶Membrorum ſuorum nemo eſt dominus. Deciſ.64.nu.7.

¶Menochi dictum in tract. de arbit. iudi. caſu 140.& 142. libr. 2. cent. 2. quando procedat, & quomodo ſit intelligendum, nouiſſime veris rationibus declaratur. Deciſ.63.nu.19.

Menochij locus reprehenditur. Deciſ.86.nu 9.

¶Mercatores, & cãpſores non admittuntur regulariter ad oblationem bonorum. Deciſ.64.nu.24.& 26.

Mercatores, & campſores non habent beneficium excuſsionis. Fallit quando paterentur aliquod infortunium. deciſ.64.numero 25.& 27.

Mercatores non liberantur, etiam ꝙ omnia bona caperent creditores. deciſ.64.nu.28.

¶Mens, & verba teſtatoris ne reddatur fruſtratoria, & facienda interpretatio. deciſ.61.nu.45.

Mens teſtatoris dominatur in teſtamentis, & omnia regit. deciſ 92.num.6.

Mens teſtatoris eſt ſeruanda.Deci.92.nu.5.

¶ Mẽtio inſtr.exp̄ſſa,& indiuidua fieri dẽt.Dec.82.nu.13.

¶ Minor domum conducens facit id quod faceret quilibet diligens paterfamilias.Deci.75.nu.9.

Minor non põt conſtituere donationẽ ante nuptias ſine decreto iudicis,etiam ꝙ receperit dotem.Deci.75.nu.2.

Minor pars nõ põt præiudicare maiori parti.De.97.n.3.& 6

Minoris bona recipientis dotem non ſunt tacitè obligata ꝓ reſtitutione dotis.Deci.75.nu.3.

Minorũ bona illata in domum conductam an intelligantur obligata,nouæ auctoris opiniones hactenus non animaduerſę a docto.Dec.75.nu.14.15.16.17.& 18.

Minorũ bona illata in domũ conductã, ſecundũ vnã opinionẽ non ſunt obligata pro penſione domus.Dec.74.nu.1.

Minorum bona inuecta in domum intelliguntur tacitè obligata pro penſione domus,quando conducit domum concedentem ſecundum aliam opinionem. Dec. 75.nu.13.

Minorum bona non poſſunt alienari ſine auctoritate curatoris.Deci.75.nu.8.

Minorũ bona ob eã ſupradictã nõ obligant̃. Dec.75.nu.5.

Minorũ bona ſunt tacitè hypothecata pro penſione domus, ſecundũ aliam opinionem & cõmunem,quam tamen nouiter declarat author in fine deciſionis.Deciſ.75.nu.7.

Minorum fauore multa fuere introducta.Deciſ.67.nu.13.

¶ Mobilia debent æſtimari,& habetur ratio ad tempus conſignationis ſiue traditionis, non autem reſtitutionis.Deci. 61.nu.13.& 15.

¶ Modernos expedit allegare, & ex lectura ipſorum maximum commodum paratur.Deci.76.nu.15.

¶ Molẽdinũ ad ſiue furnũ ſi qs lõgiſſimo tẽpore accedit,nõ ꝓpterea dñs acqritius, niſi poſt ꝓhibitionẽ ꝓhibitus longiſſimo tẽpore acceſſerit ad furnũ, ſiue molẽdinũ,ſic in caſu de quo loqmur,id eſt in materia herbarũ.De.106.n.16.

¶ Mora committitur ſine interpellatione virtuti iuramẽti. Deciſ.90.nu.13.

Mora non poteſt purgari quando pars fuit paſſa damnum, & intereſſe.Deciſ.90.nu.26.

Mora põt purgari,ẽt ꝙ interueniat iuramẽtũ, dũmodo ſoluat̃ id ꝙ intereſt.Dec.90.nu.4.ſed contra nu.11.& 12.

Mora purgari non poteſt quando adeſt clauſula,rato manente pacto.Deciſ.90.nu.21.

Mora purgari non poteſt,quando purgationi moræ fuit expreſſe renunciatum.Deci.90.nu.22.

Mora quando poteſt purgari circa tempus ex communi opinione,remittitur arbitrio iudicis,quod tempus non debet aſcendere ad annum.Dec.90.nu.32.& 33.

Mora ꝙ poſſit purgari,eſt benignior interp̃tatio.De.90.n.7.

Morę purgatio non admittitur in emphyteuſi priuatorum. Deci.90.nu.10.& nu.17.

Morã emphyteuta eccleſiæ põt purgare,cũ eccleſia nõ ſit prona ad pęnas.hoc tamẽ declara quando non adeſſet iuramẽtum clauſulæ reſolutiuæ contractus.& ſimilis clauſulæ. Deciſ.90.nu.3.& nu.34.vſque ad nu.36.

Moram emphyteuta poteſt purgare intra modicum tempus quod modicum tempus ex communi opinione remittitur arbitrio iudicis.Deciſ.90.nu.1.& 2.

¶ Mors connumeratur inter caſus fortuitos. Deci. 67.n.28.

¶ Mortuos ſepeliri non minus expedit Reipublicæ,quam uiuentes conſeruari.Deci.71.nu.23.

¶ Mulier,& ruſticus æquiparantur quo ad reſponſionem ſiendam poſitionibus.Deci.81.nu.3.

Mulier,& ruſticus non ęquiparantur, niſi in caſibus a iure expreſſis.Deci.81.nu.5.

Mulier,& ruſticus reſpõdet poſitionibus cũ pręſentia aduocati,ſiue ꝓcuratoris,quãdo poſitiones cõcernunt factũ antiquũ,uel ſunt admixta poſitiones iuris.Deci.81.nu.8.

Mulier excluſa a ſtatuto,nõ intelligit̃ excluſa a petitione bonorũ exiſtẽtiũ extra territoriũ,ſiue ſtatutũ loquat̃ in rẽ,ſiue in perſonã,ſiue reſpectu quarundã perſonarũ dicat̃ fauorabile,ſiue odioſũ, & eſt cõmunis opinio contra Cur. Iun.& Cephal.Deci.76.nu.8.& 9.& nu.10.

Mulier licet poſt mortem uiri dicatur poſſidere iure familiaritatis, hoc procedit in dubio,ſecus quando apparet de mutatione voluntatis.Deci.61.nu.53.

Mulier,neque alius non poteſt habitare cum diuerſis hæredibus ſeorſum habitantibus.Deci.92.19.

Mulier nubẽdo cenſet̃ omnia ſua tradidiſſe in dotẽ, p̄ſertim quando uir eſſet dignus tãta dote.De.99.n.1.& nu.2.& 3.

Mulier præfert̃ non ſolũ hęredibus ipſius mariti,ſed etiã anterioribus creditoribus,& confeſſio retrotrahit̃ ad tẽpus ꝓmiſſionis,& eſt cõmunis opinio.Deci.66.nu.28.

Mulier quæ vult recupare bona ſibi hypotecata ꝓ dote,non põt eligere vbi voluerit,ſed arbitrio iudicis.De.64.nu.17

Mulier reſpondet poſitionibus abſque interuentu aduocati, ſiue procuratoris, quando mulier debet reſpondere poſitionibus concernentibus factum proprium ipſius mulieris,& mulier eſt ſagax. Deci. 81.nu.6.

Mulier ſimpliciter nubendo cenſetur conſtituere marito dotem ſibi relictam in teſtamento.Deciſ.99.nu.14.

Mulier ſimpliciter ſecunda vice nubens,cenſetur conſtituere eandem dotem quam conſtituerat primo viro,ſi tamen plures habuiſſet viros. quo ad iſtud lucrum attenderetur ultima dos.Deci.99.nu.15.16.& 17.

Mulieri ſiue uxori competit retentio bonorũ viri donec ei reſtituatur dos,& ratio iſta competit quando poſſeſſio eſt uacans,& dummodo vox verbis,vel facto,declaret velle mutare cauſam ſuæ poſſeſſionis.Deci.109.nu.3 & 4.

Mulieri ſiue uxori cõpetit retẽtio bonorũ uiri,donec ei reſtituat̃ dos,ꝙ ius tranſmittitur ad filiũ,& ad ſingularẽ ſucceſſorem etiã non facta liquidatione.Deci. 109.nu.1.& 2.

Mulieres habent conſulere peritos.Deci.109.nu.21.

Mulieres ſicut vadunt ad eccleſias pro indulgẽtijs,ita ad aduocatos pro conſilijs accedere debent.Deci.109. nu.22.

Mulieres ſunt fragiles,& idiotæ perſonę. Deci.81.nu.4.

¶ Mutatio voluntatis non præſumitur.Deci.109.nu.5.

¶ Mutiana cautio conſiſtit in non faciendo,uel non petẽdo. Deciſ.61.nu.20.

Mutiana cautio non habet locum,quando conditio negatiua eſt adiecta cum affirmatiua,ſimiliter quando per teſtatorẽ opponitur aliquid loco dictę Mutianæ cautionis,puta priuatio legati.Deci.61.nu.42.& 43.

¶ Mutuũ ꝓbabitur ꝑ teſtes qui viderint mutuare pecuniã, licet quãtitatẽ ignorẽt,& poterit deferri iuramentũ ſuppletoriũ,ſi tamen ſumma ſit modica. Deci. 100.n.1.2.& 4.

N

NEgligentia tutoris probat̃,qñ fuiſſet citatus a uolente eũ vẽdere p̄dium,& dictus tutor recuſaſſet. De.67.nu.24.

¶ Notarius aliquis eſt hodie,non ſequitur quod fuerit heri. Deci.115.nu.7.

Notarius non põt conficere inſtrumenta extra iuriſdictionẽ illius,qui eum creauit. Fallit niſi eſſet creatus a Papa vel Imperatore. Fallit etiã qñ cõficeret inſtrumenta intra territorium contrahentium.Deci.115.nu.23.24.& 25.

Notarius præſumit̃ quotieſcunque cũ antiquitate tẽporis cõcurrit publica vox,& fama,illum eſſe notarium, quodque exerceat cum ſcientia ſuperioris.Deciſ.115.nu.9.& 13.

Notarius probatur,ſi capituletur,ꝙ tempore confecti inſtrumenti ille talis fungebatur officio tabellionatus,& eſt communis opinio.Deciſ.115.nu.8.

Notarius quando eſt mortuus, debet probari per comparationem literarum,ꝙ ſcriptura ex qua ſumptum eſt inſtrumentum,erat manus talis notarij.Deci.115.nu.4.

Notarius quis non præſumitur,niſi probetur,præſertim quando opponitur.Deci.115.nu.1.& 2.

Notarius quis pręſumit̃ ex ꝓductionibus inſtrumentorũ,fama,& antiquitate temporis.Deciſ.115.nu.10.& 11.

Notarius ſcribens inſtrumentum nocturno tempore ſi apponit diem, non autem noctem in inſtrumento, non incidit in pœnam falſi, tutius tamen eſt, vt notarius ſcribat horã noctis ut appareat. Deciſ. 116. nu. 1. 2. & 3. 141

Notariũ quem eſſe hõ ſat eſt probare, niſi probetur fuiſſe notarium tempore confecti inſtrumenti. Dec. 115. nu. 5. 139

Notarium quẽ non eſſe debet opponi in proceſſu, non autẽ in allegationibus iuris. Deciſ. 115. nu. 16. & 18. 139

¶ Notariatus qualitas adminiculat, ſi producantur inſtrumenta antiqua confecta à dicto notario, ſiue ante, ſiue poſt inſtrumentum, de quo diſputatur. Deciſ. 115. nu. 15. 139

¶ Notitia inducit̃ p actus iudiciales, & notificatio ſtatim cẽſetur perfecta, quãdo relatio fit à nuncio. Dec. 67. n. 25. 33

¶ Notoriũ dicit̃ ꝓbari, quãdo factum ſui natura tale eſt, vt oẽs ſciant, uel uerſimiliter ſcire poſsint. Dec. 67. nu. 27. 33

Notorium facti permanentis non eſt allegare, quando conſtat ex actis de dicto notorio. Deciſ. 67. nu. 12. 32

Notoriũ facti permanentis ſufficit allegare. Dec. 67. n. 16. 35

Notorim facti permanentis ſufficit allegare in allegationibus iuris, & poſt concluſum in cauſa, & iudex poteſt ex officio ſe informare. Deciſ. 67. nu. 19. 33

Notorium non facti permanentis requirit ſententiam declaratoriam. Deciſ. 67. nu. 22. 33

Notorium non facti permanentis requirit probationem. Deciſ. 67. nu. 21. 33

Notorium non requirit cauſæ cognitionem, quia in eo ordo iuris eſt ordinem non ſeruare. Deciſ. 67. nu. 20. 33

Notorium quid ſit, & quomodo probetur hic remiſsiue ponitur. Deciſ. 67. nu. 18. 32

O

Oblatio bonorum iuxta auth. hoc niſi debitor. C. de ſolut. non competit equitibus Sancti Petri, Sancti Pauli, Lauretanis: & Pijs. Deciſ. 64. nu. 29. 19

Oblatio bonorum non admittitur, vbi adeſſet contraria conſuetudo. Deciſ. 64. nu. 32. 19

Oblatio fideiuſſoris requiritur tempore oblationis bonorũ in ſolutum, & non poſtea. Deciſ. 64. nu. 5. 17

Oblatio minus realis ſufficit, niſi afferens extrahat pecunias oblatas de marſupio in pręſentia teſtiũ. Dec. 105. n. 2. 121

Oblatio non nocet non citatis. Deciſ. 105. nu. 8. 125

Oblatio verbalis poteſt recuſari, quando creditor habet iuſtam cauſam recuſandi. Deciſ. 105. nu. 7. 122

Oblatio uerbalis regulariter non ſufficit, ſed requiritur realis. Deciſ. 105. nu. 1. 121

Oblatio uerbalis ſufficit quando creditor recuſat recipere pecunias, & eſt magis cõis opinio. Deciſ. 105. nu. 6. 122

¶ Oblatio antidotalis ceſſat, quando iſti pro quibus pronunciatur eſſent pauperes. Deciſ. 111. nu. 8. & 9. 133

Obligatio antidotalis eſt ius naturæ, vt benefacienti beneſaciamus. Deciſ. 111. nu. 3. 133. & nu. 15. 134

¶ Obligatus ad aliquid faciendum medio iuramento, liberatur ob impoſsibilitatem. Deci. 64. nu. 50. 18

Obligatus ad dandã cautionem ſi fideiuſſorẽ non reperiat, liberatur dando iuratoriã cautionem. Deci. 63. nu. 6. 14

Obligatus ad factum, ſi non adimplet, remanet obligatus ad intereſſe. Deci. 64. nu. 31. 20

¶ Officialunculi quidam per fas & nephas quærunt̃ ſuperſu clari. Deci. 80. nu. 23. 70

¶ Operarij excuſant̃, quãdo aliquid faciunt de mãdato conducentis. Fallit quando operarentur nocturno tempore. Fallit quãdo eis fuiſſet poteſtatũ. Fallit quãdo dicti operarij eſſent vicini fundo, vbi operabãtur, uel alias ſciuiſſent fundũ nõ eſſe cõducentis dictos oparios. Fallit qñ fundus eſſet litigioſus & oparij hoc ſcirent, arbitrio tamen iudicis. Dec. 103. nu. 1. 2. 3. & 4. 117. & nu. 13. & 14. 118

¶ Opinio Caſtren. reprobatur. Deci. 88. nu. 14. 82

Opinio Cumani humana, æqua, & quæ ſeruatur in practica tanquam communis. Deci. 79. nu. 16. 67

Opinio noua auctoris contra communem, quod ſi furioſus parum ante delictum fuiſſet confeſſus eius peccata poſsit vltimo ſupplicio affici. Deciſ. 77. nu. 12. 61

Opinio Petri Duen. dicentis requiri ſemper proteſtationẽ, reijcitur. Deci. 78. nu. 5. 63

Opinio quæ concordat, & diſtinguit tanquam media eſt tenenda. Deci. 72. nu. 10. 48

Opinio ultima cenſetur approbata, quando plures opiniones recenſentur. Deci. 89. nu. 12. 84

Opinio vltimo locõ relata, cẽſet̃ approbata. D. 112. n. 15. 136

Opiniones Bal. Alex. & Beroi reiectæ. Deci. 79. nu. 15. 67

Opiniones nouę, & declarationes auctoris qñ bona minorũ illata in domũ conductã intelligant̃ obligata, hacteous nõ animaduerſę à docto. Deci. 75. nu. 14. 15. 16. 17. & 18. 56

¶ Oportebit, verbum hic exponitur pro operturam erit. Deci. 78. nu. 9. 63

¶ Ordinarius putans ſe delegatum ſi proceſſerit tanquam delegatus ſuſtinetur proceſſus. Deci. 117. nu. 9. 143

¶ Originis locus magis attenditur, quam locus domicilij. Deciſ. 85. nu. 4. 78

P

PActum de non alienando abſque hypotheca non impedit dominij translationem. Deciſ. 68. nu. 10. 37

¶ Partite dicuntur connexe, quando reperitur ſcriptum in libro, & de pin. Deciſ. 88. nu. 12. 82

Partitæ non dicuntur diuerſę, quando ſunt factę eodem tempore. Deciſ. 81. nu. 11. 82

Partitarũ aliquarũ verificatio nõ ſufficit, niſi alia cõcurrant & remittitur tñ arbitrio iudicis. Deciſ. 88. nu. 13. & 15. 82

Partitis libri alicuius mortui magis creditur, & ſemiplena inducitur probatio, & motes illius qui ſcripſit, æquipollet, acſi viuus iuraſſet. Deciſ. 88. nu. 4. & 5. 82

¶ Patientia quando præiudicet. Deci. 99. nu. 13. 109

¶ Paulus Epiſcopus Odeſchalcus Marchiæ Anconitanæ gubernator, & auctoris dominus. Deci. 104. nu. 7. 119

¶ Peccatum mortale committens in ſana mente, ſi efficiatur furioſus, & moriatur in illo peccato mortali, damnatur apud Deum. Deci. 77. nu. 13. 16

¶ Pecunię, & res mobiles uidẽt̃ ęqparari. Dc. 63. nu. 24. 16

Pecuniæ ſolent dari ad cambia, & recambia Romæ, Venetijs, & Lugduni, & in alijs ciuitatibus inſignibus, & in multis locis adſunt mõtes nõ uacabiles. Dec. 67. nu. 15. 32

¶ Penſio, & fructus dicuntur iuſti, quando reddunt quinque pro quolibet centenario. Deci. 65. nu. 15. 22

¶ Periurus efficitur trãſactioni cõtraueniẽs. D. 97. n. 1. 106

Periuro cõmiſſo pars ab eo abſolui nõ põt. Dec. 90. n. 24. 88

¶ Periurium incurritur, etſi uiciſsim creditor aliquid daturus ſit debitori. Deci. 64. nu. 23. 19

¶ Perueniſſe in metallum reputatur etiam eum qui non eſt ad locum perductus. Deci. 80. nu. 12. 69

¶ Peruſię reperiuntur quotidie bona ſtabilia venalia, & homines perquirentes pecunias ad cenſus, & ad mercaturas. Deci. 67. nu. 32. 34

¶ Petrus Iacobus Amerigus procurator Peruſinus. Deciſ. 61. nu. 52. 4

Petrus Paulus Serius, Horatius Maurus, & Blaſius Angelicus aduocati Peruſini. Deci. 71. nu. 1. 43

Petrus Philippus Mattiolus Iuriſconſultus Peruſinus diſertiſsimus, qui olim legit Padnę, & Peruſię. Deci. 70. 42

Petri Duen. opinio dicentis requiri ſemper proteſtationem reijcitur. Deci. 78. nu. 5. 63

¶ Pœna ibi eſſe nõ debet, vbi nõ eſt culpa. Dec. 80. n. 7. 69

¶ Pompa, & impenſa funeris maior debet eſſe in nobili, quã in ignobili. Deci. 78. nu. 16. 64

¶ Poſitionum impertinentia tribus modis hic enarratis cõſiderari poteſt. Deci. 81. nu. 5. 71

Poſitionibus reſpondet mulier abſque interuentu aduocati, ſiue procuratoris, quando mulier debet reſpondere poſitionibus concernentibus factum proprium ſi ipſius mulieris, & mulier eſt ſagax. Deciſ. 81. nu. 61. 71

Poſitionibus

Poſitionibus reſpondent mulier, & ruſticus cum præſentia aduocati ſiue procuratoris, quando poſitiones concernunt factum antiquum, vel ſunt admixtæ poſitiones iuris. deciſ. 81. nume. 8.

Poſitionibus reſpondet ruſticus cum præſentia aduocati, ſiue procuratoris quando eſt rerum ignarus, ne facilè falli poſſit. deci. 81. nu. 7.

¶ Poſſeſſio apprehenſa de licentia iudicis ſine citatione partis nihil operatur, quod tu declara procedere, quo ad plenarium præiudicium. deciſ. 69. nu. 6 & nu. 14.

Poſſeſſio domus includit poſſeſſionem rerum mobilium in domo exiſtentium. Fallit quando mulier limitate petiſſet poſſeſſionem domus tantùm. deciſ. 109. nu. 10.

Poſſeſſio eſt quid facti, & non transfertur in aliquem, niſi apprehendatur, & eſt communis opinio. & non continuatur etiam in filios. deciſ 69. nu. 1 & 2.

Poſſeſſio familiaris nullius eſt momenti. deciſ. 69. nu. 20.

Poſſeſſio longæua habet vim conſtituti, pacti, ac priuilegij, & eo maximè quando opponitur per viam exceptionis. deciſ. 106. nume. 1.

Poſſeſſio longiſſimi temporis, cuius initij memoria non exiſtit in contrarium, habet præſumptionem iuris & de iure pro ſe, adeo quòd non admittitur probatio in contrarium deciſ. 106. nume. 5.

Poſſeſſio magis probatur per vicinos, quàm per alios. decis. 103. nume. 8.

Poſſeſſio non acquiritur niſi animo & corpore, & defuncti animus ad hæredem non transmittitur. deciſ. 69. numero. 10. & 12.

Poſſeſſio non intelligitur facta per Ieſuitas, & Teatinos, niſi fuerint in quarta claſſe, & tunc dicuntur eſſe in quarta claſſe quando erudiunt pueros. deciſ. 71. nu. 7. & nu. 17.

Poſſeſſio vacans poteſt ab hæredibus, & filijs propria authoritate occupari. deciſ. 69. nu. 4. & nu. 13.

Poſſeſſionis immiſſio non eſt retardanda, bona enim debent vendicari ab hæredibus. deciſ. 71. nu. 1.

¶ Poſſidere ſine vitio ille dicitur, qui occupat poſſeſſionem vacantem, quando eſt vocatus in fideicommiſſo. deciſ. 71. numero 2.

¶ Poſſidens ſemel præſumitur in futurum poſſidere. deciſ. 69. numero 3.

Poſſidentes tempore litis conteſtatæ ſunt manumittendi in poſſeſſione. deciſ. 69. nu. 18.

¶ Poteſtas quando allegatur ſuſpectus, tota eius familia allegatur ſuſpecta. deciſ. 108. nu. 3.

¶ Præcepta præſumuntur ſubſcripta ab auditoribus de mandato Reuerendiſſimi gubernatoris, quando gubernator eſt præſens, ratione, quia de facili poteſt adiri. deciſ. 104. numer. 1. & 2.

¶ Prædium non æſtimatur ex magnitudine, ſed ex bonitate, & redditu. deciſ 65. nu. 13.

Prædia venalia quæ emi potuiſſent, opus eſt probare ad hoc vt teneatur tutor. deciſ. 67. nu. 2. 3. & 4.

¶ Prælegatum ſi non valet, ſuſtinetur tanquam donatio cauſa mortis. deciſ. 117. nu. 10. & 11. & nu. 28.

¶ Præſcriptio tunc curriſſet, quando fuiſſent requiſiti, deinde, cum curriſſet tempus triginta annorum. deciſ. 106. nu. 15.

Præſcriptione immemorabili acquiritur etiam directum dominium. deciſ. 106. nu. 6.

¶ Preces ſignatæ a locumtenente ſiue ab auditoribus, præſumuntur ſignatæ de mandato, & commiſſione Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Legati, quando legatus eſt præſens in prouincia. deciſ. 104. nu. 10.

¶ Pretium iuſtum dicitur illud quod percipitur ex penſionibus, & redditibus, per ſpacium viginti annorum. deciſ. 65. nu. 14.

Pretium rei traditæ in dotem lex non poteſt fingere, quod habeat maritus inops ex Soc. Iun. quæ tamen opinio reprobatur per Didac. Couar. vbi dicitur poſſe habere pecunias in abſcondito. deciſ. 89. nu. 14. & nu. 15. & 19.

¶ Præclari Pectinarij patritij Alexandrini doctoris celeberrimi, Firmi gubernatoris, & auctoris compatris laudes. deciſ. 79. numero 8.

¶ Principalis poterit opponere contra teſtes, etſi eius procurator fuerit citatus, dummodo tamen non fuerit citatus ipſe principalis. Item quando non petitur malitiosè, & pars iuret defectus teſtium nouiter ad eius notitiam perueniſſe. deciſ. 86. nu. 5. & 6.

¶ Probatio obſcura, & non concludens non releuat. Deciſ. 82. nu. 15.

Probatio quæ fit contra inſtrumentum iuratum, debet fieri per quinque teſtes rogatos. deciſ. 82. nu. 11.

¶ Probatum dicitur pluſquàm ſemiplene, quando ſunt duo teſtes, vnus integer, alter non, vel ſunt alia cum vno teſte indicia. deciſ. 100. nu. 8.

¶ Proclama, & bannimenta ſunt modi probandi prædia fuiſſe venalia. deciſ. 67. nu. 6.

¶ Procurator adiuuans filium amici, cenſetur adiuuare ob amicitiam quam cum eius patre habebat, & ideo nil conſequi velle. deciſ. 111. nu. 7.

Procurator etiam illo caſu admittitur ſine mandato, quando vltra productionem ſcripturarum ad cauſam facientium docuerit ſe extrahi feciſſe dictas ſcripturas de ſuo. deciſ. 110. nume. 7.

Procurator, etſi nihil petat ab eo, pro quo patrocinatus fuit, habet tamen illum obligatum ad antidora. prædicta an habeat locum, quando procurator dixiſſet nil conſequi velle. deciſ. 111. nu. 2. 5. & 6.

Procurator præſumetur habere mandatum, ſi in præſentia ſui principalis faceret actus iudiciales, nam tunc dominus mandare creditur, ex quo patitur fieri actus iudiciales in eius præſentia per aliquem. deciſ. 110. nu. 9. 10. & 17.

Procurator præſumetur habere mandatum, ſi vltra productionem ſcripturarum ad cauſam facientium probabit conſignationem dictarum ſcripturarum fuiſſe factam à domino principali. deciſ. 110. nu. 1.

Procurator quando producit ſcripturas facientias ad cauſam admittitur cum cautione de rato, etſi non docuerit de conſignatione ſcripturarum. deciſ. 110. nu. 6.

Procurator qui patrocinatur in cauſa ſua, non repetit expenſas. deciſ. 111. nu. 13.

Procurator, vel aduocatus quando patrocinantur tacitè, vel expreſsè, non repetuntur expenſæ. deciſ. 111. nu. 11. ſed contra. nume. 12. & 14.

Procuratoris ſiue aduocati confeſſio ideo non nocet domino, qua ſe habet ad inſtar denunciationis. deciſ. 82. nu. 9.

Procuratorem de ſuo ſoluere non eſt veriſimile. deciſ. 110. nume. 8.

Procuratores, & aduocati pauperum habentes ſalarium de publico noſtris temporibus extorquent à miſellis perſonis, & pecunias, & munera. deciſ. 111. nu. 10.

Procuratores, ſiue aduocati gratuiti non poſſunt petere ſalarium deciſ. 111. nu. 1.

¶ Profeſſio in religione dicitur fieri per annum, & tres dies. deciſ. 71. nu. 13.

¶ Profeſſus non habet neque velle, neque nolle, quando fuerit receptus in religione ab habente auctoritatem, & dicta profeſſio non fuerit facta calore iracundiæ. deciſ. 71. num. 14. 15. & 16.

¶ Prohibitam rem quis non cenſetur facere. deciſ. 80. nu. 4.

¶ Promiſſio rem tradi continet factum, & dicitur indiuidua. deciſ. 112. nu. 9.

Promiſſio vnaquæq; intelligitur de minori ſumma. Fallit quando fieret fauore dotis alternatiue, quia intelligitur de minori ſumma. deciſ 95. nu. 39. 40. & 41.

¶ Promittens duobus cenſetur promittere ſeparatim, & cuilibet pro virili. deciſ. 112. nu. 3.

Promittens tenetur ad conſignandam rem promiſſam, quando habet facultatem rei tradendæ. deciſ. 68. nu. 1.

¶ Propoſitum in mente retentum nihil operatur. deciſ. 109. numero 6.

¶ Proteſtatio eſt bene quòd fiat ab eo qui expendit pro funere ad tollendas difficultates. deciſ. 78. nu. 10.

¶ Proxeneta tunc admittitur, quando à partibus ita foret conuentum, & multo magis in cauſa dotis. deciſ. 95. nu. 1. & 2.

Proxenetæ admittuntur, quando alij teſtes haberi non poſſunt. deciſ. 67. nu. 12.

Proxenetæ in cauſa dotis admittuntur ad probationem dotis conſtitutæ, etiam partibus non conſentientibus ſecundùm

Ruy.

Ruy.deciſ.95.nu.3.& 14 ſed contra nu.18.19.23.32.33.& 34. vbi de magis communi teſtatur.

Proxenetæ tunc admitterent fauore dotis,quando adeſſet alius teſtis idoneus,& eſt noua diſtinctio auctoris.Deciſ.95.nu.30. & 31.

Proxenetis non creditur,niſi vtraque parte conſentiente,& eſt magis communis opinio.deciſ.67.nu.12.

¶Publicatio proceſſus requiritur ad hoc, vt poſſit opponi contra dicta teſtium,ſecus contra perſonas.deciſ.73.nume.1.& num.6.

¶Pupillus debet probare fuiſſe repertos uolentes pecunias ad cenſum,cambium,& in mercaturam.deciſ.67.nu.5.

Pupillus licèt non poſſit ſe obligare principaliter, poteſt tamen in conſequentiam,deciſ.75.nu.10.

¶Purgatio moræ non admittitur in emphyteuſi priuatorum. deciſ.90.nu.19.& nu.27.

Q

QVæcunque, dictio cum verbis ibi adnotatis operatur, acſi de bonis expreſſa mentio facta fuiſſet. deciſ. 68. nume.7.

R

RAtio eadem eſt de parte ad partem, quæ de tota ad totam. deciſ.106.nu.27.

Ratio eadem eſt de parte fructuum, quæ de omnibus fructibus.deciſ.106.nu.14.

¶Raynaldus Rodulphus Iuriſconſultus Peruſinus authoris præceptor.deciſ.72.nu.6.

¶Receſſum à priori obligatione tunc dicitur, ſi res ita aſſignetur,quod euinci non poteſt.deciſ.101.nu.9.

¶Rector alicui eccleſiæ licèt expreſſè non poſſit gerere actus nociuos futuro ſucceſſori,nihilominus tacite bene poteſt nocere futuro ſucceſſori puta non appellando.Deciſ.72.nu.29. & 31.

¶Redimendi facultatem qui habent,non currant deponere pecunias,donec non vident fructus pendentes, & maturos.deciſ.79.nu.9.

¶Relictum filio cenſetur relictum iure inſtitutionis, licèt non fuerit dictum.deciſ.107,nu.8.

¶Religioſus dicitur mortuus mundo.deciſ.71.nu.20.

¶Remedium l.2.C.de reſcind.vend.ſecundum aliquos,non habet locum in venditione iurata,deciſ.97.nu,2.

Remedium d.l.2. non habet locum quando eſt facta venditio cum pacto redimendi, quia debet fieri æſtimatio cum dicto pacto.deciſ.97 nu.3.

¶Renunciatio mariti non debet obeſſe creditoribus licèt dicta renunciatio præiudicet marito, & eius hæredibus, deciſ.66. nume,39.

¶Reſtaurus Caſtaldus iuriſconſultus Peruſinus,& auctoris præceptor,obiit Peruſiæ annis elapſis.deciſ.90.nu.25.

¶Reſtitutio dotis fit ex neceſsitate, venditio ex voluntate.deciſ.79.nu.10,

¶Retrouenditio non fit pro eodem pretio, niſi fuerit conuentum, ſed pretium remittitur arbitrio iudicis, & attenditur pretium currens tempore retrouenditionis,deciſ.79. numero 17.

¶Rom.conſ.284. reprehenditur, & contra eum eſt communis opinio.deciſ.93.nu.51.

¶Romæ,Venetiis,Lugduni,& in aliis ciuitatibus inſignibus ſolent dari pecuniæ ad cambia,& in multis locis adſunt montes non vacabiles.deciſ.67.nu.15.

¶Rota Romana quid ſeruet in hoc caſu,& quomodo eius obſeruantia intelligitur.deciſ.109.nu.20.

¶Ruſticus,& mulier æquiparantur quoad reſponſionem ſiendam poſitionibus.deciſ.81.nu.3.

Ruſticus & mulier non æquiparantur,niſi in caſibus à iure expreſſis.deciſ.81.nu.2.

Ruſticus,& mulier reſpondent poſitionibus cum præſentia aduocati,ſiue procuratoris,quando poſitiones concernunt factum antiquum, vel ſunt admixtæ poſitiones iuris. deciſ. 81, nume.8.

Ruſticus reſpondet poſitionibus cum præſentia aduocati, ſiue procuratoris,quando eſt omnino rerum ignarus, vt facilè falli poſſit.deciſ.81.nu.7.

Ruſtici,& idiotæ perſonæ poſſunt reſpondere poſitionibus præſente eorum aduocato, ſiue procuratore qui poſſunt eos inſtruere.deciſ.81.nu.1.

S

SAcramentis pro eccleſiaſticis ſoluere quis non cogitur neq; de iure,neque de conſuetudine.deciſ.72.nu.8.

¶Satiſdatio eſt danda de vtendo & fruendo arbitrio boni viri & de reſtituendo mobilia ſi nõ reperiantur deteriorata,aliàs de reſtituendo precium:ſi autem ſunt res quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, datur ſatiſdatio de reſtituendo æſtimationem.deciſ.61.nu.14.

¶Scholaris tenetur defendere opinionem ſui præceptoris. deciſ 117.nu 31.

¶Scientia ciuili pro habenda eſt neceſſe habere omnes libros illisq; continuò incumbere,& ſtudere.deciſ.125.nu. 17.

Scientia inducitur ex publica voce & fama,deciſ. 103.num.12.

Scientia tutoris dicitur ſcientia pupilli.deciſ.67.nu.14.

¶Scire illud dicitur, quod ab aliis audiuimus.deciſ.103.numero 10.

Scire illud dicimur,quod per præſumptiones & coniecturas ſcimus.deciſ.103.nu.11.

¶Scriptura eſt de ſubſtantia ad validitatem actus, quando ita partes conueniunt,hoc tamen non procedit ſimpliciter, ſed quando annullatur actus,vbi declaratur doctr. Caſtrenſ.deciſ.102.nu.5.& nu.13.

¶Scriptura libri familiaris non probat ad fauorem ſcribentis. deciſ.88.nu.3.

Scriptura recens vix poteſt fieri, vt videatur facta de antiquo. deciſ.115.nu.12.

Scriptura reperta in archiuio Senenſi, non probat in ditione Peruſina, & ſic non probat extra iuriſdictionem archiuij.deciſ.115.nu 21.

Scripturæ repertæ in archiuio probant tribus concurrentibus. Primò, quòd archiuio præſit officialis publicus. Secundò, quòd ſcriptura ſit poſita inter ſcripturas authenticas. Tertiò,quòd eis detur fides ex conſuetudine.deciſ.115,nume.19. & 20.

Scripturarum conſignatio poteſt probari per teſtes.deciſ. 110. nu.3.

¶Sententia,quæ prius tranſiuerat in rem iudicatam, eſt attendenda,deciſ.72.nu.30.

Sententia tranſit in iudicatum, quando ab ea non appellatur. deciſ.72.nu.24.

Sententiam in dubio accipimus diffinitiuam.deciſ. 96. numero 34.

¶Sepulturæ materia vbi tractetur remiſſiue, deciſ. 78. numero 25.

¶Sepeliri mortuos non minus expedit reipublicæ,quàm viuentes conſeruari.deciſ.78.nu.23.

¶Societas quòd perpetuò duret nõn poteſt fieri.deciſ.106. numer.28.

¶Soluere quis non cogitur,neq; de iure,neq; de conſuetudine pro ſacramentis eccleſiaſticis.deciſ.72.nu.8.

¶Solui non poteſt vna res pro alia inuito creditore, ſecus eo conſentiente, etſi ſoluat alteri de commiſſione creditoris, debitor liberatur ope exceptionis.deciſ. 101.numer. 17. 18. & 19.

¶Spolians non debet audiri niſi purgauerit ſpolium vſq; ad annum,deciſ.61.nu.1.

¶Spoliatus debet ante omnia reſtitui,deciſ.70.nu.4.

¶Statutum attenditur ſub cuius iuriſdictione fuerit defunctus. deciſ.76.nu.6.

Statutum diſponens per verba,ſi quis extraxerit,de ſtricto iure non comprehendit tentantem extrahere, puniuntur tamen pœna extraordinaria.deciſ.60.nu.16.& 17.

Statutum eſt in Anglia quòd primogenitus ſuccedat. deciſ. 76 nume.1.

Statutum Ferrariæ excludens fœminas ſtantibus maſculis dicitur etiam excludere à bonis exiſtentibus extra territorium Ferrariæ,

Ferrariæ,ſed tñ reprehenditur.Deciſ.76.nu.5.8. & ſeq.58.
Statutum Ferrariæ ſiue loquatur in rem, ſiue in perſonam, videtur extendi extra territorium, ſed contra. Deciſ.76. nu.7.8.& ſeq.58.
Statutum Peruſinum dat executionem inſtrumentis & teſtamentis,quod ſtatutum cum ſit in uiridi obſeruantia, debet obſeruari.Deci.61.nu.31.& 32.
Statutum prohibens alienationes in forenſes, valet,& tenet.Deci.85.nu.1.
Statutũ ꝓhibens alienationes in forenſes cenſetur ꝓhibere etiã hæredis inſtitutionẽ,& eſt cõmunis opinio,ac etiã locationes ad longum tempus.Deci.85.nu.2.& 3.
Statutũ prohibẽs alienationes in forenſes tunc habet effectũ & tribuit ius fiſco vendicãdi bona, quãdo realiter & cum effectu perueniunt ad manus forenſiũ.Deci.85.nu.7.
Statutũ ꝓhibens alienationes in forẽſes,debet produci ſi fiſcus vult obtinere,aliàs ſuccumbit.Deci.85.nu.11.
Statutum prohibens alienationes in forenſes non vendicat ſibi locum in re modica.Deci.85.nu.10.
Statutum prohibens exportare frumentum,non comprehendit minores.Deci.80.nu.8.
Statutum remittens arbitrio iudicis prorogationem, cenſetur remittere arbitrio boni viri.Deciſ.69.nu.4.103.& declara ut in caſu noſtro infra nu.35.
Statutũ ſiue cõſtitutio tunc ligat,quãdo eſt in vſu,& onus ꝓbandi fuiſſe in obſeruantia,incumbit fundanti ſe in ſtatuto,ſiue conſtitutione.Deci.97.nu.1.& 2.
Statutũ ſiue lex generaliter loquens comprehendit etiã cauſam dotis,ſi in eo caſu de quo loquitur, dos non inueniatur particulariter priuilegiata.Deci.95.nu.15.
Statuti Peruſini diſpoſitione poteſt procedi executiuè, & tunc nõ poſſunt opponi,niſi quædam exceptiones permiſſæ.Deci.88.nu.1.& nu.16.
Statuti Peruſini diſpoſitione poteſt prorogari inſtantia ad quindecim alios dies,& verba dicti ſtatuti ſunt directa in perſonã iudicis.Dec.96.nu.1.& 2.& nu.14 & 19.
Statuto Peruſino diſponitur quòd duæ ſententiæ conformes faciant rem iudicatam, dictum tamen ſtatutum debet intelligi de ſententijs validis.Deciſ.72.nu.1.
Statuto ſiuè conſuetudine induci poteſt, vt vir lucretur certam partem dotis,etiam nulla facta conſtitutione dotis. Deciſ.92.nu.23.
Statuto ſtante quòd locator non poſſit vendere rem locatã, niſi prius renunciauerit cõductori an emere velit,ſi ſint duo cõductores,& vnus velit emere,alter verò non,poterit vnus pro ſua portione emere.Deci.112.nu.2.
¶ Stylus ad hoc vt obſeruetur, requiritur quòd confirmetur à ſuperiore,declara hoc habere locum,quando tractatur de totali præiudicio.Deci.96.numer.8.& numer.28.& 29.& num.37.
Stylus concernens modum agendi poteſt induci abſque cõfirmatione ſuperioris,& poteſt induci coram inferioribus iudicibus.Deciſ.96.nu.30.& 31.
Stylus ille præfertur cũ quo concurrit præſumptio iuris cõis quando diuerſimodè ſtylus obſeruat.Deci.96.nu.22.
Stylus poteſt induci abſque citatione partis,nec requiritur obtineri in contradictorio iudicio.Dec.96.nu.32.
Stylus poteſt induci à maiori parte populi,cum ſcientia magiſtratus habentis auctoritatem.Deciſ. 96.nu.7.
Stylus potius quam conſuetudo dicitur de actibus iudicialibus.Deciſ.96.nu.6.
Stylus reſcriptorũ Illuſtriſs.& Reuerendiſs. Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarij aſſerentis in literis aliquid fuiſſe ſibi iniunctum viuo vocis oraculo à ſummo Pontefice, cui aſſertioni ſtetur,quando Summus Pontifex eſt in vrbe, ſiue in alio loco,vbi etiam degit idem Illuſtriſsimus & Reuerendiſsimus Camerarius.Deciſ.104.nu.5.& 6.
Stylus ſubſcribendi præcepta,& literę inhibitoriales in prouincia Vmbriæ,& in prouincia Marchiæ Anconitanæ.Deciſ.104.nu.3.& 4.
Stylum confirmandi auctoritatem non habent auditores. Deci.96.nu.9.
Stylum modò album,modò nigrum.Deci.96.nu.13.
¶ Sumptus funeris faciens non animo donandi poteſt eos repetere.Deci.71.nu.2.
Sumptibus abſentis decernuntur literæ remiſſoriæ pro reſponſione fienda teſtibus, quod procedit in epiſcopis,& perſonis nobilibus,ſiue in dignitate conſtitutis, reprobata opin.Specul.Deciſ.74.nu.10.& 15.
Sumptibus communibus eſt fienda impenſio,quando cõmittitur cauſa conſultori,quod etiam de conſuetudine ſeruatur,hoc tamen procedit quando iudex ex officio cauſam conſultori tranſmittit,ſecus ſi ad inſtantiam alterius partis.Deci.74.nu.1.& 2.
Sũptib. cõmunib.tranſmittiť interrogator.Dec.74.n.9.
Sumptibus epiſcopi petentis ſibi remitti clericum carceratum,eſt fienda remiſsio.Deci.74.nu 6.
Sumptibus explicari petentis eſt tranſmittendum iuſiurandum.Dec.74.nu.3.
Sumptibus petentis,& iuramentum offerentis abſenti,eſt fienda remiſsio, ſecus quando actor, & reus communiter inſtant,quòd alteri eorum cui de iure,iuramentum tranſmittatur,quia ſumptibus communibus impenſas fieri debet. Deciſ.74.nu.7.& 9.
Sumptibus petẽtis remiſsionẽ carcerati eſt fiẽda remiſsio, ſecus ſi ipſemet carceratus peteret ſe remitti, quia ſũptibus ipſius carcerati eſſet fiẽda remiſsio.Deci.74. nu.4.& 5.
¶ Suſpicio in iudice eſt,quando datur ad inſtantiam alterius partis,quia etſi datio teneat, parte tamen reclamante debet remoueri.Deci.108.nu.7.& 8.
Suſpicione ſuperueniente adimplere debentis,debet præſtari fideiuſſoria cautio,uel retineri debitor donec cauerit. Deci.63.nu.15.
Suſpicionum cauſę contra iudices vbi tractentur remiſsiue. Deciſ.108.nu.1.
¶ Syndicus etiam eccleſię ſiue confraternitatis habens amplam auctoritatem alienandi,nõ pñt alienare, niſi interuenientibus ſupradictis ſolennitatibus,quòd ꝓcedit,licet ſyndico fuiſſet data generalis auctoritas.Dec.93.n.33.& 34.

T

TEmpus antiquum dicitur ſpacium decem annorum.Deciſ.115.nu.24.
Tempus mortis attenditur non autem teſtamenti, quando ita conſtat de mente teſtatoris.Deciſ.61.nu.38.
Tempus mortis & non teſtamenti attenditur quãdo legatur armentum animalium,uel ſimilium rerum quæ patiantur augmentum & diminutionem.Dec.61.nu.48.
Tempus mortis non teſtamenti attenditur,quando legatum fieret in recompenſationem.Deci.61.nu.41.
¶ Teſtator faciens plures gradus ſubſtitutionum intelligitur ſubſtituere dummodo ſine filijs deceſſerit, tranſmittat ad filium ſuum.Deci.102.nu.11.
Teſtator licet regulariter cenſeatur ſe conformare cum diſpoſitione iuris communis,hoc tamen debet intelligi, quãdo per teſtatorem fiunt actus ex neceſsitate,ſecus ſi fiant ex uoluntate.Deciſ.61.nu.46.
Teſtator poteſt relinquere cui vult,non ſolum expreſſè, ſed etiam tacitè.Deci.102.nu.7.
Teſtator quę bona reliquerit tempore mortis,debet probari per inſtitutos & legatarios.Deciſ.61.nu.19.
Teſtatoris mens dominatur in teſtamentis, & omnia regit. Deciſ.92.nu.6.
Teſtatoris mens eſt ſeruanda.Deci.95.nu.5.
Teſtatoris mens & verba ne reddantur fruſtratoria, eſt facienda interpretatio.Deci.61.nu.45.
Teſtatoris uoluntas colligitur ex coniecturis & interpretatione.Deciſ.61.nu.26.
Teſtatoris voluntas declaratť ex actu nullo.Deciſ.61.nu.28.

Teſtatoris volũtas eſt pferenda rigori verborũ.Dec.61.n.17
Teſtatoris voluntas eſt ſeruãda etiã tacita,& eam ſectari debemus ſicut venator leporem.Deci.61.nu.13.
Teſtatoris volũtas põt declarari facto & verbis.D.61.nu.14
Teſtatoris voluntas declarat etiam ex actu nullo,& põt fieri violentia verbis,vt ea ſeruetur.Deciſ.61.nu.19.& 30.
Teſtatoris voluntas totum facit.Deciſ.62.nu.25.
Teſtatoris voluntates ex diſpoſitis in teſtamento colliguntur deciſ.61.nu.44.
¶ Teſtamẽti tẽpus attendit,non autẽ tẽpus mortis, & qbus caſibus id fallat.deci.61.nu.18.& nu.38.& 41.& nu. 48.
Teſtamẽti verba pleno iure importãt inſtitutionẽ.D.61.n.35
Teſtamenta poſſunt condi nocturno tempore, luminaribus tamen accenſis.deciſ.116.nu.4.& 5.
¶ Teſtis inimicus aliquãdo dicit veritatẽ ad fauorẽ inimicis & aliquãdo allegat cõteſtes nõ inimicos,qbus poſtea creditur,adeo q bona eſt practica q inimici teſtes examinentur ſaluis exceptionibus & replicationibus, tã contradicta quam contra perſonãs teſtiu.deciſ.73.nu.11.
Teſtis inimicus nõ dẽt examinari de iure,qñ incontinenti de inimicitia docetur q examen impeditur non ſolũ ob inimicitiam capitalem,ſed etiam quando inter colligantes adeſſet lis & queſtio omnium bonorum.deciſ.73.nu.8.& 9.
Teſtis mediator admittitur in crimine.ſimoniæ. dec.95.n.17
Teſtis mediator admittit in odiũ ſimoniaci,ita deberet admitti fauore dotis.deci.95.nu.10.ſed contra nu.11.& 15.
Teſtes debẽt deponere rẽ valere tot cũ illo pacto redimẽdi, & nõ ſimpliciter,alias nõ pbant,imo licet articulet, difficiliter tñ pbatur p teſtes pſertim idiotas. deci.97.nu.7.
Teſtes deponentes ſuper conſuetudine,debent habere vltra quinquaginta annos.deciſ.106.nu.18.
Teſtes examinati ſuper conſuetudine debent reddere rationem ſuorum dictorum, etiam non interrogati, alias non probant,licet eſſent periti.deciſ.62.nu.36.
Teſtes inhabiles admittuntur ad probandum matrimoniũ, ſic videntur admitti ad probandam dotem, tanquam ſequela matrimonij deciſ.95.nu.4.& 5.
Teſtes inhabiles admittuntur etiam quando veriſimiliter alij teſtes non reperiuntur.deciſ.95.nu.29.
Teſtes inhabiles in crimine ſimonię admittunt,cũ timore pęne ſecrete eorum negotia pertractent.deciſ.95.nu. 28.
Teſtes inhabiles ſpeciali fauore matrimonij admittuntur. deciſ.95.nu.24.& 25.
Teſtes inimici capitales non debent examinari de iure,de ſtylo tamen & conſuetudine in ſtatu eccleſiaſtico examinantur ſaluis exceptionibus, & replicationibus tam contra dicta,quam contra perſonas.deciſ.86.nu.12.& 13.
Teſtes inimici de conſuetudine & ſtylo examinantur ſaluis exceptionibus tam contra dicta,quam contra perſonas teſtium.deciſ.73.nu.10.
Teſtes non debent deponere de auditu,ſed de ſenſu,& eſt cõmunis opinio.deciſ.106.nu 17.
Teſtes non pbant,qñ adducunt exẽpla aliorũ.deci.62.nu.37
Teſtes nõ publicant Romæ,niſi in tertia inſtãtia,& hoc ex eo fit,vt noui poſſint examinari teſtes.deci.73.nu.4.& 5.
Teſtes qñ repulſant,breuis dẽt aſsignari dilatio.De. 86.n.15
Teſtium inhabilitas qñ conſtat iudici, iudex poteſt ex officio reijcere etiam parte non opponente.deciſ.86.nu.7.
Teſtium repulſæ materia vbi tractet remiſsiuè.deci.86.n.14.
Teſtes repulſare,& fieri probationes cum repulſa non poſſe, deciſ.73.nu 7.
¶ Thobias Nonnius Iuriſconſultus Peruſinus auctori præceptor.deciſ.92.nu.12.
¶ Titulus donationis eſt validus & permiſſus.deci.68.nu.5.
¶ Tranſactio niſi obſeruetur,poteſt rediri ad actionem primæuam,& ſubuenitur etiam actoris conditione ob cauſam,quando tamen res euincitur in parua quantitate, & ſi ne culpa alterius traſigentis,ſed poteſt de euictione. deciſ, 101.nu.1.2.& 20.& nu.16.
¶ Tranſactio non reſcinditur etiam q euincatum fundus, ſi non euincatur culpa conſignantis fundum, ſed poteſt agi de euictione.deciſ.101.nu.10.& nu.16.
Tranſactioni contrauenire dicitur,qui non ſoluit in tempore etiam in re minima.deciſ.101.nu.3.& 4.
Tranſactioni contraueniens efficitur periurus.deci.97. nu.1.
Tranſactione media pmittẽs dare pdium tenet dare liberũ, & poteſt rediri ad primæuam actionem.deci.105.nu.6.
¶ Tranſmiſsio fit etiã ad tranſuerſales ex cõiecturis, quę tñ coniecturæ magis operant in deſcendentes.deci.102.nu.9
Tranſmiſsio non fit ad tranſuerſales etiam exiſtentibus coniecturis,& eſt magis commu.opin.vbi reprehenditur Cepha.conſi.132.nu.6.lib.1.deciſ.102.nu.4.
¶ Tutor debet præuidere periculũ mortis, & multa de morte hic ſubijciuntur.deciſ.67.nu.32.
Tutor, & curator tenet dare pecunias pupillares ad honeſtũ lucrũ,& ad cãbium,alias tenet ad intereſſe.deciſ.67.nu.1.
Tutor magnatũ pſonarũ põt dare pecuniã ad ſocietatẽ officij.quãdo pupillus eſt valde diues.deciſ.67.nu.35.
Tutor non tenetur de interitu pecuniarum poſitarũ ad ſocietatẽ officij quando pater dicti tutoris fuiſſet ſolitus dictas pecunias ponere ad ſocietatem officij.Deci.67.nu.34.
Tutor probabitur inueniſſe prædia venalia, ſi fuerit requiſitus,an voluerit emere talem fundum.Deci.67.nu.8.
Tutor qui deponit pecuniam apud cãpſores, cuius fides erat publice approbata,non tenetur ſi pecuniæ fuerint deperditæ.Deciſ.67.nu.30.
Tutor ſimpliciter datus intelligitur datus bonis pupilli,quæ habet extra territorium.Deciſ.76.nu.2.
Tutoris bona omnia cenſentur obligata pro adminiſtratione tutelę.Deciſ.75.nu.4.
Tutoris negligentia pbatur, qñ fuiſſet citatus a volente ei vẽdere prędiũ,& dictus tutor recuſaſſet.Deci.67.nu.54.
Tutoris ſcientia,dicitur ſcientia pupilli.Deciſ.67.nu.14.
Tutores dicunt eſſe in dolo in nõ dãdo pecunias ad honeſtũ lucrũ,ſi fuerit probatũ p pxenetas, & mediatores ad hoc fuiſſe reqſitos,ipſoſq; tutores recuſaſſe. Deciſ.67.nu.10.
Tutores non tenentur de caſibus fortuitis, qui præuideri nõ poſſunt.Deciſ 67.nu.27.
Tutores omnes poſſunt dare abſque eorum periculo paruas quantitates pecuniarum pupillarum ad ſocietatem officij arbitrio iudicis.Deciſ.67.nu.36.
Tutores plures à pluribus iudicibus dari poſſunt vbi bona ſunt ſita,& ponitur cautela qua vti debent creditores pupilli in territorio,vbi pupillus habet bona, ſed non tutores,vt faciat citare alium tutorem cum proteſtatione ſi nõ comparuerit,faciet ei dare alium tutorem in loco vbi ſita ſunt bona.Deciſ.76.nu.3.& 4.
Tutores recuſantes ponere pecunias ad honeſtũ lucrũ ſunt ſuſpecti, ne bona minorum in eorũ vtilitatẽ conuertunt, & tenentur ad duplum,& intereſſe.Deciſ.67.nu.26.
Tutoribus nõ eſt pmiſſum ſimpliciter dare pecunias ad honeſtũ lucrũ,ſed in ſubſidium,quãdo nõ reperirent bona ſtabilia venalia,cum declaratione vt hic.Deciſ.67.nu.31.

V

VAlor aurei antiqui hodie eſt diminutus,& quingenti aurei antiqui hodie conſtituunt ſeptingentos aureos,& ſic hodie valet donatio ſine inſinuatione, vſque ad ſeptingentos aureos.Deciſ.66.nu.9.
¶ Venditor tenetur denunciare emptori fundi,in fundo adeſſe colonum.Deciſ.83.nu.13.
¶ Vendens fundum in quo ſint fructus pendentes, cenſentur etiam venditi fructus pendentes, cum ſint pars fundi. Deciſ.83.nu.1.2.& 7.
¶ Venditio facta de fundo,pẽdentibus fructibus, cõprehendit etiã partẽ fructuum coloni partiarij.Deciſ.83.nu.3.
Venditio fit ex voluntate,reſtitutio dotis ex neceſsitate. Deciſ.79.nu.10.
Venditio fundi pendentibus fructibus cenſetur vendita ca-

riori pretio. Deciſ. 79. nu. 13. & nu. 18.
Venditio quando fit ex neceſsitate, fit vt res vendita continuo ſit apud emptorem. Deciſ. 79. nu. 11.
Venditiones bonorũ ſtabilium bãniri ſolent. Deci. 67. nu. 9.
¶ Vendita res cum pacto redimendi valet minus triginta florenis ꝓ quolibet cẽtennario florenorũ. D. 97. n. 4. 5. & 6.
¶ Venetijs, Romæ, & Lugduni, & in alijs ciuitatibus, inſigni bus ſolent dari pecuniæ ad cambia, & recãbia, & in multis locis adſunt montes non vacabiles. Deciſ. 67. nu. 15.
¶ Verbum, oportebit, hic exponitur pro oportunum erit. Deci. 78. nu. 9.
Verba, & mens teſtatoris ne reddantur fruſtraroria, eſt faciẽda interpretatio. Deciſ. 61. nu. 45.
¶ Veriſimilia quæ non ſunt, dici non debent. De. 110. nu. 16.
¶ Vicinitas vbi eſt maior, ibi maior eſt præſumptio ſcientiæ. Deci. 103. nu. 9.
¶ Vicinus præſumitur ſcire facta vicini. Fallit quando vicinus fuiſſet abſens. Fallit etiam quando vicini eſſent noui. Deciſ. 103. nu. 5. & nu. 6. & 7.
¶ Virtutes Buõſignori Finetti Romanæ Rotæ auditoris Peruſiæ, & prouinciæ Vmbriæ gubernatoris. Deci. 80. nu. 14.
¶ Voluntas in animo retenta nihil operatur. Deci. 61. nu. 5.
Voluntatis mutatio non præſumitur. Deciſ. 61. nu. 7.
Voluntates teſtatorum ex diſpoſitis in teſtamento colliguntur. Deci. 61. nu. 44.
¶ Vſufructuarius, cui eſt obuentura proprietas, non tenetur cauere. Deci. 61. nu. 36.
Vſufructuarius tenetur cauere de reſtituendo finito vſufructu non ſolum ſtabilia, ſed etiã mobilia. Deciſ. 61. nu. 15.
¶ Vxor cenſetur poſsidere iure familiaritatis, niſi appareat de mutatione voluntatis. Deci. 61. nu. 6.
Vxor confitendo legitimè ſe conſtituiſſe dotem viro, ſibi præiudicat. Deciſ. 99. nu. 19.
Vxor cõtinuãdo poſſeſsionẽ bonorum mariti, præſumitur ꝙ poſſederit ex titulo præcedenti. Deci. 109. nu. 17.
Vxor dicens viro, do tibi bona mea, intelligitur dare in dotem, licet hoc non dixerit, & ſic præmoriente vxore vir lucrabitur partem dotis ſtatutariam. Deci. 99. nu. 14.
Vxor dicitꝰ pauper, vel diues, attenta qualitate perſonarum, ꝙ relinquitur arbitrio iudicis. Deci. 66. nu. 16.
Vxor habet retẽtionem bonorum iuri pro ſua dote mortuo viro. Deci. 61. nu. 2.
Vxor pôt ſibi mutare cãm ſuæ poſſeſsionis pro retẽtione ſuarũ dotium, hoc tñ procedit dommodo animo conſtituat velle poſsidere ex dicta noua cauſa. Dec. 61. nu. 3. & 4.
Vxor quæ deligenda. Deci. 66. nu. 15.
Vxor quæ deligenda, ex auctoritate Senecæ explicatur. Deciſ. 66. nu. 18.
Vxor quo ad legata eſt priuilegiata, ſicut filij & aliæ coniunctæ perſonæ. Deci. 61. nu. 41.
Vxor ſibi præiudicat, qñ permittit ipſa ſciente virum poſsidere eius bona tanquã dotalia, limita vt per auctorẽ, qñ videlicet vxor poſſet ſe obligare abſque ꝑſentia cõſanguineorũ, & vxor eſſet maior. Deci. 99. nu. 20. 21. & 22.
Vxor tunc pôt retinere bona mariti, qñ poſſeſsio eſt vacans, ſecus ſi ab hæredibus viri fuerit occupata. Deci. 61. nu. 8.
Vxoris animus dignoſcitur ſi præcipi feciſſet laboratoribus, vt eam de fructibus recognoſcerent. Deci. 109. nu. 16.
Vxori eiecta de domo ante factã declarationẽ non cõpetit remediũ recuperandæ poſſeſsionis, ſed dẽt agere remedio l. dotis actione. C. ſolu. matr. Deciſ. 109. nu. 18. & 19.
Vxori magis expedit habere ꝑtium rei dotalis quã fundum dotalem ob periculum deteriorationis. Deciſ. 89. nu. 10.
Vxori ſiue mulieri cõpetit retentio bonorũ viri donec ei reſtituatur dos, & retentio iſta competit qñ poſſeſsio eſt vacans, & dũmodo vxor verbis, vel facto declaret velle mutare cauſam ſuæ poſſeſsionis. Deci. 109. nu. 3. & 4.
Vxori ſiue mulieri cõpetit retẽtio bonorũ viri, donec ei reſtituatꝰ dos, ꝙ ius tranſmittitur ad filium, & ad ſingularẽ ſucceſſorẽ etiã non facta liquidatione. Deci. 109. nu. 1. & 2.
Vxorem nobilem accipient plebeius ſi conſtante matrimonio confiteatur recepiſſe dotem, confeſsio valet, & tenet, & eſt magis communis. Deci. 66. nu. 13.
Vxores diuites licet ruſticas, & viliſsimæ proſapiæ quærunt habere homines putant enim ex diuitijs conſequi nobilitatem, & referuntur quædam carmina. Deciſ. 66. nu. 14.

F I N I S.

Regiſtrum Primæ Partis.

A B C D E F G H I K L M N O P.

Omnes ſunt terniones præter O qui eſt duernio.

Regiſtrum Secundæ Partis.

A B C D E F G H I K L M.

Omnes ſunt terniones præter M duernio.

Auguſtæ Taurinorum Apud Ratterium 1580.